



ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН



Донишқадаи ҷумҳуриявии
такмили ихтисос ва бозомӯзии
кормандони соҳаи маориф

РОҲНАМО БАРОИ ТРЕНЕР

Барои курсҳои такмили
ихтисоси директорони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ



ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШКАДАИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ ИХТИСОС ВА
БОЗОМЌЗИИ КОРМАНДОНИ СОҶАИ МАОРИФ

РОҶНАМО БАРОИ ТРЕНЕР

Барои курсҳои тақмили
ихтисоси директорони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ

Душанбе 2026

Бо қарори ҳайати Шурои олимони Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф аз «28» ноябри соли 2025, №11/7-1 тасдиқ карда шудааст.

Мураттиб: Ғуломносир Қурбонов

Муҳаррир: Сафарбек Собирзода

Раҳнамои мазкур дар асоси барнома ва модулҳои таълимии курси тақмили ихтисоси директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таҳия шуда, ба тренерон имкон медиҳад, ки машғулиятҳоро самарабахш, ба амалия асосёфта, бо дарназардошти муносибати босалоҳият дар таълим, ба эътибор гирифтани принципҳои таълими калонсолон ва усулҳои ҳамфаъоли таълим баргузор намоянд.

МУҚАДДИМА	5
МОДУЛИ 1. МЕНЕҶМЕНТ ВА САРВАРӢ ДАР СОҶАИ МАОРИФ	10
Мавзуи 1. Афзалиятҳои муосири ислоҳоти соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон: тавҷӯҳ ба муносибати босалоҳият дар таълим ва сифат	10
Мавзуи 2. Муассисаи таълимӣ ҳамчун низоми иҷтимоии кушода: идоракунии тағйирот, банақшагирии стратегӣ	15
Мавзуи 3. Нақши директор ҳамчун раҳбар барои рушд: тафаккури идоракунӣ, инъикоси касбӣ, фарҳанги лоиҳавӣ	20
Мавзуи 4. Усулҳои идоракунӣ (менеҷмент) ва сарварӣ. Сарварӣ мувофиқи вазъият	25
Мавзуи 5. Тартиби қабули қарор дар вазъияти номуайян	29
Мавзуи 6. Банақшагирии стратегии рушди муассиса: ҳадафҳо, марҳилаҳо, воситаҳо (барои 1–5 сол)	34
МОДУЛИ 2. МУҲИТИ ТАЪЛИМ ҲАМЧУН ОМИЛИ СИФАТИ ТАҲСИЛОТ	39
Мавзуи 1. Мафҳуми муҳити таълим: унсурҳо, сатҳ ва вазифаҳо	39
Мавзуи 2. Моделҳои муҳити таълим ва татбиқи онҳо дар амалияи муассисаи таълимӣ	44
Мавзуи 3. Иртиботи муҳити таълим бо ҳавасмандкунӣ ва ташаккули салоҳиятҳои калидӣ	48
Мавзуи 4. Нақши директор дар рушди муҳити таълим: ташҳис, лоиҳакашӣ ва тағйирот	52
МОДУЛИ 3. МУҲИТИ ФИЗИКИИ МУАССИСАИ ТАЪЛИМӢ	57
Мавзуи 1. Муҳити физикӣ ҳамчун заминаи муҳими таълим ва омӯзиш	57
Мавзуи 2. Фазо - ҷанбаи муҳими муҳити физикӣ	61
Мавзуи 3. Муҳити физикии таълим дар шароити муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон	67
Мавзуи 4. Табдили синфхона ва муҳити умумии мактаб ба фазои фаъоли таълим	72
Мавзуи 5. Аз фазо то амал	80
Мавзуи 6. Тарҳрезии муҳити таълим (фазо) бо методологияи «Тафаккури тарроҳӣ»	87
МОДУЛИ 4. ТАТБИҚИ САЛОҲΙΑТҲОИ АСОСӢ (4К+) ДАР ПЕШБУРИ ФАЪОЛИЯТИ МУАССИСАИ ТАЪЛИМӢ	93
Мавзуи 1. Салоҳиятҳои асосӣ чистанд ва чӣ гуна муассиса онҳоро метавонад рушд диҳад	93
Мавзуи 2. Тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират, ҳамкорӣ дар таълим, фаъолиятҳои беруназдарсӣ ва лоиҳавӣ	97
Мавзуи 3. Идоракунии шаклҳои таълим ва муҳите, ки ба ташаккули салоҳиятҳои асосӣ мусоидат мекунанд	102
Мавзуи 4. Чӣ тавр ташаккули салоҳиятҳоро арзёбӣ намудан мумкин аст: нишондиҳандаҳо, ченакҳо, мониторинг	106
МОДУЛИ 5. АРЗӢБӢ, ИДОРАКУНӢ ВА РУШДИ МУҲИТИ ТАЪЛИМ	110
Мавзуи 1. Воситаҳои ташҳиси муҳити таълим: пурсишнома, харитаҳои мушоҳида, мусоҳиба ва таҳлилҳо	110
Мавзуи 2. Таҳлили тарафҳои мусбат ва манфии муҳити муассисаи таълимӣ	115

Мавзуи 3. Тартиби беҳсозӣ: тағйироти хурд, тарҳрезии гурӯҳӣ, ташаббусҳои муассисавӣ	119
Мавзуи 4. Идоракунии таъмини мақсаднок, беҳатар ва кушоди муҳити физикии муассиса	123
МОДУЛИ 6. ПЕШБУРДИ ИҶТИМОИИ МУАССИСА ВА РУШДИ ШАРИКӢ.....	127
Мавзуи 1. Муассисаи кушода: ҳамкории муассиса бо падару модарон, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, иқтисодӣ ва ҷомеа	127
Мавзуи 2. Нақши директор дар мавқеъгирии муассиса дар экосистемаи таълимӣ.....	131
Мавзуи 3. Ташкил ва рушди ассотсиатсияи волидон ва омӯзгорон (АВО): ҳадаф, вазифа, сохтор.....	135
Мавзуи 4. Банақшагирии фаъолиятҳои АВО, мониторинг ва арзёбии фаъолияти он. Ташвиқот.....	139
МОДУЛИ 7. МЕНЕҶМЕНТИ МОЛИЯВӢ ВА ЛОИҲАКАШИИ МУАССИСАВӢ.....	143
Мавзуи 1. Низоми маблағгузори муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.....	143
Мавзуи 2. Сарчашма ва усулҳои маблағгузори муассисаҳои таълимӣ.....	147
Мавзуи 3. Формулаи ҳисобкунии буҷаи муассиса ва татбиқи коэффитсиентҳои махсус	150
Мавзуи 4. Тартиби ягонаи сметаи даромад ва хароҷоти муассиса, банақшагирии сметаи хароҷот	154
Мавзуи 5. Асосҳои муайян кардани музди меҳнат дар муассисаҳои таълимии умумӣ. Пардохти музди меҳнат ва маблағи ҷудошудаи корфармо	158
Мавзуи 6. Банақшагирии хароҷоти маблағҳои махсус (ғайрибуҷетӣ)	162
Мавзуи 7. Банақшагирӣ ва татбиқи лоиҳаҳои муассисавӣ барои рушди муҳит, фарҳанг ва ҳамкории муассиса	165
Хулоса. Ҷамъбасти курс.....	169

МУҚАДДИМА

Дастурамал ба тренерон имкон медиҳад, ки машғулиятҳои барномаи таълимии курси тақмили ихтисоси директорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ самарабахш гузаронидани шаванд.

Мақсади ниҳоии он беҳтар намудани омӯзиши шунавандагони курси тақмили ихтисоси директорон тавассути истифодаи стратегияҳои омӯзиши ҳамфаъол, таъя ба принсипҳои таълими калонсолон ва муносибати босалоҳият дар таълим мебошад.

Дастурамали мазкур талаботи омӯзиши омехтаре дар бар мегирад: дониши тренер ва роҳнамоӣ ба таври фасилитатсия дар тӯли ҳар як машғулият ҳамгиро карда шудаанд.

Модули таълимӣ барои шунавандагон дар асосӣ сохтори муайян тартиб дода шудааст, ки фаъолиятҳоро пай дар пай дар бар мегирад.

Сохтори модули таълимӣ

Моделҳои сезинагии таълим	Қисматҳои модули таълимӣ	Мазмун ва мундариҷаи он
ВОДРОНАМОЙ	Натиҷаҳои таълими мавзӯ	Чиро доништан муҳим аст? Чиро бояд тавонам? Саволҳои асосӣ барои баррасӣ
	«Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	Супоришҳои одӣ барои оғози дарс дар шакли тест, саволҳо барои баррасӣ ва ғ.
	Муқаддима	Муқаддимаи мухтасари омӯзиш
	Мафҳумҳои асосӣ	Шарҳи мафҳумҳои асосӣ, ки дар мавзӯ истифода шудаанд
ДАРКНАМОЙ	Машғулияти аввал: 1. Натиҷаҳои таълими қисмати аввали машғулият	Натиҷаҳое, ки дар қисмати аввали машғулият шунавандагон ба кадом натиҷа ноил мешаванд
	2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем. Шумо аллакай чиро медонед ва мефаҳмед?	Омодагии ба омӯзиши мавзӯ, чиро оид ба ин мавзӯ медонанд, санҷиши дониши шунавандагон
	3. Шумо чиро бояд донед? Варақаи иттилоотӣ	Қисмати назариявии аввали машғулият, ки аз мундариҷаи мавзӯ, муҳимият, қисмат ва шарҳи онҳо иборат аст.
МУЛОҲИЗАРОНӢ	Ҷамъбасти мавзӯ: Хулосаҳои муҳим	Хулосаи мухтасари мавзӯ, ки шунавандагон аз худ намуданд ё тасаввурот пайдо намуданд
	Саволҳои инъикоскунанда	Саволҳо оид ба идеяҳои асосии мавзӯ, татбиқи мундариҷаи мавзӯ, дарки шахсӣ, самтҳо барои тақмил, гузариш ба амал ва ғайраро дар бар мегирад
	Худро санҷидан: чиро дар хотир дорам ва фаҳмидам. Варақаи худбаҳодиҳӣ	Саволҳои тестӣ, иҷрои супоришҳо дар бораи дараҷаи азхудкунии мавзӯ, мулоҳизаронӣ
	Машғулиятҳои амалӣ	Супоришҳо барои корҳои амалӣ оид ба мавзӯ, бо мақсади мустаҳкам кардани дониш, маҳорат ва малакаи хонандагон

Дар асоси мавод сенарияи машғулиятҳо барои тренер тартиб дода шудааст, ки қисмҳои зеринро дар бар мегирад:

Машғулияти _____

Номи мавзӯ: _____

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан, мафҳумҳои асосӣ		
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»		
3. Чиро бояд донед? Кор бо варақаи иттилоотӣ		
4. Саволҳои инъикоскунанда (робитаи мутақобила)		
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ (чиро дар хотир дорам ва фаҳмидам)		
6. Машғулияти амалӣ		

Дар қисмати дуҷуми дастур сенарияи машғулиятҳои ҳар як марҳила оварда шудааст, ки сохтори зерин дорад (намуна):

1. Кор бо сохтори чорҷӯба, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ.

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер ва вақт	Фаъолияти иштирокчиён
1.	

Баъди ҳар як марҳила маслиҳатҳо барои тренер оварда шудаанд.

Барои истифодаи самараноки дастурамали тренерон риояи қадамҳои зерин муҳим аст:

Пеш аз оғози омӯзиш:	<ul style="list-style-type: none"> • Ҳар як мавзӯро бодикҷат хонед ва машғулиятҳоро дар байни ҳамсолон санҷед, то дарки пурраи концептуалиро пайдо кунед. • Модули омӯзишӣ барои иштирокчиёно ҳатман хонед.
Дар давоми омӯзиш:	<ul style="list-style-type: none"> • Дар давоми сессияҳои омӯзишӣ чараёни таълимро риоя карда, дар ҳолати зарурӣ аз вақт огоҳ шавед. • Озмоиширо ташвиқу тарғиб намоед, зеро ҷавобҳои идеалӣ вучуд надоранд. • Ба ҳамкорӣ, ҳаракати ҷисмонӣ ва таҳлил афзалият диҳед.
Пас аз омӯзиш:	<ul style="list-style-type: none"> • Барои танзими тамаркуз ва суръати таълим аз саволҳо барои таҳлили шахсии тренер истифода баред. • Омӯзгоронро барои санҷидани тағйироти хурд дар синфхонаҳо ташвиқ кунед. • Барои мониторинги пешрафти иштирокчиёни курс аз воситаҳои таҳлил истифода баред.

Ҳамчунин, маводди муттаҳидотӣ барои иштирокчиён ва слайд барои ҳар як мавзӯ омода карда шудаанд.

**РЎЗИ ЯКУМ. МАШҒУЛИЯТИ 1:
ҚИСМИ МУҚАДДИМАВӢ (80 – дақиқа)**

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ	Мақсад
1. «Симои гурӯҳ»	10 дақ.	Шиносой дар гурӯҳҳо, таҳияи овеза (сурати) бо бахшҳои «Мо» ва «Интизорҳои мо»	Тақвияти руҳияи кори гурӯҳӣ, муайянсозии интизориҳо
2. Мувофиқасозии қоидаҳои фаъолият	15 дақ.	Кор дар гурӯҳ ва таҳияи қоидаҳо, эҷоди овезаи умумии «Қоидаҳои мо»	Қабули меъёрҳои ҳамкории муштарак
3. Шарҳи сохтори дастури таълимӣ	30 дақ.	Шиносой бо сохтори дастур тавассути саволҳои равонакунанда ва баррасӣ	Фаҳмиши сохтор ва мантиқи қисмҳои дастури таълимӣ
4. Шарҳи мақсадҳои курс	10 дақ.	Рӯйнамои кӯтоҳи тренер ва баррасӣ	Дарки мақсадҳои омӯзиш
5. Санҷиши ибтидоии сатҳи дониш	15 дақ.	Иҷрои супоришҳои инфиродӣ	Муайян кардани сатҳи ибтидоии дониш

1. «Симои гурӯҳ» (10–15 дақиқа)

Мақсад: Шиносоии зуд ва ташаккули рӯҳияи кори гурӯҳӣ.

Раванди фаъолият:

- Иштироккунандагонро ба гурӯҳҳо муттаҳид кунед (масалан, бо рақамҳо). Ба ҳар гурӯҳ стикерҳо, маркерҳо ва тахтақоғаз диҳед.
- Намунаи овезаро (сурат) бо номи «Овезаи гурӯҳ» нишон диҳед, ки бояд ду бахш дошта бошад: **«Мо»** ва **«Интизорҳои мо»**.
- Ҳар иштирокчи дар давоми **2 дақиқа** ду стикерро пур мекунад:
 - якум — барои бахши **«Мо»** (ном + як маълумот дар бораи худ: шавқу ҳавас, дастовард ё орзу);
 - дуюм — барои бахши **«Интизорҳои мо»** (чӣ меҳоҳам омӯзам ва ё фаҳмам):
- Дар дохили гурӯҳ, иштирокчиён навиштаҳояшонро меҳонанд ва стикерҳоро ба овеза мечаспонанд (30 сония барои ҳар нафар).
- Дар охир, гурӯҳ номи худро ва (ихтиёрӣ) шиори худро фикр мекунад ва ба овеза илова менамояд.

Симои гурӯҳ
Ном ва шиори гурӯҳ:
Мо: (ном ва як маълумот дар бораи худ)
Интизориҳои мо (чӣ меҳоҳам омӯзам ва ё фаҳмам):

Натиҷа: Ҳар гурӯҳ як овезаи «Симои гурӯҳ»-и худро дорад. Овезаҳо дар девор овехта мешаванд, то ки дигарон дар вақти танаффус шинос шаванд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Пешакӣ намунаи овезаи «Симои гурӯҳ»-ро бо ду бахш; **«Мо»** ва **«Интизорҳои мо»**. омода кунед.
- Пеш аз оғози супориш, намунаи овезаро ба иштирокчиён нишон диҳед.
- Раванди кор ва вақтро назорат кунед ва иштирокчиёнро ба муаррифии кӯтоҳ ҷидоят намоед.

2. Мувофиқасозии қоидаҳои фаъолият (10 дақиқа)

Мақсад: Таҳияи қоидаҳои муштарак барои таъмини фаъолияти созанда дар семинар.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Овезаро бо номи «Қоидаҳои мо» овезон мекунад, ки дар он ду қоида аллакай навишта шудаанд: – Танҳо як нафар гап задан — бо риояи қоидаи даст бардоштан. – Хомӯш кардани телефон ё гузоштан ба шароити муҳити ором.	– Бо қоидаҳои навишташуда шинос мешаванд
2. Вазифаро шарҳ медиҳад (3 дақиқа): – Дар давоми 2 дақиқа дар гурӯҳ баррасӣ кунед ва 2–3 қоидаи муҳим пешниҳод намоед	– Гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд ва 2–3 қоидаи муштаракро пешниҳод менамоянд
3. Баррасӣи даврӣ (5–7 дақиқа): – Ҳар гурӯҳ як қоида ро меҳонад, тренер онро дар овеза сабт мекунад ва дар таҳрири кӯтоҳ ва мушаххас кумак мерасонад. – Таъкид мекунад, ки овеза дар тамоми курс ҳамчун роҳнамо истифода мешавад	– Навбат ба навбат як қоида ро меҳонад – Тасвияи носоҳеҳро таҳрир мекунанд – Қоидаҳоро ҳамчун созиш қабул мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Мавқеи мусбатро нигоҳ доред: барои пешниҳодҳо ташаккур гӯед, дар кӯтоҳ ва мушаххас кардани қоидаҳо кумак кунед.
- Ба шумора диққат диҳед: дар охир бояд 5–7 қоида бошанд (шумораи зиёд барои ёдгирӣ ва риоя душвор аст).

1. Шарҳи сохтори дастури таълимӣ (20–25 дақиқа)

Мақсад: Шиносӣ бо сохтори дастур, фаҳмидани мақсади бахшҳои асосии мавзӯ ва вазифаи ҳар кадоми онҳо.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи кӯтоҳи фаъолияти наватӣ (2 дақиқа): – Мефаҳмонад: «Аввал шумо дунафарӣ сохтори як мавзӯро дида саволу ҷавоб мекунем. Баъд мушоҳидаҳоро баррасӣ мекунем ва якҷоя мефаҳмем, ки мавзӯ чӣ гуна сохта шудааст ва бахшҳои асосӣ барои чӣ лозиманд»	– Мавзӯи (1.1. «Менеҷмент ва сарварӣ дар соҳаи маориф»)-ро дар дастури таълим мекушоянд
2. Кори дунафарӣ (5 дақиқа): – Хошиш мекунад, ки сохторро бидуни ворид шудан ба мазмун дида бароянд – Саволҳои самтмуайянкунанда медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> • мавзӯ аз кадом бахшҳои асосӣ иборат аст? • Онҳо чӣ ном ва чӣ тартиб доранд? • III. Ҳар бахш чӣ вазифа дорад 	– Сохтори мавзӯро мебинанд – Дар дунафариҳо баррасӣ ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд
3. Баррасии умумӣ (10–12 дақиқа): – Саволҳо медиҳад, дунафариҳо ҷалб мекунад ва ҳамзамон сохторро дар флипчарт тасвир мекунад – Саволҳои асосӣ: <ul style="list-style-type: none"> • Кадом бахш диққатро ҷалб кард? 	– Ҷавобу мушоҳидаҳоро мубодила мекунанд – Саволҳоро баррасӣ ва ҷавоб медиҳанд-

<ul style="list-style-type: none"> • Чаро дар аввали мавзуъ натиҷаҳои омӯзиш дода мешаванд? • Барои чӣ бахши «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» лозим аст? • Мақсади бахши «Шумо чиро бояд донед» чист? • Барои чӣ бахшҳои хотимаӣ лозиманд: «Ҷамъбасти мавзуъ, хулосаҳои муҳим», «Саволҳо барои робитаи мутақобила», «Худро санҷидан: чиро дар хотир дорам ва фаҳмидам»? • Чаро дар ҳар мавзуъ «Машғулияти амалӣ» ҳаст? • Зарурият ва аҳамият дар чист, ки ҳамаи мавзуъҳо як сохтори чудоғона доранд? 	<ul style="list-style-type: none"> – Фаҳмиши сохтор ва вазифаи бахшҳоро ташаккул медиҳанд – Мефаҳманд, ки чӣ гуна бо дастур дар курс ва мустақилона кор кунанд
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Ба суръат риоя кунед: 5 дақиқа барои кор дар дунафариҳо, 10–12 дақиқа барои баррасӣ.
- Чаҳорчӯбаро аз аввал муайян кунед: кор танҳо бо саволҳои идояткунанд.
- Дар баррасӣ ба мушоҳидаҳои иштирокчиён таъя ва бо саволҳои омодашуда мушаххас кунед.
- Идеҳои асосиро дар флипчарт сабт кунед, «харитаи сохтор»-ро эҷод намоед.
- Дар охир хулоса кунед: Ҳама мавзуъҳо як сохтор доранд, ҳар бахш вазифаи худро дорад — ин фаҳмиши маводро осон мекунад.

МОДУЛИ 1

МЕНЕҶМЕНТ ВА САРВАРӢ ДАР СОҶАИ МАОРИФ

МАШҶУЛИЯТИ 2

Мавзуи 1. «Афзалиятҳои муосири ислоҳоти соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон: тавҷҳу ба муносибати босалоҳият дар таълим ва сифат» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (чорчӯба, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гуруҳҳо баррасӣ → саволгузори меҳонанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Кор дар дунафариҳо бо супоришҳои одӣ барои оғози дарс, саволҳо барои баррасӣ → бо мисолҳои амалӣ → овардани мисолҳо аз таҷрибаҳои муассиса, намунаҳои беҳтарин.
3. Шумо чиро бояд донед. Кор бо варақаи иттилоотӣ	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: а) Самтҳои муосири низомии таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (15 дақ) – мафҳумҳои асосӣ б) «Ҷаҳорчӯбаи рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (5 дақиқа) – сабт дар бораи раванд, мазмунӣ таълим, муҳити таълим, усулҳои педагогӣ ва низомии арзёбӣ в) Қисмати «Тафсилоти қисмҳои ҷаҳорчӯба» (15 дақиқа) – таҳлили мисолҳо бо формулаи (тафсил + ҳадаф + натиҷа) → муаррифиҳои кӯтоҳ
4. Саволҳои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро медиҳад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, гуногундешӣ таъкид мешавад
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳои тестӣ иҷро карда мешаванд → мубодила дар дунафариҳо → худбаҳодиҳӣ бо асоси ҷавобҳо ва баррасии нуқтаҳои нофаҳмо
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду қисмат: 1) «Самтҳои ислоҳоти низомии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои охир» ва мазмунӣ таълиқ (пур кардани ҷадвал бо ҷавобҳои кӯтоҳ). 2) «Барномаҳои давлатии амалкунанда оид ба ислоҳот ва рушди маориф» ва мазмунӣ онҳо: амалишавӣ, мушкилот, ҷаъолият, натиҷа дар муассиса аз амалияи худ

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузори барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Меғӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда шаванд – Ҷар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва	– Мавзӯи 1.1. -ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд

таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист») – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед (овезаро овезед)	– Вазифаро дақиқ мекунад, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори чорчӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро мекунад, дар гурӯҳ баррасӣ мекунад, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорчӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунад

Қолаби тартиб додани саволҳо («Мушкилотро бифирист»)

- «Ин чӣ маъно ... дорад?»
- «Чаро маҳз ...?»
- «Барои чӣ дар мавзӯ ... дода шудааст?»
- «Фарқ байни ... дар чист?»
- «Оё мумкин аст бо роҳи дигар фаҳмонем ...?»
- «Агар ... шавад, чӣ рӯй медиҳад?»
- «Чаро ин барои ... муҳим аст?»

Маслиҳатҳо ба тренер

- Равишро нигоҳ доред:** 1 дақиқа барои хондан, 2 дақиқа барои баррасӣ, 3 дақиқа барои саволгузорӣ ва ҷавоб — на бештар.
- Қолаби саволҳоро ҳамчун роҳнамо истифода баред:** он ба гурӯҳҳо кумак мекунад, ки саволҳоро зудтар ва мушаххастар тартиб диҳанд. Ҳамзамон, хотиррасон кунед, ки гурӯҳҳо метавонанд саволҳои худро низ пешниҳод кунанд, ҳатто берун аз қолаб.
- Муттаҳид кунед:** назорат кунед, ки саволҳоро аъзои гуногуни гурӯҳ пешниҳод кунанд ва на ҳамон шахсоне, ки доимо ба саволҳо ҷавоб медиҳанд боз ҷавоб диҳанд.

2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: таҷрибаи шахсии худро истифода бурда, намунаҳои амалиро табодул карда, барои марҳилаҳои минбаъдаи омӯзиш замина омода сохтан.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи супориш (2 дақиқа): – Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид шавед – Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад – Дунафарӣ аз гурӯҳҳои дигар, ки ҳамон саволро интиҳоб кардаанд, якҷо мешаванд, мисолҳоро аз таҷриба баррасӣ мекунад ва беҳтаринро интиҳоб мекунад	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд – Қисми «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 1.2-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интиҳоб мекунад

– Баъд аз он — муаррифии кӯтоҳ аз ҷой	
2. Ташкили кори дунафарӣҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад — мисоли амалиро вобаста ба саволи интихобшуда нависанд	– Дар дунафарӣҳо саволи интихобшударо баррасӣ мекунанд, мисолҳои амалиро меоранд
3. Ташкили гурӯҳбандии «дунафарӣҳои монанд» (5 дақиқа): – Дунафарӣҳое, ки саволи якхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун вохӯра, мисолҳоро муқоиса мекунанд	– Дар дунафарӣҳои муттаҳидшуда ҷавобҳоро муқоиса мекунанд, як мисоли беҳтаринро барои муаррифии интихоб мекунанд
4. Муаррифии кӯтоҳ (5 дақиқа): – Аз дунафарӣҳо хоҳиш мекунад, ки як мисолро пешниҳод кунанд (1 дақиқа барои ҳар муаррифи)	– Ҳар як дунафарӣ муттаҳидшуда як мисоли беҳтаринро аз таҷриба аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо ба тренер

- ✓ **Вақтро назорат кунед ва марҳилаҳои корро идора намоед:** 3 дақиқа — кор дар дунафарӣҳо → 5 дақиқа — муттаҳидсозии «дунафарӣҳои монанд» → 5 дақиқа — муаррифии кӯтоҳ. Агар ин риоя нашавад, суръати кор гум мешавад ва раванд метавонад тӯл кашад.
- ✓ **Танҳо як мисоли беҳтаринро аз ҳар як дунафарӣ муттаҳидшуда барои муаррифии талаб намоед:** Ин тартиботро нигоҳ медорад ва ба раванд суръат мебахшад.
- ✓ **2–3 мисоли ҷолибтарро ҷамъбаст кунед:** Ин арзиши мубодилаи таҷрибаро нишон медиҳад ва баррасиро самараноктар месозад.

3. Кор бо Варақаи иттилоотии 1.1. (40 дақиқа)

Мақсад: Донишҷӯи самтҳои муосири низомии таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии татбиқӣ ва нақши директор дар амалӣ намудани он дар муассисаи таълимӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Самтҳои муосири низомии таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (15 дақиқа)	
<p>➤ Оид ба Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ва Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот, ки самтҳои асосии ислоҳот муайян шудаанд иттилоъ медиҳад.</p> <p>Супориш: Хониши мустақилонаи қисмати нуқтаҳои асосии институтсионалии рушд аз дастури таълимӣ ва қайди нуқтаҳои асосӣ (1 дақ. – шарҳи супориш, 4 дақ. – хондан)</p> <p>• Баррасӣ дар гурӯҳҳо (5 дақ.) Ҳар гурӯҳ 2 мафҳуми асосиро интихоб мекунад ва шарҳ медиҳад, ки чаро онҳо муҳиманд</p> <p>• Муаррифии кӯтоҳ (1 дақ. барои ҳар гурӯҳ) Гурӯҳҳо мафҳумҳои худро пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «истилоҳоти ислоҳот» сабт мекунад</p>	<p>Шунавандагон дар рафти баррасӣ савол медиҳанд.</p> <p>– Ба таври инфиродӣ хондан: Нуқтаҳои асосии институтсионалии рушд аз стратегия.</p> <p>– 2–3 мафҳум ё калимаи асосиро қайд мекунанд.</p> <p>– Дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, 3 мафҳуми асосиро интихоб ва шарҳи кӯтоҳ омода мекунанд.</p> <p>– Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интихоби худро шарҳ медиҳанд.</p>
Марҳилаи 2. Қисматҳои «Ҷаҳорҷӯбаи рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар бораи раванд, мазмуни таълим, муҳити таълим, усулҳои педагогӣ ва низомии арзёбӣ (15 дақиқа)	

<p>– Муаррифии қисматҳо ва идеяҳои асосии ҷаҳорҷӯба аз тарафи тренер</p> <p>Таҳияи супориш: Матнро хонед ва идеяҳои роҷид қайд кунед, ки дарсро ҷолибтар мекунад (3–4 дақ.)</p> <p>– Кори гуруҳӣ (5–7 дақ.) Тафсилоти қисмҳои ҷаҳорҷӯба.</p> <p>Дар гуруҳҳо баррасӣ мекунад:</p> <p>Гуруҳи 1. Мақсад ва вазифаҳои рушди таҳсилот.</p> <p>Гуруҳи 2. Низоми идоракунии таҳсилот</p> <p>Гуруҳи 3. Муҳити педагогӣ</p> <p>Гуруҳи 4. Муассисаи оянда: муҳити физикӣ ва рақамӣ.</p> <p>Гуруҳи 5. Тафсири замима ба ҷаҳорҷӯбаи милли</p> <p>– Мубодилаи натиҷаҳо ташкил мекунад (5 дақ.) +</p> <p>Гуруҳҳо ҷадвалҳои мубодила мекунад ё аз ҳар сутун 1–2 идеяро барои муаррифи пешниҳод мекунад</p>	<p>Шунавандагон ҳамроҳ шуда, ҷойҳои заруриро барои шарҳ мекурсанд</p> <p>– Ба таври инфиродӣ хонда, идеяҳои ҷудо мекунад</p> <p>Дар гуруҳҳо баррасӣ мекунад, ва ҳадафи ниҳии ҳар як қисматро, ки дар охири ҳар яки онҳо оварда шудааст тафсир мекунад.</p> <p>– Аз натиҷа, табодули андеша намуда, мебинанд, ки як қисми идеяҳои ҷи тавр метавон татбиқ кард</p>
<p align="center">Марҳилаи 3. Татбиқи муносибати босалоҳият дар таълим, мушкilotи арзёбии сифати таҳсилот ва роҳҳои ҳалли он (10 - 15 дақиқа)</p>	
<p>1.Супориш медиҳад: Манти кутӯҳи дастури таълимиро дар бораи муносибати босалоҳият дар таълим хонанд (3-4 дақиқа)</p> <p>Супориши инфиродӣ ва дунафара</p> <p>2.Ташкили мубоҳиса дар мавзӯи «Мушкilotи арзёбии сифати таҳсилот ва роҳҳои ҳалли онҳо»</p> <p>Кори фардӣ ва дунафара: Супориш муайян кардани нақши директор дар ислоҳоти соҳаи маориф ва баррасии саволҳои кушод барои ҷалб намудани иштирокчиён.</p> <p>Тренер метавонад ба таври иловагӣ намунаҳои васеи супориш ва андозаҳо барои фаъолиятро истифода барад.</p> <p>– Хулоса: Тренер таъкид мекунад, ки амалӣ намудани самтҳои ислоҳот аз малакаҳо ва салоҳиятҳои директор вобастагии зич дорад.</p>	<p>– Манти муносибати босалоҳият дар таълимиро меҳонанд ва дар кори инфиродӣ ва дунафара масъалаи: Ҷи гуна метавонед таълимиро дар муассисаатон мутобиқ созед, то он ба муносибати босалоҳият дар таълим ҷвобгӯ бошад мавриди баррасӣ қарор медиҳанд.</p> <p>– Мушкilotи кунунии арзёбии сифати таҳсилот ва гузариш ба меъёри 10 –ҳолаи баҳогузорино мавриди таҳлил қарор медиҳанд.</p> <p>– Фардӣ ва дунафара масъаларо баррасӣ намуда, яке аз онҳо хулосаи корро мухтасар баён мекунад.</p>

4. Саволҳои робитаи мутақобила (5-7 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>6. Баррасии умумӣ (3 дақиқа)</p> <p>– Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад.</p> <p>– Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад.</p> <p>– Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро дароз намекунад.</p>	<p>– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсино бо гуруҳ мубодила мекунад.</p>

Кори инфиродиро ташкил мекунад (3 дақ.) – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад: Аз қисмати худбаҳодиҳии амалияи касбӣ ва гузариш ба амал ихтиёрӣ ду супоришро интиҳоб карда, ба он ҷавоб омода кунанд. – Мубодилаи саволҳо.	– Иштирокчиён ибораро пурра мекунанд ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Равишро ва сохторро нигоҳ доред.** Корро ба се марҳила тақсим намоед: саволҳои инъикоскунада. Худбаҳодиҳии амалияи касбӣ. Гузариш ба амал. Ҳар як марҳила бояд **3-5 дақиқа** идома ёбад.

5. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳии 1.2 (10 дақиқа)

Мақсад: дарки амиқи идеяҳои асосии машғулият ва алоқаманд кардани онҳо бо таҷрибаи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ медиҳад: Ин санҷиши дониш нест, балки воситаи худбаҳодиҳист. Шумо худ тестҳоро месанҷед (1 дақиқа)	– Гӯш мекунанд, баҳши Худбаҳодиҳӣ (Варақаи худбаҳодиҳии 1.2) –ро мекушоянд.
2. Иҷрои тестҳо (5 дақиқа) – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки тестҳоро инфиродӣ иҷро кунанд	– Супоришҳоро инфиродӣ иҷро мекунанд, ҷавобҳоро қайд мекунанд.
3. Музокира дар дунафариҳо (3 дақиқа) – Пешниҳод мекунад, ки дар дунафариҳо мубодила кунанд. Ҷавобҳоро муқоиса намоянд, мувофиқат ва фарқиятҳоро баррасӣ кунанд	– Супоришҳои иҷрошударо дар дунафариҳо муқоиса мекунанд, мувофиқат ва фарқиятҳоро баррасӣ мекунанд.
4. Муқоисаи ҷавобҳо бо асосҳо (2 дақиқа) – Ҷавобҳои дурустро (асосҳо) нишон медиҳад. Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намоянд ва савол диҳанд. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад	– Ҷавобҳои худро бо асосҳо муқоиса мекунанд, хатоҳоро ислоҳ намуда, саволҳои тавзеҳӣ медиҳанд, ҳолатҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд.

Асоси тестҳо: 1 – б), 2 – б, 3 - а, 4 – б, 5 – б, 6 – б, 7- в

6. Машғулияти амалӣ (5—19 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Тренер ҷадвали машғулияти амалии 1 ва 2 – и дастури таълимиро, ки ба супоришҳои амалӣ баҳшида шудаанд, ба шунавандагон нишон дода, ва супориш медиҳад, ки онро пур кунанд	Шунавандагон мазмуни татбиқи самти ислохотро дар ҷадвали 1 ва мазмуни барномаҳои давлатии ба соҳаи маориф баҳшидашудаи амалкунанда мухтасар қайд намуда, ба саволҳои тренер ва ҳамкасбон ҷавоб медиҳанд

МАШҒУЛИЯТИ 3

Мавзуи 2. «Муассисаи таълимӣ ҳамчун низоми иҷтимоии кушода: идоракунии тағйирот, банақшагирии стратегӣ» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	Кор дар дунафариҳо бо супоришҳои одӣ барои оғози дарсро мавриди баррасӣ қарор медиҳанд: Шумо аллакай чӣ медонед ва дар бораи муассиса ҳамчун низоми иҷтимоии кушод чӣ мефаҳмед?, саволҳо барои барарасӣ → бо мисолҳои амалӣ → овардани мисолҳо аз таҷрибаҳои муассиса ва саволҳо барои рушди таҷрибаи директорон.
3. Шумо чиро бояд донед? Кор бо варақаи иттилоотии 1.2	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: – Муассисаи таълимӣ ҳамчун низоми иҷтимоии кушода (15 дақ) – моҳият + хусусиятҳои асосӣ + таркиб – «Сарварӣ дар раванди идоракунии тағйирот» (15 дақиқа) – Тағйирот + моделҳои идоракунии тағйирот + қадамҳои идоракунии тағйирот – Банақшагирии стратегӣ: (10 дақиқа) – мафҳум, таҳлили қолабҳои таҳлили вазъи дохилӣ ва берунӣ муассиса (STEEP BA SWOT) мисолҳо бо формулаи (тавсифи омилҳои беруна), таҳлили тарафҳои мусбӣ, имкониятҳо, тарафҳои манфӣ ва хавф) → муаррифии кӯтоҳ
4. Саволҳои робитаи мутақобила	5 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро медиҳад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, инчунин худбаҳодиҳии амалии худ таъкид карда мешавад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.2	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳои тестӣ иҷро карда мешаванд → мубодила дар дунафариҳо → худбаҳодиҳӣ бо асоси ҷавобҳо ва мулоҳизаронӣ мувофиқи саволҳо барои амал
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Се қисмат: 1) «Таъсири омилҳои, ки ба рушди муассиса имконият фароҳам меоранд» ва мазмуни татбиқ (пур кардани ҷадвал бо ҷавобҳои кутоҳ. 2) «Таъсири омилҳои, ки боиси маҳдудият, боздорӣ ва монеа мегардад», натиҷа дар муассиса аз амалияи худ. 3) Таҳлили ҷаъолияти муассиса (SWOT) мутобиқи масъалаҳо барои кори гурӯҳӣ.

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро фирист»). – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед (Овезаро овезед).	– Мавзӯи 1.1.-ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд.
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пай ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд. – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд.
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор карда, агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад.	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо.
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорҷӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян кунанд.	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд.

2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Ҷалби иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ — замина барои омӯзиши мавзӯ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Шумо се савол оид ба муассиса ҳамчун системаи кушода ва се савол барои рушди таҷрибаи директорон доред. Метавонед яке аз се саволи аввалро интихоб кунед. Аммо саволҳо барои рушди таҷрибаи директорон хатмӣ аст» (3 дақиқа)	– Дар гурӯҳ як саволро аз аввал интихоб мекунанд
2. Корро ташкил ва вақти корро ёдрас мекунад (3 дақиқа)	– Саволи интихобшударо баррасӣ ва ҷавобҳоро дар дастур сабт мекунанд
3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): Аввал гурӯҳҳое, ки саволи 1-ро интихоб карданд – Сипас гурӯҳҳое, ки саволи 2-ро интихоб карданд – Баъдан саволи №3 – як тезис аз ҳар гурӯҳ – Ҷамъбасти 2–3 нуқтаи асосӣ	– Хулосаҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ) – Ба саволҳои рушди таҷрибаи директорон ҷавоб медиҳанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро дар ҷадвали дастур сабт кунанд, на танҳо дар ёд нигоҳ доранд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

3. Кор бо Варақаи иттилоотии 1.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониши директорон дар бораи муассиса ҳамчун ситемаи кушод ва омӯзонидани роҳҳои идоракунии тағйирот ва таҳияи нақшаи стратегӣ бо дарназардошти ниёзҳои ҷомеа ва муассиса.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимавии тренер (1–2 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> – Мефаҳмонад, ки се бахш омӯхта мешаванд: Муассисаи таълимӣ ҳамчун низоми иҷтимоии кушода, Сарварӣ дар раванди идоракунии тағйирот. Банақшагирии стратегӣ – Мегӯяд, ки барои ҳар бахш супоришҳои гуногун дода мешаванд: хондан ва баъд баррасии кӯтоҳ дар гурӯҳҳо 	<ul style="list-style-type: none"> – Гӯш мекунанд, тартиби корро мефаҳманд, барои татбиқи ин самтҳо мисол меоранд»
Марҳилаи 2. Кор бо қисми аввали «Муассисаи таълимӣ ҳамчун низоми иҷтимоии кушода (15 дақ)	
<ul style="list-style-type: none"> – Муассисаи таълимӣ ҳамчун системаи кушодро шарҳ медиҳад. – Дастур: хусусиятҳои асосии муассисаи “кушода”-ро хонед ва мубодила кунед. (5 - дақиқа) – Кор дар гурӯҳ (3–5 дақ.) Супориш медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> • Маълумоти ҷадвалҳоро бодикқат таҳлил намуда, муҳити дохилӣ ва берунии муассисаи таълимиро ба таври кластер тасвир кунед. • Чаро маҳз ин қисматҳоро интиҳоб кардед? – Баррасии умумӣ (5 дақ.) Гурӯҳҳоро мепурсад, 2–3 хулосаи асосиро сабт мекунад. <ul style="list-style-type: none"> • Саволҳо барои баррасӣ. Саволҳои дар дастур омадаро ба баррасӣ мегузорад ва таъкид мекунад, ки дар муҳити дохилӣ ва беруна кадом тағйиротҳо ба амал омаданд. Бо ҳамин байни қисмати яқум ва дуҷум пул месозад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргуздор – Дар гурӯҳҳои иборат аз 3 нафар қисматҳои дохилӣ ва берунаи муҳити муассисаро дар кластер тасвир мекунад. – Баррасӣ: 2-3 хулосаро аз гурӯҳҳо пешниҳод мекунанд, ки барои дарки татбиқи тағйирот замина пайдо мекунанд.
Марҳилаи 3. Фаъолият бо қисмати дуҷум: қисматҳои «Сарварӣ дар раванди идоракунии тағйирот» (15 дақ.)	
<ul style="list-style-type: none"> – Кор бо бахши 2 –Сарварӣ дар раванди идоракунии тағйирот. Тренер. Муаррифии моделҳои тағйирот – Кор дар гурӯҳҳо (10 дақиқа): Усул: “Се гӯша — се модел” Муттаҳид ба се гурӯҳ (3 дақиқа) Гурӯҳи 1 — Модели Курт Левин 	<ul style="list-style-type: none"> – Аз слайдҳо бо се модули тағйирот шинос мешаванд. – Кор дар гурӯҳҳо: – Дар гурӯҳҳо се модулро хонда мувофиқи саволҳо ҷавоб тайёр мекунанд.

<p>Гурӯҳи 2 — Модели ADKAR</p> <p>Гурӯҳи 3 — Модели Чон Коттер.</p> <p>Саволҳои роҳнамо: Мақсади модел чист?</p> <p>Марҳилаҳои асосӣ кадоманд?</p> <p>Чӣ гуна ба муассиса татбиқ мешавад?</p> <p>Кор дар дунафариҳо (3–5 дақ.):</p> <p><u>Мубоҳиса: Монандӣ ва фарқияти моделҳо (диаграммаи Венн)</u></p>	<p>– Дар дунафариҳо тафсилоти «Моделҳои майдони қувваҳо»-ро дар мисоли намунавӣ хонда, барои татбиқи он аз муассисаи худ мисолҳо меоранд.</p> <p>– Монандӣ ва фарқияти моделҳоро аз ҷадвали муқоисаи моделҳо омӯхта, мавриди саволу ҷавоб қарор медиҳанд.</p>
<p>Марҳилаи 4. Фаъолият бо қисмати сеюм: «Банақшагирии стратегӣ» (10 дақ.).</p>	
<p>– Баррасии умумӣ бо ҳамроҳии тренер: стратегия, банақшагирии стратегӣ, нақшаи стратегӣ.</p> <p>Корҳои фардӣ ва дунафарӣ:</p> <p>– Бо қолабҳои STEEP BA SWOT – ҳамчун обзорҳои нақшаи стратегияи муассиса шинос мешаванд.</p> <p>– Кори гурӯҳӣ: Дар гурӯҳҳо унсурҳои омилҳои муҳити берунаро бо қолаби (STEER) муайян кардан</p>	<p>– Дар вақти баррасӣ «Рӯзномаи дубахшаро» пур мекунанд.</p> <p>– Масъалаҳои ҳалталаби муассисаи худро интиҳоб намуда, дар ҷадвалҳо таҳлил мекунанд.</p>
<p>Шакли дигари фаъолият: Тренер намунаҳои супоришҳоро пешниҳод мекунанд. Ё тартиб додани рӯйхати масъалаҳо барои тағйирот</p>	<p>– Шунавандагон ихтиёрӣ 1 ё 2 супоришро интиҳоб намуда, ҷавоб тайёр мекунанд.</p>
<p>Тренер мавзуро ҷамъбаст намуда, ишора мекунанд, ки хулосаҳои муҳимро дида бароянд.</p>	<p>– Шунавандагон бори дигар хулосаҳои муҳимро бо фаъолиятҳои анҷомдода муқоиса ва хулоса мекунанд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** Вақти хонданро (3 дақиқа) риоя кунед, вагарна раванди кор тӯл мекашад ва динамикаи дарс аз даст меравад.
2. **Самтдиҳӣ:** Ба иштирокчиён пайваста ёдрас намоед, ки муҳим аст мафҳумҳои асосиро қайд кунанд, на кӯшиш намоянд тамоми дар хотир бигирад.
3. **Баррасии умумӣ:** Шакли «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро нигоҳ доред. Агар гурӯҳҳо ба шарҳи муфассал гузаранд, бо мулоимӣ мушаххас намоед, ки мақсад — шунидани андешаҳои гуногун аст.
4. **Гузаришҳои мантиқӣ:** пас аз ҳар марҳила як «пулча»-и кӯтоҳ ба марҳилаи навбатӣ гузоред. Масалан: «Мо қисмати аввали ҷаҳорҷубаро баррасӣ кардем, акнун ба дуюм назар меандозем...» – «Аknун аз саволҳо ба самти тағйирот мегузарем...»

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Баррасии умумӣ (7 дақиқа)</p> <p>– Саволҳои рефлексивиро аз дастур пешниҳод мекунанд.</p> <p>– Назорат мекунанд, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад</p> <p>– Гуногунандеширо таъкид мекунанд, баррасиро ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ намебаранд</p>	<p>– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.</p>

<p>Дарки идеяҳои асосӣ. Бо чунин саволҳо муроҷиат мекунанд:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чӣ гуна бо сохторҳои иҷтимоии беруна ҳамкорӣ метавон кард, то ки муҳим ва устувор боқӣ монад? 2. Кадом усулҳои нақшакашии стратегӣ барои татбиқи тағйирот дар муҳити таълимӣ самараноктаранд? 3. Чӣ гуна метавон тавозунро байни субот ва навоарӣ дар низоми муассиса нигоҳ дошт? <p>Интихобан ду саволро аз Ҳудбаҳодиҳии амалияи худ ва як масъаларо аз гузароии ба амал интихоб карда, ҷумлаи зеринро ба анҷом расонед:</p> <p>«Акнун ман ба муассиса аз дидгоҳи _____</p> <p>_____</p> <p>менигарам»</p>	<p>– Иштирокчиён саволро интихоб ва (ихтиёрӣ) ҷавобхоро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.</p>
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайзоиро ҷалб кунед.

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи ислоҳот ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Лаҳзаҳои тапшики (1 дақ)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Эълон мекунанд, ки кор бо бахши «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1» – Бовар ҳосил мекунанд, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд 	<p>– Саҳифаи «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд</p>
<p>2. Кори инфиродӣ бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (2 дақ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Барои пур кардани варақа вақт медиҳад – Ёдрас мекунанд: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интихоб кунанд: мутобиқ кардани мафҳум бо тавсифи изҳорот, ёфтани хатоги дар изҳорот, ҷойгузин кардани калимаҳо ва ғ 	<p>– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд</p>
<p>3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақ.)</p>	<p>– Нуқтаи назарҳоро дар ҷуфҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд</p>
<p>4. Баррасии умумӣ (5 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб диҳед.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Саволҳоро аз дастури шунавандагон пешниҳод ва ҳулосаи онҳоро баррасӣ мекунанд. 	<p>– Ихтиёрӣ ҳулосаҳои худро бо гурӯҳи умумӣ мубодила мекунанд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (5—19 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<ul style="list-style-type: none"> – Тренер чадвали 1, 2 ва 3-и дастури таълимиро, ки ба супоришҳои амалӣ бахшида шудаанд, ба шунавандагон нишон дода, супориш медиҳад, ки онро пур кунанд. – Шакли дигари фаъолият: Бо истифода аз қолаби таҳлил (қувватҳо, заъфҳо, имконот, хатарҳо — SWOT), иштирокчиён яке аз мушкилиҳои воқеии муассисаро интихоб мекунанд ва дар гурӯҳҳо таҳлили онро анҷом медиҳанд. Баъдан муайян мекунанд, ки оё ин вазъият барои банақшагирии имконият медиҳад ё не. 	<ul style="list-style-type: none"> – Шунавандагон таъсири омилҳои таъсирасони манфӣ ва мусбиро менависанд ва барои ҳалли онҳо дар нақшаҳои солона ва рушди муассиса нақшаи чорабиниҳоро интихоб мекунанд. – Шунавандагон аз мавзӯҳои пешниҳодшуда, ҳалталаби худ интихоб намуда, дар чадвал таҳлил мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 4

Мавзуи 3. «Нақши директор ҳамчун раҳбар барои рушд: тафаккури идоракунӣ, инъикоси касбӣ, фарҳанги лоиҳавӣ» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Шунавандагон бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, истилоҳот)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро фирис» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузори мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Дар дунафариҳо бо супоришҳои одиро барои оғози дарс мавриди баррасӣ қарор медиҳанд: Савол: Фардӣ «Дарки нақши директорро дар рушди муассиса» бо 1-2 ҷумла менависанд. Тести мутобиккунӣ ва саволҳо барои баррасӣ, аз таҷрибаи кории худ мисол меоранд.
3. Чиро бояд донед? Кор бо варақаи иттилоотии 1.3	40 дақ.	<p>Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила:</p> <p>а) Нақши директори муассиса ҳамчун роҳбари рушд (15 дақ) – дарки моҳияти се қобилият: тафаккури идоракунӣ, рефлексияи касбӣ ва фарҳанги лоиҳавӣ. Моҳият + хусусиятҳои асосӣ + таркиб</p> <p>б) Тавсияҳои амалӣ ва намунаҳо (15 дақиқа) - Тафаккури идоракунӣ, қабули қарорҳои самаранок, андешаронии /таҳлили касбӣ: Ташкили муошират. Андешаронии касбии коллективӣ</p> <p>Кор дар гурӯҳҳои дунафарӣ: «Таҷрибаи ман дар идоракунӣ»</p> <p>в) Хониши мустақилона бо усули ИНСЕРТ</p> <p>Баррасии намунаҳо аз таҷрибаи директорон дар мавзӯҳои асосӣ. Намунаҳо + маслиҳат + хулоса + натиҷа</p>
4. Саволҳои робитаи мутақобила	5 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳо медиҳад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, инчунин худбаҳодиҳии амалии худро таъкид карда, қадамҳои гузариш ба амалро таҳлил ва имкониятҳои худро баррасӣ менамоянд.

5. Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.3	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳои тестӣ иҷро карда мешаванд → мубодила дар дунафариҳо → худбаҳодиҳӣ бо асоси ҷавобҳо ва мулоҳизаронӣ мувофиқи саволҳо барои амал
6. Машғулиятӣ амалӣ	10 дақ.	Се қисмат: 1. «Пур кардани ҷадвали қолаби «SMART» - мақсадҳо (мушаххас, ҷеншаванда, дастрас, мувофиқ ва муҳлатдор) барои расидан ба беҳбудӣ. 2. Таҳияи сиёҳнависи лоиҳаҳо дар ин самт. 3. Иҷрои саволи кушода, супоришҳо, саволи таҳлилӣ → яктогӣ дар як гурӯҳ

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»). Супориш медиҳад: – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед. (Овезаро овезед)	– Мавзӯи 1.1.-ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунад, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунад, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор карда, агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои ҷорҷӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунад

2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Ҷалби иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ — замина барои омӯзиши мавзӯ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Шумо 3 супориш ва саволҳо барои таҷриба доред. Метавонед якеро аз се саволи аввал интихоб кунед. Аммо, саволҳо барои рушди таҷрибаи директорон хатмӣ аст». (3 дақиқа)	– Дар гурӯҳ як савол аз ду намуди тестро (дуруст/нодуруст ва мутобиқаткунӣ интихоб мекунад

2. Корро ташкил ва вақти корро ёдрас мекунад (3 дақиқа).	– Саволи интиҳобшударо баррасӣ мекунад. Ҷавобҳоро дар дафтари қайд сабт мекунад.
3. Баррасӣи умумӣ (5 дақиқа): Аввал шахсоне, ки саволи 1-ро интиҳоб карданд – Сипас гурӯҳҳое, ки саволи 2-ро интиҳоб карданд – Баъдан саволи №3 – як тезис аз ҳар гурӯҳ – Ҷамъбасти 2–3 нуқтаи асосӣ	– Хулосаҳои асосиро мубодила мекунад (ҷавобҳои кӯтоҳ) – Ба саволҳои рушди таҷрибаи директрон ҷавоб медиҳанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

- 1. Мушаххасӣ дар дастур:** таъкид намоед, ки аз ду саволи аввал танҳо яке интиҳоб карда мешавад, саволи сеюм бошад барои ҳама ҳатмист. Инро ду бор бигӯед, то иштибоҳ наشاءад.
- 2. Кор дар гурӯҳҳо:** боварӣ ҳосил кунед, ки ҳама фикрҳои худро дар ҷадвали дастур сабт мекунад, на танҳо ба таври шифоҳӣ. Ин тартиботро нигоҳ медорад ва баъдан ба қайдҳо баргаштанд осон мекунад.
- 3. Ҳифзи муҳит:** барои ҷавобҳо миннатдорӣ баён кунед ва кӯшиш намоед, ки иштирокчиёни гуногунро ҷалб созед.

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 1.1» (40 дақиқа)

Мақсад: Тақвияти тафаккури роҳбарӣ ва рушди шахсии директор ҳамчун раҳбари инноватсионӣ ва ташаббускори муассиса.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимаии тренер (1–2 дақиқа)	
1. Мефаҳмонад, ки се бахш омӯхта мешаванд: Нақши директори муассиса ҳамчун роҳбари рушд. Фарҳанги лоиҳавӣ: лоиҳаҳои муваффақ ва тарҳрезии онҳо. – Тавсияҳои амалӣ ва намунаҳо онд ба мавзӯҳои асосӣ. – Мегуяд, ки барои ҳар бахш супоришҳои гуногун дода мешаванд: то хондан ва баъд баррасӣи кӯтоҳ дар гурӯҳҳо	– Гӯш мекунад, тартиби корро мефаҳманд, барои татбиқи ин самтҳо мисол меоранд»
Марҳилаи 2. Кор бо қисми аввали «Нақши директори муассиса ҳамчун роҳбари рушд» (15 дақ)	
– Дастур: Маҳоратҳои директор: Тафаккури идоракунӣ, Андешаронӣ/таҳлили касбӣ (рефлексияи касбӣ) ва фарҳанги лоиҳавиро аз дастур хонед ва мубодила кунед. (10 дақиқа) – Баррасии умумӣ (5 дақиқа) Гурӯҳҳоро мепурсад, 2–3 хулосаи асосиро сабт мекунад	– Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргузор – Дар гурӯҳҳои иборат аз 3 нафар 3 қисматҳоро баррасӣ мекунад ва ба саволҳои ҳамдигар ҷавоб медиҳанд. – Баррасӣ: 2-3 хулосаҳо аз гурӯҳҳо пешниҳод мекунад, ки барои дарки татбиқи тайирот замина пайдо мекунад.
Марҳилаи 3. Фаъолият бо қисмати тавсияҳои амалӣ ва намунаҳо. (10 дақ.)	
– Тавзеҳоти омӯзиши қисми мазкур. Дастур: Ҳар гурӯҳ як ҷадвалро мустақилона хонда, баррасӣ мекунад. (5 дақ.)	– Аз слайдҳо бо номгӯӣ ҷадвалҳо шинос мешаванд. Хондани инфиродӣ ва баррасӣ дар гурӯҳ, қайд кардани гоյҳои асосӣ ва бо така ба намунаҳои овардашуда, нақшаҳои минбаъдаро пешниҳод мекунад.

Марҳилаи 4. Фаъолият бо қисмати сеюм: «Фарҳанги лоиҳавӣ: лоиҳаҳои муваффақ ва тарҳрезии онҳо» (10 дақ)	
<p>– Баррасии умумӣ бо ҳамроҳии тренер: Чадвали «Фарҳанги лоиҳавӣ: лоиҳаҳои муваффақ ва тарҳрезии онҳо». Бо қолабҳои STEER BA SWOT – ҳамчун обзорҳои нақшаи ситатегии муассиса шинос мешаванд.</p> <p>Кор дар гурӯҳҳои дунафарӣ: «Таҷрибаи ман дар идоракунии»</p> <p>Дастур: Дар дунафарӣҳо таҷрибаи шахсии худро мубодила кунед ва барои ҳар як мафҳум (тафаккури идоракунии андешаронии /таҳлили касбӣ, фарҳанги лоиҳавӣ) як мисол оваред.</p>	<p>– Дар вақти баррасӣ, номгӯйи лоиҳаҳои тахминии худро, ки дар оянда амалӣ карданианд мисол меоранд.</p> <p>– Шунавандагон масъалаҳои ҳалталаби муассисаи худро интиҳоб намуда, дар чадвалҳо таҳлил мекунанд.</p> <p>– Дар асоси намунаҳои тартибдодашуда, аҳамияти он ва салоҳиятҳоеро, ки рушд доданианд, мавриди баррасӣ қарор медиҳанд.</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** Вақти хонданро (3 дақиқа) риоя кунед, вагарна раванди кор тӯл мекашад ва динамикаи дарс аз даст меравад.
2. **Самтдиҳӣ:** Ба иштирокчиён пайваста ёдрас намоед: мафҳумҳои асосиро қайд кунанд, барои ёд гирифтани матни пурра кӯшиш накунанд.
3. **Баррасии умумӣ:** Усули «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро риоя кунед. Агар шарҳи муфассал оғоз шавад, ёдрас кунед, ки мақсад шунидани андешаҳои гуногун аст, на баррасии дуру дароз.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Тақвияти тафаккури роҳбарӣ ва рушди шахсии директор ҳамчун раҳбари инноватсионӣ ва ташаббускори муассиса.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>7. Баррасии умумӣ (7 дақиқа)</p> <p>– Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад.</p> <p>– Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад.</p> <p>– Гуногунандеширо таъкид мекунад, шарҳҳои тӯлониро пешгирӣ мекунад.</p>	<p>– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.</p>
<p>Кор инфиродиро аз рӯи саволҳои робитаи мутақобилаи «Худбаҳодиҳии амалияи шахсӣ ва гузариш ба амал» ташкил мекунад (3 дақ.)</p> <p>– Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки як саволро интиҳоб кунанд.</p> <p>– Ба 2–3 довталаб имкон медиҳад, ки ҷавобашонро пешниҳод кунанд.</p> <p>– Барои иштирок ташаккур мегӯяд ва робитаи мутақобиларо бо мақсадҳои дарс пайванд медиҳад.</p>	<p>– Саволро интиҳоб ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайолро чалб кунед.

5. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак расонидан ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1.Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақ) – Эълон мекунад, ки кор бо бахши «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1» – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Саҳифаи «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2.Кори инфиродӣ бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (2 дақиқа) – Барои пур кардани варақа вақт медиҳад – Ёдрас мекунад: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интихоб кунанд: мутобиқ кардани мафҳум бо тавсиф, изҳорот, мутобиқсозии мафҳумҳо	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақ.)	– Нуқтаи назарҳоро дар ҷуфҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд
4.Баррасии умумӣ (5 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб диҳед. – Саволҳоро аз дастури шунавандагон пешниҳод мекунад ва хулосаи онҳоро баррасӣ мекунад.	– Ихтиёрӣ хулосаҳои худро бо гурӯҳи умумӣ мубодила мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (5—15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Машғулияти амалии 1 дастури таълимро, ки ба супоришҳои амалӣ бахшида шудаанд, ба шунавандагон нишон дода, супориш медиҳад, ки онро пур кунанд 2. Супориши машғулияти амалии 2-юмро аз дастур мефаҳмонад. Иштирокчиён марҳала ва натиҷаҳои лоиҳаҳои муваффақро менависанд. 3. Дастур медиҳад, ки ба 4 саволи кутоҳ фардӣ ҷавоб тайёр кунанд	– Марҳилаҳо ва натиҷаҳои лоиҳаҳоро тартиб дода, ихтиёро на муаррифӣ мекунанд. – Фардӣ ба саволҳо ҷавоб тайёр намуда, бо дастури тренер интихобан ҷаоб медиҳанд, дигарон дар баррасӣ иштирок мекунанд

РЎЗИ ДУЮМ. МАШҒУЛИЯТИ 5

**Мавзуи 4. «Усулбҳои идоракунии (менеджмент) ва сарварӣ. Сарварӣ мувофиқи вазъият»
(80 - дақиқа)**

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (чорчӯба, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузори меҳонанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Кор дар дунафариҳо бо супоришҳои одӣ барои оғози дарс , саволҳо барои барарасӣ → бо мисолҳои амалӣ → овардани мисолҳо аз таҷрибаҳои кори директори, намунаҳои беҳтарин.
3. Чиро бояд донед?. Кор бо варақаи иттилоотии 1.1	40 дақ.	<i>Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила:</i> а) Хондани матн истилоҳоти менеджмент ва сарварӣ, менеджменти педагогӣ, усулҳои роҳбарӣ ва шарҳу тавзеҳот онҳо (15 дақ). б) Омӯзиши «Панҷараи роҳбарӣ» ва усули сарварии идоракунии бо формулаи баррасӣ + ақидаҳои шунавандагон + хулосаҳо в) Менеджменти вазъиятӣ дар муассисаи таълимӣ: унсурҳои менеджменти вазъиятӣ + салоҳиятҳои асосии директор → таҳлили вазъият → усулҳои сарварӣ → қабули қарорҳо вобаста ба он → хулоса
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро медиҳад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.2	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳои тестӣ иҷро карда мешаванд → мубодила дар дунафариҳо → худбаҳодиҳӣ бо асоси ҷавобҳо ва баррасии нуқтаҳои нофаҳмо
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Се қисмат: 1. «Ҳалли вазъият» . Вазъиятро омӯхта роҳи ҳалли онҳоро фардӣ менависанд ва баррасии умуми он. 2. Муайян кардани дараҷаи тайёрии кормандон ва интиҳоби усулҳои сарварӣ мутобиқ ба онҳо. 3. Таҳлили ҷадвали омодагии кормандон ва усулҳои мувофиқ сарварӣ . Таҳлили мисолҳо аз вазъиятҳои ҷудогона.

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзуъ ва омӯзиши тарзи саволгузори барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Меғӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузори ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист») – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед (Овезаро овезед)	– Мавзуи 1.1.-ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ карда, ба тренер савол медиҳанд

2. Сохтори чорчӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯйи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорчӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Ҷалби иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ — замина барои омӯзиши мавзӯ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Шумо 3 суприш ва саволҳо барои таҷриба доред. Метавонед якеро аз се саволи аввал интихоб кунед. Аммо саволҳо барои рушди таҷрибаи директорон ҳатмӣ аст». (3 дақиқа)	– Дар дунафариҳо бо супоришҳои одиро барои оғози дарс мавриди баррасӣ қарор медиҳанд: Ҷавоб ба «Чӣ медонед?, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст, тести мувофиқоварӣ. 5 савол барои фаълосозии таҷрибаи директорон Баррасии фардӣ ва дар гурӯҳ
2. Корро ташкил ва вақти корро ёдрас мекунад (3 дақиқа)	– Саволи интихобшударо баррасӣ мекунанд. Ҷавобҳоро дар дафтари қайд сабт мекунанд.
3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): Аввал шахсоне, ки саволи 1-ро интихоб карданд – Сипас гурӯҳҳое, ки саволи 2-ро интихоб карданд – Баъдан саволи №3 – як тезис аз ҳар гурӯҳ – Ҷамъбасти 2–3 нуқтаи асосӣ	– Хулосаҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ) – Ба саволҳои рушди таҷрибаи директрон ҷавоб медиҳанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Суръати хеле кӯтоҳро нигоҳ доред: ин танҳо шарҳи муқаддимаӣ аст, ба тавзеҳот амиқ наравед.
2. Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд – ин «такияҳо» барои кори минбаъда мегардад.
3. Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед, аммо фавран муфассал ҷавоб надихед – фаҳмонед, ки ҷавобҳо дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 1.1» (40 дақиқа)

Мақсад: Баланд бардоштани салоҳиятҳои идоракунии ва мутобиқсозии усули сарварӣ бо вазъиятҳои гуногуни муассиса.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимавии тренер (1–2 дақиқа)	
Мефаҳмонад, ки се бахш омӯхта мешаванд: истилоҳоти менеҷмент ва сарварӣ, менеҷменти педагогӣ, усулҳо роҳбарӣ.	– Гӯш мекунад, тартиби корро мефаҳманд, барои татбиқи ин самтҳо мисол меоранд»
Марҳилаи 1. Хондани матни истилоҳоти менеҷмент ва сарварӣ, менеҷменти педагогӣ, усулҳо роҳбарӣ ва шарҳу тавзеҳот онҳо. (15 дақ)	
Хондани матни истилоҳоти менеҷмент ва сарварӣ, менеҷменти педагогӣ, усулҳо роҳбарӣ ва шарҳу тавзеҳи онҳо. (10 дақ) Кори гурӯҳӣ: Таҳлили вазъиятҳо ва қабули қарорҳои роҳбарӣ (аз рӯйи варақаҳо). (10 дақиқа). Баррасии умумӣ (5 дақиқа) Гурӯҳҳоро мепурсад, 2–3 хулосаи асосиро сабт мекунад	– Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргузор – Дар гурӯҳо варақаҳоро ҷудогона омӯхта ба саволҳои ҳамдигар ҷавоб медиҳанд. – Баррасӣ: 2-3 хулосаро аз гурӯҳҳо пешниҳод мекунад, ки барои дарки татбиқи тайирот замина пайдо мекунад.
Марҳилаи 2. Омӯзиши “панҷараи роҳбарӣ” ва усули сарварии идоракунии (10 дақ.)	
Дастур. Омӯзиши “панҷараи роҳбарӣ” ва усули сарварии идоракунии Кори фардӣ ва дунафара. Дар гурӯҳҳо “панҷараи роҳбарӣ” ва “усули сарварии идоракунии”-ро хонда баррасӣ мекунад.	– Шунавандагон “Панҷараи роҳбарӣ” ва усули сарварии идоракуниро бо усули ИНСЕРТ меомӯзанд ва дар гирди фикрҳои шубҳанок ва саволҳо баррасии умумӣ ташкил карда мешавад. – Хулосаҳои худро оид ба панҷ қисмати панҷара ва инчунин усули сарварии идоракунии, сарчашмаҳои он мавриди баррасӣ қарор дода, аз таҷрибаҳои худ мисол меоранд. Хулосаҳо + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо. Сарчашмаҳои ҳокимияти шахсиро дар кластер тасвир мекунад.
Марҳилаи 3. Менеҷменти вазъиятӣ дар муассисаи таълимӣ (10 дақ)	
Менеҷменти вазъиятӣ дар муассисаи таълимӣ – Дастури тренер. Мустақилона хондани матн дастури таълими ва дар гурӯҳҳои 2-3 нафара баррасӣ кардан. – Тренер мувоҳисаи умумиро оид ба ин масъала ташкил мекунад. – Унсурҳои менеҷменти вазъиятӣ ва салоҳиятҳои асосии директорро, ки дар матн омадааст комил мекунад. Ваъзъиятҳоро бо шунавандагон мавриди баррасӣ қарор медиҳад. Хулосаҳои муҳимро баррасӣ мекунад	– Дар вақти баррасӣ аз таҷрибаи шахсии худ мисолҳо меоранд. – Хулосаҳо + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо..

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Баррасии умумӣ (7 дақиқа) – Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, шарҳҳои тӯлониро пешгирӣ мекунад	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунанд.
Кор инфиродиро аз рӯи саволҳои робитаи мутақобилаи «Худбаҳодихӣ амалии шахсӣ ва гузариш ба амал» ташкил мекунад (3 дақ.) – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки як саволро интихоб кунанд. – Ба 2–3 довталаб имкон медиҳад, ки ҷавобашонро гӯянд – Барои иштирок ташаккур мегӯяд ва инъикосро бо мақсадҳои дарс пайванд медиҳад	– Саволро интихоб мекунанд ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила мекунанд. Махсусан бахши дуюм ва сеюм оид ба худбаҳодихӣ амалии шахсӣ ва гузариш ба амал ва нақшаҳои кори худро мисол меоранд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёда аз ин.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайзоиро чалб кунед.

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1.Лаҳзаи ташкили (1 дақ) – Ёлон мекунад, ки кор бо бахши «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1» идома дода мешавад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Саҳифаи «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2.Кори инфиродӣ бо «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1» (2 дақиқа) – Барои пур кардани варақа вақт медиҳад – Ёдрас мекунад: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интихоб кунанд: мутобиқ кардани мафҳум бо тавсиф, изҳорот, мутобиқсозии мафҳумҳо	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3.Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақ.)	– Нуқтаи назарҳоро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд
4.Баррасии умумӣ (5 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб диҳед. – Саволҳоро аз дастури шунавандагон пешниҳод ва ҳулосаи онҳоро баррасӣ мекунад.	– Ихтиёрӣ ҳулосаҳои худро бо гурӯҳи умумӣ мубодила мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (5—15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Ду қисмат: Дастури тренер – «Ҳалли вазъият». Ваъиятро омӯхта роҳи ҳалли онҳоро фардӣ нависед ва ба таври умумӣ баррасӣ кунед. – Дараҷаи тайёрии кормандон ва интиҳоби усулҳои сарварӣ мутобиқ ба онҳоро муайян кунед. – Ҷадвали омодагии кормандон ва усулҳои мувофиқ сарвариро аз рӯи намунаи овардашуда пур кунед.</p>	<p>– Шунавандагон марҳилаҳо ва натиҷаҳои лоиҳаҳо тартиб дода, ихтиёро на муаррифӣ мекунанд. – Дар асоси омӯхтани омодагии кормандон ва шаклҳои сарварӣ ҷадвалро пур мекунанд. – Ба саволҳои фардӣ ҷавоб омода ва дар баҳс ширкат меварзанд.</p>

МАШҒУЛИЯТИ 6

«Мавзӯи 5. Тартиби қабули қарор дар вазъияти номуайян» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро фирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Баррасии гурӯҳӣ оид ба саволҳои (1–3 ба интиҳоб + саволи 4-5-ум ҳатмӣ), баррасии саволҳои барои баррасӣ. Сабти андешаҳо, баромади кӯтоҳ, ҷамъбасти тренер
3. Кор бо варақаи иттилоотии 1.5	35 дақ.	Хондан ва баррасӣ дар се марҳила: 1. Қисми «Идоракуни ва қарори роҳбарӣ» (10 дақ.) – инфиродӣ хондан ва ҷудо кардани ибораҳо → баррасии гурӯҳӣ → пурсиши гурӯҳҳо 2. Қисми «Номуайяний» (10 дақ.) – инфиродӣ хондан ва ҷудо кардани калимаҳои асосӣ → кор дар дунафариҳо (таҳлили вазъиятҳои номуайяний) → баррасии умумии супоришҳо дар гурӯҳҳо. 3. Қисми «Усулҳои қабули қарор» (15 дақ.) – инфиродӣ хондан ва ҷудо кардани усулҳои қабули қарор → кор дар дунафариҳо (хулосаи қисм дар як ҷумла) → баррасии. Муқоисаи усулҳо → Диаграммаи Венн
4. Саволҳои барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ.) – тренер аз дастур саволҳои медиҳад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад Кор инфиродӣ (3 дақ.) – иштирокчиён ибораи интиҳобшударо хатман менависанд, хоҳишмандон ҷавобҳои мубодила мекунанд. Худбаҳодиҳии

		амалияи шухсӣ ва гузариш ба амалро меҳонананд ва мулохиза мекунаанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.2	10 дақ.	Пур кардани ҷадвали худбаҳодиҳӣ → баррасӣ дар дунафариҳо/гурӯҳҳои хурд → табодули андеша оид ба ҳулосаҳо аз ҷониби 2–3 нафар ба таври ихтиёрӣ
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Кори фардӣ → гурӯҳӣ. Бозӣ. Вазъият: “Зиндагӣ дар биёбон”. Мутобиқи вазъият қарор қабул мекунаанд ва бо ҳам муқоиса мекунаанд. Баррасии умумӣ

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист») – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед (овезаро овезед)	– Мавзӯи 1.1.-ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ карда, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори чорҷӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯйи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Мавадро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунаанд, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунаанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорҷӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Ҳулосаҳо ва таассуроти ҳудро оид ба кор табодул мекунаанд

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Суръати хеле кӯтоҳро нигоҳ доред: ин танҳо шарҳи муқаддимаи аст, ба тавзеҳот амиқ наравед.
2. Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд – ин «таъягоҳ» барои кори минбаъда мегардад.
3. Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед, аммо фавран муфасссал ҷавоб надихед – фаҳмонед, ки ҷавобҳо дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.
4. Таъкид намоед: чорҷӯба, муқаддима ва мафҳумҳо забони умумӣ ва мафҳумҳои асосиро барои тамоми мавзӯ муайян мекунаанд.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем (10 дақиқа)

Мақсад: қалб кардани иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Ба шумо 6 супориш пешниҳод шудааст. Метавонед яке аз 3 саволи аввалро интихоб кунед. Аммо саволи 4-6 барои ҳама ҳатмист». (2 дақиқа)	– Дар гурӯҳ се саволро аз дутои аввал интихоб мекунанд.
2. Корро дар гурӯҳҳо ташкил ва вақти боқимондари ёдрас мекунад (3 дақиқа)	– Саволи интихобшуда ва саволи 4-6-ро баррасӣ мекунанд. Ҷавобҳоро дар дастур менависанд.
3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Аввал гурӯҳҳо, ки саволи 1- 3 -ро интихоб кардаанд. – Сипас савол 4-5 –ро баррасӣ карда, фикрҳои худро баён мекунанд. – Баъдан саволи №6: ҳар гурӯҳ як фикри асосиро пешниҳод мекунад ва бо 2–3 идеяи асосӣ ҷамъбаст мекунад.	– Фикрҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ). – Ба саволи ҳатмии №3 ҷавоб медиҳанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Вақтро бодикқат назорат кунед ва марҳилаҳоро идора намоед: 3 дақиқа — кор дар дунафарӣҳо → 5 дақиқа — муттаҳидсозии «дунафарӣҳои ҳаммонанд» → 5 дақиқа — муаррифиҳои кӯтоҳ (дар акси ҳол динамика аз даст меравад ва кор метавонад «тамдид» шавад).

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 1.1» (35 дақиқа)

Мақсад: Омӯзонидани усулҳои қабули қарорҳои фаврӣ ва самаранок дар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт ва мураккаб.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Суханҳои муқаддимаии тренер (1–2 дақиқа)	
– Шарҳ медиҳад, ки маълумоти нав дар се марҳила омӯхта мешавад: аввал бахши «Идоракунии ва қарори роҳбарӣ» баъдан «Номуайянии ва «Усулҳои қабули қарор» Фаҳмонед, ки барои ҳар бахш супоришҳои гуногун ҳастанд: хондан ва баъдан баррасии кӯтоҳ дар гурӯҳҳо.	– Шунавандагон гӯш карда, тартиби корро дақиқ мекунанд.
Марҳилаи 2. Кор бо бахши аввал — «Идоракунии ва қарори роҳбарӣ» (15 дақиқа)	
– Дастур медиҳад: матнро хонед ва ибора ё ҷумлаҳое, ки шуморо ба ҳайрат оварданд ё таъсир расонданд, қайд кунед (3 дақ.) – Кор дар гурӯҳҳо (3–5 дақ.). – Аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки аз вариантҳои қабули қарор 3 торо интихоб карда, ба се савол ҷавоб диҳанд: • Чаро маҳз ҳаминро интихоб кардед? • Чӣ гуна ин намуди қарор барои кори муассиса таъсир мерасонад? • То чӣ андоза дар таҷрибаи шумо маъмул аст? – Баррасии умумӣ (5 дақ.). Гурӯҳҳоро мепурсад, 2–3 хулосаи асосиро менависанд	– Ба таври инфироодӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунанд. – Дар гурӯҳ як усулро интихоб намуда, баррасӣ мекунанд ва ба се савол ҷавоб менависанд. – Баррасӣ: аз номи гурӯҳ 2–3 хулоса пешниҳод мекунанд.

Марҳилаи 3. Кор бо бахши дуюм — «Номуайяни» (10 дақиқа)	
<p>Марҳилаи 3. Кор бо бахши дуюм — «Номуайяни» (10 дақиқа)</p> <p>– Дастур медиҳад: Матнро хонед ва калимаҳо ё ибораҳои асосиро, ки маънои асосиро муайян мекунанд, қайд кунед (3 дақ.)</p> <p>– Кор дар дунафариҳо (5 дақ.).</p> <p>Аз дунафариҳо хоҳиш мекунад, ки як зербахшро интихоб кунанд (масалан, кейси, 2, 3) ва моҳияти онро дар як ҷумла бо суҳанони худ баён кунанд ва ба супоришҳо ҷавоб омода кунанд.</p> <p>– Баррасии умумӣ (5 -7 дақ.).</p> <p>Дунафариҳоро даъват мекунад, ки ба саволҳои баъди вазъият омада ҷавоби кӯтоҳ тайёр кунанд.</p>	<p>– Ба таври инфироӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунанд.</p> <p>– Дар дунафариҳо зербахшро интихоб мекунанд ва моҳияти онро дар як вазъият ва ҷавоби саволҳоро баён менамоянд.</p> <p>– Баррасӣ: ҷавобҳои худро меҳонанд, фикрҳои дунафариҳои дигарро мешунаванд.</p>
Марҳилаи 3. кор бо бахши сеюм — «Усулҳои қабули қарор» (10 дақиқа)	
<p>Марҳилаи 3. Кор бо бахши дуюм — «Усулҳои қабули қарор» (10 дақиқа)</p> <p>– Дастур медиҳад: Матнро хонед ва усулҳои қабули қарор ва ба асосҳои он диққат диҳед. (5 дақ.)</p> <p>– Кор дар дунафариҳо (5 дақ.).</p> <p>Аз дунафариҳо хоҳиш мекунад, ки монандӣ ва фарқияти 4 усули қабули қарорро дар диаграммаи Венн таҳлил кунанд.</p> <p>– Баррасии умумӣ (5 -7 дақ.).</p> <p>Дар гурӯҳҳо аҳамияти мавзӯ дар ҳаёт ва кадом салоҳиятҳои рушдбандаи директоронро хонда таҳлил мекунанд.</p>	<p>• Ба таври инфироӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунанд.</p> <p>• Дар дунафариҳо зербахшро интихоб мекунанд ва моҳияти онро дар як вазъият ва ҷавоби саволҳоро баён менамоянд.</p> <p>• Баррасӣ: ҷавобҳои худро меҳонанд, фикрҳои дунафариҳои дигарро мешунаванд.</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръати кор:** вақти хонданро (3 дақиқа) риоя кунед, вагарна раванд тӯл мекашад ва шиддати кор аз байн меравад.
2. **Баррасии умумӣ:** шакли «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро нигоҳ доред. Агар гурӯҳҳо ба шарҳи муфассал гузаранд, бо оромӣ равандро боздоред ва ёдрас кунед, ки мақсад — шунидани андешаҳои гуногун аст.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: алоқаманд намудани муҳтавои машғулият бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва мусоидат ба дарки ҳулосаҳои шахсӣ.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
<p>1. Баррасии умумӣ (7 дақиқа)</p> <p>– Аз дастури таълимӣ ба навбат саволҳо медиҳад.</p> <p>– Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад.</p> <p>– Тафовути андешаҳоро таъкид мекунад, намегузорад баҳсҳо тӯлонӣ бошанд.</p>	<p>– Аз ҷой ба саволҳо кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд</p>
<p>2. Кор дар шакли инфироӣ (3 дақиқа)</p> <p>– Ба ҳар иштирокчӣ пешниҳод мекунад, ки як –ду саволи худбаҳодиҳии амалӣ ва гузариш ба амалро интихоб кунанд (фикрҳоро ҳатман ба таври ҳаттӣ анҷом диҳанд)</p>	<p>– Ҷавобҳои интихобшударо ба таври ҳаттӣ анҷом медиҳанд; мувофиқи хоҳиши худ ҷавобро бо овози баланд меҳонанд</p>

– Ба 2–3 хоҳишманд имкон медиҳад, ки ҷавобро садо баланд хонанд	
– Иштирокчиёро ташаккур мегӯяд, рефлексияро бо мақсадҳои машғулият мепайвандад	

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръати корро нигоҳ доред:** ба ҳар савол 2–3 ҷавоб кофист, аз ин зиёд набошад.
2. **Муҳити эҳтиромро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро қадр кунед, барои ҷавобҳои изҳори сипос намоед ва иштирокчиёни хомӯшро низ фаъол гардонед.

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳии 5.1» (10 дақиқа)

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар арзёбии фаҳмиши шахсии худ онд ба ислоҳот ва муқоисаи нуқтаи назар дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1.Лаҳзаи ташкилии дарс (1 дақиқа) – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Варақаи «Худбаҳодиҳии 5.1»-ро аз дастур мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2.Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (2 дақиқа) – Барои пур кардани инфиродӣ вақт медиҳад – Ёдрас мекунад: истилоҳро бо таъриф мувофиқа кунанд, хатогиро пайдо ва се тестро кор кунанд.	– Дар дастури худ ҷавобҳоро қайд мекунанд
3.Музокира дар дунафарӣҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа) – Мепурсад, ки чиҳо мувофиқ омаданд, дар куҷо фарқ ҳаст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё дигар хел санҷанд	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ ва нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4.Табодули умумӣ (3 дақиқа) – Пешниҳод мекунад, ки 2–3 хоҳишманд мушоҳидаҳои худро дар бораи мувофиқат, фарқиятҳо ё ҷавобҳо баён кунанд	– Ба хоҳиши худ хулосаҳоро баён мекунанд, ҷавобҳои ҳамкоронро гӯш мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Аз аввал таъкид кунед: ин худбаҳодиҳӣ аст, на санҷиш ё назорат.
2. Ба вақт диққат диҳед: тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд тӯл кашад

6. Кори амалӣ: Бозӣ Вазъият: “Наҷот дар муассисаи ормонӣ” (10 дақиқа)

Мақсад: интиҳоб ва рейтингҳои захираҳо тибқи аҳамият барои рушди муассиса зарур ва баррасии натиҷаи инфиродии гурӯҳӣ ва коршиносон.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Ташкили кор (2 дақиқа) – Иштирокчиён фардӣ ва гурӯҳӣ (3-нафарӣ) фаъолият мекунанд. – Ҳар шунаванда фардӣ ва ҳар гурӯҳ рейтингҳои худро интиҳоб мекунанд. – Вазифаро мефаҳмонад: пур кардани сутуни якум ва дуҷуми ҷадвал. Намоиши гурӯҳӣ коршиносон ва тафовути байни онҳо.	– Фардӣ иҷро мекунанд – Гурӯҳҳои хурдро ташкил медиҳанд ва сутуни дуҷумро пур мекунанд – Ҷавобҳояшонро бо ҷавоби коршиносон муқоиса намуда, тафовути кори фардӣ ва гурӯҳиро муайян мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 7

Мавзуи 6. «Банақшагирии стратегии рушди муассиса: ҳадафҳо, марҳилаҳо, воситаҳо (барои 1–5 сол)» (160 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	Баррасии гурӯҳӣ оид ба саволҳо (1–2 ба интиҳоб + саволи 3-хатмӣ) саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директорон хатмӣ аст. Баррасии саволҳо сабти андешаҳо, баромади кӯтоҳ, ҷамъбасти тренер
3 Кор бо варақаи иттилоотии 1.6	60 дақ.	Хондан ва баррасӣ дар се марҳила: 1. Марҳилаи 1. «Мафҳуми банақшагирии стратегӣ: фарқият аз банақшагирии тактикӣ ва амалӣ» (20 дақ.) – инфиродӣ хондан, баррасии ҷадвали мафҳумҳо ва тавзеҳот, кор дар шакли инфродӣ ва дунафара ва ҷудо кардани ибораҳо → баррасии гурӯҳӣ → пурсиши гурӯҳҳо 2. Марҳилаи 2. «Намунаҳои барномаи рушди муассиса» (20 дақ) – инфиродӣ хондан ва ҷудо кардани калимаҳои асосӣ → кор дар дунафариҳо (баррасӣ қисматҳои нақша) → баррасии умумии супоришҳо дар гурӯҳҳо. 3. Марҳилаи 3. «Усули омода намудани нақшаи солони муассиса» (20 дақ.) – инфиродӣ хондан ва шинос шудан бо марҳилаҳои омода намудани нақша, бобҳои нақша, сарчашмаҳои ахбор ва инъикоси қарорҳои қабулшудаи муассиса дар нақшаи рушди муассиса → кор дар дунафариҳо (хулосаи ҳар як боб) → баррасӣ.
4. Саволҳои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳо медиҳад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад Кори инфиродӣ (3 дақ) – иштирокчиён ибораи интиҳобшударо хатман менависанд, хоҳишмандон ҷавобҳоро мубодила мекунанд. Худбаҳодиҳии амалияи шухсӣ ва гузариш ба амалро меҳонанд ва мулоҳиза мекунанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.2	10 дақ.	Пур кардани ҷадвали худбаҳодиҳӣ → баррасӣ дар дунафариҳо/гурӯҳҳои хурд → табодули андеша оид ба хулосаҳо аз ҷониби 2–3 нафар ба таври ихтиёрӣ
6. Машғулиятӣ амалӣ	60 дақ.	Кори фардӣ → гурӯҳӣ. Иҷрои супориш. 1. Баррасии намунаи барнома. 2. Таҳияи ҷадвали ҳалли масъалаҳои ҳалталаб мутобиқи ҷадвали SWOT ва қолаби нақшаи стратегӣ барои рушди муассиса. 3. Қолаби нақшаи стратегӣ барои рушди муассисаи таълимӣ. Шиносӣ бо замимаи “Ҷадвали нишондиҳандаҳои таҳлилӣ барои арзёбии муҳити идоракунии, педагогӣ ва физикӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (замимаи “Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист») – Саволҳоро бо истифода аз қолаб тартиб диҳед (Овезаро овезед)	– Мавзӯи 1.1.-ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори чорҷӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
Чамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорҷӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Ба дастур пайравӣ намоед: ҳамаи супориш, тавсиф ва ҷадвалҳо аллакай дар ихтиёри иштирокчиён мебошанд. Вазифаи шумо — ташкил кардани кор ба қадамҳо ва хотиррасонӣ дар бораи вақт аст.
2. Суръатро нигоҳ доред: таҷрибаи аввал зуд иҷро мешавад, дуюм — каме амиқтар, сеюм — пурмуҳтавотарин.
3. Вақтро на танҳо барои иҷрои супоришҳо, балки барои баррасӣ низ ҷудо кунед (овоздиҳӣ, баррасӣ, «карусел»). Ин имкон медиҳад, ки назарҳои гуногун дида шаванд.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем (10 дақиқа)

Мақсад: ҷалб кардани иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Ба шумо савол барои ангезиши зеҳн, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст ва саволи мувофиқоварӣ пешниҳод шудааст. Метавонед 2-3- саволҳои фардӣ ҳал ва супориши 1 саволҳо барои бозбинӣ ва фаълосозии таҷрибаи директоронро баррасӣ кунем	– Саволҳои 2 – 3- юмро мустақилона иҷро мекунанд. – Саволи интиҳобшударо фардӣ кор карда, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд
2. Кори фардӣ ва дар гурӯҳҳо ташкил мекунад, вақти боқимондaro ёдрас мекунад (3 дақиқа)	– Супоришро фардӣ ва гурӯҳӣ иҷро мекунанд

3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Баъдан саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро ба тарзи умумӣ баррасӣ мекунад	– Фикрҳои асосиро мубодила мекунад (ҷавобҳои кӯтоҳ) – Таҷрибаи якдигарро ба ҳам қиёс карда, хулоса мекунад.
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

Агар душворӣ кашанд, саволҳои роҳнамоикунада диҳед:

1. «Оё дар ин ҷо мушкилӣ барои муассиса вучуд дорад?»
2. «Оё интихоби амалҳо ҳаст?»
3. «Оё нақши директор тағйир меёбад?»

3. Кор бо Варақаи иттилоотии 1.6. (50 дақиқа)

Мақсад: Омӯхтани тарзи таҳияи нақшаи стратегияи рушди муассиса бо мақсадҳои мушаххас, марҳилаҳои амалӣ ва захираҳои зарурӣ барои 1 ва 5 сол.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Суханҳои муқаддимавии тренер (1–2 дақиқа)	
Шарҳ медиҳад, ки маълумоти нав дар се марҳила омӯхта мешавад.	– Гӯш карда, тартиби корро дақиқ мекунад.
Марҳилаи 2. Кор бо бахши аввал «Мафҳуми банақшагирии стратегӣ: фарқият аз банақшагирии тактикӣ ва амалӣ» (20 дақиқа)	
– Дастур медиҳад: матнро хонед ва ибораҳои асосиро, ки шуморо ба ҳайрат оварданд ё таъсир расонданд, қайд кунед (3 дақ.) – Кор дар шакли инфродӣ ва дунафарӣ (5 дақ.). Аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки чадвали мафҳумҳо ва тавзеҳотро мутоила карда, ҳадафи асосии муассисаи худро нависанд. – Кор дар гурӯҳҳо: Матни намунаҳои таҳлил бо модели SMART- ва таҳлили SWOT мутоила намуда, ҳар як гурӯҳ интихобан масъалаи ҳалталаби муассисаро дар чадвал таҳлил мекунад. (10 дақ.) – Муаррифии корҳои гурӯҳӣ: (5 дақиқа)	– Ба таври инфродӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунад. – Дар гурӯҳ чадвали мафҳумҳо ва тавзеҳотро мутоила карда, ҳадафи асосии муассисаи худро менависанд. – Дар гурӯҳ масъалаи ҳалталаби муассисаро интихобан дар чадвалҳои SMART- SWOT таҳлил мекунад.
Марҳилаи 3. Кор бо бахши дуюм «Намунаҳои барномаи рушди муассиса» (20 дақиқа)	
– Дастур медиҳад: Матнро хонед ва бо намунаи нақша/ барномаи рушди муассиса шинос шавед (10 дақ.) – Кор дар гурӯҳҳо (5 дақ.) Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, бобҳои нақшаи рушди муассисаро баррасӣ мекунад. Баррасӣ ва даровардани тағйирот. – Баррасии умумӣ (5 дақ.). Гурӯҳҳоро даъват мекунад, ки фикри худро аз таҷрибаи нақшабандии стратегияи муассиса худ оид ба ин масъала ибраздоранд.	– Ба таври инфродӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунад. – Дар гурӯҳҳо бобҳои нақшаи рушди муассисаро баррасӣ карда, аз таҷрибаҳои кунунии муассисаҳо дастурҳои муфидро пешниҳод мекунад. – Баррасӣ: ҷавобҳои худро меҳонанд, фикрҳои гурӯҳҳои дигарро дигарро мешунаванд.
Марҳилаи 3. Кор бо бахши сеюм «Усули омода намудани нақшаи солонаи муассиса» (20 дақиқа)	
– Дастур медиҳад: Матнро хонед ва марҳилаҳои таҳияи нақшаи сололноро таҳлил кунед (5 дақ.) – Кор дар гурӯҳҳо (5 дақ.).	– Ба таври инфродӣ хондан – ҷойҳои асосиро қайд мекунад.

<p>Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки боб ва зербобҳои нақшаи солонаи муассисаро мутоила намуда, бо нақшаҳои амалкунандаи муассисаҳои худ муқоиса кунанд.</p> <p>– Боби 7-уми нақшаи солонаро, ки ба идора ва назорати (мониторинги) дохилимуассисавӣ бахшида шудааст дар гурӯҳ аз таҷрибаи муассисаҳои худ баррасӣ кунанд.</p> <p>– Баррасии умумӣ (5 дақ.) Баррасӣ умумии нақшаи солонаи муассиса, ки то ҳоло дар муассисаҳо амал мекунад. Норасоии нақша. Ғалатҳои маъмулие, ки директорони муассисаҳо дар омодазании нақша роҳ медиҳанд.</p>	<p>– Дар дунафарӣҳо оид ба бобҳои нақшаи рушди муассиса, ё ягон барнома, мазмун ва мундариҷаи он мувоҳида таққил мекунанд.</p> <p>– Оид ба татбиқи масъалаҳои курси мазкурро дар амал тавсияҳои таҳия менамоянд. Монандӣ ва фарқияти нақшаҳои худро муқоиса мекунанд.</p> <p>– Хулосаи умумӣ мебароранд.</p>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Танзим:** ба иштирокчиён пайваста ёдрас кунед, ки муҳим аст танҳо ибораҳои асосиро қайд кунанд, на кӯшиши ёд гирифтани тамоми матн.
2. **Баррасии умумӣ:** шакли «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро нигоҳ доред. Агар гурӯҳҳо ба шарҳи муфассал гузаранд, бо оромӣ равандро боздоред ва ёдрас кунед, ки мақсад — шунидани андешаҳои гуногун аст.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: алоқаманд намудани муҳтавои машғулият бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва мусоидат ба дарки хулосаҳои шахсӣ.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
<p>2. Баррасии умумӣ (10 дақиқа)</p> <p>– Аз дастури таълимӣ ба навбат саволҳо медиҳад</p> <p>– Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад.</p> <p>– Тафовути андешаҳои таъкид мекунад, намегузорад баҳсҳо тӯлонӣ бошанд</p>	<p>– Ба саволҳо кӯтоҳ аз ҷой ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд</p>
<p>3. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа)</p> <p>– Ба ҳар иштирокчиё пешниҳод мекунад, ки як –ду саволи худбаҳодиҳии амалӣ ва гузариш ба амалро интихоб кунанд (фикрҳои ҳатман ба таври хаттӣ анҷом диҳанд)</p> <p>– Ба 2–3 хоҳишманд имкон медиҳад, ки ҷавобро садо баланд хонанд</p> <p>– Иштирокчиёро ташаккур меғӯяд, рефлексияро бо мақсадҳои машғулият мепаивандад</p>	<p>– Ҷавобҳои интихобшударо ба таври хаттӣ анҷом медиҳанд; мувофиқи хоҳиши худ ҷавобро бо овози баланд мехонанд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Муҳити эҳтиромонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро қадр карда, барои ҷавобҳо изҳори сипос намоед ва иштирокчиёни хомӯшро низ ғайол гардонед.

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳии 1.6» (10 дақиқа)

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар арзёбии ғаҳмиши шахсии худ оид ба ислоҳот ва муқоисаи нуқтаи назар дар дохили гурӯҳ.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
<p>Лаҳзаи ташкилии дарс (1 дақиқа)</p> <p>– Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд</p>	<p>– Варақаи «Худбаҳодиҳии 1.6»-ро аз дастур мекушоанд, бо дастур шинос мешаванд</p>

Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа) – Барои тайёр кардани ҷавоб ба саволҳои се тест вақт медиҳад – Ёдрас мекунад: истилоҳро бо таъриф мувофиқа кунанд, ғалатро пайдо кунанд ва се тестро кор кунанд.	– Дар дастури худ ҷавобҳоро қайд мекунанд
Музокира дар дунафарӣ ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа) – Вазифаи эҷодиро мефаҳмонад. Супориш медиҳад, ки фардӣ як чорабиниро аз нақшаи солони муассиса пешниҳод кунанд ва дар шакли тезис ба 5 савол ҷавоб нависанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафарӣ/гурӯҳҳо баррасӣ ва нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд

2. Кори амалӣ (60 дақиқа): кор дар гурӯҳҳо.

Машғулияти 1. Баррасии намунаи барнома.

Мақсад: Ба унсурҳои барнома навиштани мазмуни фаъолият.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Ташкили кор (10 дақиқа) – Ҳар шунаванда фардӣ сутуни ростӣ ҷадвалро мутобиқи унсурҳои барнома пур мекунад ва тренер саволҳои интихобиро ҷудо намуда мепурсад.	– Фардӣ иҷро мекунанд – Ба саволҳои интихобии тренер ҷавоб медиҳанд
Машғулияти амалии 2. Кор дар гурӯҳҳо (10 дақиқа) Мақсад: Дарёти имкониятҳо, масъалаҳои мусбӣ барои оғози фаъолият дар ин самт Таҳлили масъалаҳои ҳалталаби муассиса барои таҳияи нақшаи рушди муассисаи таълимӣ: Гурӯҳи 1. Татбиқи муносибати босалоҳият дар таълим. Гурӯҳи 2. Истифодаи арзёбии ташаккулдиҳанда дар дарс. Гурӯҳи 3. Истифодаи алоқаҳои байни фаннӣ ва фаннӣ дар дарс. Гурӯҳи 3. Дарчаи истифодаи усулҳои фаъоли таълим дар дарс. Гурӯҳи 4. Роҳҳои арзёбии сифати таҳсилот. Дастур: Тренер рафти кори гурӯҳро назорат мекунад	
Муаррифии корҳои гурӯҳӣ: 10 дақиқа.	– Тарафҳои мусбӣ, манфӣ, имконият ва хатарҳои мавзӯро навишта, баррасӣ мекунанд.
Супориши 3. (10 дақиқа) – Иштирокчиён қолаби нақшаи стратегӣ барои рушди муассисаи таълимии дар дастури таълимӣ омадаро бо мисолҳо ва тавзеҳот пур мекунанд. Тренер интихобан баъзе супоришҳоро мепурсад	– Оид ба идеяҳо бо гурӯҳи «шарик» табодули андеша мекунанд. – 2–3 ҳалли интихобшударо такмил ва мувофиқ мекунанд
4. Табодули умумии идеяҳо (10 дақиқа) – се саволи мубрами муассисаро интихоб намуда, 2–3 роҳи ҳалли онҳоро менависанд.	– Ҳалли худро дар шакли кӯтоҳ (то 1 дақиқа) муаррифӣ мекунанд – Шарҳҳои тренер ва ҳамкоронро ғӯш мекунанд
Шиносоӣ бо замиаи “Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” оид ба нишондиҳандаҳои таҳлили муҳити таълим Супориш. Ҷадвали нишондиҳандаҳоро мутоила намуда, барои банақшагирии нақшаи рушд ва солони муассиса масъалаи ҳалталабро интихоб мекунанд. (10 дақиқа)	– Мавзӯҳоро интихоб ва барои баррасии умумӣ пешниҳод мекунанд. Фарқияти масъалаҳои ҳалталаби ҳамдигарро мефаҳманд.

МОДУЛИ 2
МУҲИТИ ТАЪЛИМ ҲАМЧУН ОМИЛИ СИФАТИ ТАҲСИЛОТ

РЁЗИ СЕЮМ. МАШҒУЛИЯТИ 8
«Мавзуи 1. Мафҳуми муҳити таълим: унсурҳо, сатҳ ва вазифаҳо»
(80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, муқаддима, ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (сохтори мавзуъ, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мислҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Кор дар дунафариҳо бо супоришҳои одӣ барои оғози дарс , саволҳо барои барарасӣ → бо мисолҳои амалӣ → мувофиқсозии мафҳумҳо бо хусусият овардани мисолҳо аз таҷрибаҳои кори директори, ангиши зеҳн аз рӯи расм.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 2.1	40 дақ.	<i>Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила:</i> 1. а) Мафҳуми муҳити таълим. Хондани мазмун истилоҳ, ақидаи олим → идеяи асосӣ → тезисҳои асосӣ ва иштироҳоти менеҷмент ва сарварӣ, менеҷменти педагогӣ, усули роҳбарӣ ва шарҳу тавзеҳи онҳо (15 дақ). 2. б) Омузиши “Унсурҳои муҳити таълимӣ” бо тавзеҳи унсурҳо: физикӣ, раванӣ- педагогӣ, рақамӣ, муоширатӣ, иҷтимоӣ – фарҳангӣ. Формулаи баррасӣ + ақидаҳои шунавандагон + хулосаҳо 3. в) Сатҳҳо ва вазифаи муҳити таълим: Таълимӣ → тарбиявӣ → муоширатӣ → мутобиқшавӣ. Амалҳои беҳарҷот барои фароҳам овардани муҳит → хулоса
4. Саволҳои робитаи мутақобила	5 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро пешниҳод мекунад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад, таъба таҷрибаҳои беҳтарин
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.2	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳои тестӣ, ёфтани ғалатиҳо, интиҳоби ҷавоби дуруст иҷро карда мешаванд → мубодила дар дунафариҳо → худбаҳодиҳӣ бо асоси ҷавобҳо ва баррасии нуқтаҳои нофаҳмо
6. Машғулияти амалӣ	15 дақ.	Ду қисмат: ✓ «Баррасии вазифаҳо бо истифода аз таҷрибаи худ (кори гурӯҳӣ ё дунафарӣ) ✓ Пур кардани варақаи назоратии «Муҳити муассиса аз назари хонанда». ✓ Ҷавобҳои кӯтоҳ ба саволҳои ибтидоӣ ва одӣ вале самаранок

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи 2.1. -ро аз дастур мекушоянд. – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд. – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд.
2. Сохтори чорчӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд. – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд.
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед.	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо.
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад.	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо.
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорчӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд.	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд.

Маслиҳатҳо ба тренер

- Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд – ин «такияҳо» барои кори минбаъда мегардад.
- Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед, аммо фавран муфасссал ҷавоб надихед – фаҳмонед, ки ҷавобҳо дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.
- Таъкид намоед: чорчӯба, муқаддима ва мафҳумҳо забони умумӣ ва мафҳумҳои асосиро барои тамоми мавзӯ муайян мекунанд.

2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Ҷалби иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ — замина барои омӯзиши мавзӯ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Ба шумо савол барои ангезиши зеҳн, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст ва саволи мувофиқоварӣ пешниҳод шудааст. Метавонед саволҳои 2-3-ро фардӣ ҳал кунед, супориши 1 ва саволҳо барои бозбинӣ ва фаъолсозии таҷрибаи директоронро яққоя баррасӣ мекунем»	– Саволҳои 2 - 3 юмро мустақилона иҷро мекунанд. - Саволҳои супориши 1 ва - Саволи интиҳобшударо фардӣ кор карда дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд
2. Кори фардӣ ва дар гурӯҳҳо ташкил мекунад, вақти боқимондари ёдрас мекунад (3 дақиқа)	– Супоришро фардӣ ва гурӯҳӣ иҷро мекунанд
3. Ангезиши зеҳни хурд. Супориш: – Аксро бо диққат дида, 3 унсури муҳити атрофро номбар кунед, ки бе таъмир иваз кардан мумкин аст.	– Фикрҳои худро гуфта, аз таҷрибаи амалиашон мисол меоранд

– Ин тағйирот ба хонандагон чӣ фоида меоранд?	
4. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Аввал гурӯҳҳое, ки саволи 1- 3 -ро интихоб кардаанд – Сипас савол 2-3–ро баррасӣ карда, фикрҳои худро баён мекунанд. – Баъдан саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро дар умумӣ баррасӣ мекунанд	– Фикрҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ) – Таҷрибаи якдигарро ба ҳам киёс карда, хулоса мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Додани дастури дуруст: таъкид кунед, ки танҳо як савол интихоб мешавад, *саволҳо барои таҷрибаи директорон ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед: барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 2.1» (40 дақиқа)

Мақсад: Шинос кардани директорон бо мафҳум, сохтор ва вазифаҳои муҳити таълим барои ташкили муҳити самараноки таъмини таҳсилоти босифат.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимаии тренер (1–2 дақиқа)	
Мефаҳмонад, ки се бахш омӯхта мешаванд: а) Мафҳуми муҳити таълим, б) “Унсурҳои муҳити таълимӣ” в) Сатҳ ва вазифаҳои муҳити таълим	– Гӯш мекунанд, тартиби корро мефаҳманд, барои татбиқи ин самтҳо мисол меоранд.
Марҳилаи 1. Хондани матни “Мафҳуми муҳити таълим” (10 дақ.)	
Кор бо қисми аввал – «Мафҳуми муҳити таълим» 1. Саволу ҷавоб дар атрофи саволҳои оғози мавзӯ Кори фардӣ ва дунафара: Қисми аввалро хонед: – Идеа ва ибораҳои асосиро қайд кунед – Онҳоро ҳамчун асос истифода баред – Барои ибораҳо ҷавоби кӯтоҳ (1-3 ҷумла) тартиб диҳед? 1. Дар гурӯҳҳо дунафарӣ яке аз олимонро интихоб намуда, идеяи асосии педагогии онҳоро таҳлил намоед. 2. Мубоҳиса дар атрофи қоидаҳои педагогии олимони тоҷик оид ба муҳити таълим.	– Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргузор – Дар гурӯҳҳо варақаҳоро ҷудоғона омӯхта ба саволҳои ҳамдигар ҷавоб медиҳанд. – Баррасӣ: 2-3 хулосаро аз гурӯҳҳо пешниҳод мекунанд, ки барои дарки татбиқи тағйирот замина пайдо мекунанд.
Марҳилаи 2. Омӯзиши матни “Унсурҳои муҳити таълим” (15 дақ.)	
– Кори гурӯҳӣ бо усули коршиносон: Ба ҳар як нафари гурӯҳ варақа бо номи унсури муҳит дода мешаванд. – Сипас рақамҳои якхелаи ҳамаи гурӯҳҳо (1, 2, 3, 4) алоҳида – алоҳида ҷамъ шуда мавзӯи худро баррасӣ мекунанд ва дар ин мазӯ коршинос мешаванд. Ба гурӯҳи асли ҷамъ шуда, ба ҳамдигар мефаҳмонанд. Тренер бо саволҳои ҷудоғона ҳар гурӯҳро мепурсад. Кадом гурӯҳ бештар фаъл ҳолҳои зиёд гирад, ғолиб доништа мешавад.	– Матни “Унсурҳои муҳити таълим” дар гурӯҳ дар шакли коршинос омӯхта ба саволҳои санҷишии тренер ҷавоб медиҳанд ва бо ҳолҳо ба гурӯҳҳо баҳо мегузоранд. – Хулосаҳо + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо.

Марҳилаи 3. Омӯзиши баҳши “Сатҳҳо ва вазифаи муҳити таълим” (15 дақ)

<ul style="list-style-type: none"> – Дастури тренер. Мустақилона дар гурӯҳҳои 2-3 нафара сатҳҳои муҳитро бо мисолҳо мутоила намуда, барои оянда аз таҷрибаи кори худ истифода карда, мисолҳои нав илова кунанд – Тренер интихобан сатҳҳои муҳитро бо таҷрибаи шунавандагон баррасӣ мекунад. – Вазифаҳои муҳити таълимро фардӣ баррасӣ намуда, дар гурӯҳ мисоли овардашудаи худро барои амалкард илова мекунанд. 	<ul style="list-style-type: none"> – Матнро хонда, дар мисоли намунаҳо мисолҳои амалиро аз таҷрибаи кори худ илова мекунанд. – Баррасии вазифаҳои муҳити таълим бо мисолҳо аз таҷрибаи кори директорон. – Хулоса + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо.
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Самтдиҳӣ:** Ба иштирокчиён пайваста ёдрас намоед: мафҳумҳои асосиро қайд кунанд, барои ёд гирифтани матни пурра кӯшиш накунанд.
2. **Баррасии умумӣ:** Усули «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро риоя кунед. Агар шарҳи муфассал оғоз шавад, ёдрас кунед, ки мақсад шунидани андешаҳои гуногун аст, на баррасии дуру дароз.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
8. Баррасии умумӣ (7 дақиқа) <ul style="list-style-type: none"> – Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад. – Гуногунандеширо таъкид мекунад, шарҳҳои тӯлониро пешгирӣ мекунад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунанд ва мушкилоти худро оид ба ин самт муайян мекунанд.
Кори инфиродиро аз рӯи саволҳои робитаи мутақобилаи «Худбаҳодиҳии амалии шахсӣ ва гузариш ба амал» ташкил мекунад (3 дақ.) <ul style="list-style-type: none"> – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки як саволро интихоб кунанд. – Ба 2–3 довталаб имкон медиҳад, ки ҷавобашонро пешниҳод кунанд. – Барои иштирок ташаккур мегӯяд ва робитаи мутақобиларо бо мақсадҳои дарс пайванд медиҳад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Саволро интихоб ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила мекунанд. Махсусан, баҳши дуюм ва сеюм оид ба худбаҳодиҳии амалии шахсӣ ва гузариш ба амал ва нақшаҳои кори худро мисол меоранд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайзоиро ҷалб кунед.

5. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ 2.2» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақ) Эълон мекунад, ки кор бо баҳши «Варакаи худбаҳодиҳӣ 2.2» ва таъкид мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Саҳифаи «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кори инфиродӣ бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (5 дақиқа). Барои иҷрои кор вақт медиҳад. Ёдрас мекунад: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интихоб кунанд: мутобиқ кардани мафҳум бо тавсир, ёфтани ғалатиҳо, пурра кардани таъриф ва иҷрои 4 тест.	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ва баррасии умумӣ (3–4 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб диҳед.	– Нуқтаи назарҳоро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд. Ҷавобҳои худро бо ҳамдигар ва ҷадвал муқоиса мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Ба вақт риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (5—15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Се қисмат: кори фардӣ ва дунафарра 1. Варакаи назоратӣ: «муҳити муассиса аз назари хонанда» -ро пур мекунанд 2. «Чӣ гуна директор метавонад баррасиро дар бораи муҳити муассиса оғоз кунад» 3. ОДИЮ – ВАЛЕ САМАРАНOK Идеяҳо барои беҳтар кардани муҳити муассиса бо буҷети сифр. Интихоби 10 амали одӣ, ки муассиса метавонад оғоз кунад. Баррасии корӣ фардӣ ва гурӯҳӣ.	– Шунавандагон варакахоро пур мекунанд, дар гурӯҳӣ хурд -2-3 марҳила ва натиҷаҳои лоиҳаҳоро тартиб дода, ихтиёро на муаррифӣ мекунанд. – Дар асоси омӯхтани омодагии кормандон ва шаклҳои сарварӣ ҷадвалро пур мекунанд. – Ба саволҳо фардӣ ҷавоб тайёр карда, дар баҳс ширкат мекунанд.

РЎЗИ СЕЈОМ. МАШҒУЛИЯТИ 9

Мавзуи 2. «Моделҳои муҳити таълим ва татбиқи онҳо дар амалияи муассисаи таълимӣ» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Баррасии гурӯҳӣ оид ба саволҳо (1–2 интихобӣ + саволи 3-хатмӣ) саволҳо барои фааъолсозии таҷрибаи директорон хатмӣ аст. Баррасии саволҳо сабти андешаҳо, баромади кӯтоҳ, ҷамъбасти тренер
3 Кор бо варақаи иттилоотии 2.1	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ дар се марҳила: а) Марҳилаи 1. « Моделҳои анъанавии муҳити таълимӣ: мазмун ва моҳият » (10 дақ.) – инфиродӣ хондан, баррасӣ ҷадвали мафҳум ва тавзеҳ, кор дар шакли инфродӣ, дунафара ва ҷудо кардани ибораҳо → баррасии гурӯҳӣ → пурсиши гурӯҳҳо б) Марҳилаи 2. « Моделҳои ба инкишофи шахсият нигарони-дашудай таълимӣ: мазмун ва моҳият » (10 дақ) – инфиродӣ хондан → таҳлили хусусиятҳои модел аз рӯйи ҷадвал → афзалият ва мушкилоти татбиқ → кор дар дунафарӣ (баррасии қисматҳои ҷадвал) → баррасии умумии супоришҳо дар гурӯҳҳо ва намунаҳо. в) Марҳилаи 3. « Муҳити таълимии интерактивӣ ва лоиҳавӣ » (15 дақ.) – инфиродӣ хондан ва шинос шудан бо хусусиятҳои асосӣ, усул ва мисолҳои амалӣ, баррасии намунаҳо ва мушкилот. Шакли кор → кор дар дунафариҳо (хулосаи ҳар як қисмат) → баррасӣ.
4. Саволҳои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳо медиҳад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад Кор инфиродӣ (3 дақ) – иштирокчиён ибораи интихобшударо хатман менависанд, хоҳишмандон ҷавобҳоро мубодила мекунанд. Худбаҳодиҳии амалияи шухсӣ ва гузариш ба амалро меҳонанд ва мулоҳиза мекунанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 2.1	10 дақ.	Пур кардани ҷадвали худбаҳодиҳӣ → баррасӣ дар дунафариҳо/гурӯҳҳои хурд → табодули андеша оид ба хулосаҳо аз ҷониби 2–3 нафар ба таври ихтиёрӣ
6. Машғулиятӣ амалӣ	10 дақ.	Кори фардӣ → гурӯҳӣ. Иҷрои супориш. Таҳияи сиёҳнависи сценарияҳои амалӣ барои татбиқ, кейсҳо

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи 2. 2. -ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори чорчӯба (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, савол медиҳанд – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
Чамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорчӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Қолаби тартиб додани саволҳо («Мушкилотро бифирист»)

- «Ин чӣ маъно ... дорад?»
- «Чаро маҳз ...?»
- «Барои чӣ дар мавзӯ ... дода шудааст?»
- «Фарқ байни ... дар чист?»
- «Оё мумкин аст бо роҳи дигар фаҳмонем ...?»
- «Агар ... шавад, чӣ рӯй медиҳад?»
- «Чаро ин барои ... муҳим аст?»

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем (10 дақиқа)

Мақсад: ҷалб кардани иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Ба шумо савол барои ангезиши зеҳн, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст ва саволи мувофиқоварӣ пешниҳод шудааст. Метавонем саволҳои 2-3-ро фардӣ ҳал карда, супориши 1 ва саволҳо барои бозбинӣ ва фаъолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ кунем	- Саволҳои 2-3 юмро мустақилона иҷро мекунанд. - Саволҳои супориши 1 ва - саволи интиҳобшударо фардӣ кор карда дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд
2. Кори фардӣ ва гурӯҳиро ташкил мекунад, вақти боқимондари ёдрас мекунад (3 дақиқа)	- Супоришро фардӣ ва гурӯҳӣ иҷро мекунанд
3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Баъдан саволҳо барои таҷрибаи директоронро фаъол кардан фаъолсозии таҷрибаи директоронро умумӣ баррасӣ мекунад	- Фикрҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ) - Таҷрибаи якдигарро баҳам киёс карда, хулоса мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Саволҳои барои андеша пешбинишуда дар гурӯҳ ҳамагӣ 1 дақиқа баррасӣ мешаванд, баъдан — пурсиши зуди мунаввар. Суръати баландро нигоҳ доред.
2. Нуқтаи асосии марҳила: ба гурӯҳҳо 2–3 дақиқа барои омодагӣ диҳед. Аз онҳо хоҳиш намоед, ки на танҳо ҳалли ҳудро пешниҳод кунанд, балки мақсади онро шарҳ диҳанд: «Барои чӣ ба ин қарор мекунанд? Мо бо ин чӣ меҷӯем ба даст орем?».
3. Баррасии умумӣ бояд фаъол ва мантиқӣ бошад.

3. Кор бо Варақаи иттилоотии 2.1. (35 дақиқа)

Мақсад: Омӯзонидани намудҳои моделҳои муҳити таълим ва тарзи мутабоқиқозии онҳо ба шароити муассисаи таълимӣ.

Фаъолияти тренер			Фаъолияти иштирокчиён											
Марҳилаи 1.Суханҳои муқаддимаии тренер (1–2 дақиқа)														
<p>Шарҳ медиҳад, ки маълумоти нав дар се марҳила омӯхта мешавад:</p> <p>а) «Моделҳои анъанавии муҳити таълим: мазмун ва моҳият»</p> <p>б) Марҳилаи 2. «Моделҳои ба инкишофи шахсият нигаронидашудаи таълимӣ: мазмун ва моҳият»</p> <p>в) Марҳилаи 3. «Муҳити таълимии интерактивӣ ва лоиҳавӣ»</p>			<p>Гӯш карда, тартиби корро дақиқ мекунанд.</p>											
Марҳилаи 2. Кор бо бахши аввал « Моделҳои анъанавии муҳити таълим: мазмун ва моҳият » (10 дақиқа)														
<p>• Дастур медиҳад: матнро хонед ва ибораҳои асосиро, ки шуморо ба ҳайрат оварданд ё таъсир расонданд, қайд кунед (3 дақ.)</p> <p>• Кор дар шакли инфродӣ ва дунафарӣ (5 дақ.).</p> <p>Аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки ҷадвали мафҳумҳо ва тавзеҳотро мутабиқ карда, хусусиятҳои онро хонда бо муассисаи худ муқоиса намоянд</p> <p>Кор дар гурӯҳҳои хурд: дар асоси мисолҳо афзалият ва комбудиҳои моделро навиштан.</p> <p>Баррасии умумӣ (5 дақ.).</p>			<p>• Ба таври инфродӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунанд.</p> <p>• Дар гурӯҳ ҷадвали мафҳумҳо ва хусусиятҳо мутабиқ карда, қайдҳои дар дафтар менависанд</p> <p>• Дар гурӯҳ комбудиҳои модели анъанавиро таҳлил намуда, бо муассисаҳои худ қиёс мекунанд</p>											
Марҳилаи 3. Кор бо бахши дуюм Моделҳои ба рушди шахсият нигаронидашудаи таълимӣ: мазмун ва моҳият» (10 дақиқа)														
<p>• Дастур медиҳад: дар гурӯҳҳои 2-3 нафарӣ матнро хонда, ҷадвали хусусиятҳои асосии модели ба рушди шахсият нигаронидашударо мавриди таҳлил қарор диҳед.</p> <p>• Кор дар дунафариҳо (5 дақ.) Усулҳои моделро дар дафтар қайд намоед ва бо мисолҳои таҷрибаи худӣ дар шакли ҷадвали зерин муқоиса кунед (дар се сутун)</p>			<p>• Ба таври инфродӣ хондан – ибораҳои «таъсирбахш»-ро қайд мекунанд.</p> <p>• Дар гурӯҳҳо усулҳои моделро дар дафтар қайд намуда, ҳангоми баррасӣ бо мисолҳои таҷрибаи худӣ муқоиса ва душвориҳои татбиқро мавриди баррасии умум пешниҳод мекунанд.</p> <p>Баррасӣ: ҷавобҳои ҳудро меҳонанд, фикрҳои гурӯҳҳои дигарро мешунаванд.</p>											
<table><tr><td>3 афзалият</td><td>3 мушкилот</td><td>мисол аз</td></tr><tr><td></td><td>дар татбиқ</td><td>таҷриба</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>						3 афзалият	3 мушкилот	мисол аз		дар татбиқ	таҷриба			
3 афзалият	3 мушкилот	мисол аз												
	дар татбиқ	таҷриба												
Марҳилаи 3. Кор бо бахши сеюм «Муҳити таълимии интерактивӣ ва лоиҳавӣ»														

<ul style="list-style-type: none">• Дастур медиҳад: Мазмуни ибораи мазкурро хонда, хусусиятҳои асосии «Муҳити таълимии интерактивӣ ва лоиҳавӣ»-ро аз рӯи ҷадвали дастури таълим фардӣ ва дар гурӯҳҳои хурд баррасӣ кунед. (5 дақ.)• Кор дар дунафариҳо (10 дақ.). Ҷадвали зеринро пур кардан:			<ul style="list-style-type: none">• Ба таври инфиродӣ хонда, хусусиятҳои асосии «Муҳити таълимии интерактивӣ ва лоиҳавӣ»-ро аз рӯи ҷадвали дастури таълим фардӣ ва дар гурӯҳҳои хурд баррасӣ мекунанд. Фардӣ ва дар дунафариҳо камбудихои онро баррасӣ карда, истифодаи онро аз таҷрибаи кории худ бот мисолҳо мефаҳмонанд.		
3 усул	камбудихо	мисол аз таҷриба			

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръати кор:** вақти хонданро (3 дақиқа) риоя кунед, вагарна раванд тӯл мекашад ва раванди кор аз байн меравад.
2. **Танзим:** ба иштирокчиён пайваста ёдрас кунед, ки муҳим аст танҳо ибораҳои асосиро қайд кунанд, на кӯшиши ёд гирифтани тамоми матн.
3. **Баррасии умумӣ:** шакли «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро нигоҳ доред. Агар гурӯҳҳо ба шарҳи муфассал гузаранд, бо оромӣ равандро боздоред ва ёдрас кунед, ки мақсад шунидани андешаҳои гуногун аст.

4. Ҳулосаҳои муҳим ва саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Алоқаманд намудани муҳтавои машғулият бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва мусоидат ба дарки ҳулосаҳои шахсӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>3. Баррасии умумӣ (3 дақиқа)</p> <p>– дар қисми аввал аз дастури таълими интихобан ба навбат саволҳо медиҳад</p> <p>– Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад</p> <p>– Тафовути андешаҳоро таъкид мекунад, намегузорад баҳсҳо тӯлонӣ бошанд</p>	<p>– Ба саволҳо кӯтоҳ аз ҷой ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд</p>
<p>2. Кор дар шакли инфиродӣ (5-7 дақиқа)</p> <p>– Ба ҳар иштирокчи пешниҳод мекунад, ки аз қисматҳои саволҳо барои даркӣ инфиродӣ, худбаҳодиҳии амалӣ, гузариш ба амал, амалҳое, ки дар муассиса мавҷуданд ҷудо намоянд ва барои дигар амалҳо фаъолиятро пешниҳод мекунанд. Ба иштирокчиён ташаккур мегӯяд, рефлексияро бо мақсадҳои машғулият мепайвандад</p>	<p>– Ҷавобҳои интихобшударо ба таври хаттӣ анҷом медиҳанд; мувофиқи хоҳиши худ ҷавобро бо овози баланд мекунанд ё ба баррасӣ мекунанд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръати корро нигоҳ доред:** ба ҳар савол 2–3 ҷавоб кофист, аз ин зиёд набошад.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро қадр кунед, барои ҷавобҳои изҳори сипос намоед ва иштирокчиёни хомӯшро низ фаъол гардонед.
3. **Ба қисматҳои худбаҳодии касбӣ ва гузариш ба ҳал диққат диҳед.**

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳии 1.» (10 дақиқа)

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба ислоҳот ва муқоисаи нуқтаи назар дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
------------------	-----------------------

5. Лаҳзаи ташкилии дарс (1 дақиқа) – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд. Эзоҳ медиҳад, ки дар ин фаъолият 3 тест, як тести мувофиқоварӣ ва саволҳои кушода оварда шудаанд.	– Варақаи «Худбаҳодиҳии 2.2»-ро аз дастур мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа) – Вақт медиҳад барои тайёр кардани ҷавоб ба саволҳо - се тестро кор кардан зарур аст – Ёдрас мекунад: истилоҳро бо таъриф мувофиқа кунанд, ғалатиро пайдо кунананд ва ба саволҳои кушода ҷавоб тайёр намоянд.	– Дар дастури худ ҷавобҳоро қайд мекунанд

6. Кори амалӣ: кор дар гурӯҳҳо. Машғулияти 1. Баррасии намунаи барнома.

Мақсад: Ба унсурҳои барнома навиштани мазмуни фаъолият.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
3. Ташкили кор (2 дақиқа) – Супориш медиҳад ва фаъолиятро назорат мекунад. – Савол медиҳад. Ҳар шунаванда фардӣ барои ду сценарияи амалӣ ду роҳи амалии татбиқро менависад.	– Фардӣ иҷро мекунанд ва бо интиҳоби тренер роҳҳои ҳали худро ба баррасӣ мегузоранд.
4. Кори амалӣ (то 5 дақ.): кор дар гурӯҳҳо. Дар дастур кейсҳои амалӣ ва вазъияти онҳо оварда шудаанд. Дар гурӯҳи дунафарӣ ду роҳи ҳал ва натиҷаро нависед	Ду нафарӣ барои кейсҳои ду роҳи ҳал ва натиҷаро навишта, яке аз онҳо ба саволи тренер ҷавоб медиҳад.
Хулосаи амалӣ Дастур: Ба чор саволи амалӣ ҷавоби кӯтоҳро менависанд.	– Ҷавоб менависанд ва аз тренер ва дигар шунавандагон ҷавобҳои аниқро бо интиҳоби худ мепурсад.

МАШҒУЛИЯТИ 10

Мавзӯи 3. «Иртиботи муҳити таълим бо ҳавасмандкунӣ ва ташаккули салоҳиятҳои калидӣ (4К+)» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, муқаддима, ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (сохтори мавзӯ, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ карда, ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз миолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Кор дар дунафариҳо бо саволҳои одӣ Шумо алақай чиро медонед?, дуруст/нодуруст → мувофиқсозии мафҳумҳо бо мазмун ва саволҳо барои фаъолгардонии таҷрибаи директорон
3. Кор бо варақаи иттилоотии 2.3	40 дақ.	<i>Хондан ва баррасӣ кардан аз оғози машғулият дар ду марҳила:</i> а) Муқаддимаи мавзӯ. Шарҳи тренер. Робитаи муҳити таълим бо ангеизиши таълимӣ (20 дақиқа) Хондани мазмуни робитаи муҳити таълимӣ бо ангеизиши таълимӣ муҳити физикӣ → муҳити дастрасии захираҳо → стратегияҳои педагогӣ → омилҳои иҷтимоӣ. Назарияи муҳити таълимии Ясвин. Намунаҳо.

		Минтақабандиҳо барои омӯзиши инфиродӣ ва гурӯҳӣ (20 дақ).
		б) Омӯзиши матни “Робитаи муҳити таълимӣ бо ҷалб ва ташаккули салоҳиятҳои 4K+. Намунаҳои татбиқ (20 дақиқа)
4. Саволҳои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасии умумӣ (7 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро пешниҳод мекунад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, гуногунандешӣ таъба ба таҷрибаҳои беҳтарин таъкид мешавад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 23	5 дақ.	Ба таври инфиродӣ се супоришро мустақилона иҷро мекунанд: мувофиқаи мафҳум бо тафсир, пайдо кардани ғалатӣ дар изҳорот ва пурра кардани таъриф
6. Машғулияти амалӣ	15 дақ.	Иборат аз се марҳила: ✓ Ташхиси хурди муҳити муассисаи худ ✓ Сессияи хурди тарҳрезӣ ✓ Баррасии дунафарӣ

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи 2.1. -ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори чорҷӯба (4 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорҷӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем (10 дақиқа)

Мақсад: ҷалб кардани иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастур медиҳад: «Ба шумо савол барои ангиши зеҳн, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст ва саволи мувофиқоварӣ	Саволҳои 2-3 юмро мустақилона иҷро мекунанд. - Саволҳои супориши 1 ва - Саволи

пешниҳод шудааст. Метавонед саволҳои 2-3-ро фардӣ ҳал кунед ва супориши 1 ва саволҳо барои бозбинӣ ва ҷаҳолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ мекунем	интиҳобшударо фардӣ кор карда, дар гурӯҳ баррасӣ мекунам
2. Кори фардӣ ва дар гурӯҳҳо таҳкил мекунад, вақти боқимондари ёдрас мекунад (3 дақиқа)	- Супоришро фардӣ ва гурӯҳӣ иҷро мекунам
3. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Баъдан саволҳо барои ҷаҳолсозии таҷрибаи директоронро умумӣ баррасӣ мекунад	- Фикрҳои асосиро мубодила мекунам (ҷавобҳои кӯтоҳ) - Таҷрибаи якдигарро ба ҳам қиёс карда, хулоса мекунам.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо се савол дорад.
2. **Назорат кунед,** ки иштирокчиён андешаҳои худро сабт кунанд, на танҳо дар хотир нигоҳ доранд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ ба қайдҳо баргаштанро кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 1.1» (40 дақиқа)

Мақсад: Фаҳмондани нақши муҳити таълим дар баланд бардоштани ҳавасмандӣ ва рушди салоҳиятҳои **4K+** (тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират, ҳамкорӣ).

Ҷаҳолияти тренер	Ҷаҳолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимаии тренер (5 дақиқа)	
Мефаҳмонад, ки ду бахш омӯхта мешаванд: а) Шарҳи кӯтоҳ оид ба аҳамияти муҳити таълим ва робитаи муҳити таълимӣ бо ангишти таълимӣ б) Робитаи муҳити таълим бо ҷалб ва ташаккули салоҳиятҳои 4K+ . Намунаҳои татбиқи Формулаи баррасӣ + ақидаҳои шунавандагон + хулосаҳо	➤ Гӯш мекунам, тартиби корро мефаҳмам, барои татбиқи ин самтҳо мисол меорам»
Марҳилаи 1. Хондани матн Шарҳи кӯтоҳ оид ба аҳамияти муҳити таълим. Робитаи муҳити таълим бо ангишти таълим (10 дақ.)	
1. Шарҳи кӯтоҳи аҳамияти муҳити таълимӣ аз тарафи тренер. 2. Матн “Робитаи муҳити таълим бо ангишти таълим”-ро меҳонанд ва дар “Рӯзномаи дубаҳша” омил ва тафсири онҳоро менависанд: Баррасии умумӣ (5 дақиқа) 3. Омӯзиши назарияи муҳити таълимии Ясвин аз рӯи расм. 4. Дастур. Омӯзиши мисолу намуна ва минтақабандиҳо	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргузор. • Пур кардани «Рӯзномаи дубаҳша» оид ба омилҳо ва тафсири таъсири онҳо: истилоҳ + шарҳи истилоҳ + таҷрибаи худӣ. • Аз рӯи ҷадвал таҳлили назарияи муҳити таълимии Ясвин дар гурӯҳҳо: • Баррасии умумии мисолу намунаҳо аз таҷриба ва минтақабандиҳо.
Марҳилаи 2. Омӯзиши “Робитаи муҳити таълимӣ бо ҷалб ва ташаккули салоҳиятҳои 4K+. Намунаҳои татбиқи”(15 дақ.)	
Дастури тренер. Аз матн ду ҷаҳолиятро меҳонанд: 1. Омилҳои ҷалб ба ташаккули салоҳиятҳои 4K+	<ul style="list-style-type: none"> • Матнро хонда, мафҳуми асосии омилҳои фазой, муҳити раванӣ,

<p>(омилҳои фазои, муҳити равонӣ, озолии интиҳоб дар ташаккули салоҳиятҳои асосӣ)</p> <p>Дар гууҳҳои 2-3 нафарӣ баррасӣ намудани намунаҳои мушаххаси робитаи муҳити таълимӣ бо ҷалбкунӣ ба ташаккули К4+.</p> <p>Тренер интиҳобан сатҳҳои муҳитро бо таҷрибаи шунавандагон баррасӣ мекунад.</p> <p>Тренер хулосаи мавзӯро ҷамбааст мекунад (5 дақиқа)</p>	<p>озодии интиҳобро дар ташаккули салоҳиятҳои асосӣ чудо мекунад.</p> <ul style="list-style-type: none"> дар мисоли намунаҳо мисолҳои амалиро аз таҷрибаи кори худ илова мекунад. <p>Баррасии вазифаҳои муҳити таълим бо мисолҳо аз таҷрибаи кори директорон.</p> <p>Хулоса + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо.</p>
-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Таъя ба таҷриба: Таъкид кунед, ки ба таҷрибаи амалии худ таъя кунанд ва ҳар дам мисол оранд.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Баррасии умумӣ (5 дақиқа)</p> <ul style="list-style-type: none"> Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад. Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад Гуногунандеширо таъкид мекунад, шарҳҳои тӯлониро пешгирӣ мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунад ва мушкilotи худро оид ба ин самт муайян мекунад.
<p>Кори инфиродиро аз рӯи саволҳои робитаи мутақобилаи «Худбаҳодихӣ амалии шахсӣ ва гузариш ба амал» ташкил мекунад (5 дақ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки як саволро интиҳоб кунанд. Ба 2–3 довталаб имкон медиҳад, ки ҷавобашонро пешниҳод кунанд. Барои иштирок ташаккур меғӯяд ва инъикосро бо мақсадҳои дарс пайванд медиҳад 	<ul style="list-style-type: none"> Иштирокчиён саволро интиҳоб мекунад ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила мекунад. Махсусан бахши дуюм ва сеюм оид ба худбаҳодихӣ амалии шахсӣ ва гузариш ба амал ва нақшаҳои кори худро мисол меоранд

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодихӣ 2.2» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Лаҳзаи ташкили (2 дақ)</p> <p>Эълон мекунад, ки кор бо бахши «Варақаи худбаҳодихӣ 2.2» ва таъкид мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд</p>	<p>Саҳифаи «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд</p>
<p>2. Кори инфиродӣ бо «Варақаи худбаҳодихӣ 1.1» (5 дақиқа).</p> <p>Барои иҷрои кор вақт медиҳад. Ёдрас мекунад: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интиҳоб кунанд: мутобик кардани</p>	<p>Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунад</p>

мафҳум бо таъсир, ёфтани ғалатиҳо, пурра кардани таъриф.	
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ва баррасии умумӣ (3–4 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб диҳед.	Нуқтаи назарҳоро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд. Ҷавобҳои худро бо ҳамдигар ва ҷадвал муқоиса мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Риоя кунед: Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Таҳлил ва тарҳрезии унсурҳои муҳит барои тақвияти ангишиш ва рушди салоҳиятҳои асосӣ (4К)</p> <p>Мақсади супориш: Муайян кардани он, ки унсурҳои мушаххаси муҳити таълим чӣ гуна ба ангишиш хонандагон, ҳамроҳшавӣ дар раванди таълим ва ташаккули салоҳиятҳои 4К+ таъсир мерасонанд ва таҳияи пешниҳодҳо барои беҳтар кардани онҳо.</p> <p>Тренер супоришҳоро месанҷад ва саволу ҷавоб ташкил мекунанд.</p>	<p>Шунавандагон дар қамҳои зерин вазифаро иҷро мекунанд:</p> <p>Марҳилаи 1. Ташҳиси хурди муҳити муассисаи шумо</p> <p>Марҳилаи 2. Сессияи хурди тарҳрезӣ</p> <p>Марҳалаи 3. Баррасӣ.</p> <p>Ба саволҳо фардӣ ҷавоб тайёр мекунанд ва дар баҳс ширкат меварзанд.</p>

МАШҒУЛИЯТИ 11

Мавзуи 4. «Нақши директор дар рушди муҳити таълим: ташҳис, лоиҳакашӣ ва тағйирот» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, муқаддима, ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (сохтори мавзӯ, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	Кор дар дунафариҳо ба саволҳои одӣ Шумо алақай чиро медонед?, дуруст/нодуруст → мувофиқсозии мафҳумҳо бо мазмун ва саволҳо барои фаъолгардонии таҷрибаи директорон
3. Кор бо варақаи иттилоотии 2.4	40 дақ.	<p><i>Хондан ва баррасӣ кардан аз оғози машғулият дар се марҳила:</i></p> <p>Муқаддимаи мавзӯ. Шарҳи тренер. «Нақши директор дар муҳити таълимӣ» (1-2 дақиқа)</p> <p>а) Ҷанбаҳои муҳимми нақши директор дар рушди муҳити таълимӣ. (10 дақиқа) Хондани мазмун матн дар се самт → ташҳис → тарҳрезии тағйирот → тағйирот ва рушди устувор</p> <p>б) Ташҳиси вазъи ҷорӣ муассисаи таълимӣ ва муҳити таълим: самтҳои ташҳис. (10 дақиқа).</p> <p>в) Усулҳо ва абзорҳои ташҳиси ҳаёати омӯзгорон ((20 дақиқа)</p>

		Хулосаи асосӣ. Нақши директор дар тарҳрезӣ ва идораи тағйирот
4. Саволҳои робитаи мутақобила	10 дақ.	Баррасӣи умумӣ (10 дақ) – тренер аз дастур саволҳоро пешниҳод мекунад, иштирокчиён ҷавоби кӯтоҳ медиҳанд, гуногунандешӣ таъкид мешавад, таъя ба таҷрибаҳои беҳтарин
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ 4.2	5 дақ.	Ба таври инфиродӣ се супоришро мустақилона иҷро мекунанд: мувофиқа мафҳум бо тафсир, пайдо кардани ғалатӣ дар изҳорот ва пурра кардани таъриф
6. Машғулиятӣ амалӣ	10 дақ.	Иборат аз се марҳила: ✓ Таҳлилҳои вазъият, тарҳрезии тағйирот ва ғайра.

1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи 2.1. -ро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори чорчӯба (4 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пай ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд – Саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Ҳамон раванд: хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои чорчӯбаи мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунем	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Суръати хеле кӯтоҳро нигоҳ доред: ин танҳо шарҳи муқаддимаӣ аст, ба тавзеҳот амиқ наравед.
2. Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд – ин «таъягоҳ» барои кори минбаъда мегардад.
3. Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед, аммо фавран муфассал ҷавоб надихед – фаҳмонед, ки ҷавобҳо дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.
4. Таъкид намоед: чорчӯба, муқаддима ва мафҳумҳо забони умумӣ ва мафҳумҳои асосиро барои тамоми мавзӯ муайян мекунанд.
5. Нагузаред, ки на ҳамон шахсоне, ки доимо ба саволҳо ҷавоб медиҳанд боз ҷавоб диҳанд.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем (10 дақиқа)

Мақсад: ҷалб кардани иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои одӣ – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
4. Дастур медиҳад: «Ба шумо саволҳо кушода, мувофиқсозӣ, интиҳоби ҷавоби дуруст/нодуруст ва саволи мувофиқоварӣ пешниҳод шудааст. Метавонед, саволи 5 –умро дар гурӯҳи хурд баррасӣ кунед.	- Саволҳоро мустақилона иҷро мекунанд. - Саволҳои супориши 5-ро дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд
5. Кори фардӣ ва гурӯҳҳо ташкил мекунад, вақти боқимондари ёдрас мекунад (3 дақиқа)	- Супоришро фардӣ ва гурӯҳӣ иҷро мекунанд
6. Баррасии умумӣ (5 дақиқа): – Баъдан саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро дар умумӣ баррасӣ мекунад	- Фикрҳои асосиро мубодила мекунанд (ҷавобҳои кӯтоҳ) - Таҷрибаи якдигарро баҳам қиёс карда, хулоса мекунанд.

3. Кор бо «Варақаи иттилоотии 4.1» (40 дақиқа)

Мақсад: Тақвияти малакаҳои директор дар ташхис, банақшагири ва татбиқи тағйирот барои беҳсозии муҳити таълим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Сухани муқаддимаии тренер (5 дақиқа)	
Мефаҳмонед, ки мавзӯ дар 3 бахш омӯхта мешаванд: а) Нақши директор дар муҳити таълим. Ҷанбаҳои муҳимми нақши директор дар рушди муҳити таълим. б) Ташхиси вазъи ҷории муассисаи таълимӣ ва муҳити таълим: самтҳои ташхис. Усулҳо ва абзорҳои ташхиси ҳаёти омӯзгорон в) Усулҳои ташхис ва тағйирот: саволномаҳо, ченкуниҳо, таҳлили инфрасохтор ва захираҳо Формулаи корҳои фардӣ + дунафарӣ + баррасӣ + ақидаҳои шунавандагон + хулосаҳо	➤ Гӯш мекунанд, тартиби корро мефаҳманд, барои татбиқи ин самтҳо мисол меоранд»
Марҳилаи 2. Хондани матни “Нақши директор дар муҳити таълимӣ. Ҷанбаҳои муҳимми нақши директор дар рушди муҳити таълимӣ» (10 дақ.)	
Кори дунафарӣ. Ҷанбаҳои муҳимми нақши директор дар рушди муҳити таълим» - 10 дақиқа. 1. Шумо кадом ҷанбаи нақши директорро муҳимтар мешуморед? 2. Ташхиси муҳити таълимӣ 3. Тарҳрезии тағйирот ва рушди стратегӣ 4. Ҳамроҳӣ ба тағйирот ва рушди устувор 5. Ҳамаи ҷанбаҳо муҳиманд 6. Ба назари шумо, кадом иқдомҳо муҳити таълимро беҳтар мекунанд? (Метавонед як ё якчанд интиҳоб кунед)	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани инфиродӣ, қайд кардани ибораҳои таъсиргузор. Таҳлили ҳар як ҷанба. Қисматҳои ҷанба + шарҳи онҳо + таҷрибаи худӣ. • Илова ба ҷанбаҳо

Марҳилаи 3. Ташхиси вазъи ҷории муассисаи таълимӣ ва муҳити таълим (саволномаҳо, ченкуниҳо, таҳлили инфрасохтор ва захираҳо (аз рӯйи ҷадвали дастури шунавандагон) (10 дақ.)	
<p>Дастури тренер. Ҷадвалҳои гуногуни арзёбии ҷанбаҳои муҳитро меомӯзанд. Ба саволҳои зерин ҷавоб диҳед:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Самтҳои ташхис кадомҳоянд? ➤ Сатҳи дастрасии имкониятҳои таълимӣ дар кадом сатҳ қарор доранд (ҷавоб аз саволнома). ➤ Сифати таълим дар кадом сатҳ қарор дорад (мутобиқи натиҷаи ҷадвал). ➤ Хулоса, дар ин самтҳо муассисаи шумо дар кадом сатҳ қарор дорад? 5, 4, 3, 2, 1, 0 ➤ Хулосаи қисмати аввал. 	<ul style="list-style-type: none"> • Матнро хонда, мафҳуми асосии омилҳои фазоӣ, муҳити раванӣ, озодии интихобро дар ташаккули салоҳиятҳои асосӣ чудо мекунанд. • Дар мисоли намунаҳо мисолҳои амалиро аз таҷрибаи кори худ илова мекунанд. <p>Баррасии вазифаҳои муҳити таълим бо мисолҳо аз таҷрибаи кори директорон. Хулосаҳо + маслиҳат + натиҷа + тавсияҳо.</p>
Марҳилаи 3. Усулҳо ва абзорҳои ташхиси ҳаёти омӯзгорон (10-15 дақиқа)	
<p>Супориш. Кори фардӣ ва дунафара: Дар гурӯҳҳо намунаи саволномаҳоро исifoда бурда, сатҳи омодагии касбӣ ва салоҳиятҳои касбӣ/педагогии омӯзгоронатонро муайян кунед.</p> <p>1. Баррасии умумии натиҷаи саволнома. Директорони ҷудогона барои намуна интихоб карда мешаванд.</p> <p>2. Се саволнома барои хонандагон ва падару модарон то кадом андоза ҷолибанд.</p> <p>Шумо кадом намунаи мавзӯҳоро барои арзёбӣ пешниҳод менамояд?</p> <p>Ҷамъбаст ва хулосаҳои асосӣ (3-5 дақиқа)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фардӣ гурӯҳҳои супоришҳоро иҷро карда, дар баррасии умумӣ бо фасилитатсияи тренер иштирок мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер: Ба тавсияҳои пештараи ин қисм таъия кунед.

4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Баррасии умумӣ (5 дақиқа)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Саволҳои робитаи мутақобиларо аз дастур пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, шарҳҳои тӯлониро пешгирӣ мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> – Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои шахсиро бо гурӯҳ мубодила мекунанд ва мушкilotи худро оид ин самт муайян мекунанд.
<p>2. Кор инфиродиро аз рӯйи саволҳои робитаи мутақобилаи «Худбаҳодиҳии амалияи шахсӣ ва гузариш ба амал» ташкил мекунад (5 дақ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки як саволро интихоб кунанд. – Ба 2–3 довталаб имкон медиҳад, ки ҷавобашонро гӯянд. 	<p>Саволро интихоб мекунанд ва (ихтиёрӣ) ҷавобҳоро бо гурӯҳ мубодила менамоянд. Махсусан, бахши дуюм ва сеюм оид ба худбаҳодиҳии амалии шахсӣ ва гузариш ба амал ва нақшаҳои кори худро мисол меоранд</p>

– Барои иштирок ташаккур мегуяд ва робитаи мутақобиларо бо мақсадҳои дарс пайванд медиҳад	
-------------------------------------------------------------------------------------------	--

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гуед, иштирокчиёни ғайрифайзоларо ҷалб кунед.

5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ 4.2» (10 дақиқа)

Мақсад: Кумак ба иштирокчиён барои арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ ва муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкили (2 дақ) Эълон мекунад, ки кор бо баҳши «Варақаи худбаҳодиҳӣ 2.2» Хоҳиш мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфта, супоришро хонанд	Саҳифаи «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд.
2. Кори инфиродӣ бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.1» (5 дақиқа). Барои иҷрои кор вақт медиҳад. Ёдрас мекунад: барои ҳар супориш ҷавобҳои дурустро интихоб кунанд: саволҳои интихобӣ, мувофиқаткунӣ, дуруст/нодуруст, ҷавоб ба саволҳои кушода	Вариантҳо дар дастури худ қайд мекунанд.
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ва баррасии умумӣ (3–4 дақ.) – Ба саволҳо ҷавоб медиҳад.	Нуқтаи назарҳо дар дунафариҳо/гурӯҳҳо муқоиса мекунанд. Ҷавобҳои худро бо ҳамдигар ва ҷадвал муқоиса мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Ба вақт риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

6. Машғулияти амалӣ (15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Супоришҳо. Дар гурӯҳҳо супоришҳо иҷро кунед. ➤ Таҳлили вазъият ➤ Тарҳрезии тағйирот ➤ Ғалатиҳо дар раванди тағйироот ➤ Таҳлили муқоисавӣ ➤ Вазифаи кейсӣ. Мақсади супориш: Дарки пурраи мавзӯ, муқоиса бо таҷрибаи корӣ, эҷодкорӣ ва рушди тафаккури интиқодӣ, ҳамкорӣ.	Дар қадамҳои зерин вазифаро иҷро мекунанд: Вазъиятҳо омӯхта ба супоришҳо, вазифа ва ғайра ҷавоб тайёр карда, муаррифӣ мекунанд.

МОДУЛИ 3

МУҲИТИ ФИЗИКИИ ТАЪЛИМ ВА ИДОРАКУНИИ ОН

РЌЗИ ЧОРУМ. МАШЃУЛИЯТИ 12

Мавзуи 1. «Муҳити физикӣ ҳамчун заминаи муҳими таълим ва омӯзиш» (40 – дақиқа)

Мақсади асосӣ: Фаҳмидани таърифи муҳитҳои омӯзиш, педагогӣ ва физикии таълим

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири ин мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Сатҳҳои гуногуни муҳити таълимиро муайян кунанд.
- ✓ Таъсири мутақобилаи педагогика ва муҳитро муайян кунанд.
- ✓ Мақсади 4-уми Рушди Устувори (ХРУ 4) СММ-ро баррасӣ кунанд.
- ✓ Компонентҳои Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-и Бонки Ҷаҳониро таҳлил кунанд.

Сохтори машғулият бо тафсилоти пурра

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Шиносоӣ, натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 1	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 1
Машғулияти А / аз хурд оғоз кардан: Андешаронии шахсӣ	Мусоидат ба машқи хотироти шахсӣ	Андешаронӣ дар бораи муҳити хотирмони таълим	
Лексияи хурд: Нақши муҳити физикии таълим дар омӯзиш	Маълумоти тренер	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Маҷмуи слайдҳо
Машғулияти Б: Таҳлили тасвирҳо – паёмҳои муҳит	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи паёмҳои муҳити мефиристанд	Таҳлили шифоҳӣ + мубодила дар дунафариҳо	Слайд бо аксҳо
Таҳлил	Фасилитатсия - Ташвиқ ба посухи ҳаттӣ	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Маводди тақсимотӣ
Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

Сенарияи пурраи тренер – Давомнокии умумӣ: 40 дақиқа

Сухани тренер:

«Дар соҳаи маориф, мо аксар вақт ба он таваҷҷӯҳ мекунем, ки чиро ва чӣ гуна таълим медиҳем — аммо мо хеле кам аз худ мепурсем, ки дар кучо таълим медиҳем. Бо вучуди ин, муҳит ҳеҷ гоҳ бетараф нест. Он метавонад кунҷковиро бедор кунад ё аз назорат ишора диҳад. Он метавонад ба ҳамкорӣ даъват кунад ё иштирокро боздорад. Имрӯз, мо ба омӯзиши муҳити таълим ҳамчун шарик дар раванди таълим оғоз мекунем».

«Дар ин сессия, мо маънои муҳити таълимиро мекушоем, ба педагогика ва муҳит назар мекунем ва мебинем, ки чӣ тавр ин идеяҳо бо афзалиятҳои ҷаҳонӣ, ба монанди Мақсади 4-уми Рушди Устувор (ХРУ 4) ва Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-и Бонки Ҷаҳонӣ, алоқаманданд».

Тренер Натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 1-ро муаррифӣ мекунад.

1. Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: андешаронии шахсӣ

Дастурҳо: «Замонеро ба ёд оред, ки шумо дар як таҷрибаи омӯзишӣ воқеан ғаъол будед. Он метавонад дар муассисаи таҳсилоти умумӣ, донишгоҳ, ҳангоми семинар ё ҳатто берун аз таҳсилоти расмӣ бошад. Кӯшиш кунед, ки дар кучо буданатонро ба ёд оред. Он муҳит чӣ гуна эҳсос мешуд? Чӣ чиз ба шумо иштирок кардан, тамаркуз намудан ё аз омӯзиш лаззат бурданро осонтар кард? Шумо худро чӣ гуна ҳис мекардед?»

Тренер мисолҳои худро нақл мекунад:

[Мисолҳои ман дар бар мегиранд: курс дар беруни бинои донишгоҳ дар Афина ва мушоҳидаи як муассисаи Зеландияи Нав]

Иштирокчиён хомӯшона андешаронӣ мекунанд, сипас дар дунафариҳо мубодила мекунанд. Тренер аз баъзе иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки хотираи худро нақл кунанд. Тренер мавзӯҳоро мушоҳида мекунад: рӯшноӣ, ҳаво, ҷойи нишаст, намоёни ва ғайра.

Паёми асосӣ:

«Таҷрибаҳои худӣ мо ба мо хотиррасон мекунанд, ки муҳит дар тарзи эҳсос, фикр ва омӯзиши мо нақши воқеӣ дорад»

2. Лексияи хурд: Нақши муҳити физикии таълим дар омӯзиш

Тренер мегӯяд:

«Муҳити физикии таълим як ҷанбаи экосистемаи васеътари омӯзиш аст, ки инчунин муҳити педагогӣ ва фарҳангиро дар бар мегирад. Ҳар се ҷанба ба тарзи эҳсос, фикр ва иштироки хонандагон таъсир мерасонанд».

Матни пурраи лексия (давоми матн) дар дастури шунаванда, саҳ. 6-8 оварда шудааст.

Дар қисмати чиро бояд донед.

Саволи тренер:

1. «Оё ҷанбаҳои гуногуни муҳити таълим фаҳмо мебошанд?»
2. «Кадоме аз ин муҳитҳоро шумо дар таълими ҳаррӯзаи худ бештар мушоҳида мекунед?»
3. «Ба фикри шумо, кадоме аз ин муҳитҳо ба омӯзиши хонандагон таъсири ҷавитар доранд?»

Мақсадҳои Рушди Устувори СММ: Таваҷҷуҳ ба маориф (ҲРУ 4 ва Вазифаи 4.а)

Аз матни дастури шунаванда саҳ. 7-8 истифода баред.

Паём:

«Мақсади ҲРУ-4 ва вазифаи 4.а робитаи байни муҳит ва педагогикаро таъкид мекунанд».

«Модули омӯзишӣ ба мутобиқати муҳит бо педагогика ва чӣ гуна муҳити физикии таълим метавонад ба омӯзиш мусоидат кунад ё монеъ шавад, тамаркуз мекунад».

Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+ -и Бонки Ҷаҳонӣ барои муҳити физикии таълим (МФТ)

Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+ -и Бонки Ҷаҳонӣ барои муҳити физикии таълим (МФТ) равиши ҷамаҷонибаеро барои рушд ва тақмили муҳити физикии таълим тавассути тамаркуз ба ҷанбаҳои асосӣ, ба монанди Устуворӣ, Фарогирӣ, «Сабз» (Рушди устувор), Солимӣ, Мусоидат ба таълим ва омӯзиш ва Татбиқи самаранок пешниҳод мекунад.

Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+ барои таъмини МФТ-и (Муҳити физикии таълими) самаранок ба шаш стратегия асосӣ ёфтааст:

1. **R** | Сохтани МФТ-и устувор (**Resilient**), ки беҳатарии ҷамаи истифодабарандагонро ҳифз намуда, ҳамзамон муттасилии таҳсилотро таъмин менамоянд ва бо ҷойгиршавии бо дарназардошти хавфҳо, риояи меъёрҳои сохтмонӣ ва нақшаҳои коҳиши хавфи офатҳои табиӣ тавсиф мешаванд.

2. **I | Пешбурди МФТ-и фарогир (Inclusive)**, ки ба ҳамаи хонандагон дастрасӣ ба омӯзишро имкон дода, дорои муҳити дастрас, иншооти ба гендер ҳассос ва иқтидори кофӣ барои қонунӣ кардани ниёзҳои гуногуни хонандагон мебошанд.
3. **G | Таъмини МФТ-и «сабз» (Green)**, ки таъсири манфии экологиро коҳиш дода, бо самаранокии энергетикӣ, сарфаи об, идоракунии партовҳо ва масолеҳи сохтмонию устувор тавсиф мешаванд.
4. **H | Эҷоди МФТ-и солим (Healthy)**, ки саломатӣ ва некӯаҳволии хонандагон ва омӯзгоронро ҳифз ва тақвият дода, шароити мувофиқи асосӣ, сифати хуби муҳити дохилӣ ва биноҳои дар ҳолати хуб нигоҳдошташударо таъмин мекунанд.
5. **T | Ташаккули МФТ-и барои таълим ва омӯзиш мусоид (Teaching- & learning-conducive)**, ки равишҳои самараноки таълим ва омӯзишро дастгирӣ намуда, бо муҳити тағйирпазир ва мутобиқшаванда, мувофиқат ба талаботи барномаи таълимӣ ва мебели кофӣ, таҷҳизот ва маводди таълимӣ тавсиф мешаванд.
6. **+ | Ноил шудан ба татбиқи самаранок (Effective implementation)** тавассути ҳалли масъалаҳое, ки ба шабакаи васеътари инфрасохторӣ ва ҷаҳорҷӯбаи сиёсат паҳн шуда, аз маълумот барои қабули қарорҳои асоснок ва таҳкими иқтидор истифода мебаранд.

Акнун мо аз аҳамияти бинои муассисаи устувор, фарогир, «сабз» ва солим огоҳ ҳастем. Дар ин тренинг мо ба рӯки 5-уми Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+, ки ба муҳити физикии таълимии дастгирикунандаи таълим ва омӯзиш бахшида шудааст, тамаркуз хоҳем кард.

Паёми асосӣ:

«Муҳити физикӣ на танҳо як замина аст; он имкониятҳоро барои таълим, омӯзиш ва фарогирӣ фаронода ташаккул медиҳад. Мутобиқ сохтани муҳит бо педагогика як амали бошӯрона аст».

3. Машғулияти хурди Б: Таҳлили тасвирҳо – паёмҳои муҳит

Тренер мегӯяд:

«Ҷар як муҳит аз шароитҳои физикӣ, коммуникативӣ ва фарҳангӣ иборат аст. Ҷар як муҳит ба одамоне, ки дар он қарор доранд, паёмҳо мефиристад, ки чӣ муҳим аст, чӣ иҷозат аст ва чӣ манъ аст».

Тренер аксҳои театр ва парламентҳоро нишон медиҳад. Иштирокчиён дар дунафариҳо баррасӣ мекунанд:

- Ҷар як муҳит чӣ гуна «паёмҳо мефиристад»?
- Кадоме аз онҳо ба баррасӣ мусоидат мекунанд?
- Кадоме аз онҳо ба ҳаракат мусоидат мекунанд? Ҳаракати кӣ иҷозат дода шудааст?
- Кадом намуди ҳамкорӣ сурат мегирад?
- Кадоме аз онҳо бештар меҳмоннавоз (хушпазир) эҳсос мешавад?

Тренер гурӯҳҳоро даъват мекунанд, то фикрҳои худро мубодила кунанд.

Саволи тренер:

«Оё шумо ягон роҳи дигари пешниҳоди хизматрасониҳоеро, ки муҳитҳои дар боло зикршуда пешниҳод мекунанд, баррасӣ мекардед? Масалан, оё шумо дар бораи ягон алтернативаи тарзи намоиши сахнаи театри фикр мекардед? Кадом намуди муҳит метавонад онро дастгирӣ кунад? Ба кадом намуди манзара ва ҳаракат мусоидат карда мешуд? Шумо мехостед, ки чунин муҳит чӣ гуна паёмҳои навро интиқол диҳад?»

Паёми асосӣ: “Ҷар як муҳит ба истифодабарандагони худ паём мефиристад. Муҳити таълим бояд ба хонандагон, омӯзгорон ва директорони муассисаҳои таълимӣ паёмҳои мувофиқ фиристад”.

4. Таҳлили мавзуи 1

Тренер мегӯяд:

«Биёед чанд дақиқа вақт ҷудо кунем, то идеяҳои имрӯзаро бо воқеияти омӯзгории худ пайваст намоем. Лутфан, ба ин саволҳо дар маводди муттаҳидотии худ ҷавобҳои кӯтоҳ нависед».

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар маводди муттаҳидотии худ қайд кунанд:

- Дар бораи фазое, ки дар он дарс мегӯед, фикр кунед. Он дар айнаи замон ба хонандагон чӣ гуна паём мефиристад?
- Кадом унсури Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-ро метавон дар муҳити муассисаи шумо ҷавран татбиқ кард?
- Шумо рукни «Барои таълим мусоид»-и Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-ро чӣ гуна дарк мекунед?

Роҳнамоии тренер:

Ба иштирокчиён барои навиштан 2-3 дақиқа вақт диҳед.

1–2 нафар ихтиёриёнро барои мубодилаи мисолҳо даъват кунед.

Посуҳроеро, ки тафаккури мақсаднокро дар бораи муҳит ҳамчун як қисми таҷрибаи омӯзгорӣ нишон медиҳанд, тасдиқ кунед.

Паёми асосӣ: «Ҳатто тағйироти хурди мақсаднок дар муҳити таълими шумо метавонанд тарзи эҳсос ва ҷалби хонандагонро тағйир диҳанд.»

5. Ҷамъбаст ва саволҳо

Тренер мегӯяд:

«Муҳит як воситаи таълимист. Тарзи ҷобаҷогузорӣ, муҷаҳҳазсозӣ ва нигоҳубини он ба хонандагон дар бораи он ки аз онҳо чӣ гуна омӯختан интизор меравад ва то чӣ андоза онҳо муҳиманд, паёмҳо мефиристад. Бо муносибати мақсаднок ба муҳит, шумо иқтидори худро ҳамчун омӯзгор барои дастгирии ҷалб, фарогирӣ ва эҷодкорӣ васеъ мекунед».

Хулосаҳои асосии мавзуи 1, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:

- Муҳити таълим дорои ҷанбаҳои гуногун — физикӣ, педагогӣ, муоширатӣ ва фарҳангӣ — мебошад, ки барои ташаккули омӯзиш якҷоя амал мекунанд.
- Муҳити физикии таълим ба ҳавасмандӣ, иштирок ва фарогирӣ хонандагон ҷаҳлона таъсир мерасонад.
- Муҳити самаранок, муассир ва кофӣ ҳам мақсадҳои таълимӣ ва ҳам неқӯаҳволии хонандагонро дастгирӣ мекунад.
- ХРУ-4 ва Чаҳорҷӯбаи RIGHT+ таъкид мекунанд, ки таълими босифат муҳити беҳатар, фарогир ва солиро дар бар мегирад.
- Мутобиқсозии муҳити физикӣ бо педагогика як амалияи бошууронаи омӯзгорӣ мебошад, ки ба ҳамаи хонандагон манфиат меорад.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво ҷаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунед, ки ин муҳтаво ба дигар тренерон ё омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

САВОЛ БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСИИ ТРЕНЕР

Пеш аз гузаронидани мавзуи 1, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

Оё ман ба шарҳ додани тафовути байни муҳити физикӣ, педагогӣ, коммуникативӣ ва фарҳангӣ боварӣ дорам?

Оё ман мисоли мушаххас ва хотирмони муҳити таълимро, ки таҷрибаи шахсии маро ташаккул додааст, дорам?

Оё ман метавонам Чаҳорчӯбаи RIGHT+-ро одӣ ва мушаххас шарҳ диҳам?

Оё ман ба ягон тавзеҳот ниёз дорам?

Пас аз гузаронидани мавзуи 1, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

Оё иштирокчиён дар таҳлили муҳитҳои худ фаъолона иштирок карданд?

Оё робитаи байни муҳит ва педагогика ба таври мушаххас дарк карда шуд?

Оё ман вақтро хуб истифода кардам ва тавозуни байни лексия ва иштирокро риоя намудам?

Кадам қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вуҷуд овард?

Дафъаи оянда ман дар вақт ё тамаркуз чиро ислоҳ карда метавонам?

Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

МАШҒУЛИЯТИ 12

Мавзуи 2. «Фазо - ҷанбаи муҳими муҳити физикӣ» (40 – дақиқа)

Мақсади асосӣ: Муҳит ҳамчун «омӯзгори сеюм» - Чаҳорчӯбаи SIN (Ҳавасмандкунӣ – Фардикунонӣ – Табиӣ будан).

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири ин мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Консепсияи муҳитро ҳамчун «Омӯзгори сеюм» баррасӣ кунанд.
- ✓ Шарҳ диҳанд, ки чӣ тавр муҳити физикии таълим ба натиҷаҳои омӯзиши хонандагон таъсир мерасонад.
- ✓ Чаҳорчӯбаи SIN-ро ҳамчун призмаи роҳбарӣ барои имконпазир сохтани таҷрибаҳои таҳти роҳбарии омӯзгорон тафсир кунанд.
- ✓ Робитаи байни далелҳои байналмилалӣ ва воқеияти муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Тоҷикистонро нишон диҳанд.

Сохтори машғулият бо тафсилоти пурра

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Такрор, гузариш аз мавзуи 1 ба натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 2	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 2
Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: таҳлили шахсӣ	Роҳнамоӣ (Фасилитатсия)	Навиштани паёмҳое, ки муассисаашон интиқол медиҳад	Маводди муттаҳидотӣ
Лексияи хурди А: Чаро муҳит муҳим аст - консепсияи «омӯзгори сеюм»	Маълумоти тренер	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Маҷмуи слайдҳо
Машғулияти Б: Таҳлили тасвирҳо – тарҳбандиҳо ва малакаҳо	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи малакаҳое, ки тавассути тарҳбандиҳо дастгирӣ мешаванд	Таҳлили шифоҳӣ + Мубодила дар дунафариҳо	Слайд бо ду акс
Машғулияти В: Машқи тарҳбандии физикӣ	Роҳнамоӣ (Фасилитатсия)	Машқи физикӣ	Мебели муҳит
Лексияи хурди Б: Пойгоҳи далелҳо (тамаркуз ба HEAD/SIN; Русия)	Иттилооти мухтасар + мисолҳои вобаста	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Модули таълимӣ

Машғулияти Г: Санҷишҳои хурд - Чаҳорҷӯбаи SIN	Фасилитатсия	Худбаҳодиҳӣ	Модули таълимӣ
Таҳлил	Фасилитатсия - ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Модули таълимӣ
Ҷамъбасти ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

Сенарияи пурраи тренер

1. Такрор ва гузариш ба мавзӯи навбатӣ

Тренер мегӯяд: «Дар соҳаи маориф, мо аксар вақт ба барномаи таълимӣ, усулҳои таълим ё арзёбӣ таваҷҷуҳ (тамаркуз) мекунем. Аммо имрӯз мо ба чизе, ки аксар вақт ноҳида гирифта мешавад, тамаркуз хоҳем кард: муҳите, ки дар он омӯзиш сурат мегирад. Биёед бифаҳмем, ки чӣ тавр ин муҳит ба таълим ва омӯзиш бевосита таъсир мерасонад».

Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 2-ро муаррифӣ мекунад.

2. Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан. Таҳлили шахсӣ

Дастурҳо: Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки дар маводди муттаҳидоти худ 2–3 паёми марбут ба муҳитро, ки ба фикри онҳо тарҳбандии муассисаи таълимиашон интиқол медиҳад, нависанд.

«Муассисаи худро айни замон ба хотир оред. Тарҳбандии синфхонаҳо, долонҳо ва деворҳо ба омӯзгорону хонандагон чӣ “мегӯянд”? Муҳит кадом қоидаҳо ё одатҳои ногуфтаро тақвият медиҳад? Оё омӯзгорон худро дар тағйир додани ҷойгиршавии муҳит озод ҳис мекунанд? Мо дар бораи назорат, эҷодкорӣ ё ҳаракати хонандагон чӣ гуна паёмҳои ногуфта мефиристанд?»

Иштирокчиён хомӯшона андешаронӣ мекунанд, сипас дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд мубодила мекунанд.

Тренер мавзӯҳои умумиро мушоҳида мекунад, масалан: набудани тағйирпазирӣ, набудани муҳит барои ташаббусҳо, итоат ба қоидаҳо ва ғайра.

Паёми асосӣ: “Таҷрибаҳои худӣ мо ба мо хотиррасон мекунанд, ки муҳит паёмҳои зиёде «пинҳонӣ» мефиристад.”

3. Лексияи хурди А: Ҷаро муҳит муҳим аст – концепсияи “омӯзгори сеюм”

Тренер:

«Пеш аз он ки ба маълумот ё чаҳорҷӯбаҳо назар андозем, биёед ба идеяи асосӣ тамаркуз кунем: муҳит на танҳо чизест, ки мо истифода мебарем. Муҳит тарзи таълими мо, рафтори хонандагон ва эҳсосоти ҳамаро дар муҳити таълим ташаккул медиҳад».

Солҳои 1940-ум, омӯзгор ва равоншиноси пешқадами итолиёвӣ Лорис Малагутси равиши Редҷо Эмилиро ба омӯзиш дар асоси он бунёд гузошт, ки кӯдакон тавассути таомулҳои инкишоф меёбанд: аввал бо калонсолони ҳаёти худ – волидон ва омӯзгорон – сипас бо ҳамсолон ва дар ниҳоят бо муҳити атроф. Муҳити физикӣ, ба гуфтаи Малагутси, **ОМӢЗГОРИ СЕӢОМ** мебошад. Муҳити таълим ҳамчун «омӯзгори сеюм» танҳо пас аз таомули омӯзгор бо хонанда ва хонанда бо хонанда амал мекунад.

Дар фалсафаи таълимии Редҷо Эмилия, муҳити таълим на танҳо як замина, балки дар қатори калонсолон ва ҳамсолон ғаёлона ҳамчун «омӯзгори сеюм» баррасӣ мешавад. Ин идея муҳити физикиро ба як шарикӣ педагогӣ табдил медиҳад, ки қасдан барои бедор кардани кунҷковӣ, таҳқиқот ва ифодаи эҷодӣ тарҳрезӣ шудааст. Идеяҳои асосии равиши Редҷо-Эмилия:

- Кӯдак эҷодкунандаи дониш аст.
- Калонсол роҳнамо аст.
- Муҳит шарикест, ки таҳрик медиҳад, илҳом мебахшад ва роҳнамоӣ мекунад.

Дар муассисаҳои Редҷо, ҳама чиз — деворҳои шаффоф, корҳои намоёни хонандагон, маводди дастрас — мақсаднок аст. Ҳар як унсур қасдан барои таҳрики таҳқиқ, ҳамкорӣ ва ҳисси мансубият ҷойгир карда шудааст. Ин муҳит омӯзишро дар шаклҳои гуногун дастгирӣ мекунад. Вақте ки хонандагон бо муҳити мақсаднок тарҳрезӣшуда таомул мекунанд, муҳити таълим таҷрибаи онҳоро тавассути пешниҳоди имкониятҳо барои кашфиёт ва ҷалби устувор ғаёлона ташаккул медиҳад. Он ба ҳамкорӣ, ҳалли масъалаҳо ва таҳлил — ҳама бидуни дастури мустақими омӯзгорон — ташвиқ мекунад. Муҳит ҳамчун воситаи педагогӣ баррасӣ мешавад.

Дар Тоҷикистон, бисёр синфхонаҳо то ҳол аз тарҳбандии хеле анъанавӣ пайравӣ мекунанд: қаторҳои мизҳои рӯ ба рӯи тахта, омӯзгор дар марказ ва хонандагони ғайрифайол нишастаанд. Ин тарҳ модели кӯхнаи таҳсилотро инъикос мекунад, ки дар он хонандагон танҳо иттилоотро қабул мекунанд.

Омӯзиш аз **якрангӣ ва мутобиқат** ба **фардикунонидашуда ва муштарак** — аз **расонидани дониш** аз ҷониби омӯзгор ба **омӯзиши таҳти роҳбарии** хонанда гузаштааст, дар ҳоле ки машғулиятҳо дар муҳитҳои гуногун гузаронида мешаванд ва ҳатман дар як синфхонаи дорои тарҳбандии яхелаи муҳитӣ.

Муносибати босалоҳият дар таълим на танҳо расонидани донишро талаб мекунад. Хонандагон бояд салоҳиятҳои **4К +** -ро ғаёлона таҷриба кунанд: Тафаккури интиқодӣ, Эҷодкорӣ, Муошират ва Ҳамкорӣ. Ин 4 маҳорат/салоҳият дар маркази таваҷҷуҳи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд.

Ин салоҳиятҳо ҳамкорӣ, баррасӣ ва таҷрибаҳои амалиро талаб мекунанд, ки ҳамаи онҳо аз тарҳрезии муҳит саҳт вобастаанд. Масалан, биед бубинем, ки чӣ тавр салоҳиятҳои муайян (4С) бо хусусиятҳои муҳит алоқаманданд:

Салоҳият	Хусусиятҳои муҳит
Тафаккури интиқодӣ	Мизҳои гурӯҳӣ барои баррасии ҳалли масъалаҳо
Эҷодкорӣ	Муҳити тағйирпазир барои лоиҳаҳо, расмкашӣ ва сохтани ашёҳо
Муошират	Ҷойгиршавии рӯ ба рӯ, минтақаҳо барои муколамаи байниҳамдигарӣ
Ҳамкорӣ	Мизҳо барои кори муштарак, муҳит барои гурӯҳҳо

Паёми асосӣ: «Муҳити физикӣ ба хонандагон дар бораи он ки аз онҳо чӣ гуна рафтор интизор меравад, паёмҳои ноаён мефиристад. Агар мо хонандагони ғаёлодро хоҳем, мо бояд муҳити ғаёлодро эҷод кунем».

Ба ибораи одӣ: Муҳити саҳт хонандагони ғайрифайолро тарбия мекунад. Муҳити тағйирпазир донишомӯзони ғаёлодро тарбия мекунад.

Чӣ гуна муҳит ба омӯзиш таъсир мерасонад

Таҳқиқоти зиёди байналмилалӣ тасдиқ мекунанд, ки байни муҳити таълим ва дастовардҳои хонандагон дар чор самти асосӣ робита вучуд дорад:

- **Ҷаъолияти маърифатӣ:** Вақте ки хонандагон тавре ҷойгир мешаванд, ки якдигарро бинанд, озодона ҳаракат кунанд ва ба мавод дастрасӣ дошта бошанд, онҳо беҳтар ҷалб мешаванд, масъалаҳоро ғаёлонатар ҳал мекунанд ва донишро дарозтар дар хотир нигоҳ медоранд.
- **Некӯаҳволии эмотсионалӣ:** Муҳити бароҳат ва хушпазир изтиробро коҳиш дода, ба хонандагон дар эҳсоси амният кумак мекунад. Ин ба иштирок, таваккал кардан ва омӯзиши байниҳамдигарӣ мусоидат мекунад.
- **Ҳамкории иҷтимоӣ:** Тарҳбандии тағйирпазир ҳамкорӣ, баррасиҳои гурӯҳӣ ва омӯзиши байниҳамдигариро дастгирӣ мекунад — ки ҳамаи ин барои рушди салоҳиятҳои асри 21 муҳим аст.

- **Ҳаракати омӯзгор:** Вақте ки омӯзгорон метавонанд дар синфхона ба осонӣ ҳаракат кунанд, онҳо метавонанд хонандагонро аз наздик мушоҳида намоянд, сари вақт робитаи мутақобила пешниҳод кунанд ва таълихро дар асоси ниёзҳои хонандагон мутобиқ созанд.

Намоиши слайдҳо.

5. Лексияи хурди Б: Пойгоҳи далелҳо

Тренер пайдоиши Чаҳорҷӯбаи SIN-ро аз лоиҳаи HEAD дар Британияи Кабир шарҳ медиҳад:

Чаҳорҷӯбаи SIN дар асоси таҳқиқоти лоиҳаи HEAD-и Британияи Кабир (Таҳлили ҳамаҷониба ва тарҳрезӣ) таҳия шудааст, ки таҳқиқоти чандинсолаи Донишгоҳи Салфорд ро дар бар гирифта, ки таъсири муҳити физикии синфхонаро ба натиҷаҳои омӯзиши хонандагон таҳлил мекунад. Дар доираи таҳқиқот зиёда аз 150 синфхона дар саросари Британияи Кабир омӯхта ва саҳми омилҳои мушаххаси муҳит ба пешрафти хонандагон дар давоми як соли хониш баҳогузорӣ карда шуд. Таҳқиқот ба ҳулосае омад, ки муассисаҳои ибтидоии хуб тарҳрезӣшуда дастовардҳои таълимии кӯдаконро дар хондан, навиштан ва математика баланд мебардоранд.

Ёфтаҳои асосии лоиҳаи HEAD: Хусусиятҳои физикии синфхонаҳо то 16% тафовутро дар натиҷаҳои омӯзиши хонандагон ташкил медиҳанд. Ин таъсир ҳатто вақте ки сифати омӯзгор, барномаи таълимӣ ва захираҳо ба назар гирифта мешаванд, боқӣ мемонад.

Моделҳои SIN — Ҳавасмандкунӣ, Фардикунонӣ ва Табиӣ будан — омилҳоеро тавсиф мекунад, ки ба пешрафти хонандагон таъсир мерасонанд ва мақсади он кумак ба сиёсатмадорон ва амалиячиён дар арзёбӣ ва беҳтар намудани муҳити таълим мебошад.

Ҳулосаи ҷанбаҳои SIN:

Ҷанба	Таъсир	Унсурҳо
S ҳавасмандкунӣ (Stimulation)	23%	Мураккабӣ ва ранг. Таваҷҷуҳи мутаваззини визуалӣ якрангиро бидуни сарборӣ пешгирӣ мекунад; намоишҳо бояд омӯзишро дастгирӣ кунанд, на парешон созанд.
I — фардикунонӣ (Individualisation)	28%	Соҳибӣ ва тағйирпазирӣ. Муҳитҳое, ки ҷалби шахсиро имкон медиҳанд, масалан, хонандагон ҷойҳои нишастро иваз мекунад, дар ороиши деворҳо саҳм мегузоранд, ҳисси соҳибиро тақвият мебахшанд.
N — Табиӣ будан (Naturalness)	49%	Рӯшноӣ, ҳарорат ва сифати ҳаво. Омилҳои асосии бароҳатӣ заминаро ташкил медиҳанд.

Ҷанбаҳои Чаҳорҷӯбаи SIN бо рушди салоҳиятҳои калидӣ (**4K+**) алоқаманданд.

Пайваст кардани SIN бо 4K+

Ҷанбаи SIN	Чӣ гуна 4K+ -ро дастгирӣ мекунад
Табиӣ будан	Таваҷҷуҳ ва тамаркузро афзоиш медиҳад → тафаккури интиқодӣ ва эҷодкориро дастгирӣ мекунад
Фардикунонӣ	Интиҳоб ва тағйирпазирӣро ташвиқ мекунад → ба ҳамкорӣ ва муошират имкон медиҳад
Ҳавасмандкунӣ	Кунҷковӣ, ҷалби маърифатиро даъват мекунад → эҷодкорӣ ва тафаккури интиқодиро таҳрик медиҳад

Шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ин ҷанбаҳо ба воситаҳои мониторинг, аз ҷумла SUS (Пурсиши истифодабарандагони муассиса) дохил карда шудаанд.

Паёмҳои асосӣ барои тренерон:

Далелҳо нишон медиҳанд, ки:

1. Фазо рафторро ташаккул медиҳад.

Тарзи ҷойгиркунии мебел ба хонандагон «меғӯяд», ки чӣ гуна рафтор кунанд. Қаторҳо ба гӯш кардани ғайрифайол ташвиқ мекунанд; гурӯҳҳо ба ҳамкорӣ ташвиқ мекунанд. Роҳҳои ҳаракат ишора медиҳанд, ки чӣ иҷозат аст ва чӣ манъ аст.

2. Фазо ба таваҷҷуҳ таъсир мерасонад. Рӯшноии хуб, ҳавои тоза, ҳарорати бароҳат ва тарҳи зебои визуалӣ ба хонандагон кумак мекунанд, ки диққати худро дарозтар нигоҳ доранд ва ҳастагиро коҳиш диҳанд. Муҳити номусоид метавонад боиси парешонхотирӣ, ноумедӣ ё ҳатто нороҳатии ҷисмонӣ гардад.

3. Фазо таълимро дастгирӣ мекунад (ё маҳдуд месозад). Баъзе равишҳои таълим — кори гурӯҳӣ, ҳалли масъалаҳо, таълими байниҳамдигарӣ — тарҳбандии тағйирпазирро талаб мекунанд. Агар муҳит собит бошад, ин усулҳо мушкул мешаванд.

4. Фазо арзишҳоро интиқол медиҳад. Тарҳ ва ороиши синфхона паёмҳо мефиристад:

Оё корҳои хонандагон намоиш дода шудаанд?

Оё маводди таълимӣ дастрасанд?

Оё синфхона кунҷковиро бедор мекунад?

5. Фазо ба амнияти эмотсионалӣ таъсир мерасонад. Муҳитҳои намоён ва кушод барои пешгирии зӯрварӣ ва мусоидат ба фарогирӣ кумак мекунанд. Унсурҳои дастрасӣ (масалан, пандусҳо, долонҳои васеъ) иштироки ҳамаи хонандагон, аз ҷумла онҳое, ки маъбӯбият доранд, таъмин мекунанд.

Таҳқиқоти Бонки Ҷаҳонӣ дар Федератсияи Русия (2019)

Бонки Ҷаҳонӣ барои таҳлили робитаи байни муҳити таълимии муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ ва натиҷаҳои хонандагон аз ду восита истифода бурд: Пурсиши истифодабарандагони муассисаҳои OECD (SUS) ва озмоиши Таҳқиқоти байналмилалӣ сифати таълими математика ва илмҳои табиӣ (TIMSS 2019) дар се минтақаи Русия. Ин таҳқиқот ба посухҳои ҷамъоваришуда аз 1550 хонандаи синфи 8, 160 омӯзгор ва 32 директори муассисаи таълимӣ асос ёфтааст. Дар бораи истифода ва хусусиятҳои инфрасохтори муассисаи таълимӣ, ҳолҳои хонандагон дар математика ва илмҳои табиӣ, инчунин маълумотро дар бораи вазъи иҷтимоӣ-иқтисодии хонандагон иттилоотро дар бар мегирифт.

Тавре ки пурсишномаҳои дар муассисаҳои Русия гузаронидашуда нишон доданд, усулҳои гуногуни таълим истифода мешаванд. Омӯзгорони рус таълими даставиро амалӣ мекунанд, аммо хеле кам. Ҳангоми истифода, таълими даставӣ ва кори гурӯҳӣ ба натиҷаҳои хонандагон таъсири назарраси омӯрӣ доранд, ки ин метавонад **фосилаи омӯзиши аз се ду ҳиссаи солро**, ки тавассути TIMSS чен карда шудааст, шарҳ диҳад.

Гузариш ба санҷиш: «Биёед фаҳмиши худро бисанҷем».

6. Санҷишҳои хурд: Ҷаҳорҷӯби SIN (8 дақ)

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ба саволҳо дар маводди муттаҳидтоии худ ҷавоб диҳанд:

Лутфан, ба саволҳо ҷавоб диҳед:

1. Кадом омил таъсири (вазни) баландтарин дорад?

Ҷавоб: Табиӣ будан

2. Фоизи таъсири рӯшноӣ/ҳаво/ҳарорат чанд аст?
Ҷавоб: 49%
3. Як чорабиниӣ камхарҷро барои Фардикунонӣ номбар кунед.
Ҷавоб: Намоишгоҳҳои хонандагон

Изҳоротро хонед ва интиҳоб кунед, ки онҳо дуруст ё нодурустанд:

1. Чаҳорчӯбаи SIN аз пурсиши ҷаҳонии хонандагон дар Амрикои Ҷанубӣ сарчашма гирифтааст. Ҷавоб: Нодуруст
2. Табиӣ будан қариб нисфи таъсирро ба натиҷаҳои омӯзиш ташкил медиҳад. Ҷавоб: Дуруст
3. Илова кардани овезаҳои бештар ва рангҳои дурахшон ҳамеша ҳавасмандкуниро беҳтар мекунад.
Ҷавоб: Нодуруст
4. Фардикунонӣ маънои онро дорад, ки хонандагон метавонанд муҳити худро мутобиқ ё фардӣ созанд.
Ҷавоб: Дуруст
5. Муҳит бо ҳарорати номусоид ба омӯзиши хонандагон мусоидат намекунад.
Ҷавоб: Дуруст

Иштирокчиён ҷавобҳои худро дар маводди муттаҳидоти худ менависанд. Омӯзгор ҷавобҳои дурустро пешниҳод карда, ба баррасӣ мусоидат мекунад.

7. Таҳлили Мавзуи 2

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар маводди муттаҳидоти худ қайд кунанд:

«Як далели наво, ки ман имрӯз омӯхтам»

«Иттилооте, ки назари маро тағйир дод/метавонад тағйир диҳад»

Роҳнамоии тренер:

Ба иштирокчиён барои навиштан 2-3 дақиқа вақт диҳед.

1–2 нафар ихтиёриёнро барои мубодилаи андешаҳоишон даъват кунед.

8. Ҷамъбаст ва саволҳо (4 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзуи 2, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:

- Муҳит заминаи бетараф нест — он воситаи педагогӣ аст; он таълим, омӯзиш ва рафторро ташаккул медиҳад.
- Чаҳорчӯбаи SIN барои таҳлил ва беҳтар намудани муҳити таълим сохтори мушаххасро пешниҳод мекунад.
- Такмили Ҳавасмандкунӣ, Фардикунонӣ ва Табиӣ будан метавонад салоҳиятҳои **4K+** -ро тақвият бахшад.
- Унсурҳои физикӣ, эмотсионалӣ ва иҷтимоии муҳит барои дастгирӣ ё монеъ шудан ба омӯзиш бо ҳам таъсир мерасонанд.
- Тасҳеҳоти хурди камхарҷ метавонанд ҳатто бидуни биноҳои нав таъсири назаррас дошта бошанд.
- Тағйироти одӣ дар тарҳрезии муҳит метавонанд салоҳиятҳои асри 21-ро (аз ҷумла **4K+**) фаъол созанд.

Нақши директорони муассисаҳои таълимӣ:

- Нақши директори муассисаҳои таълимӣ дастгирии тарҳрезии мақсадноки муҳитро барои имконпазир сохтани ҳамкорӣ, ҷалб ва фарогирӣ дар бар мегирад.
- Директорони муассисаҳои таълимӣ метавонанд далелҳои байналмилалиро ба амалҳои имконпазир маҳаллӣ табдил диҳанд.

- Директори муассисаи таълимӣ дигар на танҳо нозир интиқоли дониш аст – ӯ пешрави тағйироти фарҳангӣ ва мусоидаткунанда дар беҳтар кардани муҳити таълим дар муассисаҳо мебошад.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво мушаххас буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон ё директорони муассисаҳои таълимӣ расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

САВОЛҲО БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСӢ

Пеш аз гузаронидани мавзӯи 2, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Муҳтаво то чӣ андоза мушаххас буд?
2. Ман ба шарҳ додани аҳамияти муҳит дар таҳсилот ба директорони муассисаҳо то чӣ андоза боварӣ дорам?
3. Дар таҷрибаи шахсии синфхона ё тренингии ман, кай муҳит ба иштироки хонандагон мусоидат кард ё онро маҳдуд сохт?
4. Кадом мисолро ман ба иштирокчиён дар бораи муҳити таълимии хотирмонтарини худ нақл хоҳам кард?
5. Оё ман ба ягон тавзеҳот ниёз дорам?

Пас аз гузаронидани мавзӯи 2, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Оё Чаҳорчӯбаи SIN аз ҷониби иштирокчиён хуб дарк карда шуд?
2. Оё концепсияи муҳит ҳамчун воситаи педагогӣ ба таври мушаххас расонида шуд?
3. Оё машғулиятҳои визуалӣ ва тарҳбандии физикӣ боиси хулосаҳои воқеӣ шуданд?
4. Оё ман метавонам мушаххас шарҳ диҳам, ки чӣ тавр ҳар як ҷанбаи **SIN** бо **4K+** алоқаманд аст?
5. Оё ман вақтро хуб истифода кардам ва тавозуни байни лексия ва иштирокчиёни риоя намудам?
6. Кадом қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вуҷуд овард?
7. Дафъаи оянда ман дар вақт ё тамаркуз чиро ислоҳ карда метавонам?
8. Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

МАШҒУЛИЯТИ 13

Мавзӯи 3. «Муҳити физикии таълим дар шароити муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (40 – дақиқа)

Диққати асосӣ: Чаҳорчӯбаи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ёфтаҳои таҳқиқот (SUS) ва TEACH.

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Компонентҳои асосии Чаҳорчӯбаи миллии рушди маорифи Тоҷикистонро (ЧМ) тавсиф кунанд ва шарҳ диҳанд, ки чӣ тавр муҳити физикӣ ба таърифи сифати таҳсилот дохил карда шудааст.
- ✓ Сиёсати миллии (Чаҳорчӯбаи миллии) ва маълумотро (пурсишҳои SUS ва TEACH) бо воқеияти муассисаҳои маҳаллии пайваст намоянд ва самтҳои афзалиятнокро барои такмили муҳит муайян кунанд.
- ✓ Реҷаҳои роҳбарӣ ва сиёсатҳои муассисаиро, ки истифодаи тағйирпазири муҳитро ғайриихтиёр маҳдуд мекунад, ташхис намоянд.
- ✓ Дар бораи нақши худ дар роҳбарии такмили амалӣ дар муассисаҳои худ андешаронӣ кунанд.

Сохтори машғулият бо тафсилоти пурра

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Такрор, гузариш аз мавзуи 2 – натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 3	Пайваст кардани далелҳои ҷаҳонӣ бо таҷрибаи маҳаллӣ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 3
Машғулияти А / аз хурд оғоз кардан: таҳлили шахсӣ	Фасилитатсия	Навиштани 3 робита барои «муҳит ҳамчун омӯзгори сеюм»	Маводди тақсимоӣ
Лексияи хурди А: 4 рукни ЧМ	Шарҳи 4 рукни ЧМ	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол додан	Маҷмӯи слайдҳо
Машғулияти Б: санҷиш дар бораи ЧМ	Фасилитатсия	Навиштан ва баррасӣ бо тренер	Маводди тақсимоӣ
Лексияи хурди Б: Ёфтаҳои TEACH	Муаррифии маълумот дар бораи таҷрибаи синфхона	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол додан	Маҷмӯи слайдҳо
Машғулияти В: мутобиқ кардани рафтори TEACH + Муҳит	Фасилитатсия	Баррасии оқибатҳои муҳитӣ дар ҷуфтҳо/гурӯҳҳо	Нест
Лексияи хурди Г: Ёфтаҳои SUS	Муаррифии маълумот дар бораи дарки истифодабарандагон	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол додан	Маҷмӯи слайдҳо
Машғулияти Д: баррасии гурӯҳӣ доир ба изҳороти SUS	Роҳбарии баррасиҳои кӯтоҳи гурӯҳӣ доир ба омори асосӣ	Баррасӣ ва муаррифии посухи гурӯҳ	Нест
Таҳлил: аз маълумот ба амал	Ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштани як концепсия ва амал + баррасӣ бо тренер	Маводди тақсимоӣ
Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

Сенарияи пурраи тренер

Такрор ва гузариш ба мавзуи навбатӣ

Тренер мегӯяд:

«Дар Мавзуи 2, мо омӯхтем, ки чаро муҳит дар омӯзиш муҳим аст. Аммо директорони муассисаҳо инчунин бояд дарк кунанд, ки беҳтар кардани муҳити физикӣ як қисми ислоҳоти миллии маорифи Тоҷикистон мебошад. Имрӯз мо ба сиёсат ва маълумоти воқеии муассисаҳо, ки дар паси он қарор доранд, назар хоҳем кард».

Ин мавзӯ барои пайваст кардани идеяҳои ҷаҳонӣ бо шароити воқеии муассисаҳои Тоҷикистон кумак мекунад.

Тренер Натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 3-ро муаррифӣ мекунад.

1. Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан

Тренер мегӯяд:

«Биёед ба концепсияи «муҳит омӯзгори сеюм аст» тамаркуз кунем. Ин барои шумо чӣ маъно дорад? Лутфан, 3 паёмеро, ки ин концепсия ба шумо мерасонад, нависед».

«Фикр кунед, ки чӣ тавр шумо метавонед инро ба шахсе, ки на омӯзгор ва на директори муассиса аст, ба осонӣ шарҳ диҳед».

«Дар идеяи «муҳит ҳамчун омӯзгор» барои шумо чӣ чизи нав ё ғайриинтизор буд?»
Иштирокчиён дар маводди муттаҳидоти худ менависанд ва паёмхоро бо тренер баррасӣ мекунад.

Саволҳои тренер:

- Муҳит ба ҷалбшавӣ ба мисли таълим таъсир мерасонад.
- Дохили муассиса ба омӯзиш таъсир намерасонад.
- Муҳитро бидуни таъмир тағйир додан мумкин аст.

Тренер баррасиро дар бораи он ки иштирокчиён ба чӣ бовар доранд, мусоидат мекунад.

2. Лексияи хурди А: Чаҳорҷӯбаи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон

Чаҳорҷӯбаи миллии рушди маорифи Тоҷикистон возеҳ баён мекунад, ки беҳтар кардани муҳит як қисми баланд бардоштани сифати таълим мебошад. Мақсади асосии Чаҳорҷӯбаи миллии баланд бардоштани сифати таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад.

Чаҳорҷӯбаи нави миллии маорифро ҳамчун системае баррасӣ мекунад, ки аз чор ҷуғрофия ба ҳам алоқаманд иборат аст:

- Идоракунии/менеджменти маориф.
- Муҳити педагогӣ.
- Муҳити физикӣ.
- Арзёбӣ ва кафолати сифати таҳсилот.

Давоми матнро аз дастури шунаванда истифода баред, сах. 22 - 21.

Паёми асосӣ:

«Чаҳорҷӯбаи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳитро на ҳамчун як масъалаи алоҳида, балки ҳамчун як қисми раванди таълими хуб мешуморад. Муҳити тағйирпазир, дастрас ва фарогир педагогикаи беҳтарро дастгирӣ мекунад».

3. Машғулияти А: Санҷиши сатҳи фаҳмиш оид ба “Чаҳорҷӯбаи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ба саволҳо дар маводди муттаҳидоти худ ҷавоб диҳанд:

Санҷиши №1

Мавзӯҳои зеринро хонед ва интихоб кунед, ки онҳо дар доираи кадом ҷуғрофия Чаҳорҷӯбаи миллии баррасӣ мешаванд [А. Идоракунии, Б. Муҳити педагогӣ, В. Муҳити физикӣ, Г. Арзёбӣ]:

- | | |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Мақомоти ваколатдор доир ба арзёбӣ ва кафолати сифати таҳсилот | [Г] |
| 2. Нақши омӯзгор | [Б] |
| 3. Буҷети муассисаи таҳсилоти умумӣ | [А] |
| 4. Стандартҳои об, санитария ва гигиена (WASH) | [В] |
| 5. Иҷозатномадиҳӣ ва аккредитатсияи муассисаҳои таҳсилоти умумӣ | [А] |
| 6. Арзёбии дониши хонандагон | [Г] |
| 7. Талаботи асосӣ ба андоза, тарҳрезӣ ва сохтмони муассисаҳои таълимии умумӣ ва махсус | [В] |
| 8. Равиши ба рушди салоҳиятҳо асосёфта | [Б] |

Санҷиши №2 (интихобан, иштирокчиён метавонанд пас аз анҷоми мавзӯ ҷавоб диҳанд).
Изҳоротро хонед ва интихоб кунед, ки онҳо Дуруст ё Нодурустанд:

- | | |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1. Синфхонаҳо бояд ба тарҳбандии тағйирпазир имкон диҳанд. | Ҷавоб: Дуруст |
| 2. Зарурати мутабиқ кардани муҳити физикӣ ба таҷрибаҳои таълимӣ ҷузъи ҶМ нест. | Ҷавоб: Нодуруст |

3. Деворҳои лағжанда метавонанд барои пайваст кардани ду синфхона истифода шаванд.
Чавоб: Дуруст
4. Китобхонаҳо барои мақсадҳои гуногунҷабҳа тарҳрезӣ шудаанд. Чавоб: Дуруст
5. Долонҳо набояд барои омӯзиш истифода шаванд. Чавоб: Нодуруст

Иштирокчиён ҷавобҳои худро дар маводди муттаҳидоти худ менависанд. Омӯзгор ҷавобҳоро пешниҳод карда, баррасиро мусоидат мекунад.

4. Лексияи хурди Б: Ёфтаҳои TEACH барои синфҳои болоӣ

Тренер мегӯяд: «Акнун, ки мо фаҳмидем, ки Ҷаҳорҷӯбаи милли аз муҳити таълим чӣ интизор аст, мо ба он назар мекунем, ки мувофиқи мушоҳидаҳои охири синфхонаҳо дар муассисаҳои таълимӣ дар асл чӣ рӯй дода истодааст».

TEACH воситаи мушоҳида мебошад, ки аз ҷониби Бонки Ҷаҳонӣ таҳия шуда, дар бисёр кишварҳо барои дарк кардани он истифода мешавад, ки таълим дар синфхона дар амал чӣ гуна сурат мегирад — лаҳза ба лаҳза. Он маълумотро дар бораи сифати таълим ва ҳамкориҳои байни омӯзгорону хонандагон дар синфхона ҷамъ меорад.

Давоми матнро аз дастури шунаванда сах. 21 истифода баред.

Тафсилот аз рӯи самтҳо:

Омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти **Фарҳанги синфхона** баҳои миёнаи хуб гирифтанд.

- **Холи 3.3** аз 5 холи имконпазир дар ин самт.
- **Аз ҳама самаранок:** муносибати эҳтиромона бо хонандагон ва истифодаи забони мусбат.
- **Қисман самаранок:** посух додан ба ниёзҳои хонандагон.
- **Ғайрисамаранок:** мубориза бо стереотипҳои манфии гендерӣ ва маъюбӣ.

Омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти **Таълим баҳои миёна** гирифтанд.

- **Холи 3.0** аз 5 холи имконпазир дар ин самт.
- **Аз ҳама самаранок:** мусоидат ба дарс ва санҷиши фаҳмиш.
- **Қисман самаранок:** пешниҳоди робитаи мутақобила ва кор доир ба малакаҳои тафаккури интиқодӣ.

Омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти **Малакаҳои иҷтимоӣ-эмотсионалӣ** баҳои миёна гирифтанд.

- **Холи 2.3** аз 5 холи имконпазир дар ин самт.
- **Ғайрисамаранок:** ташвиқи малакаҳои иҷтимоӣ ва ҳамкорӣ.
- **Қисман самаранок:** фароҳам овардани имкониятҳо барои рушди мустақилият ва матонати хонандагон.

Тавсияҳоро аз сах. 28 -29 -и дастури шунаванда истифода баред.

5. Машғулияти В: Мутобиқ кардани рафторҳои TEACH бо муҳит Аз сах. 23-25 –и дастури шунавандагон истифода баред.

8. Ҷамъбаст ва саволҳо

Хулосаҳои асосии мавзӯи 3, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:

- ЧМ муҳити физикиро ҳамчун як муҳаррики асосии сифати таълим баррасӣ мекунад.
- ЧМ интизориҳои мушаххас ва муштаракро дар бораи он ки чӣ гуна муҳит омӯзишро дастгирӣ мекунад, пешниҳод менамояд.

- Тархрезии нави муҳит расман як қисми сифати таълим дар Тоҷикистон мебошад.
- Тағйирпазирӣ, фарогирӣ ва бехатарӣ дар муҳити физикӣ барои омӯзиши асри 21 муҳим аст.
- Ҳам SUS ва ҳам TEACH тасдиқ мекунанд, ки маҳдудиятҳои муҳит педагогикаро маҳдуд мекунанд — бахусус ҳамкории хонандагонро.
- Ёфтаҳои TEACH фарҳанги қавии синфхона, вале малақаҳои пасти таълимӣ ва иҷтимоӣ-эмотсионалиро аз сабаби намунаҳои муҳитӣ ва таълимӣ нишон медиҳанд.
- Ёфтаҳои SUS нороҳатии муҳит ва монеаҳои амалиро барои мутобиқсозии муҳит, аз қабилӣ мебели вазнин ва тарҳбандии собит, таъкид мекунанд.
- Ҳатто бидуни таъмири асосӣ, тағйироти хурди мақсаднок дар муҳит метавонанд таълимиро интерактивтар ва ба хонанда нигаронидашуда гардонанд.
- Пешрафт қадамҳои камхарҷи амалиро талаб мекунад, на шароити идеалиро.

Нақши директорони муассиса:

- Директорони муассиса дар фароҳам овардани муҳит барои таҷрибаҳои бехатар шарикони асосӣ мебошанд.
- Оғози хурд эътимоди омӯзгорро ба худ афзун мекунад.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво мушаххас буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунед, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон ё директорони муассисаҳо расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

САВОЛҲО БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСИИ ТРЕНЕРОН

Пеш аз гузаронидани мавзӯи 3, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Оё ман дар шарҳ додани чор соҳаи ЧМ бо истифода аз мисолҳои одии муассисавӣ худро қоне кардам?
2. Чӣ тавр ман баррасии содиқона ва эҳтиромонаи камбудии системаро ҳамзамон бо ҳифзи амнияти равоӣ ташвиқ хоҳам кардам?
3. Оё ман метавонам нуқтаи оғози камхарҷ ва имконпазирро ҳангоме ки иштирокчиён маҳдудиятҳои муассисавии худро нақл мекунанд, намуна нишон диҳам?
4. Оё ман ҳис мекунам, ки метавонам ёфтаҳои SUS ва TEACH-ро шарҳ диҳам ва ба ҳама гуна саволҳои эҳтимолии иштирокчиён ҷавоб диҳам?

Пас аз гузаронидани мавзӯи 3. Тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Оё ман маълумоти TEACH ва SUS-ро тавре муаррифӣ кардам, ки ба ҳаёти ҳаррӯзаи директорони муассисаҳо алоқаманд ҳис карда шавад?
2. Оё маҳсулияти гурӯҳӣ боиси ҳуҷумҳои содиқона шуданд?
3. Оё ман иштирокчиёнро ба як тағйироти воқеии муҳит, ки онҳо метавонанд роҳбарӣ кунанд, муҷаҳҳаз сохтам?
4. Оё ман вақтро хуб истифода кардам ва тавозуни байни лексия ва иштирокчиёнро риоя намудам?
5. Қадом қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вуҷуд овард?
6. Дафъаи оянда ман дар вақт ё тамаркуз чиро ислоҳ кардам метавонам?
7. Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

МАШҒУЛИЯТИ 13

Мавзуи 4. «Табдили синфхона ва муҳити умумии мактаб ба фазои фаъоли таълим» (40 – дақиқа)

Диққати асосӣ: Тарҳбандии тағйирпазири синфхона, робитаи муҳит ва педагогика, фаълосозии муҳитҳои берунасинфӣ (деворҳо, долонҳо, зинапоҳҳо, берун, даромадгоҳҳо, гӯшаҳо) барои васеъ кардани омӯзиш.

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири ин мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Арзёбӣ кунанд, ки чӣ тавр тарҳбандии мавҷудаи муассисаи таълимӣ ва намунаҳои ҳаракат (долонҳо, деворҳо, даромадгоҳҳо) ба рафтори хонандагон ва омӯзгорон таъсир мерасонанд.
- ✓ Стратегияҳои муҳитии беҳатар ва камхарҷро, ки омӯзиши фаълро дар синфхонаҳо ва дигар минтақаҳо имконпазир месозанд, ташвиқ, муайян ва тасдиқ намоянд.
- ✓ Минтақаҳои камистифодашудаи муассисаи худро харитасозӣ кунанд ва ҳадди ақал як фаълосозиро, ки ба афзалиятҳои муассиса мувофиқ аст, пешниҳод намоянд.
- ✓ Стратегияҳои муҳитиро ба раванди тақмили муассиса ҳамгиро созанд.

Соҳтори сессияи тренер (Тафсилоти пурра)

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Такрор, гузариш аз Мавзуи 3 – Натиҷаҳои омӯзиши Мавзуи 4	Мубодилаи мақсадҳои омӯзиш, пайваст кардан бо мавзуи қаблӣ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши Мавзуи 4
Машғулияти А / аз хурд оғоз кардан: Таҳлили ҳолатҳои синфӣ	Фасилитатсия – ташвиқи баррасӣ	Таҳлили сценарияи синфхонаи математика - посух ба саволҳо	нест
Машғулияти Б: Сайри «Пайгирии муҳит»	Мусоидат ба машғулият ва баррасӣ	Гӯш кардан, қайд кардан, ба саволҳо ҷавоб додан ва савол додан	Маводди тақсимотӣ
Лексияи хурди А: Тарҳбандии синфхона ва минтақабандӣ	Шарҳи назария, намоиши маводди визуалӣ, пайваст кардани тарҳбандӣ бо 4К+	Мушоҳида, баррасӣ	Слайдҳо + аксҳо аз муассисаҳои воқеӣ
Машғулияти В: Матритсаи қарорҳо	Мусоидат ба “ангезиши зехн”	Баррасии гурӯҳӣ дар бораи даҳлатҳои вобаста ба мақсадҳои омӯзиш	Маводди тақсимотӣ
Лексияи хурди Б: Берун аз «қуттии» синфхона	Муаррифии намудҳои муҳит (деворҳо, долонҳо, зинапоҳҳо, даромадгоҳҳо, берун, гӯшаҳо) ва 10 мисоли амалӣ	Гӯш кардан; пайваст кардани мисолҳои ҷаҳонӣ бо имкониятҳои маҳаллӣ	Маҷмуи слайдҳо, тахта, маводди визуалии ҷопӣ
Машғулияти Г: Харитасозии муассиса ва нақшаи тақмили муассисаи таълимӣ	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи Нақшаи тақмили муассисаи таҳсилоти умумӣ	Баррасӣ ва навиштани тақмили эҳтимолий	Маводди тақсимотӣ
Таҳлил	Фасилитатсия - ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштани тағйироте, ки месанҷанд + баррасӣ бо тренер	Маводди тақсимотӣ

Чамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ
---------------------	--------------------------------------------	--------------------------------------------------	-------------------------

Сенарияи пурраи тренер

Такрор ва гузариш ба мавзуи навбатӣ

Тренер мегӯяд: «Акнун, ки мо дидем, ки чаро муҳит муҳим аст, Чаҳорчӯбаи миллии Тоҷикистон чиро дар афзалият мегузорад ва натиҷаҳои арзёбии байналмилалӣ чӣ гунаанд, биёед ба синфхона диққат диҳем. Чӣ тавр мо метавонем он чиро, ки аллакай дорем, мутобиқ созем, то омӯзиширо фаълтар, ҷолибтар ва фарогиртар гардонем?». «Мо инчунин имкониятҳоеро, ки муҳитҳои берун аз синфхона пешниҳод карда метавонанд, баррасӣ хоҳем кард».

Тренер Натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 4-ро муаррифӣ мекунад.

1. Машғулияти А / Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили ҳолатҳои синфӣ

Тренер мегӯяд:

«Мо ҳоло як сенарияи мушаххаси синфхонаро баррасӣ хоҳем кард, то ҳамаи паёмҳои «пинҳонӣ»-ро таҳлил ва даҳлатҳоро пешниҳод намоем».

Сенария:

Синфхонаи математика тоза буда, деворҳои сафед дорад ва дар тахта мавзуи дарс навишта шудааст. Мизу курсиҳо дар қаторҳо ҷойгир шудаанд. Дар деворҳо қоидаҳо, Симоҳои олимон, ҷадвалҳои формулаҳо ва парчам овехта шудаанд. Ягон осори кори хонандагон ва ё ишорае дар бораи он ки кӣ дар ин ҷо таҳсил мекунад, вучуд надорад.

Иштирокчиён ба гурӯҳҳои 2-3 нафара муттаҳид мешаванд. Нисфи гурӯҳҳо нақши хонандагон ва нисфи дигар нақши омӯзгоронро ба уҳда мегиранд.

Саволҳои зеринро ҳамчун хонанда баррасӣ кунед:

- Ин синфхона ба шумо «чӣ мегӯяд»?
- Дар ин ҷо чӣ чиз омӯзиширо дастгирӣ мекунад? Чӣ чиз бетараф ё бегона эҳсос мешавад?
- Шумо суҳбатро бо омӯзгор чӣ гуна оғоз мекардед?

Саволҳои зеринро ҳамчун омӯзгоре, ки меҳодад ин синфхонаро беҳтар созад, баррасӣ кунед:

- Шумо дар ин муҳит дидани кадом унсурҳоро меҳостед?
- Кадом 1–2 тағйироти хурд метавонанд ин муҳитро аз ҷиҳати педагогӣ беҳтар созанд?
- Синфхона чӣ гуна паёмҳои навро метавонад интиқол диҳад?

Гурӯҳҳо фикрҳои худро дар бораи паёмҳо ва даҳлатҳо бо мусоидати тренер муаррифӣ мекунанд.

2. Машғулияти Б: Сайри “Пайгирии муҳит”

«Мо аксар вақт аз муассиса бо рӯйхати санҷишӣ (чеклист) дар зеҳн мегузарем: ҷадвалҳо, интизом, санҷишҳо. Имрӯз, биёед ҳамчун хонанда, омӯзгор ё волидайн сайр кунем».

Кори амалӣ аз рӯйи замимаи 1

Дастурҳо:

1. Ба иштирокчиён супориш диҳед, ки тасаввур кунанд, ки онҳо: А) хонанда, Б) омӯзгор, ё В) волидайн мебошанд.
2. Бипурсед: «Агар шумо дар ин нақш аз муассисаи худ мегузаштед, чиро медидед, эҳсос мекардед ва таҳмин мезадед?»

3. Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки дар маводди муттаҳидоти худ нақши қабулкардаи худро (хонанда, омӯзгор, волидайн) нависанд ва ба саволҳои зерин ҷавоб диҳанд:

- Муҳити аз ҳама хушпазир
- Муҳити аз ҳама нохушпазир
- Имконияти аз ҳама нодидагирифташуда
- Як монеа (ҷисмонӣ ё эмотсионалӣ)
- Як «қоидаи ногуфта», ки муҳит онро тақвият медиҳад

Замимаҳои 1-4-и саҳ. 39 -42 –и модули таълимӣ

Ҳадди ақал як иштирокчиро аз ҳар як нақш (хонанда, омӯзгор, волидайн) даъват кунед, то як хулосаро мубодила кунад.

Онро бо роҳбарӣ пайваст кунед: Шумо барои беҳтар кардани танҳо яке аз ин таассурот чиро тағйир дода метавонистед?

Тренер баррасиро мусоидат мекунад.

Таъкиди тренер:

Ягон тарҳбандии идеалӣ вучуд надорад. Тарҳи беҳтарин аз мақсади омӯзишии дарс вобаста аст.

Тренер тасвирҳои тарҳҳои тарҳбандии гуногунро, аз ҷумла чор тарҳбандии дар Пурсиши истифодабарандагони муассиса пешниҳодшуда ва тарҳбандии Донишгоҳи Мелбурнро муаррифӣ мекунад.

Маводди саҳ 33 – 37- и модули таълимӣ

Концепсияи минтақабандӣ

Минтақабандӣ маънои муттаҳид кардани синфхонаро ба минтақаҳои гуногун, ҳатто ба таври ғайрирасмӣ дорад, то намудҳои гуногуни омӯзиш самараноктар сурат гиранд. Ин минтақаҳо доимӣ ё гаронарзиш нестанд. Онҳо функционалӣ мебошанд. Шумо метавонед минтақаҳоро танҳо бо ҷойивазкунии мебел, истифодаи ғӯшаҳои девор ё ҷойгир кардани мавод дар ҷойҳои гуногун эҷод кунед. Синфхона ҳангоми ба таври мақсаднок «минтақабандӣ» шудан метавонад намудҳои гуногуни омӯзишро дастгирӣ намояд.

Манфиатҳои минтақабандӣ:

- ✓ Омӯзиши фаъл ва тавонмандсозии хонандагонро ташвиқ мекунад.
- ✓ Бо эҷоди интизориҳои мушаххас барои ҳар як муҳит, мушкилоти идоракунии рафторро коҳиш медиҳад.
- ✓ Ба омӯзгор имкон медиҳад, ки дар синф гардиш карда, дастгирии тафриқашударо пешниҳод намояд.

Таъкиди тренер:

«Бисёри шумо шояд аллакай намунаҳои хурди ин корро дар муассисаҳои худ дидаед, акнун мо онро мақсаднок месозем».

Алоқамандӣ бо 4К+:

1. **Тафаккури интиқодӣ** – минтақаи ҳал кардан
2. **Эҷодкорӣ** – минтақаи таҳқиқ кардан (омӯзиш), минтақаҳои убури
3. **Муошират** – минтақаи мубодила кардан
4. **Ҳамкорӣ** – минтақаҳои ҳал кардан/мубодила кардан

Ишораи тренер:

«Ба шумо таъмир кардан лозим нест. Ин минтақаҳоро метавон бо чизҳои, ки аллакай доред, ташкил кард ва дар давоми рӯз аз нав ҷобачо намуд».

Намоиши слайд.

Мисоли амалии 1 - Гурҷистон: Минтақаҳои ротатсионӣ (OECD ILE 2019)

Дар муассисаи давлатии №14-и Руставии Гурҷистон, омӯзгорон барои истифодаи беҳтари муҳити синфхона «минтақаҳои ротатсионӣ» эҷод карданд. Ба ҷойи нишастан дар як ҷой дар давоми тамоми дарс, хонандагон байни минтақаҳои гуногун ҳаракат мекарданд: минтақаи хониш барои кори ором, минтақаи гурӯҳӣ барои ҳалли масъалаҳо ва минтақаи баррасӣ барои мубодилаи афкор. Баъзе минтақаҳо ҳатто дар долонҳо ташкил карда шуда буданд. Ин дарсҳоро фаъолтар кард ва ба тамаркузи хонандагон кумак расонд. Мувофиқи маълумоти OECD, ин тағйирот рафтори берун аз дарсро 25% коҳиш дод ва ба мустақилтар шудани хонандагон мусоидат кард. Барои омӯзгорон низ ҳаракат кардан ва дастгирии гурӯҳҳои гуногун осонтар шуд.

Мисоли амалии 2 - Зеландияи Нав: Муҳитҳои тағйирпазири таълим

Дар Зеландияи Нав, бисёр синфхонаҳо тарҳбандии кушодро бо минтақаҳои тағйирпазир барои намудҳои гуногуни омӯзиш истифода мебаранд: хониши ором, кори дастаҷамъона, лоиҳаҳои амалӣ ва муаррифиҳо. Хонандагон вобаста ба супориш байни ин минтақаҳо ҳаракат мекунанд. Ин ба онҳо интиҳоби бештар медиҳад, масъулиятро ташаққул медиҳад ва ҷалби амиқро дастгирӣ мекунад. Омӯзгорон инчунин муҳити синфро якҷоя идора мекунанд. Ин система нишон медиҳад, ки чӣ гуна тарҳбандии боандеша ва минтақабандӣ метавонад 4K+ -ро, бахусус муошират, ҳамкорӣ ва тафаккури интиқодиро, дастгирӣ намояд.

4. Машғулияти В: Ҷадвали қарорҳо

Тренер:

«Биёед ба таҷрибаҳои мушаххаси муассисавӣ ва чӣ гуна роҳбарият фарҳанги мухитро ташаққул медиҳад, назар андозем».

Иштирокчиён ба гурӯҳҳои хурди 2-3 нафара муттаҳид мешаванд.

Онҳо Матритсаи қарорҳоро дар маводди муттаҳидоти худ баррасӣ карда, баррасӣ мекунанд:

- Кадом сиёсатҳои кунунии муассисаи таълимӣ истифодаи тағйирпазири мухитро маҳдуд мекунанд?
- Ҳар як сиёсат чӣ гуна паём мефиристад?
- Мо чӣ гуна ишораҳои алтернативӣ фиристода метавонем? Чӣ тавр?

Гурӯҳҳо дар зери ҳар як сиёсати муассиса мисолҳои бештар ва/ё самтҳои сиёсати бештар илова мекунанд. Ҳар як гурӯҳ матритсаро шарҳ медиҳад.

Матритсаи қарорҳо сах 36-и дастури шунавандагон.

Аз ҳар як гурӯҳ хоҳиш кунед, ки як идеяро, ки онҳоро ба ҳайрат овард, мубодила кунанд. Баррасиро мусоидат намоед.

5. Лексияи хурди Б: Берун аз “қуттии” синфхона

Муқаддимаи тренер:

«Дар аксари муассисаҳо, аз ҷумла дар Тоҷикистон, мо синфхонаҳоро сахнаи асосии омӯзиш мешуморем. Аммо ҳақиқат ин аст: хонандагон ҳар рӯз аз бисёр муҳитҳои дигар мегузаранд. Долонҳо, деворҳо, зинапояҳо, даромадгоҳҳо ва майдончаҳои беруна на танҳо муҳитҳои гузариш, балки имкониятҳо мебошанд. Чӣ мешуд, агар тамоми муассиса ба як муҳити таълим табдил меёфт? Дар Тоҷикистон ва дар саросари ҷаҳон, омӯзгорон муҳитҳоеро, ки як вақтҳо нодида гирифта мешуданд, фаъол месозанд, то ба хонандагон дар ҷалб, таҳлил ва ҳамкорӣ бо усулҳои нав кумак расонанд. Вақте ки ин муҳитҳо фаъол мешаванд, мо иқтидори омӯзишии муассисаро бе сохтани ягон чизи нав афзун мегардонем».

Тренер дар тахта менависад ё дар слайд муаррифӣ мекунад:

Агар мо тарҳрезӣ кунем, омӯзиш дар ҳама ҷо сураат мегирад.

- **Иқтидори муҳитҳои муштарак (долон, зинапоя, даромадгоҳ, гӯшаҳо, майдончаҳои беруна)**

Муҳитҳои муштарак аксар вақт ҳамчун минтақаҳои ҳаракат баррасӣ мешаванд, аммо онҳо метавонанд ба муҳити пурҷӯшу хурӯши педагогӣ табдил ёбанд.

Долонҳо

Инҳо минтақаҳои серҳаракатанд, ки метавонанд ба пайроҳаҳои омӯзишии ҷолиб табдил ёбанд.

- ✓ Пайроҳаҳои математикӣ ё илмӣ
- ✓ Галереяҳои хронологӣ
- ✓ Истгоҳҳои хониш ё таҳқиқот
- ✓ Деворҳои савол бо ишораҳои ивазшаванда

Мисоли амалии В — Юнон (Лоихаи озмоишӣ дар муассисаҳои ибтидоии Афина): истифодаи долонҳо

Мизҳо ва курсиҳо дар долон, маводди визуалӣ дар бораи омӯзиш ва вақтхушӣ.
Таъсир: Афзоиши ҷалбшавӣ.

Мисоли амалии Г — Гурҷистон (Рустави 14): Минтақаҳои ротатсионии долон
Истгоҳҳои тағйирпазир барои саводноқӣ, таҳқиқот ва ҳамкориҳои гурӯҳҳои хурд.
Таъсир: 25% коҳиш ёфтани рафтори берун аз дарс.

Саволи тренер:

«Чӣ тавр хонандагон метавонанд ҳангоми ҳаракат дар муассиса бо омӯзиш таомул кунанд?»

- **Зинапояҳо**

Зинапояҳо, ки аксар вақт нодида гирифта мешаванд, дар рӯзи муассисавӣ табиатан набз эҷод мекунад. Онҳо метавонанд матн, супоришҳо ё саволҳоро дар бар гиранд.

- ✓ Зинаҳои хониш
- ✓ Зинаҳои саводноқӣ (масалан, «дар ҳар зина як калима хонед»)
- ✓ Пайдарпайии математикӣ
- ✓ Пайроҳаҳои зарбулмасал
- ✓ Шеърҳо ё зарбулмасалҳои хонандагон
- ✓ Омӯзиши ба ҳаракат алоқаманд (масалан, ҳисоб кардан, ҳиҷо кардан, тарҷума кардан ҳангоми боло баромадан)

Мисоли амалии Д — Уганда: Китобхонаи зинапоягӣ

Зинапояи истифоданашуда бо болиштҳо ва рафи китобҳо пур карда шуд.
Хонандагон дар вақти танаффус китоб мегирифтанд.

Таъсир: Гирифтани китоб дар се моҳ ду баробар афзуд.

Паёми тренер:

«Зинапоя метавонад ба минтақаи ҳикоя табдил ёбад. Як зина метавонад ба як ҷумла табдил ёбад».

- **Даромадгоҳҳо**

Даромадгоҳҳои бино метавонанд амнияти эмотсионалии хонандагон, ҳувиати муассисаро таъкид кунанд ва маводди визуалии таълимиро пешниҳод намоянд.

- ✓ Гӯшаҳои “хуш омадед”, ки ҳувиат, фарҳанг ва фарогириро инъикос мекунад
- ✓ Истгоҳҳои таҳлил: «Имрӯз ба чӣ кунҷкобед?»
- ✓ Минтақаҳои ором барои хониш, оромшавӣ ё суҳбати як ба як

Мисоли амалии Е — Ҳаркорт Террас, Ирландия

Даромадгоҳҳо барои тасдиқи ҳувият бо аломатҳои «хуш омадед»-и бисёрзабона ва намунаҳои ибрати визуалӣ истифода шуданд.

Саволи тренер:

«Хонандагон ҳангоми ворид шудан ба муассисаи шумо чиро мебинанд? Чӣ тавр он метавонад ба омӯзиш илҳом бахшад?»

• Гӯшаҳои мавзӯӣ. Нигаред ба матни саҳ 35-36

Дар минтақаҳои умумии муассиса (долонҳо, роҳравҳо, гӯшаҳои зинапоя) «гӯшаҳои» мавзуиро қорӣ намоед, ки ба мақсадҳои мушаххаси мувофиқ ба таваҷҷуҳи муосири омӯзишӣ ва ҷалби рақамӣ хизмат мекунад. Ин гӯшаҳо метавонанд арзишҳои шаҳрвандӣ, фарҳангӣ, иҷтимоӣ ва академиро таъвият дода, муҳити хурдро барои таҳлил, ифодаи худ ва ташаккули ҳувият пешниҳод намоянд.

Намунаҳои гӯшаҳои мавзӯӣ унсурҳои зеринро дар бар мегиранд: Шунавандагон аз матн мутолиа мекунанд.

Намунаи мисоли амалӣ: намоиши слайд.

Мисоли амалии Ё — Боғчаи кӯдакони MRN, Ҷопон

Меъморӣ давршакл бо гӯшаҳои дарунсохт, ки аз робитаи байни наслҳо илҳом гирифтааст.

Натиҷаи тарҳрезӣ: Хатмкунандагон ҳамчун волидайн бармегарданд, тарҳрезии муҳити ҳисси мансубиятро эҷод мекунад.

Саволи тренер:

«Дар бораи таҷриба кардан бо гӯшаи медиа дар айни замон чӣ фикр доред?»

Ихтиёрӣ: Барои баррасии хусусиятҳои гӯшаи медиа каме вақт ҷудо кунед, дар ҳуҷра (утоқ) як гӯша ёбед ва аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки дар бораи омӯзиши кунунии худ як видеои кӯтоҳ омода созанд, ҳамчун намунаи эҷоди муҳтаво дар гӯшаи медиа.

Намунаҳои гӯшаҳои

• Майдончаҳои беруна

Ҳавлӣ, саҳнҳо ва боғҳои муассисавӣ метавонанд ҳам барои таҳсилоти расмӣ ва ҳам ғайрирасмӣ истифода шаванд.

- ✓ Минтақаҳои мушоҳидаи илмӣ (обу ҳаво, растаниҳо)
- ✓ Супоришҳои гурӯҳӣ барои ҳалли масъалаҳо
- ✓ Бозиҳои ҳаракатнок барои саводноки/ҳисоб
- ✓ Драма ва қиссагӯӣ

Мисоли амалии Ж — Кения: Пайроҳаи математикии беруна

Омӯзгорон дар роҳҳои умумии беруна супоришҳои математикиро кашиданд.

Таъсир: +12% афзоиши саводнокии риёзӣ пас аз як чоряк.

Мисоли амалии И — Муассисаи DAO, Ветнам

Муассиса бо истифода аз масолеҳи маҳаллӣ сохта шудааст. Синфхонаҳои беруна ба мувофиқат ва устуворӣ мусоидат карданд.

Хулосаи асосӣ: Муҳит фарҳанг ва арзишҳои инъикос мекунад.

Паёми тренер:

«Аксари муассисаҳои Тоҷикистон майдончаҳои беруна доранд. Ба шумо маблағгузорӣ лозим нест, ба шумо нақша ва иҷозат лозим аст».

Саволҳои тренер:

«Чӣ тавр шумо метавонед омӯзгоронро барои ворид кардани чунин тағйирот дар муассисаи худ ҳавсманд кунед?» «Оё дар муассисаи шумо ягон маҷлисгоҳ ё муҳити муштарак ҳаст, ки метавонед ба омӯзгорон иҷозат диҳед, то дар он таҷриба гузаронанд?»

6. Машғулияти Г: Харитасозии муассисаи таълимӣ ва Нақшаи такмили муассисаи таълимӣ

Тренер мегӯяд:

«Акнун шумо харитаи муассисаро омӯхта, муҳитҳоро, ки барои фаъолсозӣ омодаанд, муайян хоҳед кард». «Навбати шумост, ки дар муассисаи худ имкониятҳоро тарҳрезӣ кунед».

Дастурҳо ба иштирокчиён

Ба гурӯҳҳои хурд (3–5 нафара) муттаҳид шавед. Аз харитаи пешниҳодшудаи муассиса истифода баред (ё агар дастрас набошад, тарҳбандии муассисаи худро кашед). Ҳадди ақал ду муҳитро дар дохил ё берун аз синфхона муайян кунед — деворҳо, долонҳо, зинапояҳо, даромадгоҳҳо, гӯшаҳо ё майдончаҳои беруна. Дар хотир доред, ки муҳитҳо метавонанд ҳамчун фишанги тағйирот амал кунанд.

Барои ҳар як муҳит, пешниҳодҳои худро баррасӣ кунед:

- Дар он ҷо чӣ гуна омӯзиш сурат мегирад? Омӯзиши ғайрирасмиро муфассал тавсиф кунед.
- Хонандагон дар он муҳит чиро мебинанд, иҷро мекунанд ё чӣ саҳм мегузоранд?
- Мақсади омӯзиш чист? Ҳар як муҳит бояд ба мақсади мушаххаси таълимӣ хизмат кунад.

Саволҳои роҳнамоикуниандаи тренер (дар атрофи ҳучра гардиш карда):

1. «Як муҳите, ки хонандагон ҳар рӯз аз он мегузаранд ва шумо метавонед онро фаъол созед, кадом аст?»
2. «Оё девор метавонад ба минтақаи савол ё девори робитаи мутақобила табдил ёбад?»
3. «Оё як гӯша метавонад ба ҷойи бехатари андешаронӣ табдил ёбад?»
4. «Оё шумо метавонед як гӯшаи ғайрифаволро ба Минтақаи тағйирот табдил диҳед?»

Акнун, муҳит(ҳо)-ро бо **Нақшаи такмили муассиса** пайваст кунед. Он аз афзалияти такмили муассиса (АТМ) ва паёмҳои ҳамгирӣ иборат аст. Афзалияти такмили муассиса ба таълим ва мақсадҳои омӯзиш тамаркуз мекунанд, дар ҳоле ки паёми ҳамгирӣ оқибатҳои нави муҳитии ин афзалиятро инъикос менамояд.

Дар дохили гурӯҳи худ баррасӣ кунед:

- Мақсади омӯзиш чист? Ҳар як муҳит бояд ба мақсади мушаххаси таълимӣ хизмат кунад.

Шумо метавонед қадвали зеринро ҳамчун намунаи афзалият ва паёмҳои ҳамгирӣ истифода баред.

Афзалияти такмили муассиса	Паёми ҳамгирӣ
Таълим	«Омӯзгорон муҳитро барои дастгирии омӯзиши фаъол тағйирпазирона истифода хоҳанд бурд.»
Ҷалби хонандагон	«Деворҳо ва минтақаҳои муштарак садо ва саҳми хонандагонро инъикос хоҳанд кард.»
Баробарӣ ва фарогирӣ	«Ҳамаи синфхонаҳо дастгириҳои намоёни хонандагонро дар бар мегиранд.»
Фарҳанги муассиса	«Омӯзгорон дар як чорак як навоварии марбут ба муҳитро мубодила хоҳанд кард.»

Дар зери афзалиятҳои дар боло зикршуда паёми нав нависед ва/ё барои мувофиқ кардани паёмҳои нав афзалиятҳои илова кунед. Намунаҳо:

- Муҳитҳои муштарак барои саводноки ва корҳои лоиҳавӣ истифода мешаванд.
- Намоишгоҳҳои деворӣ кори хонандагон ва ҳувиати бисёрзабонаро инъикос хоҳанд кард.

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ба саволҳои дар маводди муттаҳидоти худ ҷавоб диҳанд.

7. Таҳлили мавзӯи 4

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар маводди муттаҳидоти худ қайд кунанд:

«Пас аз дидани имкониятҳо, вақти он расидааст, ки онро ба муассисаи худ баргардонед. Як идеяе, ки шумо метавонед дар моҳи оянда, на ба таври идеалӣ, балки таҷрибавӣ санҷед, кадом аст?»

Иштирокчиёниро ба андешарони ташвиқ кунед:

- ✓ Татбиқи кадом тарҳ дар муассисаи шумо мушкилтар эҳсос шуд — ва чаро?
- ✓ Як тағйироти хурди муҳит, ки шумо метавонед дар 4 ҳафтаи оянда воқеан санҷед, кадом аст?

Роҳнамоии тренер:

Ба иштирокчиён барои навиштан 2-3 дақиқа вақт диҳед.

1–2 нафар ихтиёриёниро барои мубодилаи андешаҳоишон даъват кунед.

8. Ҷамъбасти саволҳои (4 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 4. Тренер тақвият медиҳад:

- Тарҳрезии хуби синфхона ба таълими хуб имкон медиҳад, ҳатто бидуни биноҳои нав.
- Тарҳбандиҳои бояд ба фаъолият ва салоҳиятҳои мувофиқ карда шаванд, на ин ки доимӣ собит бошанд.
- Тағйироти хурди таҷрибавӣ метавонанд боиси такмили назаррас дар муҳити таълим шаванд.
- Омӯзиш берун аз синфхона низ сурат мегирад.
- Мутобиқсозии хурд ва намоён мустақилият ва соҳибии хонандагонро ташаккул медиҳад.

Паёми тренер:

«Омӯзгорон дар саросари ҷаҳон зинапоӣ, ҳавлӣ ва долонҳоро фаъол кардаанд, на бо маблағгузорӣ, балки бо тасаввурот ва амал. Муассисаи шумо пур аз имкониятҳост».

Нақши директорони муассиса:

- Омӯзгоронро ҳавасманд кунед, то аз як девор, як долон, як минтақа оғоз кунанд.
- Як фаъолсозии идорашавандаи муҳитро дастгирӣ кунед — сипас аз ҳамон ҷо идома диҳед.
- Тағйироти воқеӣ аз таҷрибаҳои хурд ба вучуд меояд — на аз нақшаҳои идеалӣ.
- Иҷозати роҳбарият ва сиёсати дастгирӣ аксар вақт аз бучети калон муҳимтар аст.

Саволҳои барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот нӣз доред?

САВОЛҶО БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСИИ ТРЕНЕР

Пеш аз гузаронидани мавзуи 4. Тренер бояд андешаронӣ кунад:

1. Оё ман боварӣ дорам, ки гузаришро аз муҳити синфхона ба муҳити тамоми муассиса мушаххас шарҳ дода метавонам?
2. Чӣ тавр ман боварӣ ҳосил кунам, ки иштирокчиён ин сесияро тавонманд ва ҳавасманд барои фаъолсозии муҳитҳои беруназсинфӣ дар муассисаҳои худ тарк мекунанд?
3. Чӣ тавр ман метавонам директорони муассисаҳоро барои тарғиби истифодаи беҳатари муҳити муштарак роҳнамоӣ кунам?
4. Оё ман ба ягон тавзеҳоти иловагӣ ниёз дорам?

Пас аз гузаронидани мавзуи 4, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

- Оё иштирокчиён тарҳбандиро бо кунҷковӣ омӯхтанд, на бо тарси хато кардан?
- Оё ман иштирокчиёнро барои таҷриба ва навоварӣ бо муассисаҳои худ ташвиқ кардам? Оё онҳо бо раванди озмоиш ва ҳатогӣ роҳат буданд?
- Оё ман гузаришро аз омӯзиши дар синфхона асосёфта ба омӯзиши тамоми муассиса мушаххас ва боварибахш нишон додам?
- Оё ман тавонистам директорони муассисаҳоро барои андеша кардан дар бораи тамоми муассиса ҳамчун муҳити таълим илҳом бахшам?
- Оё машғулиятҳо барои директорони муассисаҳо ҷиҳати татбиқи фаври амалӣ ва имконпазир эҳсос мешуданд?
- Оё иштирокчиён тавонистанд дар бораи шароити муассисаи худ андешаронӣ кунанд ва муҳитҳоро барои фаъолсозӣ муайян намоянд?
- Оё ман вақтро хуб истифода кардам ва тавозуни байни лексия ва иштирокчиёни риоя намудам?
- Кадом қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вуҷуд овард?
- Дафъаи оянда ман дар вақт чиро ислоҳ карда метавонам?
- Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

МАШҒУЛИЯТИ 14

Мавзуи 5. «Аз фазо то амал» (80 – дақиқа)

Диққати асосӣ:

Муҷаҳҳаз сохтани директорони муассисаҳо барои оғози баррасӣ дар бораи муҳити таълим бо омӯзгорону хонандагон ва озмоиши даҳлатҳои одӣ ва камхавф

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Нақши роҳбариятро дар имконпазир сохтани фаъолиятҳои озмоишии марбут ба муҳит эътироф намоянд.
- ✓ Аҳамияти оғоз карданро аз фаъолиятҳои озмоишии хурди камхавф бо ҷалби омӯзгорон ва хонандагон дарк кунанд.
- ✓ Омӯзгоронро дар татбиқи таҷрибаҳои беҳатар барои нокомӣ дастгирӣ кунанд ва вақтро барои таҳлили такроршаванда ҳифз намоянд.
- ✓ Пешрафти фаъолиятҳои озмоиширо, ки ба арзиш ва мақсадҳои рушди муассиса мувофиқанд, пешбарӣ ва пайгирӣ кунанд.

Соҳтори машғулияти пурраи тренер

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Такрор, гузариш аз Мавзуи 4 – Натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 5	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ, шарҳи гузариш аз банақшагирӣ ба татбиқ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо иқтибоси асосӣ + мақсадҳо Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 5
Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Саволи ҷалбкунанда	Истифодаи изҳороти кӯтоҳи дуруст/нодуруст барои ошкор кардани тахминҳо ва оғози баррасӣ	Посуhi шифоҳӣ ва таҳлили ақидаҳо дар бораи тағйирот	Изҳороти омодаи санҷиш (дар слайд ва маводди тақсимоӣ)
Машғулияти Б: Баррасии гурӯҳӣ / Тағйироти хурд	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи тағйироти хурд	Баррасӣ дар гурӯҳҳо	Маводди тақсимоӣ
Лексияи хурди А: Аз банақшагирӣ ба амал	Муаррифии «Шакл аз функция пайравӣ мекунад»; мисолҳои муҳитии Терри Уайт; мисолҳои амалӣ; ҷаҳорҷӯбаи OECD	Фаъолони гӯш кардан; посух ба саволҳо; пайвасти кардани консепсияҳои нав бо мисолҳои маҳаллӣ	Слайдҳо бо мисолҳои визуалӣ + истинод ба мисолҳои амалӣ
Машғулияти В: Омӯзиши маҷмуи воситаҳо бо нуқтаҳои оғоз барои тарҳрезӣ бо хонандагон	Муаррифии вариантҳои машғулиятҳои одӣ ҳам-тарҳрезии хонандагон	Интихоби 1–2 идея, ки онҳо метавонанд дар муассиса санҷанд	Маводди тақсимоӣ
Лексияи хурди Б: Мисолҳои амалӣ бо ҷалби хонандагон	Муаррифии мисолҳои амалии тарҳрезӣ бо хонандагон ва таҳлилҳои тренер	Гӯш кардан ва пайвасти кардани мисолҳо ба шароити худ	Маҷмуи слайдҳо бо ишораҳои визуалӣ
Машғулияти Г: Воситаҳо барои ҷалби хонандагон	Муаррифии воситаҳо – мусоидат ба баррасӣ	Муайян кардани воситаи аз ҳама самаранок ва камсамар	нест
Таҳлил	Фасилитатсия - Ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштани як амали тарҳрезӣ бо хонандагон + баррасӣ бо тренер	Маводди тақсимоӣ
Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуқтаҳои асосӣ

Сенарияи пурраи тренер. 80 дақиқа

Такрор ва гузариш ба мавзуи навбатӣ

Тренер мегӯяд:

«Дар Мавзуи 4, мо омӯхтем, ки чӣ тавр синфхона ва муҳитҳои беруназсинфиро ҳамчун як қисми муҳити таълим фаъол месозем. Аммо танҳо идеяҳо омӯзишро тағйир намедиханд. Тағйирот тавассути амалҳои хурд рух медиҳад».

«Аз банақшагирӣ ба амалия — аз андеша ба амал».

«Мо акнун аз фикр кардан ба амал кардан мегузарем. Ин мавзӯ барои дастгирии қадами аввалини бозғатимоди шумо дар роҳи аз нав тарҳрезӣ кардани муҳит барои хидмат ба омӯзиш дар муассисаи шумост».

«Мо инчунин меомӯзем, ки чӣ тавр тарҳрезӣ бо хонандагон метавонад фарогириро тақвият диҳад, масъулиятро эҷод кунад ва таҳсилоти ба салоҳиятҳо асосёфта бевосита дастгирӣ намояд».

Тренер. Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 5-ро муаррифӣ мекунанд.

1. Машғулияти А / аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Саволи ҷалбкунанда

Тренер мегӯяд:

«Мақсади ин машғулият ошкор кардани тахмин ва тарсҳои умумӣ дар атрофи тағйир додани истифодаи муҳит ва бо эҳтиёт зерӣ шубҳа гузоштани ақидаҳои ғайрифаволест, ки таҷрибаро маҳдуд мекунанд»

«Пеш аз он ки ба банақшагирӣ гузарем, биёед тахминҳои худро бисанҷем. Ман чанд изҳоротро меҳонам. Шумо ба ман мегӯед, ки оё ҳар яки он дуруст аст ё нодуруст, ё мегӯед «дастури шунавандагон лозим». Сипас мо онҳоро якҷоя таҳлил хоҳем кард».

Дастур:

Як-як хонед. Ба зуд бардоштани дастҳо ё овоз додан иҷозат диҳед. Пас аз ҳар кадоме шарҳи кӯтоҳ диҳед.

Намунаи изҳороти санҷишӣ

- «Тағйирот дар муҳити таълим бояд калон бошанд, то муҳим бошанд».
→ Нодуруст. Тағйироти хурди намоён метавонанд таъсири фаври дошта бошанд — ба монанди девори робитаи мутақобила ё гӯшаи хониш.
- «Агар он дарҳол натиҷа надиҳад, пас ин таҷрибаи ноком аст».
→ Нодуруст. Озмоишҳо барои ислоҳ шудан пешбинӣ шудаанд. Таҳлил ва бознигарӣ як қисми раванд мебошанд.
- «Танҳо муассисаҳои хуб маблағгузоришаванда метавонанд муҳитро барои омӯзиш аз нав тарҳрезӣ кунанд».
→ Нодуруст. Бисёр мисолҳои хуб аз муассисаҳои камзаҳира, ки скотч, коғаз ва тасаввуротро истифода мебаранд, бармеоянд.
- «Хонандагон бояд дар фаволсозии муҳити таълим иштирок кунанд».
→ Дуруст. Тарҳрезии муассисаҳоро соҳибӣ ва мувофиқатро афзун намуда, ифтихорро эҷод мекунанд.

Паёми тренер: «Ин изҳорот ақидаҳоеро, ки бисёри мо дорем, ифода мекунанд. Аммо тавре ки дар мисолҳои ҷаҳонӣ ва маҳаллӣ дидем, тағйироти воқеӣ вақте рух медиҳад, ки мо ин афсонаҳоро зерӣ шубҳа мегузорем. Мақсад комилият нест. Мақсад ин санҷидани бехатар, мақсаднок ва бо дастгирии роҳбарият аст».

Тренер: «Биёед ба ҷалби хонандагон тавачҷуҳ кунем».

Саволҳои барои баррасӣ:

«Дар айнаи замон хонандагон дар муҳити синфхона ё муассисаи шумо чӣ қадар саҳм доранд?»

«Ҷалби хонандагон ба қарорҳои марбут ба муҳит чӣ манфиатҳо оварда метавонад?»

«Шумо (ё ҳамкорони шумо) дар ин бора чӣ гуна дудилагӣ доред?»

Ихтиёрӣ:

- Барои баррасӣ дар дунафариҳо ё дар сари миз 2–3 дақиқа вақт диҳед
- Сипас аз гурӯҳи умумӣ 2–3 посухро пурсон шавед
- Ҳангоми суҳанронии иштирокчиён, мавзӯҳои асосиро номбар кунед (масалан, соҳибӣ, рафтор)

2. Машғулияти Б: Баррасии гурӯҳӣ / тағйироти хурд

Тренер: «Ба шумо лозим нест, ки ҳама чизро ислоҳ кунед. Бо тамаркуз ва имконпазир сохтани як амали хурд оғоз намоед».

Дастурҳо: Иштирокчиён ба гурӯҳҳои 3-4 нафара муттаҳид мешаванд. Онҳо рӯйхати тағйироти хурдро аз маводди тақсимоии худ мехонанд, ки синфхона ва/ё муҳитҳои камистифодашударо фаъол месозанд. Ҳар як гурӯҳ 2 тағйироти хурдро интихоб мекунад: яке аз тарҳбандиҳои синфхона ва дигаре аз боқимондаи рӯйхат. Тренер боварӣ ҳосил мекунад, ки гурӯҳҳо вариантҳои яхеларо интихоб накардаанд. Иштирокчиён дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд:

Саволҳои умумӣ:

- Оё ягон тағйироти дигаре ҳаст, ки шумо мехоҳед ба ин рӯйхат дохил кунед?
- Агар шумо хонанда мебудед, кадом тағйироти хурд барои шумо ва ҳамсинфони шумо машхуртар мебуд?
- Татбиқи кадом тағйироти хурд дар муассисаи шумо осонтар аст? Чаро?
- Татбиқи кадом тағйироти хурд дар муассисаи шумо мушкилтар аст? Чаро?

Саволҳо барои тағйироти хурди интихобшуда:

- Ин кадом натиҷаи омӯзиширо дастгирӣ мекунад?
- Шумо ҳамаҷун директори муассиса чиро тасдиқ ё ташвиқ хоҳед кард?

Гурӯҳҳо фикрҳои худро мубодила ва тренер баррасиро мусоидат мекунад.

3. Лексияи хурд: Аз банақшагирӣ ба амал

Тренер: «Ҳангоме ки мо аз назария ба амал мегузарем, аз як аксиомаи меъморӣ асри гузашта оғоз хоҳем кард, ки инъикоси хеле хуби он аст, ки чаро муҳит ва педагогика бояд мувофиқат кунанд ва яққоя баррасӣ шаванд». «Мо инчунин ду концепсияи академиро баррасӣ хоҳем кард, ки ба мо дар арзёбии вазъияти кунунӣ ва пешбурди саъю кӯшишҳои барои аз нав тарҳрезӣ кардани муҳит кумак мерасонанд».

«Шакл аз функция пайравӣ мекунад»

«Шакл аз функция пайравӣ мекунад» як принциби тарҳрезист, ки мегӯяд, намуди зоҳирӣ ва сохтори бино ё объект бояд пеш аз ҳама ба мақсад ё функцияи пешбинишудаи он алоқаманд бошад. Он пешниҳод мекунад, ки тарҳрезӣ бояд аз рӯйи ниёз ва фаъолиятҳои, ки дар дохили объект ё бо он сурат мегиранд, пеш бурда шавад, на ин ки аввал ба эстетика ё ороиш тамаркуз карда шавад. Ин ибораро меъмор Луис Салливан дар охири асри 19 ва аввали асри 20 маъмул кардааст.

Дар асл, «шакл аз функция пайравӣ мекунад» маънои онро дорад, ки тарҳи объект бояд посухи мустақим ба истифодаи пешбинишудаи он буда амалӣ ва самараноки будани онро таъмин намояд. Дар шароити мо, ин маънои онро дорад, ки тарҳи бинои муассиса ва муҳити таълим бояд ба функцияи омӯзиш ва таълим пайравӣ кунад.

Мо аз «Шакл аз функция пайравӣ мекунад» ба «Шакл аз омӯзиш пайравӣ мекунад» мегузарем.

Концепсияҳои зерин баррасӣ мекунанд, ки чӣ тавр муҳит ба ниёзҳои педагогика мутобиқ мешавад ва мо ҳама чӣ кор карда метавонем, то дар муҳити физикии таълим тағйироти муҳим ворид созем.

Тренер мегӯяд: «Ба аксҳои муҳити зебои таълим мафтун шудан осон аст. Аммо дархости воқеӣ на дар бораи муҳити зебои таълим, балки дар бораи муҳити таълимиест, ки омӯзиширо дастгирӣ мекунад, ҷалб ва ҳавасмандии хонандагонро беҳтар месозад. Дархости воқеӣ барои муассисаҳои оянда ин муҳити таълимиест, ки рушди малакаҳои асри 21-ро роҳнамоӣ мекунад».

«Дар муассисаҳои воқеӣ, қадами душвортарин қадами аввал аст: оғоз кардан».

Паёми асосиро нависед ё намоиш диҳед:

«Дониш бе амал ҳеҷ чизро тағйир намедиҳад».

«Таваҷҷуҳи мо ҳоло ба табдил додани идеяҳо ба озмоишҳои бехатару амалӣ ва кумак ба омӯзгорон дар эҷоди эътимод тавассути таҷриба нигаронида шудааст».

Табдил додани педагогика ба муҳит (Терри Уайт)

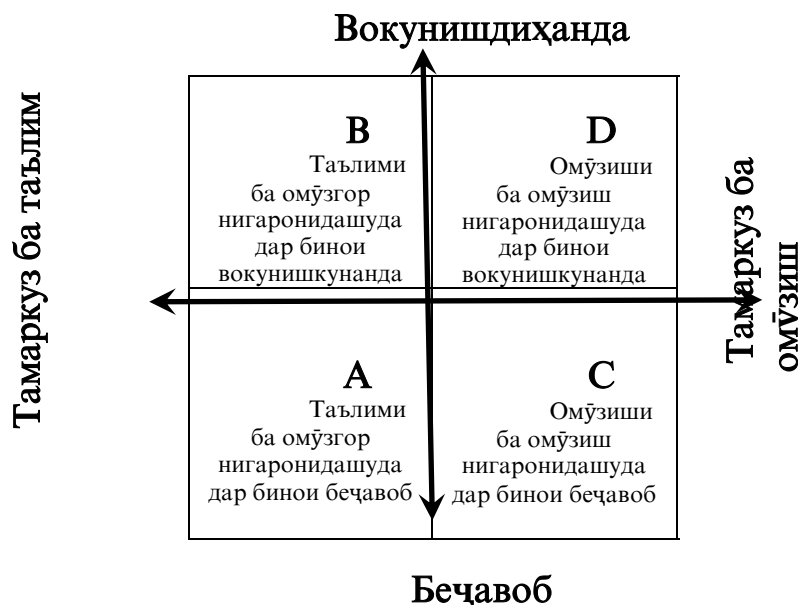
Матнро аз саҳ. 46 -и дастури шунавандагон, истифода баред.

Саволи тренер:

«Шумо боз кадом мисолҳои иловагии тархрезии муҳитиро оварда метавонед?»

Муҳити вокунишкунанда ва бечавоб (Чаҳорҷубаи OECD). Аз шунавандагон хоҳиш кунед, ки матни саҳ. 47-ро кушоянд.

Ҷадвал (матритса) барои харитасозии мисолҳои амалӣ аз рӯи ду ҷанбаи вокунишкунандагӣ ва ба омӯзиш/таълим нигаронидашуда



Саволҳои тренер:

- «Кадоме аз ин сутунҳо муассисаи шуморо дақиқтар тавсиф мекунад?»
- «Кадоме аз ин монеаҳоро омӯзгорон ҳудашон ҳал карда метавонанд?»
- «Кадомаш дастгирии директоронро талаб мекунад?»

Ду ҷанбаи вокунишкунандагӣ ва ба омӯзиш/таълим нигаронидашударо метавон барои харитасозии муассисаҳо дар як матритсаи одӣ муттаҳид кард. Як муассисаи мушаххас метавонад дар биное, ки ба ниёзҳои он вокунишкунанда ё бечавоб аст, ба омӯзиш ё ба таълим нигаронидашуда ҷойгир бошад. Дар асл, муассисаҳо дар як нуқтаи байни ба таълим ва ба омӯзиш нигаронидашуда ҷойгир хоҳанд шуд. Ба ҳамин монанд, биноҳое, ки онҳо истифода мебаранд, метавонанд камтар ё бештар вокунишкунанда бошанд.

Саволҳои тренер:

«Ба фикри шумо, муассисаи шумо ҳоло ба кадоме аз ин квадрантҳо тааллуқ дорад?»

На ҳама тағйирот ба инфрасохтор ниёз дорад. Бисёр хусусиятҳои вокунишкунанда аз рафтор ва нияти омӯзгор бармеоянд.

Илҳом аз мисолҳои амалии ҷаҳонӣ. Қадамҳои хурд (намоиши рӯнамо слайди 10)

2–3 мисоли визуалӣ ё шифоҳиро ба таври мухтасар мубодила кунед (вобаста ба вақт):

Паёми тренер: «Ин муассисаҳо аз тарҳрезии пурраи нав оғоз накардаанд. Онҳо аз як омӯзгоре, ки як речаи навро месанҷид, оғоз карданд».

Гузариш ба қисми навбатӣ: «Шумо дидед, ки чӣ тавр педагогика, роҳбарият ва муҳит ба ҳам алоқаманданд».

4. Машғулияти В: Омӯзиши маҷмӯи воситаҳо бо нуқтаҳои оғоз барои тарҳрезии муштарак бо хонандагон Тренер мегӯяд:

«Пеш аз он ки мо ба роҳнамоии тарҳрезӣ бо хонандагон гузарем, биёед ба баъзе амалҳои хурде, ки шумо метавонед фардо барои баррасӣ бо омӯзгорон дар бораи даъват кардани саҳм ва соҳибии хонандагон анҷом диҳед, назар андозем».

Маҷмӯи воситаҳо: нуқтаҳои оғози ҳамтарҳрезии хонандагон (маводди муттаҳидотӣ ва/ё слайд): дастур саҳ 48, слайд 13. мавзӯи 6-7,

Иштирокчиён идеяҳоро дар дунафариҳо ё гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд. Тренер пешниҳод мекунад, ки онҳо инчунин аз рӯйхати тағйироти хурд, ҳамчун вариантҳои омода барои татбиқ, ки директорон метавонанд бо омӯзгорон баррасӣ кунанд, истифода баранд.

Саволи тренер:

1. «Қадам 1–2 вариант воқеӣ ба назар мерасанд?»
2. «Татбиқи қадам идея душвортарин аст ва ҷаро?»
3. «Оё шумо ягон идеяи дигаре доред, ки ба ин рӯйхат илова кунед?»
4. «Қадам идеяро шумо ҳамчун директорони муассиса метавонед оғоз намоед?»

Тренер инчунин иштирокчиёнеро, ки фикр мекунанд, ин вариантҳо барои татбиқ мушкиланд, ба пешниҳоди зиддиятҳо даъват мекунад. Тамаркуз ба он равона карда шавад, ки чӣ бояд тағйир дода шавад, то онҳо тавонанд ягон нуқтаи оғози тарҳрезӣ ба хонандагонро истифода баранд.

5. Лексияи хурди Б: Мисолҳои амалӣ бо ҷалби хонандагон

Мубодилаи мисолҳои боварибахш ва гуногун, ки дар онҳо ҷалби хонандагон муҳити таълимиро беҳтар кардааст. Тренер чанд мисоли амалии визуалиро муаррифӣ мекунад.

Слайдҳои мавзӯи 6-7, слайдҳои рақамҳои 7 – 11.

1. Муассисаи ибтидоии Сент-Йохан (Швейтсария)
2. Муассисаи Агора (Нидерландия)
3. Гимназияи Кэмпбелтаун (Шотландия)
4. Муассисаи МЕТІ (Бангладеш)
5. Муассисаҳои барномаи «Тарҳрезӣ барои омӯзиши беҳтар» (DfBL), Афина (Юнон)

Машғулияти В: Маҷмӯи воситаҳо – Нуқтаҳои оғоз барои якҷоя тарҳрезӣ кардани хонандагон

6. Машғулияти Г: Воситаҳо барои ҷалби хонандагон. Слайдҳо. Мавзӯи 6-7. Слайди 13. Дастури шунавандагон саҳ. 53

Тренер мегӯяд:

«Мо баъзе восита ва усулҳоро дар бораи чӣ гуна ғаёл кардани хонандагон ва ҷалби онҳо ба тарҳрезии муҳити таълимашон дидем. Мо баъзе воситаҳои одӣ мушоҳида ва робитаи мутақобиларо баррасӣ кардем. Биёед онҳоро хулоса карда, дар гурӯҳҳо баррасӣ намоем».

«Дар хотир доред, ки дар сессияи навбатӣ мо семинар-машваратро доир ба методологияи Тафаккури тарроҳӣ хоҳем дошт. Тафаккури тарроҳӣ як воситаи хуб сохторбандишудаест, ки ба шумо дар ҷалби хонандагон ба тарҳрезии муштарак муҳити таълими онҳо кумак мерасонад».

7. Таҳлили мавзуи 5

Тренер:

«Қадами муҳимтарин нақшаи идеалӣ нест, балки қадами аввалин аст. Биёед ҳоло онро сабт кунем».

Дастурҳо:

Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки нависанд:

Шумо дар бораи оғоз кардани фаъолиятҳои озмоишии хурди камхавф бо мақсади беҳтар кардани муҳити таълим ва таҷрибаи омӯзиш чӣ фикр доред?

(Баъзе бартарият ва камбудихоро, агар бошанд, баррасӣ кунед)

Дастгирии роҳбарият барои таҷриба кардани чунин даҳлатҳои хурдмиқёс то чӣ андоза муҳим аст? (фикрҳои худро дар бораи тағйири фарҳанг пешниҳод кунед)

Шумо чӣ гуна эҷод кардани муҳити беҳатарро барои омӯзгорон ва хонандагон чиҳати таҷриба кардани идеяҳои тарҳрезии муштарак ба нақша гирифтаед? (Баъзе нуктаҳои амалиро дар бораи оғози баррасӣ бо директори муассиса ё методист баррасӣ кунед)

Кадам воситаро шумо тавсия медиҳед, ки омӯзгорон барои ҷалби хонандагони худ истифода баранд? (воситаи бартаридодаи худро бо шарҳ пешниҳод кунед)

Роҳнамоии тренер:

Ба иштирокчиён барои навиштан 4–5 дақиқа вақт диҳед.

1–2 нафар ихтиёриёро барои мубодилаи андешаҳоишон даъват кунед.

Ҳама гуна посухҳои мубодилашударо ҳамчун «воқеъ, ба хонанда нигаронидашуда ва ҷасуруна» тасдиқ кунед.

Паёмҳои асосӣ:

Паёмҳои асосӣ барои тақвият (дар слайд ё шифоҳӣ):

- ✓ Озмоишҳои хурд тарсро коҳиш дода, омӯзишро афзун мекунад
- ✓ Мақсадҳои мушаххас ва муҳлатҳои кӯтоҳ тағйиротро идорашаванда месозанд
- ✓ Дастгирии роҳбарият ба суръатбахшӣ мусоидат мекунад
- ✓ Барои тарҳрезии муштарак бо хонандагон дар бораи тағйироти калон муҳим нест-муҳим эҷоди фарҳангест, ки дар он хонандагон овоз доранд ва масъулиятро ба уҳда мегиранд
- ✓ Як тағйироти хурди мақсаднок метавонад эҳсоси омӯзишро тағйир диҳад
- ✓ Тарҳрезии муштарак бо хонандагон фазои таълим ва амнияти эмотсионалиро барои ҳамаи иштирокчиён талаб мекунад, ки идора кардани ин ҷанба муҳим аст

8. Ҷамъбаст ва саволҳо

Хулосаҳои асосии мавзуи 5. Тренер тақвият медиҳад:

- «Шакл аз функсия пайравӣ мекунад» – дар муассисаҳо, ин маънои «Шакл аз омӯзиш пайравӣ мекунад»-ро дорад.
- Дастгирии роҳбарият ба суръатбахшӣ мусоидат мекунад.
- Тасдиқи роҳбарият барои устувор ва васеъ кардани навоариҳои муваффақ кумак мерасонад.
- Оғози хурд ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки бидуни хатари ҷиддӣ санҷиш гузаронанд, такмил диҳанд ва суръат гиранд.
- Тарҳрезии муштарак бо хонандагон ҳавасмандӣ, фарогирӣ ва ҷалбро тақвият дода, соҳибӣ ва масъулиятро эҷод мекунад.

Нақши директорони муассисаҳои таълимӣ:

- Ба тағйирот иҷозат диҳед ва онҳоро дастгирӣ кунед.
- Омӯзгоронро ташвиқ кунед, ки аз хурд оғоз кунанд ва таҷриба гузаронанд.
- Ҳар як озмоишро ҳамчун имконият барои мушоҳида, таҳлил ва мутабиқшавӣ истифода баред.

Паёми тренер:

«Дар сессияи навбатии мо, мо ба он тамаркуз хоҷем кард, ки чӣ тавр худӣ хонандагон метавонанд иштирокчиёни фаъол дар тарҳрезӣ, истифода ва нигоҳубини муҳити таълимии худ бошанд».

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво мушаххас буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

САВОЛҲО БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСИИ ТРЕНЕР**Оё ман дар таҷрибаи бехатар эътимодро намуна нишон медиҳам?**

Чӣ тавр ман амнияти равонии директорони дудилаи муассисаҳоро ҳифз хоҳам кард?

Оё ман ошкорбаёнӣ воқеиро ба идеяҳои омӯзгорону хонандагон ҳамчун намуна нишон медиҳам?

Оё ман метавонам нуқтаҳои вуруди хурди камхавфро барои такмили амалӣ бо боварӣ шарҳ диҳам?

Пас аз гузаронидани мавзӯи 5, тренерон бояд андепаронӣ кунанд:

Оё иштирокчиён аҳамияти муҳити вокунишкунандаро ба ниёзҳои педагогӣ дарк карданд?

Оё ман ба иштирокчиён дар омӯхтани тағйироти хурди гуногун кумак кардам ё онҳо майл доштанд, ки танҳо ба як идея таъян кунанд?

Оё ман директорони муассисаҳоро барои иҷозат додан ба омӯзгорон ҷиҳати оғоз кардани корҳои хурд бо машғулиятҳои тарҳрезии муштараки самаранок роҳнамоӣ кардам?

Оё ман вақтро хуб истифода кардам ва тавозуни байни лексия ва иштирок роия намудам?

Кадам қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вуҷуд овард?

Дафъаи оянда ман дар истифодаи вақт ё таваҷҷуҳ чиро ислоҳ кардан метавонам?

Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

Рӯйхати тағйиротҳои хурд барои муассисаҳои таълимӣ: дастури шунавандагон. Замимаи 1. Саҳ.51-52

Ин рӯйхат хулосаи мисолҳои гуногунест, ки дар давоми ин тренинг баррасӣ шудаанд. Он метавонад ба омӯзгорон, мушовирон ва директорони муассисаҳо дар равона кардани саъю кӯшишҳо ба тағйироти муҳим дар биноҳои муассисаи худ кумак расонад. Рӯйхати тағйироти хурд тахминӣ буда, пурра нест.

МАШҒУЛИЯТИ 15

Мавзӯи 6. «Тарҳрезии муҳити таълим (фазо) бо методологияи «Тафаккури тарроҳӣ» (80 – дақиқа)

Диққати асосӣ:

Нақшаи шахсии озмоишии бехатар барои таҷрибаи муассисаӣ; омӯзиши методологияи «Тафаккури тарроҳӣ» дар пешбурди ҷалби хонандагон

Натиҷаҳои омӯзиш

Дар охири ин мавзӯ, иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Аҳамияти таҷриба, прототипсозӣ, санҷиш ва такмили идеяро дар амал дарк кунанд.
- ✓ Раванди Тафаккури тарроҳиро шарҳ диҳанд.
- ✓ Нақшаи роҳбариро, ки ба шароити муассисаи онҳо мувофиқ аст, тарҳрезӣ кунанд.
- ✓ Равиши содакардашудаи тафаккури тарроҳиро барои банақшагирии машғулияти тарҳрезии муштарак таҳти роҳбарии хонандагон татбиқ намоянд.

Соҳтори сессияи тренер (тафсилоти пурра)

Усул	Вазифаи тренер	Вазифаи иштирокчиён	Мавод
Шиносой, натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 8	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 6
Машғулияти А: Нақшаи тарҳрезии озмоиши бехатар (Банақшагирӣ–Амал–Таҳлил)	Роҳнамоии иштирокчиён дар интихоби муҳит, муайян кардани тағйирот, ошкор кардани монеаҳо ва таҳияи нақша	Кор дар гурӯҳҳо барои таҳияи Нақшаи тарҳрезии озмоиши бехатар	Қолаб ё маводди тақсимоии Нақшаи тарҳрезии озмоиши бехатар
Машғулияти Б: Семинари банақшагирии спринт бо методологияи Тафаккури тарроҳӣ	Мусоидат ба машғулиятҳои семинар – роҳнамоии иштирокчиён барои таҳияи як машғулияти тарҳрезии муштарак, ки онҳо метавонанд роҳбарӣ кунанд	Кор дар гурӯҳҳо барои татбиқи ҷаҳорҷӯбаи банақшагирӣ ва муайян кардани мақсад, нақши хонанда ва тарҳрезии даҳолат	Қолаби банақшагирӣ/ Маводди тақсимоӣ
Чамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

Сенарияи пурраи тренер

Шиносой

Тренер: «Аҳамияти ҷалби хонандагон дар мавзуи қаблӣ мушаххас нишон дода шуд. Дастгирии ҷалби хонандагон онҳоро тавонманд месозад ва ба натиҷаҳои бехтар дар соҳибӣ, масъулият ва ҳавасмандӣ оварда мерасонад. Тағйиротҳои хурди муҳит метавонанд ба омӯзиш таъсири амиқ расонанд».

«Мо як қатор воситаҳои одӣро дар бораи чӣ гуна арзёбӣ кардани муҳит якҷоя бо хонандагон ва оғоз кардани баррасӣ дар бораи тағйирот дар муҳит баррасӣ кардем. Акнун мо методологияи Тафаккури тарроҳиро, ки омӯзгорон метавонанд бо хонандагон анҷом диҳанд ва директорони муассисаҳо метавонанд ҳардуи онҳоро барои таҷриба кардан тавонманд созанд, баррасӣ ва амалӣ хоҳем кард».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 8-ро муаррифӣ мекунад.

1. Машғулияти А: Нақшаи тарҳрезии озмоиши бехатар (Банақшагирӣ – Амал – Таҳлил) (20 дақ)

Тренер:

«Мо ҳоло як воситаи одӣро барои гузаштан аз идея ба амал истифода хоҳем бурд. Он Нақшаи тарҳрезии озмоиши бехатар ном дорад ва се марҳиларо дар бар мегирад: Банақшагирӣ, Амал, Таҳлил».

Дар слайд 3-қисмаро намоиш диҳед: **БАНАҚШАГИРӢ → АМАЛ → ТАҲЛИЛ**

Таҳлил як қисми ҷудонашавандаи раванд буда, баробари банақшагирӣ ва татбиқ (амал) муҳим аст.

«Мақсад эҷоди ҳалли идеалӣ нест. Мақсад тарҳрезии як санҷиши бехатар аст — чизе, ки хурд, мушаххас ва намоён бошад, ки шумо тавонед дар муассисаи худ бисанҷед».

«Лутфан, дар давоми ин машқ аз рӯйхати тағйироти хурд истифода кунед».

Иштирокчиён барои муайян кардан аз қолабҳои банақшагирӣ истифода мебаранд:

Супориш	Намуна
Мушкилоти муҳит	Хонандагон дар дарсҳои назариявии илмҳои табиӣ беҳавас мешаванд
Дахлати озмоишӣ	Гузариши машғулиятҳои лабораторӣ дар берун як маротиба дар ҳафта
Дастгирии зарурӣ	Тасдиқи қадвали дарси иловагӣ аз ҷониби директор
Давомнокӣ	2 ҳафта
Нишондиҳандаи муваффақият	Афзоиши иштироки хонандагон

БАНАҚШАГИРӢ

Тренер қолаби банақшагирии озмоишии беҳатар ё қисми дастурамал ва маркер ё қаламҳоро тақсим мекунад. Дар ҳар як гурӯҳ, як нафар нақши директори муассисаро мебозад ва дигарон ҳамчун омӯзгорон амал мекунанд.

Саволҳои қадам ба қадам:

1. Муайян кардани имконият → кадом муҳитро метавон фаъол ё беҳтар кард?
2. Муайян кардани тағйироти одӣ → кадом дахлати хурдро месанҷед?
3. Мушаххас кардани мақсад → мақсади омӯзиш ё рафтори мақсадноки шумо чист?
4. Мақсади озмоиширо дар як сатр нависед. → «Мо [X]-ро дар [муҳит] барои дастгирии [Y] месанҷем».

Масъалаҳо барои директорони муассисаҳои таълимӣ:

1. Санҷиши иҷозат → Ба омӯзгор чӣ гуна иҷозатҳо лозим мешуданд? Эҳтимоли он ки шумо нақшаи онҳоро ташвиқ мекунед, то чӣ андоза аст?
2. Рӯйхати захираҳои зарурӣ → Оё ба омӯзгорон барои оғози татбиқ мавод, вақт, кумаки хонандагон ё ягон захираи дигар лозим аст?
3. Як монетаро эҳтимоли ва ҳалли имконпазири онро номбар кунед. → Пеш аз ваё дар давоми ин озмоиш чӣ монетаро эҳтимоли вучуд дошта метавонад? Шумо ин ташаббусро чӣ гуна дастгирӣ карда метавонед?

Саволҳои иловагӣ:

«Оё ин озмоиш таъсир мерасонад: [] ба як синфхона [] ба тамоми муассиса?»
«Оё он талаб мекунад: [] ҳеҷ захираҳои иловагӣ [] баъзе маводҳо [] сармоягузори калон?»
«Оё озмоиши шумо барои дар давоми 2 ҳафта санҷидан кофӣ аст?»
«Оё директор нияти шуморо ба таври мушаххас мефаҳмад?»

АМАЛ. Тренер мегӯяд:

«Акнун озмоишро дар амал тасаввур кунед. Ҳангоми татбиқ шумо бояд чӣ кор кунед ва чиро мушоҳида намоед?»

Иштирокчиён муайян мекунанд:

- Давомнокии санҷиш (масалан, 1–3 ҳафта)
- Рафтори хонандагоне, ки онҳо мушоҳида хоҳанд кард
- Чӣ тавр онҳо фавран ислоҳот ворид мекунанд

Масъалаҳо барои директорони муассисаҳои тахсилоти умумӣ:

Дастгирии хурд ба хонандагон ва омӯзгорон чӣ гуна нишон медиҳед? Оё ягон фаъолияти иртиботӣ вучуд дорад, ки шумо метавонед анҷом диҳед (масалан, баррасии озмоиш дар сессияҳои кормандон, муаррифии ташаббус дар маҷлиси умумии муассисавӣ, расонидани нақша ба раёсати маорифи минтақаӣ ва ғайра)?

ТАҲЛИЛ. Тренер:

«Муҳим аст, ки дар бораи он чизе ки воқеан рӯй дода истодааст, андешаронӣ кунед, робитаи мутақобила чамъ оваред ва тақмилҳо ворид намоед».

Иштирокчиён ба саволҳои зерин (дар қолаб) ҷавобҳои кӯтоҳ менависанд:

- Барои фаҳмидани самаранокӣ, ман ба чӣ назар хоҳам кард?
- Барои гирифтани робитаи мутақобила ман бо кӣ суҳбат карда метавонам?
- Ман омӯзишро чӣ гуна сабт хоҳам кард (акс, шарҳи хонанда, рӯзнома)?

Паёми тренер:

«Таҳлил дуумдараҷа нест, он як қисми тарҳи шумост. Шумо аз он чизе, ки самаранок нест, баробари он чизе, ки натиҷа медиҳад, меомӯсед».

Ихтиёрӣ: Мубодила бо шарик - 2–3 гурӯҳро даъват кунед, то озмоиши худро бо овози баланд хонанд:

«Ман ният дорам, ки _____ -ро дар муҳити _____ барои дастгирии _____ бисанҷам».

Бо директорони муассисаҳо робитаи мутақобила гузаронед.

2. Машғулияти Б: Семинари банақшагирии спринт бо методологияи “Тафаккури тарроҳӣ” (20 дақ)

Муқаддимаи тренер:

«Акнун биед як идеяро гирифта, равандеро истифода барем, то фикр кунем, ки чӣ тавр онро бо хонандагон роҳбарӣ хоҳем кард».

Муаррифии «Тафаккури тарроҳӣ» - ҳамчун як ҷаҳорҷӯбаи одии тарҳрезии муштарак барои намунаи иштирокчиён:

Тафаккури тарроҳӣ як раванди ҳалли масъалаҳои ба хонанда нигаронидашуда мебошад. Он ҳамчун восита барои тарҳрезии функцияҳои объектҳо оғоз шуда, методологияи он ба ҳамаи соҳаҳо ва категорияҳои мушкilot паҳн шудааст. Он аксар вақт дар соҳаи маориф барои кумак ба хонандагон (ва омӯзгорон) дар гузариш аз муайян кардани мушкilot ба тавлид ва санҷиши ҳалли амалӣ истифода мешавад.

Гарчанде ки онро бо роҳҳои мураккаб татбиқ кардан мукин аст, имрӯз мо онро ба як раванди мушаххаси хонандагон таҳти роҳбарии омӯзгор мутобик месозем ва аз версияи одӣкардашудаи 3-қадама, ки барои тарҳрезии муштаракӣ фазо мувофиқ аст, истифода мебарем:

Кашф кардан → Тарҳрезӣ кардан → Санҷидан

(Аз: Ҳамдидӣ → Тавлиди идеяҳо → Прототипсозӣ, ки нақшаи маъмулии 3-қадамаи Тафаккури тарроҳӣ илҳом гирифта шудааст)

Тренер призмаи одӣкардашудаи «Тафаккури тарроҳӣ»-ро муаррифӣ мекунад:

Қадамҳо	Тавсиф	Саволҳо барои андешаронӣ
Қадами 1: Кашф кардан:	Хонандагон мушкilotеро, ки ҳал кардан меҷӯянд, муайян мекунанд ва маълумот ҷамъ меоранд (баробар ба ҳамдидӣ)	Қадам муҳит барои хонандагон камистиғодашуда ё нороҳат эҳсос мешавад? Дар ин муҳит барои хонандагон чӣ чиз хуб кор намекунад? Шумо ба қадом таҷрибаи омӯзишӣ ноил шудан меҷӯед?
Қадами 2: Тарҳрезӣ кардан	Хонандагон роҳҳои гуногуни ҳалро тавассути “ангезиши зеҳн” пешниҳод мекунанд ва дар бораи онҳо, ки татбиқ кардан меҷӯянд, ба мувофиқа меоянд. (баробар ба тавлиди идеяҳо)	Онро чӣ тавр беҳтар истифода бурдан мукин аст, онҳо барои беҳтар кардани таҷрибаи омӯзишӣ чӣ гуна тағйиротро пешниҳод мекунанд?
Қадами 3: Санҷидан	Хонандагон тағйироти хурдро якҷоя эҷод мекунанд ва самаранокии онро [барои беҳтар кардани он] таҳлил менамоянд (баробар ба прототипсозӣ)	Қадам тағйироти хурдро мо метавонем якҷоя санҷем ва аз қучо медонем, ки он кумак мекунанд?

Намоиши слайдҳои: мавзӯи 8, слайдҳои 7-11

Қайдҳои тренер:

Ин як воситаи банақшагирии барои омӯзгорон ҷиҳати роҳнамоии машғулияти тарҳрезии муштарак бо хонандагон таҳти роҳбарии хонандагон мебошад. Шумо худатон муҳитро тарҳрезӣ намекунад, шумо равандро сохторбандӣ мекунед ва хонандагони худро ҳангоми иҷрои он дастгирӣ менамояд.

Супориш барои иштирокчиён: Аз қолаби банақшагирии тафаккури тарроҳӣ истифода баред, то харитасозӣ намоед:

- Муҳити синфхона ё муассисаро, ки хонандагон метавонанд беҳтар созанд
- Роҳи одӣе, ки хонандагон метавонанд такмилотро пешниҳод ё тарҳ кашанд
- Чӣ тавр шумо озмоиши камхавфро дастгирӣ мекунад ва натиҷаро яққоя таҳлил менамояд

Тренер қадамҳои зеринро, ки иштирокчиён бояд бо қолаби банақшагирии тафаккури тарроҳӣ риоя кунанд, шарҳ медиҳад:

Призмаи «Тафаккури тарроҳӣ»-ро татбиқ намоед: Кашф кардан → Тарҳрезӣ кардан → Санҷидан

Иштирокчиён ба гурӯҳҳо муттаҳид шуда, нақши хонандагонро, ки методологияи тафаккури тарроҳиро риоя мекунад, ба уҳда мегиранд. Дар ҳар як гурӯҳ як иштирокчӣ ҳамчун директори муассиса амал карда, ҳамчун мушоҳиди ҳомӯш иштирок мекунад.

Ҳар як гурӯҳ се қадами равандро ба таври зерин риоя мекунад:

Иштирокчиён супоришхоро мутобиқи қадамҳои замиаи 2-и дастури шунавандагон ва намоиши слайдҳо иҷро мекунаанд.

Тренер барои баррасӣ байни гурӯҳҳо мусоидат мекунад, то ҳам нуқтаи назари хонандагон ва ҳам директоронро бишнавад.

3. Ҷамъбаст ва саволҳо (3 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 8, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:

- Тафаккури тарроҳӣ як воситаи стратегӣ барои банақшагирии ҷалби роҳнамоишавандаи хонандагон мебошад.
- Муайян кардани «мушкилот» аз ҷониби хонандагон ва ҷамъовари маълумот як қадами бунёдӣ дар ин раванд аст.
- Муассисаҳо бояд барои “тӯфони фикрӣ” муҳити беҳатареро фароҳам оранд, ки дар он идеяҳои ҳамаи хонандагон эътибор дошта бошанд.
- Прототипсозӣ ва санҷиш ба маблағгузорӣ ниёз надорад – онҳо ба иҷозат ниёз доранд.
- Раванд ба мисли натиҷа муҳим аст, он маҳорат, муносибат ва фароғирро ташаккул медиҳад.
- Соҳибӣ вақте меафзояд, ки хонандагон мебинанд, ки идеяҳои онҳо эҳтиром ва татбиқ карда мешаванд.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво мушаххас буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар тренерон ё омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

САВОЛҲО БАРОИ ТАҲЛИЛИ ШАХСИИ ТРЕНЕРОН

Пеш аз гузаронидани мавзӯи 8, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Оё методологияи Тафаккури тарроҳӣ барои ман мушаххас аст?
2. Оё ман метавонам омӯзгоронро бо боварӣ ташвиқ кунам, ки равиши тафаккури тарроҳиро дар муассисаҳои худ бисанҷанд?
3. Барои кӯшиши гузаронидани семинари тафаккури тарроҳӣ дар муассисаи худ, омӯзгорон ба чӣ гуна дастгирӣ ниёз дошта метавонанд?

Пас аз гузаронидани мавзуи 8, тренерон бояд андешаронӣ кунанд:

1. Оё равиши тафаккури тарроҳӣ ба таври мушаххас муаррифӣ карда шуд?
2. Оё ман ба иштирокчиён кумак кардам, ки дар бораи татбиқи тарҳрезии муштарак дар синфхонаҳои худ эътимод пайдо кунанд?
3. Кадом қисми ин мавзӯ таваҷҷуҳ ё баррасии бештарро ба вучуд овард?
4. Дафъаи оянда ман дар истифодаи вақт ё тамаркуз чиро ислоҳ карда метавонам?
5. Оё ман вақтро барои ҳар як қисм самаранок идора кардам? Оё ягон қисм шитобкорона ё хеле тӯлонӣ буд?

Хулосаи умумии модул

Тамаркузи асосӣ: Сессияи ҷамъбасти омӯзишҳои асосии тамоми модулро хулоса мекунад

Паёми асосӣ барои тренерон:

Ин қисм синтези мушаххаси тамоми тренингро пешниҳод мекунад. Он ба тренерон, омӯзгорон ва директорон фаҳмиши муштаракро барои роҳнамоии татбиқи доимӣ медиҳад. Мақсад эҷоди муассисаҳои таълимии идеалӣ нест, мақсад эҷоди муҳити таълимии доимо вокунишкунанда аст, ки дар он муҳит салоҳиятҳоро фаъолона дастгирӣ мекунад.

Тренер:

«Тренинги мо ба тағйироте, ки мо бояд дар муассисаҳои оянда ворид кунем, тамаркуз кард».

«Мо аз синфхонаи якранг ба доираи васеи тарҳбандӣ ва фазоҳо барои истифода дар таҷрибаҳои гуногуни таълим гузаштем».

«Фазо дигар заминаи омӯзиш нест. Он як қисми таҷрибаи омӯзгорӣ ва воситаи педагогӣ мебошад».

«Тағйироти бузург»: Намоиши слайди: Мавзӯи 9. 3

1. Лексия: Концепсия ва воситаҳои асосӣ. Намоиши слайди: мавзӯи 9. Слайди 5

Тренер:

«Мақсад, ин фарқ кардани байни тарҳрезии одии фазо ва тарҳрезии таҷрибаҳои ҳаррӯзаи омӯзиш мебошад. Ҳар як мизи ҷойивазшуда, ҳар як девори фаъолсохташуда, ҳар як садои хонандаи ба назар гирифташуда, инҳо пояҳои воқеии таҳсилоти босифат мебошанд».

Концепсияҳо, ки дар давоми тренинг баррасӣ шуданд: Намоиш: Мавзӯи 9. Слайди 6

Паёми тренер:

«Тарҳрезии нави муҳит вазифаи меъморон нест. Ин масъулияти муштаракӣ директорон, омӯзгорон ва хонандагон аст».

Дар тӯли тренинг, ба иштирокчиён як қатор воситаҳои амалӣ барои кумак дар мушоҳида, таҳлил ва тақмили муҳити таълимашон муаррифӣ карда шуданд. Ин воситаҳо як давраи мукамалро дастгирӣ мекунад, аз ташҳиси вазъи кунунӣ то тарҳрезии даҳлатҳои пурмазмун ва то татбиқ ва таҳлили тағйирот.

Тренер:

«Қадамҳои хурд, таҷрибаҳои намоён ва таҳлили доимӣ муҳити таълимро тадриҷан ба воситаҳои таҳсилоти ба салоҳиятҳо асосёфта табдил медиҳанд».

2. Машғулияти А: Баррасӣ дар бораи мақсад ва интизориҳои шахсӣ

Тренер:

1. «Оё ин тренинг интизориҳои шуморо қонеъ кард?»
2. «Арзишмандтарин омӯзиш кадом буд?»
3. «Оё шумо дар бораи чӣ гуна дастгирӣ кардани истифодаи беҳтари муҳити таълим дониш ва таҷрибаи арзишманд ба даст овардед?»

Иштирокчиён дар бораи қайдҳои худ аз сессияи ифтитоҳӣ андешаронӣ мекунад: «Шумо аз ин курс чиро омӯхтан ва ба даст овардан меҳосед?» ва «Шумо дар айни замон дар бораи мутобиқати муҳит ва таълим то чӣ андоза маълумот доред?»

Тренер барои баррасиҳо мусоидат ва нуктаҳои асосиро хулоса мекунад, нуктаҳои шабеҳро гурӯҳбандӣ карда, нуктаҳои иловагиро мепайвандад; ба иштирокчиён дар бораи пешрафти бадастомада итминон мебахшад.

Саволи тренер:

«Оё чизе ҳаст, ки шумо меҳостед дар ин тренинг дигар хел анҷом дода шавад?»

«Оё ягон пешниҳод доред?» Тренер баррасиро мусоидат мекунад.

3. Паёми хотимаӣ

Тренер ба иштирокчиён барои иштироки самимона дар баррасиҳо изҳори ташаккур менамояд.

МОДУЛИ 4

ТАТБИҚИ САЛОҲИЯТҲОИ АСОСӢ (4К+) ДАР АМАЛИЯИ МУАССИСА

РӮЗИ ПАНҶУМ. МАШҒУЛИЯТИ 16

Мавзуи 1. «Салоҳиятҳои асосӣ чистанд ва чӣ гуна муассиса онҳоро метавонад рушд диҳад» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро хондан, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ ва ба саволҳо ҷавоб додан.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба саволҳои 1–3 кор мекунад ва ҳатман саволҳо барои директоронро баррасӣ мекунад.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: а) Салоҳиятҳои асосӣ: пояи таълими муосир (15 дақ) – моҳият + хусусиятҳои асосӣ + таркиб б) Равиши ҳамаҷонибаи салоҳиятҳои асосӣ дар муассисаи таълимӣ (15 дақиқа) – Равиши ҳамаҷониба + стратегияҳои он + мисол ва намунаҳои амалӣ аз фанҳо в) Таҳхис ва мониторинги салоҳиятҳои асосӣ дар доираи равиши ҳамаҷониба дар таълим. Таҳхис → стратегияҳои таҳхис + ҳударзёбӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунӣ андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	20 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунаанд → баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи хулосаҳо аз ҷониби 2–3 ихтиёрманд
6. Машғулияти амалӣ	5 дақ.	Се қисмат: 1) Машғулияти амалии 1. Таҳхиси 4К+ дар амалияи муассисавӣ 2) Машғулияти амалии 2. Лоихакашии вазъияти таълимӣ бо 4К+

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
7. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб дода ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Суръати хеле кӯтоҳро нигоҳ доред:** ин танҳо шарҳи муқаддимаи аст, ба тавзеҳот амиқ наравед.
2. **Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд** – ин «таъягоҳ» барои кори минбаъда мегардад.
3. **Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед**, аммо фавран муфассал ҷавоб надихед – фаҳмонед, ки ҷавобҳо дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.
4. **Таъкид намоед:** чорҷӯба, муқаддима ва мафҳумҳо забони умумӣ ва мафҳумҳои асосиро барои тамоми мавзӯ муайян мекунанд.

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа (2 дақиқа): 1. Иштирокчиёни дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мекунад 2. Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад 3. Дунафариҳо аз гурӯҳҳои дигар, ки ҳамон саволро интиҳоб кардаанд, якҷо шуда, мисолҳоро аз таҷриба баррасӣ мекунанд ва беҳтаринро интиҳоб мекунанд 4. Пас аз ин, муаррифии кӯтоҳ аз ҷой	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафарӣҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 1.2-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интиҳоб мекунад

2. Ташкили кори дунафариҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад – мисоли амалиро вобаста ба саволи интиҳобшуда нависанд	– Дар дунафариҳо саволи интиҳобшударо баррасӣ мекунад, мисолҳои амалиро меоранд
3. Ташкили якҷояшавии «дунафариҳои супориши якхеладошта» (5 дақиқа): – Дунафарӣҳое, ки саволҳои якхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун вохӯрда, мисолҳои худро муқоиса мекунад	– Дар дунафариҳои дигар якҷоя шуда ҷавобҳоро муқоиса мекунад, як мисоли беҳтаринро барои муаррифӣ интиҳоб мекунад
4. Муаррифиҳои кӯтоҳ (5 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳои якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Кор бо изҳоротҳо бояд хеле зуд сурат гирад: ҷавобҳо «ҳа / не / мутмаин нестам». Дарҳол таъкид намоед: «Баъдтар, ҳангоми кор бо матн, шумо метавонед ҷавобҳоро пайдо кунед».
2. Саволҳои барои андеша пешбинишуда дар гурӯҳ ҳамагӣ 1 дақиқа баррасӣ мешаванд, баъдан — пурсиши зуд дар давра. Суръати баландро нигоҳ доред.
3. Ҳолати хурд нуқтаи асосии марҳила: ба гурӯҳҳо 2–3 дақиқа барои омодагӣ диҳед. Аз онҳо хоҳиш намоед, ки на танҳо ҳалли худро пешниҳод кунанд, балки мақсади онро шарҳ диҳанд: «Барои чӣ ин қарор? Мо бо ин чӣ меҷӯем ба даст орем?».
4. **Дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Шинос кардани директорон бо салоҳиятҳои **4К+** ва омӯзонидани роҳҳои татбиқи равиши ҳамҷониба барои рушди онҳо дар муҳити таълимӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. «Салоҳиятҳои асосӣ: пояи таълими муосир» (15 дақ)	
Сухани муқаддимаии тренер (1-2 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ	Шунавандагон муҳимияти мавзӯро дарк мекунад ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Матнро хонед дар зер ибора ё калимаи асосӣ хат кашед, ки моҳият ва мазмуни салоҳиятҳои асосиро беҳтар нишон медиҳанд (то 5 дақ)	• Хондани инфиродӣ: 2–3 зер ибора ё калимаи асосӣ хат мекашанд
Музокира дар гурӯҳҳо (5 дақиқа): Ҳар гурӯҳ моҳияти салоҳиятҳои асосиро шарҳ медиҳад, ки чаро онҳо муҳиманд	• Дар гурӯҳҳо баррасӣ ва шарҳи кӯтоҳ омода мекунад
Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Гурӯҳҳо фикрҳои худро пешниҳод мекунад, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмуни асосӣ» сабт мекунад	• Бо мисолҳо мубодила мекунад ва интиҳоби худро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Равиши ҳамҷонибаи салоҳиятҳои асосӣ дар муассисаи таълимӣ» (15 дақ.)	
• Гузоштани вазифа: Сухани муқаддимаии тренер: қисматҳои равиши ҳамҷониба → намоиши слайд. Қисматҳоро дар гурӯҳҳо мUTOИЛА намоед. Фаҳмед, ки мазмуни онҳо чиро ифода мекунад (5 дақиқа)	• Замимаи 2-ро меҷӯанд

<p>Таҳлили қисатҳо (3–5 дақиқа): Кори гурӯҳӣ: Гурӯҳи 1. Пайвастагии алоқамандии фаннӣ ва байнифаннӣ. Гурӯҳи 2. Ташкили муҳити таълимӣ Гурӯҳи 3. Равиши педагогии бисёрсатҳӣ Гурӯҳи 4. Истифодаи сценарияҳои воқеӣ Гурӯҳи 5. Таълими лоиҳавӣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мисол меоваранд, дар гурӯҳ баррасӣ ва унсурҳоро бо формула ҷудо мекунанд Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Фикрҳои худро пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмуни асосӣ» сабт мекунад
<ul style="list-style-type: none"> • Муаррифиҳои кӯтоҳи тренер аз рӯи суратҳо (1 дақиқа барои ҳар сурат) 	<ul style="list-style-type: none"> • Мисоли худро пешниҳод мекунанд, нишон медиҳанд ва таҷрибаи худро пешниҳод мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> • Хулоса: Тренер таъкид мекунад, истифодаи унсурҳои зерин рушди салоҳиятҳои асосӣ ба таври ҳамаҷониба мусоидат мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> • Арзиши амалӣ доштани вазъиятҳои таълимиро барои рушди салоҳиятҳо дарк мекунанд
<p align="center">Марҳилаи 3. Ташҳис ва мониторинги салоҳиятҳои асосӣ дар доираи равиши ҳамаҷониба дар таълим» (15 дақ.)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Муқаддимаи омӯзиши қисми мазкур. Муаррифии стратегияҳои асосии ташҳис ва мониторинг • Дастур: Ҷадвалро хонед ва ба марҳилаҳои асосии тағйирот диққат диҳед. (3 дақ.) <p>Кор дар гурӯҳҳои 2-3 нафара ва (3–5 дақ.) Гурӯҳҳо ҷадвалҳои ташҳисӣ ва мониторингро меомӯзанд, пур мекунанд ва мубодила менамоянд. Хулосаи умумӣ аз тарафи тренер</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аз слайд бо стратегияҳо шинос мешаванд • Хондани инфиродӣ, қайд кардани гоյҳои асосӣ • Дунафарӣ хонда, баъди баррасии кӯтоҳ, аз таҷрибаи худ мисолҳо меоранд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>8. Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Бо навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад 	<p>– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро гӯш мекунанд</p>
<p>9. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро нависанд. 	<p>– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд</p>

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи тапшикӣ (1 дақиқа): – Эълон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақои худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур бахши «Варақои худбаҳодиҳиро» мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): – баррасӣ мекунанд: дар кучо мувофиқ ва фарқият аст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё ғайра	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғуш мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Ба вақт риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Тапхиси 4К+ дар амалияи муассисавӣ: таҳлили вазъият +ҷавоб ба саволҳо + пур кардани ҷадвал 2. Лоихакашии вазъияти таълимӣ бо 4К+: сиёҳнависи қадамҳои таҳияи лоихаро мувофиқи нишондоди дастури таълим дар гурӯҳ тартиб диҳед.	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 17

Мавзӯи 2. «Тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират, ҳамкорӣ дар таълим, фаъолиятҳои беруназдарсӣ ва лоихавӣ» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натичаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро мехонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист»→ дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба саволҳои тестӣ, ҷавобҳои дуруст ва нодурустро фардӣ кор мекунанд ва саволи 2 ва саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ мекунанд.

3. Кор бо варакаи иттилоотии 4.2	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: а) Рушди салоҳиятҳои асосӣ дар таълим (10 дақиқа) усулҳо + обзорҳо + дарс + мушоҳидаи дарс б) Тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират ва ҳамкорӣ дар фаъолияти беруназсинфӣ (15 дақиқа) – навъҳои фаъолияти беруназсинфӣ + ҳафтаҳои фаннӣ в) Салоҳиятҳои асосӣ дар фаъолияти лоиҳавӣ. (10 дақиқа). Фаъолияти лоиҳавӣ → сатҳҳо, навъҳои омӯзиш. Намунаҳо
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интиҳобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунанд.
5. Варакаи худбаҳодиҳӣ	10 Дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → мувофиқати мафҳум бо тафсир, пур кардани таъриф, таҳлили вазъият
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду машғулияти амалӣ: 1. Муайян кардани монеаҳои ташаккули салоҳиятҳои асосӣ дар муассисаи таълимии худ 2. Пур кардани варақаҳои арзёбии замимаи 1 ва 2-юми мавзӯ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
10. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа ва ташкили кор (5 дақиқа): 1. Иштирокчиёро дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мекунад 2. Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад 3. Гурӯҳҳо ҷавобҳоро баррасӣ ва беҳтаринҳоро интиҳоб мекунанд 4. Пас аз ин, муаррифии кӯтоҳ аз ҷой	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»-ро аз дастур меёбанд – Ҳар як гурӯҳ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Ташкили якҷояшавии «гурӯҳҳои ҳаммонанд» (5 дақиқа): – Дунафарӣҳое, ки саволҳои якхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун вохӯрда, мисолҳои худро муқоиса мекунанд	– Дар дунафариҳои якҷояшуда ҷавобҳоро муқоиса мекунанд, як мисоли беҳтаринро барои муаррифӣ интиҳоб мекунанд
3. Баррасии саволҳо барои фаълосозии таҷрибаи директорон: – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳои якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо ба тренер

- 1. Мушаххасӣ дар дастур:** таъкид намоед, ки аз ду саволи аввал танҳо яке интиҳоб карда шавад, саволи сеюм бошад барои ҳама ҳатмист. Инро ду бор бигӯед, то иштирокчиён иштибоҳ накунад.
- 2. Кор дар гурӯҳҳо:** боварӣ ҳосил кунед, ки ҳама фикрҳои худро дар ҷадвали дастур сабт мекунанд, на танҳо ба таври шифоҳӣ. Ин тартиботро нигоҳ медорад ва баъдан ба қайдҳо баргаштанро осон мекунад.
- 3. Ҳифзи муҳит:** барои ҷавобҳо миннатдорӣ баён кунед ва кӯшиш намоед, ки иштирокчиёни гуногунро ҷалб созед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониш ва маҳоратҳои директорон дар роҳҳои татбиқи салоҳиятҳои **4К+** дар раванди таълим, фаъолиятҳои беруназдарсӣ ва лоиҳаҳои эҷодӣ барои рушди салоҳиятҳои шахсӣ ва иҷтимоӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. «Рушди салоҳиятҳои асосӣ дар таълим» (15 дақ)	
Сухани муқаддимагии тренер (1-2 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Матни 1 –умро бо усули ИНСЕРТ дар гурӯҳҳо хонда, дар зерӣ воситаҳое, ки барои рушди салоҳиятҳои асосӣ бештар заруранд хат кашед. Ҷадвали усулҳоро мутоила намоед (то 5 дақ)	• Хондани инфиродӣ: зерӣ воситаҳо ва усулҳо хат мекашанд
Музокира дар гурӯҳҳо (5 дақиқа): Ҳар гурӯҳ оид ба обзорҳои методӣ ва усулҳо моҳияти салоҳиятҳои асосиро шарҳ медиҳад, ки чаро онҳо муҳимманд	• Дар гурӯҳҳо баррасӣ ва шарҳи кӯтоҳ омода мекунанд

Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Гурӯҳҳо фикрҳои худро оид ба ин обзорҳо пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмунӣ асосӣ» сабт мекунанд	• Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интиҳоби худро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. «Тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират ва ҳамкорӣ дар фаъолияти беруназсинфӣ» (15 дақ.)	
• Гузаштани вазифа: Сухани муқаддимавии тренер: Шаклҳои асосии фаъолиятҳои беруназсинфӣ: намоиши слайд. Қисматҳоро дар гурӯҳҳо мутабиқ намоед. Фаҳмед, ки мазмунӣ онҳо чиро ифода мекунанд (5 дақиқа)	• Замимаи 2-ро меомӯшанд
• Таҳлили шаклҳо (3–5 дақиқа): Ҳар гурӯҳ як шаклро аз дастур интиҳоб намуда, бо формулаи зерин таҳлил мекунанд: шакл + сценария/мавзӯ + кадом салоҳиятро рушд медиҳад, натиҷа. Метавон дар шакли ҷадвал пешниҳод кард	• Мисол мегиранд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд ва унсурҳоро бо формула ҷудо карда, дар шакли дилхоҳ муаррифӣ мекунанд.
• Ҷадвалҳои намунавӣ солони чорабиниҳои муассиса ва рӯйхати ҳафтаҳои фаннӣ таҳлил мекунанд. Аз муассисаҳои худ мисол меоранд. (5 дақиқа)	• Меомӯшанд, баҳо медиҳанд, фикрҳои навро замима мекунанд
Марҳилаи 3. Тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират ва ҳамкорӣ дар фаъолияти лоиҳавӣ» (15 дақ.)	
<p>• Муқаддимаи омӯзиши қисми мазкур. Фаъолияти лоиҳавӣ чист? Шаклҳои фаъолияти лоиҳавӣ (слайд) (3 дақ.)</p> <p>Кор дар гурӯҳҳои 2-3 нафара ва (3–5 дақ.) Гурӯҳҳо матни мавзӯро меомӯшанд ва фаъолияти лоиҳавиро бо мисолҳо таҳлил мекунанд. Сатҳҳои фаъолияти лоиҳавиро шарҳ медиҳанд.</p> <p>Намунаҳои муассисаҳо аз слайд мебинанд</p> <p>Таҳлили хулосаҳои муҳим</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аз слайд бо стратегияҳо шинос мешаванд • Хондани инфиродӣ, қайд кардани идеяҳои асосӣ • Дар дунафариҳо хонда, баъди баррасии кӯтоҳ, аз таҷрибаи худ мисолҳо меоранд. Мушкилоти амалишавӣ фаъолияти лоиҳавиро мефаҳмонанд • Шунавандагон оид ба хулосаҳои муҳим фикрашонро ибраз мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасӣи умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасӣро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро гӯш мекунанд
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб омода намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайзоиро чалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлгон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад	– барои се саволҳои мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани ғалатӣ, пурра кардани таъриф, ҷавоб додан,
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): – Ҷавобҳоро таҳлил мекунад.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ ва нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Вазъиятро таҳлил мекунад	– Вазъиятро ду се нафар таҳлил ва асоснок мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Тартиб додани нақшаи тахминии ду ҳафтаи фанӣ 2. Тартиб додани рӯйхати тахминии мавзӯҳои таҳқиқотӣ ва лоиҳавӣ барои фан ва нақшаи солони муассисаи таълимӣ, нишондоди дастури таълимиро дар гурӯҳ тартиб диҳед.	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 18

Мавзуи 3. «Идоракунии шаклҳои таълим ва муҳите, ки ба ташаккули салоҳиятҳои асосӣ мусоидат мекунад» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист»→ дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён саволҳои 1–3 –ро кор мекунад ва саволҳо барои директоронро баррасӣ мекунад.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.3	40 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: а) Шаклҳои таълим ва муҳити таълим, муҳит (15 дақ) – Шаклҳои таълим + муҳит + мисолҳо ва намунаҳои амалӣ аз ҷанҳо б) Идоракунии шаклҳои таълим ва муҳит, ки ба ташаккули салоҳиятҳои К4+ мусоидат мекунад. (15 дақиқа) –вазъиятҳои таълимӣ, супориш ва хусусиятҳои онҳо, техникаҳои педагогӣ. Шаклҳои идоракунии муҳит. в) Нақши директори муассиса дар идоракунии шаклҳои таълим ва муҳит барои ташаккули салоҳиятҳои асосӣ Банақшагирии стратегӣ → Мутобиқсозии муҳити таълим, → таҳияи ҳуҷҷатҳои асосӣ барои идораи шаклҳо ва муҳити таълим
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	15 дақ	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунад→ баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи хулосаҳо аз ҷониби 2–3 нафар, ихтиёрӣ.
6. Машғулияти амалӣ	5 дақ	Ду қисмат: 1) Машғулияти амалии 1. Таҳияи монеаҳо ба ташаккули салоҳиятҳои асосӣ дар муассисаи худ. 2) Пур кардани варақаҳои арзёбии муҳити муассисаи: замиаи 1 ва 2-юми мавзӯ

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
3. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб дода, ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Маслиҳатҳо ба тренер

- Суръати хеле кӯтоҳро нигоҳ доред: ин танҳо шарҳи муқаддимаӣ аст, ба тавзеҳот амиқ наравед.
- Муҳим аст, ки иштирокчиён худ калимаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд кунанд, ин «таъягоҳ» барои кори минбаъда мегардад.
- Агар саволҳо зиёд бошанд, онҳоро дар флипчарт сабт намоед, аммо фавран муфассал ҷавоб надихед, фаҳмонед, ки ҷавобҳо, дар блокҳои минбаъда пайдо мешаванд.

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): – Се гурӯҳ 3 саволи тестино кор мекунанд. – Ду гурӯҳ яктоӣ супоришҳоро аз рӯи 2 расм иҷро мекунанд.	– Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 1.2-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интихоб мекунад
2. Ташкили кори дунафариҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад – мисоли амалиро вобаста ба саволи интихобшуда нависанд	– Дар дунафариҳо саволи интихобшударо баррасӣ мекунанд, мисолҳои амалӣ меоранд
3. Ҷавоб ба саволҳои тестӣ ва муаррифии расмҳо ва мубодилаи саволҳо (5 дақиқа): – Дунафариҳо, ки саволҳои якхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун воҳӯра, мисолҳои худро муқоиса мекунанд	– ҷавоби саволҳои тестино месанҷанд. – ду гурӯҳ саволҳоро аз расмҳо баррасӣ мекунанд ва дигарон низ ҳамроҳ мешаванд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.3 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониш ва салоҳиятҳои директорон оид ба усулҳои идоракунии муҳити таълим ва шаклҳои омӯзиш, ки рушди салоҳиятҳои **4К+** -ро таъмин мекунанд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Шаклҳо ва муҳити таълим, фазо (10 дақ)	
Сухани муқаддимавии тренер (1 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ.	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
Гузоштани вазифа: Кори фардӣ ва 2-3 нафара. Матнро хонед, шаклҳои таълим ва муҳитро, ки дар аксҳо инъикос ёфтааст омӯхта, хулоса бароред: тарафҳои мусбат ва имониятҳои муассисаи худро муқоиса кунед. (5 дақиқа)	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани инфиродӣ: зери 2–3 ибора ё калимаи асосӣ хат мекашанд • Дар гурӯҳҳо баррасӣ ва шарҳи кӯтоҳ омода мекунанд ва ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд
Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Гурӯҳҳои фикрҳои худро пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмунӣ асосӣ» сабт мекунад	<ul style="list-style-type: none"> • Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интиҳоби худро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Идоракунии шаклҳои таълим ва муҳит, ки ба ташаккули салоҳиятҳои асосӣ мусоидат мекунанд (10 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Хониши мустақилона бо усули ИНСЕРТ ва баррасии шубҳа ва саволҳои шунавандагон. Матни 2 ва 3-юми дастури таълим 	<ul style="list-style-type: none"> • Матни идоракунии шаклҳои таълим ва муҳитро меҳонанд. Дар дафтар саволҳои нофаҳмо ва баҳсбарангезро қайд карда, баррасӣ мекунанд.
<ul style="list-style-type: none"> • Муаррифиҳои кӯтоҳи тренер аз рӯи суратҳо 1 дақиқа барои ҳар сурат 	<ul style="list-style-type: none"> • Мисоли худро пешниҳод карда нишон медиҳанд ва таҷрибаи худро пешниҳод мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> • Хулоса: Тренер таъкид мекунад, ки директорон дар охири курс нақшаи стратегияи иҷроӣ ҳадафҳои курсро таҳия менамоянд, ки он бояд дар шакли нақшаҳои оянда қайд шаванд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Арзиши амалӣ доштани вазъиятҳои таълимиро барои рушди салоҳиятҳо дарк мекунанд
Марҳилаи 4. Нақши директори муассиса дар идоракунии шаклҳои таълим ва муҳит барои ташаккули салоҳиятҳои асосӣ (15 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Муқаддимаи омӯзиши қисм. Дастур: Матнро хонда, ду-се нафара баррасӣ кунед. Ба саволҳои зерин ҷавоб омода намоед: <ul style="list-style-type: none"> – Масъалаҳои баррасишаванда ё назоратшаванда оид ба шаклҳои таълим ва муҳит. – Масъалаҳои арзёбӣ ва баҳодиҳии муҳити таълим дар муассиса. – Таҳияи ҳуҷҷатҳои дохилимуассисавӣ оид ба масъалаҳои мазкур 	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани инфиродӣ, қайд кардани идеяҳои асосӣ • Тайёр намудани ҷавоб ба масъалаҳои супоридашуда

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Бо навбат саволҳо аз дастури таълимӣ пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебаранд	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳӣ»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷро се супориши варақа: мувофиқкунонӣ, ёфтани хатогӣ, пурра кардани таъриф	– Ҷавобҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (2 дақ.) – Таъкид мекунад, ки дар кучо мувофиқат ва фарқият аст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё ғайра	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғуш мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Аз аввал таъкид кунед: Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. Вақтро риоя кунед: Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Муайян кардани монеаҳои ташаккули салоҳиятҳои асосӣ дар муассисаи таълимии худ 2. Пур кардани варақаҳои арзёбии муҳити муассисавӣ: замимаи 1 ва 2-юми мавзӯ	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд, таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 19

Мавзуи 4. «Чӣ тавр ташаккули салоҳиятҳоро арзёбӣ намудан мумкин аст: нишондиҳандаҳо, ченакҳо, мониторинг» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба супоришҳо: чиро медонанд? Дуруст/нодуруст, тести мувофиқоварӣ ва саволҳо барои ба воқеият мувофиқ кардани таҷрибаи директорон, ҷавоб навишта, баррасӣ кардан.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.2	35 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: а) Мафҳуми салоҳиятҳо ва фарқияти онҳо аз дониш ва малакаҳо (15 дақиқа). Мафҳумҳо + арзёбӣ + арзёбии дониш + арзёби салоҳиятҳо. Шароити ташаккули салоҳиятҳо (15 дақиқа) – салоҳиятҳои асосӣ + арзёбии шароит + хариҷаҳои таҳлили, ченакҳо в) Чӣ гуна ташаккули салоҳиятҳоро арзёбӣ кардан мумкин аст (15 дақиқа): воситаҳо + ченакҳо + мониторинг + варақаҳои назоратӣ барои арзёбии салоҳиятҳои асосӣ Баррасии умумӣ 5 дақиқа
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунад → мувофиқати мафҳум бо тафсир, пур кардани таъриф, таҳлили вазъият
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду машғулияти амалӣ: 1. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳо дар вазъиятҳои гуногуни таълимӣ 2. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳои тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ ва ҳамкорӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзуъ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд.	– Мавзуи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунад, ба тренер савол медиҳанд

– Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	
5. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунад, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунад

Қолаби тартиб додани саволҳо («Мушкилотро бифирист»)

- «Ин чӣ маъно ... дорад?», «Чаро маҳз ...?», «Барои чӣ дар мавзӯ ... дода шудааст?»
- «Фарқ байни ... дар чист?»

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
6. Шарҳи вазифа ва ташкили кор (2 дақиқа): 2. Саволҳои 2 ва 3-ро фардӣ кор карда, бо ҳампалӯи худ муқоиса мекунад. 3. Саволҳои 1, 4-ро дар гурӯҳҳои хурд 2-3 нафарӣ баррасӣ мекунад. Интиҳобан аз гурӯҳҳо мекурсат. Таҷрибаи худро дар ин самт иброз медоранд	– Фарди иҷро кардани саволҳои 2-3. Дар дохили гурӯҳҳо саволҳои 1 ва 4-ро баррасӣ ва бо ҳамроҳии тренер баррасии умумиро ташкил мекунад.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Шинос кардани директорон бо усулҳои мониторинг ва арзёбии шароити ташаққули салоҳиятҳо тавассути нишондиҳанда ва ченкунандаҳои мушаххас.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. «Мафҳуми салоҳиятҳо ва фарқияти онҳо аз дониш ва малақаҳо» (10 дақиқа).	
Сухани муқаддимагии тренер. Муҳиммияти мавзӯ бо усули «ангезиши зеҳн»	Муҳиммияти мавзӯро дарк мекунад ва ба омӯзиш омода мешаванд
Тренер: Матнро хонед ва ҷадвали муқоисавиро аз назар гузаронид, ба саолҳои зерин ҷавоб омода кунед. 1. Муқоисаи мафҳумҳо — дониш, малақа, салоҳият бо мисолҳои мушаххас.	• Ба саволҳо мувофиқи тартиб ҷавоб медиҳанд

<p>2. Таҳлили ҷадвали арзёбӣ — фарқ миёни арзёбии дониш ва арзёбии салоҳиятҳо.</p> <p>3. Баррасии шароити ташаккули салоҳиятҳо — бо мисол ва саволҳои кушода.</p>	
<p>Саволҳои таҳлилӣ барои баррасии пас аз хондани матн:</p> <p>1. Саволи фаҳмиш ва муқоиса: Байни “малака” ва “салоҳият чӣ фарқ дорад”? Оё барои амал дар вазъияти мураккаб малака кофист?</p> <p>2. Саволи татбиқ: Агар хонанда қоидаҳои грамматикиро донанд, эссе навишта тавонад, вале натавонад андешаи худро дар баррасии гурӯҳӣ баён кунад — оё ӯ салоҳият дорад? Чаро?</p> <p>3. Саволи таҳлил ва арзёбӣ: Кадам шароити муҳити таълимӣ барои рушди салоҳиятҳо муҳимтар аст — усули таълим, ҳамкорӣ ё омилҳои равонӣ? Мисол оред.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фарди ҷадвалро хонда ду шакли арзёбиро муқоиса мекунам ва мисол меоранд. Баҳогузориҳои 10 хола ба рушди салоҳият чӣ иртибот дорад? -ро мавриди муҳоҳиса қарор медиҳанд.
<p>Марҳилаи 2. Чӣ гуна ташаккули салоҳиятҳо арзёбӣ қардан мумкин аст (15 дақиқа):</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Муқаддимаи омӯзиши қисми мазкур. Воситаҳо, ченакҳо, мониторинги ташаккули салоҳиятҳо (3 дақ.) • Кори фардӣ ва дунафарӣ (10 дақ.) Харитаҳои таҳлили салоҳиятҳои K4+ –ро мутоила намуда нишондиҳандаҳоро тавсиф ва шарҳ онҳоро мутоила намуда, бо ҳамдигар қисмат кунед. • Шиносоӣ ба арзёбӣ тавассути рубрикҳо: бо намунаи он шинос шуда, дар мисоли он дар кори амалӣ бори дигар салоҳият тартиб медиҳанд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Аз слайд бо воситаҳо, ченакҳо, мониторинги ташаккули салоҳиятҳо шинос мешаванд. • Ҷадвалҳо омӯхта хулоса ва саволҳо барои баррасӣ пешниҳод мекунам. • Бо арзёбӣ тавассути рубрикаҳо шинос мешаванд ва дар мисоли он барои арзёбии дигар салоҳиятҳо рубрикаҳо таҳия мекунам.

Хондан ва дар се марҳила баррасӣ қардан:

- **Мафҳуми салоҳият ва фарқияти онҳо аз дониш ва малакаҳо (10 дақиқа).** Мафҳумҳо + арзёбӣ + арзёбии дониш + арзёби салоҳиятҳо
- **Шароити ташаккули салоҳиятҳо (15 дақиқа)** – шароитҳои асосӣ + арзёбии шароит + харитаҳои таҳлилӣ, ченакҳо
- **Чӣ гуна ташаккули салоҳиятҳо арзёбӣ қардан мумкин аст (10 дақиқа):** ВОСИТАҲО + ЧЕНАКҲО + МОНИТОРИНГ + ВАРАҚАҲОИ НАЗОРАТӢ барои арзёбии салоҳиятҳои асосӣ

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас тақсим намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасӣи умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат саволҳоро аз дастури таълимӣ пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад. – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад.	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб ва ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро нависанд.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад	– барои се саволи мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани хатогӣ, пурра кардани таъриф ҷавоб медиҳанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): фардӣ кор карда, тренер интихобан барои ҷавоб шунавандагони ҷудоғонаро интихоб мекунад ва дигарон ҷавбҳои худро бо ҷавобҳои дуруст муқоиса ва таҳлил мекунанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ ва нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Вазъиятро таҳлил мекунанд	– Вазъиятро ду се нафарӣ таҳлил ва асоснок мекунанд.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳо дар вазъиятҳои гуногуни таълимӣ 2. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳои тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ ва ҳамкорӣ. Супориши мустақилона.	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МОДУЛИ 5
АРЗЁБӢ, ИДОРАКУНӢ ВА РУШДИ МУҲИТИ ТАЪЛИМ

Мавзуи 1. «Воситаҳои ташхиси муҳити таълим: пурсишнома, харитаҳои мушоҳида, мусоҳиба ва таҳлилҳо» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат аз ҷониби иштирокчиён се қисмро (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо) хонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ ва ба саволҳо ҷавоб додан.
2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён 3 тестро иҷро мекунанд, ки дуоҷиб ҷавоби дуруст/нодурустро талаб мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1	40 дақ.	<i>Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан:</i> а) Ташхиси муҳити таълим. Усули таҳқиқи муҳити таълим ва ташхиси педагогии муҳити таълим (15 дақ) – моҳият + хусусиятҳои асосӣ + таркиб б) Усул ва воситаҳои дигари барои ташхиси муҳити таълим. Ҷадвали арзёбии хислатҳои иҷтимоӣ ва эмотсионали муҳити синф + саволномаҳо барои хонандагон синфҳои 2-4, 5-8, 9-11, анкетаҳо барои бароҳатии равонии хонандагон в) Таҳқиқи муҳити иҷтимоӣ ва равонии коллективи таълимӣ харитаи мушоҳида барои ташхис+намунаи харитаи мушоҳида+ муоширати омӯзгор+сифати мазмуни таълим+муҳити эмотсионалӣ ва рақамӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунанд, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунанд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи ҳулосаҳо аз ҷониби 2–3 ихтиёrmанд
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	1 Машғулияти амалии 1 Таҳияи низомномаи муҳити муассисаи таълимӣ 1. Омӯзиш (таълим) 2. Бехатарӣ 3. Кушод ва фарогир 4. Бароҳатии эмотсионалӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб дода ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Қолаби тартиб додани саволҳо («Мушкилотро бифирист»)

- «Ин чӣ маъно ... дорад?»
- «Чаро маҳз ...?»
- «Барои чӣ дар мавзӯ ... дода шудааст?»
- «Фарқ байни ... дар чист?»
- «Оё мумкин аст бо роҳи дигар фаҳмонем ...?»
- «Агар ... шавад, чӣ рӯй медиҳад?»
- «Чаро ин барои ... муҳим аст?»

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Равишро нигоҳ доред:** 1 дақиқа барои хондан, 2 дақиқа барои баррасӣ, 3 дақиқа барои саволгузорӣ ва ҷавоб, на бештар.
2. **Қолаби саволҳоро ҳамчун роҳнамо истифода баред:** он ба гурӯҳҳо кумак мекунад, ки саволҳоро зудтар ва фаҳмотар тартиб диҳанд. Ҳамзамон, хотиррасон кунед, ки гурӯҳҳо метавонанд саволҳои худро ҳатто берун аз қолаб низ пешниҳод кунанд.
3. **Муттаҳид кунед:** назорат кунед, ки саволҳоро аъзои гуногуни гурӯҳ пешниҳод кунанд ва бо навбат ҳама бояд дар баррасӣ иштирок кунанд.

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Ҳаёлияти тренер	Ҳаёлияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): – Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мекунад. – Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб ва бо он кор мекунад ва бо ҳамшаррикони худ якҷо шуда, мисолҳоро аз таҷриба баррасӣ мекунанд.	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафарӣҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯро мекушоянд, яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Ташкили кори дунафариҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад, ки мисоли амалиро вобаста ба саволи интиҳобшуда нависанд	– Дар дунафариҳо саволи интиҳобшударо баррасӣ мекунанд, мисолҳои амалиро меоранд
3. Ташкили якҷояшавии «дунафариҳо, ки саволҳои монанд доранд» (5 дақиқа): – Дунафариҳо, ки саволҳои якхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун вохӯрда, мисолҳои худро муқоиса мекунанд	– Дар дунафариҳои ҳамроҳ шуда ҷавобҳоро муқоиса мекунанд, як мисоли беҳтаринро барои муаррифӣ интиҳоб мекунанд
4. Муаррифиҳои кӯтоҳ (5 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳои якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 5.1 (45 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули малакаҳои директорон ҷиҳати истифодаи самараноки воситаҳои ташҳиси муҳити таълим.

Ҳаёлияти тренер	Ҳаёлияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Ташҳиси муҳити таълим. Усули таҳқиқи муҳити таълим ва ташҳиси педагогии муҳити таълим (15 дақ)	
Сухани муқаддимаии тренер (1-2 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ. Намоиши слайд 5 усули ташҳиси муҳити таълимии В.А. Ясвин	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
Гузоштани вазифа: Фардӣ ду ҷадвал: « Фароғирии муҳити таълим », « Зудҳаракатии муҳити таълим » ва « Ташҳиси педагогии муҳити муассисавӣ »-ро омӯхта, дар гурӯҳ мавриди баррасӣ қарор медиҳанд. Саволҳо барои баррасӣ: 1. Фароғирии муҳити таълим чӣ гуна нишон медиҳад, ки кадом субъектҳо ва равандҳо ба муҳит дохиланд?	<ul style="list-style-type: none"> Ду ҷадвалро инфиродӣ хондан ва арзёбӣ кардан Ҷойҳои нофаҳморо савол дода, дар баррасӣ иштирок мекунанд

<p>2. Кадом нишондиҳандаҳо барои арзёбии зудҳаракатии муҳити таълим истифода мешаванд ва чаро муҳимманд?</p> <p>3. Чӣ фарқият байни табодули омӯзгорон ва табодули хонандагон дар арзёбии муҳити таълим вучуд дорад?</p> <p>4. Чӣ гуна сатҳи талабот ба хонандагон метавонад ба пурмазмунии муҳити таълим таъсир расонад?</p> <p>5. Ба назари шумо, кадом унсурҳо дар таъмини амнияти муҳити таълим нақши асосӣ доранд ва чаро?</p> <p>Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.):</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мушоҳида ва таҷрибаи худро бо ҳам қисмат мекунад.
<p align="center">Марҳилаи 2. Усул ва воситаҳои дигар барои таҳлили муҳити таълим. Ҷадвали арзёбии ҳислатҳои иҷтимоӣ ва эмотсионалии муҳити синф (15 дақ.)</p>	
<p>Кори гурӯҳӣ. Дар гурӯҳҳо баррасӣ намуда, ҷавоб омода мекунад.</p> <p>Гурӯҳи 1. Кадом саволҳо ҷавоби «не» бояд гиранд ва чаро? Чӣ гуна натиҷаҳо арзёбӣ мешаванд?</p> <p>Гурӯҳи 2. Кадом нишондодҳо муҳити шавқоварро нишон медиҳанд? Чӣ гуна сатҳи қаноатмандӣ муайян мешавад?</p> <p>Гурӯҳи 3. Кадом саволҳо ба ҳамкорӣ бо ҷомеа ва муассисаҳо ишора мекунад?</p> <p>Гурӯҳи 4. Саволҳо ба кадом се бахш муттаҳид мешаванд? Чӣ гуна натиҷаҳо тафсир мешаванд?</p> <p>Гурӯҳи 5. Кадом саволҳо ба муносибати шахсӣ ва иҷтимоӣ ишора мекунад? Чӣ гуна ҳолҳо ҷамъ мешаванд?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Замимаи 1.2-ро дар гурӯҳ меҳонанд. Саволҳо барои мубоҳисаи хонандагон 2-4, 5-8, 9=11 ва саволномаҳои анкетаҳои гуногунро омӯхта, дар баррасӣ иштирок мекунад.
<ul style="list-style-type: none"> • Хулоса: Тренер таъкид мекунад, истифодаи востиаҳои зерин иқоният медиҳанд, ки ҳолати кунунии муҳит омӯхта шуда, барои қабули қарор замина гузошта шавад. 	<ul style="list-style-type: none"> • Арзиши амалӣ доштани вазъиятҳои таълимиро барои рушди салоҳиятҳо дарк мекунад
<p align="center">Марҳилаи 3. Таҳқиқи муҳити иҷтимоӣ ва равонии коллективи таълимӣ (15 дақ.)</p>	
<p>Фаъолият: дар гурӯҳҳо матни сах. 13-15-ро хонда ва фаъолиятҳои зеринро иҷро мекунад:</p> <p>Фаъолият:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гурӯҳҳо матнро хонда, дар гурӯҳ таҳлил мекунад. • Харитаи мушоҳидаи намунавиро пур мекунад. • Пешниҳодҳо барои беҳбудӣ навишта, ҷиҳати баррасӣ пешниҳод мекунад. • Дар баррасии умумӣ иштирок мекунад. <p>Саволҳои барои баррасӣ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Методикаи экспресс-таҳқиқ чӣ гуна муҳити иҷтимоӣ ва равониро дар коллективи таълимӣ инъикос мекунад? • Чӣ гуна метавон хулоса кард, ки муҳити синф мусоид ё номусоид аст? • Харитаи мушоҳида чӣ гуна ба омӯзгор дар таҳлили муҳити таълимӣ кумак мекунад? • Кадом нишондодҳо намоён мекунад, ки муҳити равонӣ фишоровар аст ва чӣ тавр метавон онро коҳиш дод? • Ба назари шумо, кадом усули таҳлис барои муассисаи шумо бештар мувофиқ аст ва чаро? <p>Хулосаи умумӣ аз тарафи тренер оид ба омодагӣ ҷиҳати омӯзиши омӯхташуда дар муассисаи таълимии худ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аз слайд бо стратегияҳо шинос мешаванд • Хондани инфиродӣ, баррасӣ дар гурӯҳ, қайд кардани идеяҳои асосӣ • Фардӣ ва ду-се нафара ҷадвалҳоро омӯхта, дар мубоҳиса иштирок мекунад ва барои баррасӣ омода мешаванд

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Фаъолиятро ба се марҳилаи мушаххас тақсим намоед: **Моҳият – мазмун – натиҷа.**

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муқтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат саволҳо аз дастури таълимӣ пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад. – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасӣро ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад.	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд.
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– Мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол кофист.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайзоларо ҷалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии ҳуди мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» 5.1. Омада шаванд.	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро» мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 -7дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад. Баррасӣ ва муқоисаи ҷавобҳои дуруст (3 дақиқа).	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд мекунанд ва ҷавобҳои худро ба ҷавобҳои дуруст муқоиса мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Ба вақт риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки се супоришро иҷро кунанд: <ul style="list-style-type: none"> ○ Харитаи мушоҳида: Ташҳиси муҳити таълимии кабинети химия. ○ Таҳияи саволҳо барои мусоҳиба ва таҳлил оид ба муҳити равонӣ ○ Таҳияи саволҳо барои мусоҳиба ва таҳлил оид ба муҳити равонӣ 	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 21

**Мавзуи 2. «Таҳлили тарафҳои мусбат ва манфии муҳити муассисаи таълимӣ»
(80 - дақиқа)**

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузори мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён бо саволҳои тестӣ, ҷавобҳои дуруст ва нодурустро фардӣ кор мекунад, саволи 2 ва ҳатман саволҳо барои ҷаъолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ мекунад.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.2	40 дақ.	<i>Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан:</i> а) Таҳлили ҷиҳатҳои қавӣ ва заифи муҳити физикии муассисаи таълим (10 дақиқа). Ҷиҳатҳои қавӣ → ҷиҳатҳои заиф → Ҷадвали ҷанбаҳои мушаххаси муҳити физикии муассиса, ки барои идоракунии муваффақ муҳимманд → Ҷадвали таҳлили минтақаҳои муҳити физикии муассисаи таълимӣ б) Кори гурӯҳӣ оид ба таҳлили синфҷонаҳо, ороиш, муҳити рақамӣ ва таъмини китобҳои дарсӣ, стандарт ва барномаҳои таълимии насли нав. (15 дақиқа) – навҳои ҷаъолияти берунасинфӣ + ҳафтаҳои фаннӣ в) Муҳити педагогии муҳити таълим. Муҳити иҷтимоии муассисаи таълим (10 дақиқа) → таҳлили унсурҳо → қисмҳо → мазмун → варақаи назоратии таҳлили муҳити педагогии муассиса.
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунад.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунад → мувофиқати мафҳум бо тафсир, пур кардани таъриф, таҳлили вазъият
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду машғулияти амалӣ: 1. Таҳлили тарафҳои мусбӣ ва манфии тақмили ихтисоси омӯзгорон дар муассиса 2. Интихобан таҳлили мавзӯҳо барои кори гурӯҳӣ додашудаи машғулияти амалӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузори барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайяни қалбӣ истифода мешавад	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пай ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Мавдро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Чамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа ва ташкили кор (5 дақиқа): • Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид шавед ва саволҳоро интиҳоб кунед. • Гурӯҳҳо ҷавобҳоро баррасӣ ва беҳтаринро интиҳоб мекунанд • Пас аз ин, муаррифии кӯтоҳ аз ҷойи нишаст.	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - аз дастур меёбанд – Ҳар як гурӯҳ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Баррасии саволҳои 1. «Шумо чӣ медонед...» 2. Саволҳо барои фаълосозии таҷрибаи директорон. – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳо якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақай иттилоотии 5.2. (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониш ва салоҳиятҳо асосии директорон оид ба таҳлили тарафҳои мусбӣ ва манфии муассисаи таълимӣ ва дарёфти хулосаҳо барои рушди минбаъдаи муассиса.

Фаъолияти тренер		Фаъолияти иштирокчиён												
Марҳилаи 1. «Таҳлили ҷиҳатҳои қавӣ ва заифи муҳити физикии муассисаи таълим» (15 дақиқа)														
Сухани муқаддимавии тренер (1-2 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ		Муҳиммияти мавзӯро дарк мекунам ва ба омӯзиш омода мешаванд												
Рафти кор: Муттаҳид ба гурӯҳҳо: 3–4 гурӯҳ (ҳар гурӯҳ як минтақаи муҳитро таҳлил мекунад: синфхонаҳо, долонҳо, китобхона ва ғ.) Пешниҳод: Ҳар гурӯҳ як тавсияи мушаххас барои беҳбудии муҳити худ пешниҳод мекунад. Баррасӣ: Саволҳои баррасӣ медиҳад.		<ul style="list-style-type: none"> Хондани инфиродӣ ва дунафарии мантҳои “Ҷиҳатҳои қавӣ ва заифи муассиса”. “Ҷанбаҳои мушаххаси муҳити физикии муассиса, ки барои идоракунии муваффақ муҳимро таҳлил кардан. Ҷадвали таҳлили минтақаҳои муҳити физикии муассисаи таълим. Таҳлили матн: Гурӯҳҳо матнро меомӯшанд ва ҷиҳатҳои қавӣ, заиф, имкониятҳо ва хатарҳоро дар варақай SWOT сабт мекунам. 												
Муаррифии кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Мубоҳисаи умумӣ оид ба савол ва нофаҳмиҳо, таҷрибаҳои худӣ		Муаррифии кӯтоҳ аз ҷой, саволу ҷавоб, хулосаҳо												
Марҳилаи 2. «Кори гурӯҳӣ оид ба таҳлили синфхонаҳо, ороиш, муҳити рақамӣ ва таъмини китобҳои дарсӣ, стандарт ва барномаҳои таълимии насли нав (15 дақ.)														
Гузоштани вазифа: Кори гурӯҳӣ: Гурӯҳи 1. Таҳлили синфхонаҳо дар ҷадвали SWOT Гурӯҳи 2. Таҳлили ҷанбаи ороиш (зебӣ) ва ҳавасмандкунии дар ҷадвали SWOT-таҳлил. Гурӯҳи 3. Ҷиҳатҳои қавӣ ва заифи муҳити рақамии муассиса Гурӯҳи 4. Китобҳои дарсӣ, стандарт ва барномаҳои таълимии насли нав Гурӯҳи 5. Пур кардани варақай назоратии таҳлили муҳити физикии муассисаи таълимӣ		Дар гурӯҳҳо фаъолият мекунам ва хулосаҳоро муаррифӣ мекунам. Таҷрибаҳои худро илова мекунам												
Муаррифии кӯтоҳ (то 10 дақ.): Мубоҳисаи умумӣ оид ба савол ва нофаҳмиҳо, таҷрибаҳои худӣ.		Муаррифии кӯтоҳ, саволу ҷавоб, хулосаҳо												
Марҳилаи 3. Муҳити педагогии таълим. Муҳити иҷтимоии муассисаи таълим (10 дақиқа)														
Усули интиҳобшуда: «3- Қавӣ, 3- Заиф ва – 1 Пешниҳод» Мақсад: Фаҳмидани муҳити педагогӣ ва иҷтимоии муассиса тавассути таҳлили инфиродӣ ё гурӯҳӣ.		<ul style="list-style-type: none"> Аз слайд бо стратегияҳо шинос мешаванд Хондани инфиродӣ, қайд кардани идеяҳои асосӣ Дунафарӣ хонда, баъди баррасии кӯтоҳ, аз таҷрибаи худ мисолҳо меоранд. 												
<table border="1"> <thead> <tr> <th>3 Қавӣ</th><th>3 Заиф</th><th>1 Пешниҳод</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>2.</td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>3.</td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table>		3 Қавӣ	3 Заиф	1 Пешниҳод	1.			2.			3.			
3 Қавӣ	3 Заиф	1 Пешниҳод												
1.														
2.														
3.														

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
4. Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
5. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунад ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ дар бораи мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (6 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ, тақмили таъриф, интихоби ҷавоби дуруст ва ғ.. Мубоҳиса дар гурӯҳ	– барои се саволҳои мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани ҳатогӣ, пурра кардани таъриф ҷавоб медиҳанд
3. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Вазъиятро таҳлил мекунанд	– Вазъиятро ду се нафар таҳлил ва асоснок мекунанд.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Ду машғулияти амалӣ: 1. Таҳлили тарафҳои мусбӣ ва манфии тақмили ихтисоси омӯзгорон дар муассиса 2. Кори гурӯҳӣ: Тренер: Дар гурӯҳҳо тарфҳои мусбӣ ва заифи муассисаи таълимии худро дар ҷадвали SWOT таҳлил кунед. Гурӯҳи 1. Ҳамкорӣ байни омӯзгорону хонандагон Гурӯҳи 2. Фарҳанг ва арзишҳои муассисаи таълимӣ Гурӯҳи 3. Нақши волидон дар ҳаёти муассиса Гурӯҳи 4. Сатҳи ҳамкорӣ, дӯстӣ, низоъҳо байни хонандагон Гурӯҳи 5. Пайвандии муассисаи таълимӣ бо ҷомеаи беруна	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд, таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 22
Мавзуи 3. «Тартиби беҳсозӣ: тағйироти хурд, тарҳрезии гурӯҳӣ, ташаббусҳои муассисавӣ» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён саволҳои 2–3 –ро кор карда, саволи 1 ва саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.3	40 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Тағйироти хурд дар муассиса: мушаххас кардани объектҳо ва субъектҳо (10 дақиқа) – Объектҳо ва субъектҳои тағйироти хурд → намунаҳои тағйироти хурд дар муассисаҳо б) Лоихакашӣ ҳамчун механизми беҳбудӣ (10 дақиқа) – объект ва субъектҳои муҳити таълим барои лоихакашӣ → намуди асосии муҳити педагогӣ, ки тавассути лоиха беҳтар кардан мумкин аст → мисолҳои лоихакашӣ дар муассисаҳо. в) Тартиб додани лоихаи масъалаи ҳалталаби муассисаи таълимии худ (кори гурӯҳӣ) Намунаи масъалаҳоро аз дастур интихоб мекунанд
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён саволҳои барои худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амалро мулоҳиза намуда, ба пурсиши интихобии тренер ҷавоб медиҳанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	15 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи хулоса аз ҷониби 2–3 хоҳишманд
6. Машғулияти амалӣ	5 дақ.	Се қисмат: 1) Машғулияти амалии 1. Нақшабандии як ташаббуси муассиса барои беҳтар намудани муҳити таълими муассиса

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкilotро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, оморасозии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): – Шунавандагон 3 супоришро фардӣ иҷро мекунанд.	– Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 5.3-ро мекушоянд
2. Супориши 4. Саволҳо барои фаълсозии таҷрибаи директоронро аввал фардӣ баъд дунафарӣ кор карда бо ҳамроҳии тренер баррасӣ мекунанд.	– фардӣ ва дунафарӣ саволҳои супориши 4 – умро иҷро ва дар умум баррасӣ мекунанд. Шунавандагон намунаҳоро аз таҷрибаи кории худ баррасӣ мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро ҷиҳати дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варакаи иттилоотии 4.3 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониш ва салоҳиятҳои эҷодии шунавандагон оид ба беҳтар намудани муҳити таълим ба воситаи фаъолиятҳои лоиҳавӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. «Тағйироти хурд дар муассиса: мушаххас кардани объектҳо ва субъектҳо (10 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер (1 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ.	Муҳиммияти мавзӯро дарк мекунамд ва ба омӯзиш омода мешаванд
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Кори фардӣ ва 2 -3 нафара. Дастур: Супориши 1: Чудокунӣ объектҳо ва субъектҳо Савол: Аз рӯи матн, як ҷадвали дорои ду сутун тартиб диҳед, ки дар он: <ul style="list-style-type: none"> • Дар сутуни аввал — объектҳои тағйирот (чӣ тағйир меёбад) • Дар сутуни дуюм — субъектҳои тағйирот (ки тағйиротро амалӣ мекунад). 	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани инфиродӣ: <ul style="list-style-type: none"> • Дар гурӯҳҳо баррасӣ ва хондану навиштани намунаҳои объектҳои худ барои лоиҳакашӣ • Масъалаҳои тағйироти хурди муассисаҳои худро номбар мекунамд, монандӣ ва тафовутҳоро муайян менамоянд.
Супориши 2: Таҳлили мисол Савол: Яке аз мисолҳои тағйироти хурдро интихоб кунед (масалан, беҳтарсозии ҷадвали дарсҳо) ва ба саволҳои зерин ҷавоб диҳед: <ol style="list-style-type: none"> 1. Мушкilot дар оғоз чӣ буд? 2. Тағйироти хурд чӣ гуна амалӣ шуд? 3. Кадом субъектҳо дар ин раванд иштирок доштанд? 4. Натиҷаи ниҳой чӣ буд? 	Масъалаҳои тағйироти хурди субъектҳои муассисаи худро дар муқоиса бо мисолҳои дастур мавриди баррасии умумӣ қарор медиҳанд
Марҳилаи 2. Лоиҳакашӣ ҳамчун механизми беҳбудӣ – (10 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Ангезиши зеҳн. Лоиҳа ва лоиҳакашӣ чист? Хониши мустақилона бо усули ИНСЕРТ, тартиб додани рӯйхати объектҳо ва субъектҳои муҳити таълим барои лоиҳакашӣ. Таъя ба масъалаҳои мубрами муассисаи худ 	<ul style="list-style-type: none"> • Матни дастурро мутоила мекунамд, рӯйхати объект ва субъектҳои муҳити таълимро барои лоиҳакашӣ бо таъя ба масъалаҳои мубрами муассисаи худ тартиб медиҳанд
<ul style="list-style-type: none"> • Муаррифии кутоҳ аз ҷой, муқоиса ва фарқиятҳо аз ҳамдигар 	Рӯйхатро бо иловаи масъалаҳои муассисаи худ тартиб дода, дар баррасӣ иштирок мекунамд
Хулоса: Тренер таъкид мекунамд, ки ин шакли корро идома дода, дар охири курс барои лоиҳакашӣ нақшаи стратегӣ тартиб медиҳед	<ul style="list-style-type: none"> • Дар дафтар қайд мекунамд ва барои нақшабандии стратегӣ омода мешаванд
Марҳилаи 3. Тартиб додани лоиҳаи масъалаи ҳалталаби муассисаи таълимии худ (кори гурӯҳӣ) (20 дақиқа)	
Гузоштани вазифа. Аз дастури таълими бо супоришҳои корҳои гурӯҳӣ шинос шавед. Метавонед дар мувофиқа бо тренер масъалаи мубрами муассисаи худро интихоб кунед (10 дақиқа) <ul style="list-style-type: none"> • Муаррифии гурӯҳҳо (10 дақиқа) • Хулосаҳои асосии мавзӯ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дар гурӯҳҳо супориши гурӯҳиро иҷро мекунамд ва муаррифаномат тайёр мекунамд. • Корҳои гурӯҳиро муаррифӣ мекунамд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки иштирокчиён аз худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амал як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Эълон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро» мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷрои ду супориш: дарёфти хатоги, тақмили таърифро аввал кор кунанд ва баъд ду тестро	– Ҷавобҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (2 дақ.) – баррасӣ кунанд: ҷавобҳои ду супориши аввалро мубодила кунанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғӯш мекунанд

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Супориш барои иштирокчиён: Машғулияти амалии 1. Як ташаббуси муассисавиро барои беҳтар намудани муҳити таълим интихоб намуда, қадамҳои аввали онро мутобиқи супоришҳои дастур нақшабандӣ кунед.	Амалҳоро иҷро мекунанд, сиёҳнависи қадамҳои онро тартиб медиҳанд

МАШҒУЛИЯТИ 23

Мавзуи 4. «Идоракунии таъмини мақсаднок, бехатар ва кушоди муҳити физикии муассиса» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист»→ дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба супориши: чиро медонед?, изҳорот ва ҷавоби дуруст/нодуруст, тести мувофиқоварӣ ва саволҳо барои баёни таҷрибаи директорон ҷавоб навишта, баррасӣ мекунад.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 5.4	40 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Моҳият ва асосҳои меъёрии муҳити физикии муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон (15 дақиқа). Асосҳои меъёрии ҳуқуқӣ → шабакаҳои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ → талаботи гигиенӣ → ҳаҷми меҳел → талабот ба таҷҳизонидани хучраҳо, синфхонаҳо ва кабинетҳо → мушаххасӣ ва ғайра б) Минтақабандии муҳит (10 дақиқа) – баррасии умумӣ, таҷрибаи директорон, ҳолати кунунии минтақабандии муассисаҳои таълимӣ. в) Кори амалӣ аз рӯйи расмҳо, намунаҳои муҳит (15 дақиқа): кабинетҳои фаннӣ +синфхонаҳои умумӣ+роҳравҳо+ долонҳо + хонаи омӯзгорон + кабинетҳои методӣ + мутобиқатӣ ба таҳсилоти фарогир, масъалаҳои гендерӣ, иқлим ва ғайра.
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кори инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён саволҳои худбаҳодиҳии амалӣ ва гузариш ба амалро меҳонанд ва интиҳобан ба саолҳои тренер ҷавоб медиҳанд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 Дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд→ мувофиқати мафҳум бо тафсир, ёфтани хатоги дар изҳорот, пур кардани таъриф ва супориши тестӣ
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Машғулияти амалӣ: Таҳияи низомномаи муҳити муассисаи таълимӣ (тезхисҳо барои сиёҳнавис. 1. Омӯзиш (таълим) 2. Бехатарӣ 3. Кушод ва фарогир 4. Бароҳатии эмотсионалӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Чамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
3. Шарҳи вазифа ва ташкили кор (2 дақиқа): 2. Саволҳои 2 ва 3-ро фардӣ кор карда, бо дунафарӣ муқоиса мекунанд. 3. Саволҳои 1, 4-ро дар гурӯҳҳои хурд 2-3 нафарӣ баррасӣ карда, интихобан аз гурӯҳҳо мепурсад. Таҷрибаи худро дар ин самт ибраз медоранд	– Фарди иҷро кардани саволҳои 2-3. Дар дохили гурӯҳҳо саволҳои 1, 4-ро баррасӣ мекунанд ва бо ҳамроҳии тренер баррасии умумиро ташкил мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интихоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақай иттилоотии 5.4 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дониш ва маҳоратҳои директорон оид ба тарзи идоракунии муҳити физикии муассиса бо назардошти талаботи таълимӣ, амният, дастрасии фарогир ва истифодаи самараноки захираҳо барои ҳамаи субъектҳои муҳити таълим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. «Моҳият ва асосҳои меъёрии муҳити физикии муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон» (15 дақиқа).	
Сухани муқаддимавии тренер. Муҳимияти мавзӯ аз модули 3	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Асосҳои меъёрии ҳукукии муҳити физикии муассисаҳои таҳсилоти умумии Тоҷикистонро номбар кунанд (2-3 дақиқа).	Асосҳои меъёрии ҳукукии муҳити физикии муассисаҳои таҳсилоти умумии Тоҷикистонро номбар мекунанд. То кадом дараҷа онҳо дастрасанд ё онҳоро омӯхтаанд.
<ul style="list-style-type: none"> • Хониши мустақилона: фардӣ + ду-се нафарӣ + мубодила дар гурӯҳ (10 дақиқа). Хониши мустақил → шабакаҳои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ → талаботи гигиенӣ → ҳаҷми мебел → талабот ба таҷҳизонидани ҳуҷраҳо, синфхонаҳо ва кабинетҳо → мушаххасӣ ва ғайра • Саволу ҷавоб, таҷрибаи муассисаҳо 	Ҷадвалҳоро мутоила намуда, бо ҳамдигар ва дар гурӯҳ мубодила мекунанд, ҷойҳои нофаҳморо мефурсанд
Ҳар гурӯҳ меъёрҳои амалкунандаро вобаста ба муҳити физикӣ муқоиса мекунанд. Муҳолифат ва монеа кадомҳоянд?	Меъёрҳоро ба муассисаи худ муқоиса мекунанд. Сабабҳои иҷро нашуданашон дар чист?
Марҳилаи 2. Минтақабандии муҳит (10 дақиқа)	
• Гузоштани вазифа: Дар 4-5 гурӯҳ масъалаҳои зеринро аз матн хонанд бо ҳолати кунунии таҷрибаи худ муқоиса кунанд.	• Мантҳои дастури таълимии бахшида ба муҳити физикиро мутоила намуда, бо муассисаҳои худ қиёс ва бо таҷрибаи директорони дигар шинос мешаванд.
Марҳилаи 3. Кори амалӣ аз рӯи расмҳо, намунаҳои муҳит (15 дақиқа):	
Гузориши масъала: Фардӣ, 2-3 нафарӣ, баррасӣ дар гурӯҳ. Шиносӣ бо расмҳои кабинетҳои фанӣ + синфхонаҳои умумӣ + роҳравҳо + долонҳо + хонаи омӯзгорон + кабинети методӣ + мутобикатӣ ба таҳсилоти фарогир, масъалаҳои гендерӣ, иқлим ва ғайра. Мубоҳисаи умумӣ ва хулосаҳо:	<ul style="list-style-type: none"> • Аз расм ва таҷрибаҳои беҳтарини муассисаҳои намунавӣ ва тарҳбандиҳо барои тағйир аз дастури таълимӣ мубоҳиса мекунанд. • Масъалаҳои таҳсилоти фарогир, гендерӣ, иқлими минтақаҳо ва ғайраро ба инобат мегиранд

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузаронидани баррасӣи умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебарад	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
2. Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки иштирокчиён аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро нависанд.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайолро ҷалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии ҳудоид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақои худбаҳодиҳӣ» идома меёбад, ки 5 супориш дорад	– Дар дастур бахши «Варақои худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Супоришҳоро фардӣ иҷро карда, бо ҳампахлуи худ мувофиқа кунанд.	– фардӣ кор мекунанд ва бо ҳампахлӯ ва гурӯҳ мувофиқа мекунанд.
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): фардӣ кор карда, тренер интихобан барои ҷавб шунавандагони ҷудогоноро интихоб мекунад ва дигарон ҷавбҳои худро бо ҷавобҳои дуруст муқоиса ва таҳлил мекунанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Суприш. Таҳияи низомномаи муҳити муассисаи таълимӣ (тезхисҳо барои сиёҳнавис). 5. Омӯзиш (таълим) 6. Бехатарӣ 7. Кушод ва фарогир. 8. Бароҳатии эмотсионалӣ	Қадамҳоро иҷро мекунанд, малакаҳои таҳияи санади дохилимуассисавиро меомӯзанд

МОДУЛИ 6
ПЕШБУРДИ ИҶТИМОИИ МУАССИСА ВА РУШДИ ШАРИКӢ

РӢЗИ ҲАФТУМ. МАШҒУЛИЯТИ 24

Мавзуи 1. «Муассисаи кушода: ҳамкориҳои муассиса бо падару модарон, ташкилотҳои» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён бо саволҳои 2–3 кор мекунад ва саволҳо барои директоронро баррасӣ мекунад.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 6.1	45 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Шарикӣ ҳамчун муҳаррики тағйирот дар муҳити таълим (10 дақиқа) – Шарикӣ бо волидон + ТҒД + муносибат бо ҷомеа + шарикӣ иҷтимоӣ+мавқеъ дар ҳолати интизорӣ б) Гурӯҳҳои мақсадноки ҳамкориҳои муассиса бо ҷомеа, стратегия ва технологияҳои ҳамкорӣ (15 дақиқа) – Воситаҳои ахбори омма + мақомоти давлатӣ + соҳибкорӣ + институтҳои ҷомеаи шахрвандӣ + падару модарон + наврасон ва ҷавонон в) Кори мустақилонаи фардӣ ва дунафарӣ оид ба таҳлили усулҳои ҳамкорӣ, имкониятҳо ва роҳҳои шарикӣ (15 дақиқа): роҳҳо, имкониятҳо, намунаҳои ҳамкорӣ ва рушди салоҳиятҳои асосӣ дар ин вазъиятҳо Ҳулосаҳои муҳим
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён саволҳои худбаҳодиҳии шахсӣ ва гузариш ба амалро барои нақшаҳои ояндаи фаъолият интихоб ва баррасӣ мекунад
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунад → баррасӣ дар дунафарӣ ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи ҳулосаҳо аз ҷониби 2–3 хоҳишманд. Супориши гурӯҳӣ, варақаи рақами 6
6. Машғулияти амалӣ	5 дақ.	Дар гурӯҳҳо чор супориши амалиро интихоб карда, муаррифнома тайёр мекунад (нигаред ба дастур).

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
6. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
3. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): <ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо иштирокчиёро ба дунафариҳо муттаҳид мекунад. Тренер супориш менамояд, ҳар як дунафарӣ як саволро интихоб кунад 	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафарӣҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз осон оғоз мекунем» - мавзӯи 6.1-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интихоб мекунад
2. Муаррифиҳои кӯтоҳ (5 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳо якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интихоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (45 дақиқа)

Мақсад: Фаҳмидани нақши муассиса ҳамчун заминаи боз барои ҳамкорӣ бо ҷалби падару модарон, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, тиҷорат ва ҷомеа бо мақсади рушди муҳити таҳлимӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Сухани муқаддимавии тренер (1-2 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ ва марҳилаҳои омӯзиши он	Бо сохтори омӯзиш шинос мешаванд
Марҳилаи 1. Кор бо бахши аввал. Шарикӣ ҳамчун муҳаррики тағйирот дар муҳити таълимӣ (15 дақиқа)	
1. Ба таври инфиродӣ: хондани матн саҳ 7 – 5 дақиқа. Дарҷ: — ибораҳои муҳим ё — пешниҳодҳое, ки ҳайратовар, боманфиат ё боиси ихтилоф мебошанд	• Хондани инфиродӣ: ибораҳо асосиро интихоб ва таҷрибаҳои амалии худро ба он илова мекунанд: имконият ва душворӣҳо
2. Баррасии умумӣ – 5 дақ. Гурӯҳҳо фикрҳои худро пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмунӣ асосӣ» сабт мекунад	• Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интихоби худро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Кор бо бахши 2. Гурӯҳҳои мақсаднокӣ ҳамкориҳои муассиса бо ҷомеа, стратегия ва технологияҳои ҳамкорӣ (15 дақиқа)	
• Гузоштани вазифа: Ҷадвали стратегия ва технологияҳои ҳамкориро мустақилона пур мекунанд, намуна ва мушкilotи ҳамкорӣ ва чораҳо барои кам кардани хатарҳо мӯтоила менамоянд (5 -7 дақиқа)	• Ҷадвали саҳ.9 –и дастурро пур мекунанд ва дигар ҷадвалҳоро мӯтоила ва бо шарикони худ мубодила мекунанд
Савол. Шаклҳои ҳамкориро чи гуна дар байни гурӯҳҳои мақсаднок интихоб мекунед? Намунаи ҳамкориро аз таҷрибаи корӣ мисол биёред	Мувофиқи савол ва супоришҳои тренер мубодила мекунанд
• Хулоса: Тренер таъкид мекунад стратегия ва технологияҳои ҳамкорӣ аз миссия ва вазифаҳои гурӯҳҳои мақсаднок вобастагӣ дорад	• Ба таҷрибаи корӣ, салоҳиятҳои ҳамкорӣ ва муошират таъя мекунанд
Марҳилаи 3. Кор бо бахши 3. Кори мустақилонаи фардӣ ва дунафарӣ оид ба таҳлили усулҳои ҳамкорӣ, имконият ва роҳҳои шарикӣ (15 дақиқа)	
• Дастур . Кори фардӣ ва дар гурӯҳҳои 2-3 нафара Омӯхтани вазъиятҳои мушкilotи ҳамкорӣҳо, афзалиятҳо ва салоҳиятҳои асосӣ, таҳлили ҳолатҳо ва шаклҳои кор. • Ба 3 савол ҷавоб диҳед: — Ҷаро барои муассисаи таълимӣ ин ҳамкорӣҳо муҳим аст? — Дар кучо ин аллакай дар амалия дида мешавад? — Ҷиро таҳким/тағйир додан лозим аст	• Хондани инфиродӣ, қайд кардани гоҳҳои асосӣ • Дар ҷуфтҳо хонда, баъди баррасии кӯтоҳ ва аз саволҳо ҷавоб диҳед

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Тренер: Саволҳоро мустақилона хонед. Қисми 1. Дарку фаҳми идеяҳои асосӣ; Қисми 2. Худбаҳодиҳии таҷрибаи шахсӣ, 2 тоги саволро, ки бештар ба он таваҷҷуҳ доред барои баррасӣ интиҳоб намоед.	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интиҳоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро медиҳад, қадамҳои ояндаи амалро нависанд.	– Мубодила намуда, ҷавоб омода мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варакаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур бахши «Варакаи худбаҳодиҳиро» мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷрои тестҳо	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд ва ҷавобҳои худро муқоиса мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): – баррасӣ кунанд: дар кучо мувофиқат ва фарқият аст, дурустии ҷавобро месанҷанд	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ ва нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғуш мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Аз аввал таъкид кунед: Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. Вақтро риоя кунед: Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад: аз се машғулият якеро интиҳоб намуда, мутобиқи вазифаи додашуда, чорабиниро интиҳоб намоед.	Амалҳоро иҷро мекунанд, интиҳобан супоришро муаррифӣ мекунанд

МАШҒУЛИЯТИ 25

Мавзуи 2. «Нақши директор дар мавқеъгирии муассиса дар экосистемаи таълимӣ» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро хондан ва бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ карда, ба саволҳо ҷавоб додан.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Муаррифии гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба чиро медонед?, ҷавобҳои дуруст ва нодуруст, мувофиқ кардани мафҳумҳо бо таърифро фардӣ кор мекунанд ва саволи фаъолсозии таҷрибаи директоронро баррасӣ мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.2	40 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Маъноӣ экосистемаи таълимӣ (10 дақиқа) экосистема + экосистема дар таълим + унсурҳои беруна ва дохилии экосистема б) Моҳияти экосистемаи таълимӣ: унсурҳо, тавсиф ва мисолҳо, ҳамгироии салоҳиятҳои асосӣ (15 дақиқа) в) Нақши директор ҳамчун сарвар дар экосистемаи дохилӣ ва берунии муассиса (10 дақиқа). Шарикӣ → ҳамкорӣ → дастгирии омӯзгорон → роҳбарии раванди таълим → Ҳамкорӣ бо волидон → тичорат → сифатҳои сарварӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5–7 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер аз дастур саволҳоро пешниҳод мекунанд, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амалро мутоила намуда, сетои онҳоро барои иҷро интихоб мекунанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → мувофиқати мафҳум бо тафсир, пур кардани таъриф, таҳлили вазъият
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Се машғулияти амалӣ: 1. Ташхисӣ, намоёнӣ ва беназирии муассиса 2. Ташхиси таъсири экосистемавӣ 3. Кор бо муқовимат (таҳлили вазъият)

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзуъ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ	– Мавзуи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд

ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯйи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа ва ташкили кор (5 дақиқа): <ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид шавед Дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад Гурӯҳҳо ҷавобҳоро баррасӣ ва беҳтаринро интиҳоб мекунанд Пас аз ин, муаррифии кӯтоҳ аз ҷой 	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - аз дастур меёбанд – Ҳар як гурӯҳ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Баррасии саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директорон: – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳо якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашоавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ дошта, дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақай иттилоотии 6.2 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули дарки моҳияти экосистемаи таълимӣ аз тарафи директорон бо мақсади таҳлил ва амалӣ кардани ташаккули мавқеи муассиса ҳамчун шарикӣ фаъол, мутобиқшаванда ва илҳомбахш.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Кор бо баҳши 1. Маънои экосистемаи таълимӣ (10 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер (1-2 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ	Муҳиммияти мавзӯро дарк карда, ба омӯзиш омода мешаванд
<p>Кори гурӯҳӣ: “Экосистемаи муассисаи мо” Мақсад: Дарк кардани мафҳуми экосистемаи таълимӣ ва нақши директор дар муттаҳидсозии унсурҳои он. Вақт: 5 дақиқа Қадамҳо: Муттаҳид шудан дар гурӯҳҳо (3–5 нафар): Ҳар гурӯҳ муассисаи таълимии худро ҳамчун экосистема тасаввур мекунад. Машқ: “Харитаи экосистема” Гурӯҳҳо дар варақ (ё тахта) чунин унсурҳоро нависанд: Биотикӣ (зинда): хонандагон, омӯзгорон, волидайн, директор, ҷомеа Абиотикӣ (ғайризинда): технология, синфхона, китобхона, интернет, меъёрҳо Пайвандҳо ва ҳамкорӣ: Бо тирчаҳо нишон диҳанд, ки кадом унсур бо кадом дигар унсур ҳамкорӣ мекунад (масалан, директор ↔ омӯзгорон, хонандагон ↔ технология). Баррасии кӯтоҳ (1 дақиқа): Гурӯҳҳо як идея муҳимро мубодила кунанд: “Чӣ гуна директор метавонад ин экосистемаро устувор нигоҳ дорад?” Интиҳоби номи гурӯҳ Идеяи иловагӣ барои ҷаззобият: Гурӯҳҳо метавонанд номи экосистемаи худро интиҳоб кунанд (масалан, “Ҷангалгоҳи дониш”, “Уқёнуси имконот”). Барои ҳар пайванд як калимаи асосӣ нависанд: “этимод”, “ҳамкорӣ”, “инноватсия”.</p>	Дар гурӯҳ фаъолият менамоянд, ва дар тахтақоғаз иҷро мекунанд.
<p>Кори гурӯҳӣ: Диаграммаи Венн. Монандӣ ва фарқияти экосистемаи дохилӣ ва беруниро тасвир мекунанд. Музокира дар гурӯҳҳо (5 дақиқа): Ҳар гурӯҳ оид ба ин фикрронӣ мекунанд.</p>	• Дар гурӯҳҳо монандӣ ва фарқияти экосистемаи дохилӣ ва беруниро тасвир мекунанд.
<p>Муаррифиҳои кӯтоҳ (то 3 дақиқа): Гурӯҳҳо фикрҳои худро оид ба ин экосистемаҳо баён мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмунҳои асосӣ» сабт мекунад</p>	• Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интиҳоби худро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Кор бо баҳши 2. Моҳияти экосистемаи таълимӣ: унсурҳо, тавсифи мисолҳо ва ҳамгироии салоҳиятҳои асосӣ (15 дақиқа)	

<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Фардӣ ва дунафарӣ. Моҳияти экосистемаи таълимӣ: унсурҳо, тавсиф ва мисолҳоро хонда сутуни сеюмро бо мисолҳои таҷрибаи худ пур кунед (5 дақиқа) 	<ul style="list-style-type: none"> • Матнро хонда сутуни сеюм – мисолҳои таҷрибаи худро илова мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Кори фардӣ ва дунафарӣ Таҳлили ҳамгироии салоҳиятҳои асосӣ бо салоҳиятҳои роҳбарӣ ва идоракунии бо иловаи намунаи амалӣ (3–5 дақиқа) 	<ul style="list-style-type: none"> • Чадвали 4 пайванди салоҳиятҳои асосӣ, салоҳиятҳои роҳбарӣ ва идоракуниро мутоила намуда, сутуни сеюм – намунаи амалиро пур мекунанд.
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Муаррифӣ бо ҳамроҳии тренер (5 дақиқа) 	Дар асоси саволҳои тренер дар баррасӣ иштирок мекунанд
Марҳилаи 3. Кор бо бахши 3. Нақши директор ҳамчун сарвар дар экосистемаи дохилӣ ва берунии муассиса (10 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Чадвали 1 –и дастурро фардӣ ва дунафарӣ баррасӣ намуда, намунаи фаъолиятро барои нақши директор нависед. • Нақши директор ва натиҷаро ҳамчун сарвар дар экосистемаи берунии муассиса фардӣ ва дар гурӯҳ пур кунед 	<ul style="list-style-type: none"> • Натиҷаи фаъолиятро аз таҷриба менависанд • Нақши директор ва натиҷаро барои вазъият муайян мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> • Хулоса. Фардӣ ва дунафарӣ. Сифатҳои сарварӣ ва сифатҳои идоракуниро аз чадвалҳо оид ба идораи экосистема муқоиса кунед. 	<ul style="list-style-type: none"> • Сифатҳои сарварӣ ва сифатҳои идоракуниро аз чадвалҳо оид ба идораи экосистема муқоиса карда, фарқияти онҳоро номбар мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас тақсим намоед:
Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, намегузорад, ки ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ равад	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– Мубодила намуда, ҷавобҳо омода ва қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзуъ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақои худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақои худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад	– барои се саволҳои мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани ҳатогӣ, пурра кардани таъриф ҷавоб медиҳанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (3–4 дақиқа): – Ҷавобҳоро таҳлил мекунанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Вазъиятро таҳлил мекунанд	– Вазъиятро ду се нафарӣ таҳлил ва асоснок мекунанд.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки се машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Ташҳисӣ, намоёнӣ ва беназирии муассиса 2. Ташҳиси таъсири экосистемавӣ 3. Кор бо муқовимат (таҳлили вазъият)	Амалҳоро иҷро мекунанд, интихобан ба саволҳои тренер ҷавоб дода таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 26

Мавзӯи 3. «Ташкил ва рушди ассотсиатсияи волидон ва омӯзгорон (АВО): ҳадаф, вазифа, сохтор» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён саволҳои 1–3 –ро кор мекунанд ва саволҳо барои директоронро баррасӣ мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 6.3	40 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Санадҳои меъёрии ҳуқуқии ташкили иттиҳодияҳо дар муассисаҳои таълимӣ (15 дақ) – Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” + Кодекси шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 50) + Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ». Оид ба ташкил ва фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ. б) Марҳилаҳои бақайдгирӣ. Мазмун ва мундариҷаи ҳуҷҷатҳои бақайдгирӣ (20 дақиқа) Ҷамъовариҳои ҳуҷҷатҳои зарурӣ (Оиннома, аризаи муассисон, протоколи маҷлиси таъсисӣ) →

		мурочиат ба мақомотҳои дахлдор → шартҳо ва муҳлати бақайдгирӣ → шиносӣ бо мазмун ва мундариҷаи ҳуҷҷатҳои бақайдгирӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён 2-3 саволро аз худбаҳодиҳии амалии худ ва гузариш ба амал интиҳоб намуда, бо шарикони худ мубодила мекунанд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи ҳулосаҳо аз ҷониби 2–3 хоҳишманд
6. Машғулияти амалӣ	5 дақ.	Машғулияти амалӣ аз ду қисмат: 1) Супориши амалии 1: Таҳияи сиёнависи «Лоиҳаи модели АВО» 2) Таҳияи лоиҳаи оинномаи АВО

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пайдарпай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб дода, ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Ҳулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Ҳаёлияти тренер	Ҳаёлияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): <ul style="list-style-type: none"> Се гурӯҳ 3 саволи тестино кор мекунанд. 	– Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 1.2-ро мекушоанд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Ташкили кори дунафариҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад – мисоли амалиро вобаста ба саволи интиҳобшуда нависед	– Дар дунафариҳо ба саволҳои тестӣ ҷавоб интиҳоб мекунад.
3. Супориш медиҳад: Саволҳоро аз таҷрибаи директорон дар гурӯҳ баррасӣ кунед	– саволҳоро дар гурӯҳ баррасӣ мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст: таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашоавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ ба қайдҳо баргаштано кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.3 (40 дақиқа)

Мақсад: Баланд бардоштани дониши директорон оид ба ташкили Ассотсиатсияи волидон ва омӯзгорон (АВО) бо дарки мақсад, вазифа ва сохтори он бо ҷиҳати таҳкими ҳамкорӣ байни муассиса ва ҷомеа.

Ҳаёлияти тренер	Ҳаёлияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Шакли кор бо қисми 1. Санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ. Ташкили иттиҳодияҳо дар муассисаҳои таълимӣ (15 дақ)	
Сухани муқаддимаии тренер (1 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ.	Муҳиммияти мавзӯро дарк мекунад ва ба омӯзиш омода мешаванд
Гузоштани вазифа: (10 дақ.) Кори фардӣ ва 2 - 3 нафара. Матнро хонед, мазмуни мухтасари санадҳоро қайд карда, ҷойҳои шубҳанок ва саволҳои нофаҳморо барои пурсиш омода кунед.	• Хондани инфиродӣ: Меъёри муқарраркардаи санадҳоро дар дафтар менависанд, ҷойҳои шубҳанок ва саволҳои нофаҳморо мепурсанд
Саволу ҷавоб, мувоҳиса (то 5 дақ.): Ҳангоми гурӯҳҳо ҳулосаҳои худро барои мушаххас гардидан пешниҳод карда, онҳоро сабт карда, баррасӣ мекунад.	• Саволҳоро мубодила мекунад ва интиҳоби дурустро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Кор бо қисми 2. Марҳилаҳои бақайдгирӣ. Мазмун ва мундариҷаи ҳуҷҷатҳои бақайдгирӣ (20 дақиқа)	
• Гузоштани вазифа: Тренер намунаи ҳуҷҷатҳоро ба воситаи рӯйнамо нишон медиҳад, шунавандагон оид ба онҳо саволу ҷавоб ташкил мекунад. Намунаи электронии ҳуҷҷатҳоро нишон дода, вобаста ба онҳо мувоҳиса ташкил мекунад.	• Ҳуҷҷатҳоро дида, оид ба масъалаҳои нофаҳмо саволу ҷавоб ташкил мекунад. Намунаи мисолҳоро аз таҷрибаи корӣ барои мулоҳиза пешниҳод мекунад

• Муаррифиҳои кӯтоҳи тренер аз рӯи ҳуҷҷатҳо (5 дақиқа)	• Намунаи ҳуҷҷатҳоро нишон медиҳанд.
• Хулоса: Тренер таъкид мекунад, ки директорон дар охири курс нақшаи стратегии иҷроӣ ҳадафҳои курсро таҳия менамоянд, ки дар он бояд ташкили АВО дар солҳои наздик нишон дода шавад.	• Мубодила ва раҳнамоӣ барои амалияи оянда

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, намегузорад, ки баррасӣ ба шарҳҳои тӯлонӣ табдил ёбад	– Аз ҷой кӯтоҳ ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд
Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– Мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** ба ҳар як савол, на зиёд аз 2-3 ҷавоб.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гуед, иштирокчиёни ғайрифайёлоро ҷалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ мавзӯи муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Эълон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур баҳши «Варақаи худбаҳодиҳӣ»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷроӣ панҷ супориши варақа: мувофиқкунонӣ, ёфтани хатогӣ, пурра кардани таъриф	– Ҷавобҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариро ё гурӯҳҳои хурд (2 дақ.)	– Ҷавобҳои худро дар дунафариро/гурӯҳҳои баррасӣ

– баррасӣ мекунад: дар кучо мувофиқ ва фарқият аст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё ғайра	мекунад, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунад
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғуш мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Машғулияти амалии иборат аз ду қисмат: 1) Супориши амалии 1: Таҳияи сиёнависи «Лоиҳаи модели АВО» 2) Таҳияи лоиҳаи оинномаи АВО	Тезисҳои асосии амалҳоро иҷро мекунад, интиҳобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд

МАШҒУЛИЯТИ 27

Мавзӯи 4. «Банақшагирии фаъолиятҳои АВО, мониторинг ва арзёбии фаъолияти он. Ташвиқот» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкilotро бифирист» → дар ғурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи ғурӯҳӣ: Иштирокчиён супоришҳои зеринро иҷро мекунад: Дуруст/нодуруст, 3 тест барои интиҳоби ҷавоби дуруст ва се тест барои интиҳоби намуди ҳамкорӣ
3. Кор бо варақаи иттилоотии 6. 4	40 Дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: А). Банақшагирии фаъолияти ассотсиатсияи волидайн ва омӯзгорон (15 дақиқа). Қадамҳои банақшагири → сохтори нақша → бобҳо → қори амалӣ барои банақшагири (намунаҳо) Б) Мониторинг ва баҳодихии фаъолияти Ассотсиатсияи волидайн ва омӯзгорон (15 дақиқа) – самтҳо + нишондиҳандаҳо + намунаҳо + намунаи варақаҳо; харитаҳои ташхисӣ + ченнакҳо В) Адвокаси (ташвиқот) (15 дақиқа): намудҳо + раванд + натиҷаҳо
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, ғуноғунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интиҳобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунад.

5. Варакаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришхоро иҷро мекунанд → савол барои худсанҷӣ, ёфтани ғалатиҳо дар изҳорот, пурра кардани таъриф
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду машғулияти амалӣ: 1. Тартиб ду масъалаҳои ҳалталаб барои ҳар як боби нақшадодани нишондиҳандаҳои барои арзёбии салоҳиятҳо дар ваъиятҳои гуногуни таълимӣ 2. Намунаҳо барои баррасӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб дода, ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунед	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳо одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа ва ташкили кор (2 дақиқа): Супориш медиҳад, ки: • Саволҳои 2 ва 3-ро фардӣ кор карда, бо ҳампалӯӣ худ муқоиса кунед. • Саволҳои 1, 4-ро дар гурӯҳҳои хурд 2-3 нафарӣ баррасӣ карда, интихобан аз гурӯҳ мебарсед. Таҷрибаи худро дар ин самт ибраз медоред	– Фарди иҷро кардани саволҳои 2-3. Дар дохили гурӯҳҳо саволҳои 1, 4 ро баррасӣ ва бо ҳамроҳии тренер баррасии умумиро ташкил мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашоавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар чадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштанро кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Малақаҳои банақшагирӣ, назорат ва арзёбии самараноки фаъолияти АВО-ро аз худ намуда, тавассути ташвиқот манфиатҳои муассисаи таълимиро ҷимоя карда тавоништан.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1 Кор бо қисми 1. Банақшагирии фаъолияти ассотсиатсияи волидайн ва омӯзгорон (15 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер. Муҳиммияти мақсади мавзӯ	Муҳиммияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Шунавандагонро бо қадамҳои банақшагирӣ шинос менамояд (1-2 дақиқа)	Аз дастур қадамҳои банақшагириро меҳонанд
• Гузоштани вазифа. Аз дастур бобҳои намунавии нақшаи АВО-ро мутоила намуда, намунаи мисолҳои мушкilot ва вазифахоро барои соли нави таҳсил пешниҳод мекунад.	Фардӣ намунаи нақшаи солана, ва мушкilotи фаъолиятро аз таҷрибаи Кумитаи падару модарон мисол меоранд
• Кори гурӯҳӣ: (10 дақиқа) шунавандагонро ба гурӯҳҳо ҷудо карда, қисмати бобҳои барои навиштани намунаи чорабиниҳо раҳнамоӣ мекунад	Ҳар гурӯҳ бобҳои муайянро интиҳоб намуда, намунаи чорабиниҳоро тартиб медиҳад.
• Муаррифии мухтасар ва баррасӣ (5 дақиқа)	Намунаи чорабиниҳоро аз масъалаҳо ҳалталаби муассисаи худ муаррифӣ мекунанд
Марҳилаи 2. Кор бо қисми 2. Мониторинг ва баҳодиҳии фаъолияти Ассотсиатсияи волидайн ва омӯзгорон (15 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: (10 дақиқа) Хониши мустақилона бо усули ИНСЕРТ. Хондани 3 матни дастур: чадвалҳои нишондиҳандаҳои фаъолият, нишондиҳандаи мониторинги сохтори идоракунии ва мониторинг ва баҳодиҳии фаъолияти АВО. • Гузоштани вазифа: Шиносоӣ бо намунаи чадвалҳо барои мониторинги фаъолияти АВО ва ташкили муҳофиза дар атрофи онҳо (5 дақиқа) 	<p>Се матни қисми «Самтҳои асосии мониторинги фаъолияти АВО»-ро хонда, саволҳои нофаҳморо меپурсанд</p> <p>Муҳофизаи умумӣ: саволҳо, иловаҳо, намуна аз таҷрибаи корӣ оид ба намунаи чадвалҳо барои арзёбӣ ва фаъолияти АВО</p>
Марҳилаи 3. Кор бо қисми 3. Адвокаси (ташвиқот) (15 дақиқа):	

<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа. Намунаҳои ташвиқотро омӯхта шакли ташвиқоти муассисаи худро таҳия кунед. <p>Кори фардӣ ва дунафарӣ (10 дақиқа) Дар асоси формулаи Мушкilot + Адвокаси = Тағйирот намунаи фаъолиятро тартиб диҳед. Аз матн намуди мушкilot+ захираҳо + ташвиқот + роҳи ҳал истифода баред. Кори фардӣ ва дунафарӣ (10 дақиқа) Дар асоси формулаи Мушкilot + Адвокаси = Тағйирот 2 намунаи ояндаи фаъолиятро барои мисол нависед</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Таҳияи намунаи ташвиқоти таҷрибаи: • чиро ташвиқот кардед? Шакли ташвиқот? • Чӣ тавр қомеа ҳамкорӣ кард? • Чӣ гуна чорабиниҳои дигарро бо ҳамин тарз амалӣ кардан мумкин аст.
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, намегузорад, ки баррасӣ ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ равад. 	<p>– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунад</p>
<p>Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад. 	<p>– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунад, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гуед, иштирокчиёни ғайрифайзодро қалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзӯи муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад 	<p>– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд</p>
<p>2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад 	<p>– барои се саволҳои мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани ғалатиҳо, пурра кардани таъриф ҷавоб медиҳанд</p>
<p>3. Табодули умумӣ (2 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вазъиятро таҳлил мекунанд 	<p>– Вазъиятро ду се нафарӣ таҳлил ва асоснок мекунанд.</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки ду машғулияти амалиро иҷро кунанд. 1. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳо дар вазъиятҳои гуногуни таълимӣ 2. Тартиб додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳои тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ ва ҳамкорӣ	Амалхоро иҷро мекунанд, интиҳобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунанд.

МОДУЛИ 7

МЕНЕҶМЕНТИ МОЛИЯВӢ ВА ЛОИҲАКАШИИ МУАССИСАВӢ

РӮЗИ ҲАШТУМ. МАШҒУЛИЯТИ 28

Мавзӯи 1. «Низоми маблағгузори муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	8 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	7 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён се супоришро фардӣ кор мекунанд ва бо ҳампаҳлӯи худ муқоиса мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 7.1	40 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Низоми маблағгузори муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (15 дақиқа) – Таҳсилоти умумӣ + муассисаҳои таҳсилоти умумӣ + муассисаҳои буҷетӣ + маблағгузорӣ ва таҳияю тасдиқи буҷет б) Самтҳои асосии тақмили системаи маблағгузори муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (15 дақиқа) – самтҳои асосии маблағгузорӣ + банақшагирии миёнамуҳлат + татбиқи маблағгузори сарикасӣ в) Афзоиши маблағгузори соҳаи маориф (10 дақиқа) Хулосаҳои муҳим
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволхоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён саволҳои худбаҳодиҳии шахсӣ ва гузариш ба амалро барои нақшаҳои ояндаи фаъолият интиҳоб ва баррасӣ мекунанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	5 дақ.	Дар ду гурӯҳ ҷудогона супоришҳои тестино инфиродӣ иҷро карда, баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ба ду гурӯҳ муттаҳид шуда, ду супориши дар дастур омадаро иҷро ва дар мувоҳиса муқоиса кардан.

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Супориш медиҳад, ки ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии мавзӯро муайян мекунед	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба мавзӯ табодул мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): • Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мекунад • Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад • Дунафариҳо аз гурӯҳҳои дигар, ки ҳамон саволро интиҳоб кардаанд, якҷо шуда, мисолҳоро аз таҷриба баррасӣ мекунанд	– Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд – Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 6.1-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Муаррифиҳои кӯтоҳ (5 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки ҳар як дунафарӣ як мисолро пешниҳод кунад (1 дақиқа барои муаррифӣ)	– Ҳар як дунафариҳо якҷояшуда як мисоли беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашоавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гуфта, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (45 дақиқа)

Мақсад: Шиносоӣ ба принцип, манбаъ, тартиби муттаҳидоти маблағҳо ва самаранок истифодаи захираҳои молиявӣ барои таъмини беҳтар кардани шароити таълим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Сухани муқаддимавии тренер (1-2 дақиқа) Муҳиммияти мавзӯ ва марҳилаҳои омӯзиши он	Бо сохтори омӯзиш шинос шудан
Марҳилаи 1. Кор бо бахши аввал. Низомии маблағгузорию муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (15 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Гузоштани вазифа: Кори гурӯҳӣ аз рӯйи матн: (10 дақиқа) 1. Гурӯҳи 1: Маъно ва манбаъҳои маблағгузорию муассисаҳои таълимӣ → Савол: Чаро буҷети давлатӣ манбаи асосӣ аст? 2. Гурӯҳи 2: Марҳилаҳои таҳия ва тасдиқи буҷети муассисаи таълимӣ → Савол: Кадом мақомоти маҳаллӣ дар ин раванд иштирок мекунанд? 3. Гурӯҳи 3: Уҳдадориҳои муассисаи таълимӣ дар истифодаи маблағҳо → Савол: Чӣ гуна муассиса метавонад даромади иловагӣ ба даст орад? 	<ul style="list-style-type: none"> • Гурӯҳҳо матнро таҳлил мекунанд, ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд
<p>Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой (то 5 дақ.): Гурӯҳҳо фикрҳои худро пешниҳод мекунанд, тренер онҳоро дар флипчарт ҳамчун «мазмунӣ асосӣ» сабт мекунад</p> <p>Гузоштани вазифа: Мубоҳиса дар бораи афзоиши маблағгузорию соҳаи маориф</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Бо мисолҳо мубодила мекунанд ва интиҳоби худро шарҳ медиҳанд. Маблағгузориро таҳлил мекунанд
Марҳилаи 2. Кор бо бахши 2. Самтҳои асосии такмили системаи маблағгузорию муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (15 дақиқа)	
<p>Суприш медиҳад, ки: Матнро хонед ва ба саволҳои зерин ва аз рӯйи варақаҳои: «Маблағгузорию сарикасӣ чӣ маъно дорад?» ҷавоб диҳед.</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Бартарии БМХД дар чист?» • «Чӣ гуна шаффофияти маблағгузорӣ таъмин мешавад?» • «Маблағгузорию бисёршабака чӣ гуна кор мекунад?» 	<ul style="list-style-type: none"> • Хондани матн ва додани ҷавоб мувофиқи карточка. Мубоҳисаи умумӣ
Саволҳои интиҳобиро пешкаш мекунад ва шунавандагон аз рӯйи он кӯтоҳ баромад мекунанд. (5 дақиқа)	Мувофиқи савол ва супоришҳои тренер мубодила мекунанд
<ul style="list-style-type: none"> • Хулоса: Таъкид мекунад стратегияҳои ҳамкорӣ ва технологияҳои ҳамкорӣ аз миссия ва вазифаҳои гурӯҳҳои мақсаднок вобастагӣ дорад 	<ul style="list-style-type: none"> • Ба таҷрибаи корӣ ва салоҳиятҳои ҳамкорӣ ва муошират таъя мекунад
Марҳилаи 3. Кор бо бахши 3. Афзоиши маблағгузорию соҳаи маориф (10 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> • Дастур . Кори фардӣ ва 2-3 нафарӣ. Ҷадвали афзоиши маблағгузориро омӯхта ба саволҳои тренер ҷавоб омода кардан. 	<ul style="list-style-type: none"> • Муқоисаи маблағгузорӣ. Сабабҳои афзоиш. Норасоии маблағҳои буҷаи муассисаи худ

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед: **Моҳият – мазмун – натиҷа.**

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайвасти кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Гузaronидани баррасии умумӣ (10 дақиқа): – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба шарҳҳои тӯлонӣ табдил намедихад.	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисматро интиҳоб намуда ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақои худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур бахши «Варақои худбаҳодиҳӣ»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷрои тестҳо	– Вариантҳоро дар дастури худ қайд карда, ҷавобҳои худро муқоиса мекунанд
3. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро ғӯш мекунанд

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Дар ду гурӯҳ муттаҳид шуда ду супориши дар дастур омадаро иҷро ва ҳангоми мубоҳиса муқоиса мекунанд.

МАШҒУЛИЯТИ 29

Мавзуи 2. «Сарчашма ва усулҳои маблағгузории муассисаҳои таълимӣ» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзуъ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 Дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро хондан, бо усули «Мушкилотро бифирист»→ дар гурӯҳҳо баррасӣ → саволгузорӣ мекунад ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунам	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба саволи барои мулоҳиза, ҷадвали муқоисавӣ, саволи кушода изҳороти дуруст/нодурустро ҷавоб медиҳанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.2	35 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Бучети муассисаи таълимӣ ва сарчашмаҳои он (10 дақиқа) – бучети муассиса + сарчашмаҳои бучет+ «фандрайзинг» +шаффофияти истифодаи маблағҳо б) Маблағгузории сарикасӣ (15 дақиқа)- меёри он →, мақсади гузариш→миханизми татбиқ в) Муносибатҳои нави менеҷерӣ аз ҷӣ иборат аст? (10 дақиқа). Хуқуқҳои директор + захираҳои кадрӣ+ азнавсозии дохилимуассисавӣ+ихтисори синф+ омилҳои таъсиррасони манфӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амалро мутоила намуда, дутои он барои иҷро интихоб мекунад
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	5 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд→ ба саволҳои тестӣ ҷавоб менависанд
6. Машғулиятӣ амалӣ	25 дақ.	2 машғулияти амалӣ: 2. Бозӣ бо нақшаҳо – тарафҳои мусбат ва манфии гузариш ба маблағгузории сарикасӣ.

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзуъ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1.Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Таъкид мекунад: Пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзуъро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунад, ба тренер савол медиҳанд
• Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯйи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунад, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд

3. Муқаддима (5 дақиқа) Супориш медиҳад, ки ҳамон пайдарпайро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа ва ташкили кор (5 дақиқа): <ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид шавед Ҳар як дунафарӣ як саволро интиҳоб мекунад ва бо он кор мекунад Гурӯҳҳо ҷавобҳоро баррасӣ ва беҳтаринро интиҳоб мекунанд 	<ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» -ро аз дастур меёбанд Ҳар як гурӯҳ яке аз се саволро интиҳоб карда, муаррифӣ мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 7.2 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули салоҳиятҳои директорон оид ба усулҳои ҷалб ва тақсими манбаҳои асосии молиявӣ, истифодаи самараноки маблағҳо барои рушди устувори фаъолияти муассисаи таълимӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Кор бо бахши 1. Буҷети муассисаи таълимӣ ва сарчашмаҳои он (15 дақиқа)	
Сухани муқаддимаии тренер (1-2 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Усули “Минтақаҳои (Истгоҳҳои) таълимӣ” (Гурӯҳҳо бо мавзӯҳои алоҳида)	• Хондани инфиродӣ: Рӯзномаи дубахшаро пур мекунанд
Кори гурӯҳӣ: муттаҳид ба 4 гурӯҳ: Гурӯҳи 1: Буҷети муассисаи таълимӣ — мафҳум ва марҳилаҳо Гурӯҳи 2: Сарчашмаҳои маблағгузорӣ — буҷетӣ ва ғайрибуҷетӣ Гурӯҳи 3: Фандрайзинг — мафҳум ва имкониятҳо Гурӯҳи 4: Шаффофият — усулҳои назорат ва иштироки ҷомеа Тренер: Дар охир, маълумоти умумиро ҷамъбаст мекунад ва саволҳои асосиро баррасӣ менамояд.	Ҳар гурӯҳ матни марбут ба истгоҳи худро таҳлил ва 2–3 нуқтаи муҳимро дар варақа менависад. Аъзоёни гурӯҳҳо гардиш мекунанд ё муаррифӣ ва бо дигар истгоҳҳо (гурӯҳҳо) шинос мешаванд.

Кори фардӣ ва дунафарӣ: Роҳҳои таъмини шаффоиятро дар ҷадвал нависед	Ҷадвалро пур ва барои дигарон интихобӣ барарасӣ мекунад
Марҳилаи 2. Кор бо баҳши 2. Маблағгузори сарикасӣ (10 дақиқа)	
<p>Гузоштани вазифа: Фаъолият дар шакли варақии корӣ. (10 дақиқа). Супориш медиҳад, ки иштирокчиён:</p> <p>Матнро хонда, гурӯҳӣ ба саволҳо ҷавоби кутоҳ нависанд.</p> <p>Саволҳоро баррасӣ карда ҷамъбаст мекунад.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Матнро хонда ба саволҳо ҷавоби кутоҳ менависанд: Саволи 1: Маблағгузори сарикасӣ чӣ маъно дорад? Саволи 2: Меъёр (норматив) барои чӣ лозим аст? Саволи 3: Чӣ гуна маблағгузори сарикасӣ ба мустақилияти муассиса кумак мекунад? Саволи 4: Мақсадҳои гузариш ба маблағгузори сарикасӣ кадомҳоянд? Саволи 5: Барои татбиқи сарикасӣ кадом тағйирот дар идоракунии муассиса лозим аст
Марҳилаи 3. Кор бо баҳши 3. Муносибатҳои нави менеҷерӣ аз чӣ иборат аст? (10 дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> Гузориши вазифа 1. Дар асоси матн ва вазъи воқеии таҷрибаи кори худ масъалаҳои зеринро баррасӣ кунед: <p>Гурӯҳи 1. Ҳуқуқҳои директор мутобиқи матн ва ҳақиқати воқеӣ</p> <p>Гурӯҳи 2. Кор бо захираи кадрҳо</p> <p>Гурӯҳи 3. Ихтисори синф ва таҷрибаи шумо дар ин самт.</p> <p>Гурӯҳи 4. Омилҳои таъсиррасони манфӣ, ки солҳои охир ба он дучор омадед.</p> <p>Мубоҳиса ва хулоса</p>	<p>Дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунаанд ва аз таҷрибаи кории худ мисол меоранд. Монеаҳо чиستانд?</p> <p>Сабабҳои онҳо дар чист?</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунад Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ табдил намедиҳад 	<ul style="list-style-type: none"> Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунаанд
<p>Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб кунанд ва ҷавоб омода намоянд. Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад. 	<ul style="list-style-type: none"> мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунаанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варакаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур баҳши «Варакаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варакаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад.	– Ба таври инфиродӣ супоришхоро иҷро мекунаанд → ба саволҳои тестӣ ҷавоб менависанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд ва хулоса (3–4 дақиқа): – Ҷавобҳоро таҳлил мекунаанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунаанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунаанд

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (10 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки машғулияти амалиро дар шакли бозӣ иҷро кунанд. 1. Ташкили бозӣ бо нақшаҳо – тарафҳои мусбат ва манфии гузариш ба маблағгузори сарикасиро муайян мекунаанд.	Амалхоро иҷро мекунаанд, интиҳобан ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд ва таҷрибаи худро бо ҳамдигар мубодила мекунаанд.

МАШҒУЛИЯТИ 30

Мавзӯи 3. «Формулаи ҳисобкунии буҷаи муассиса ва татбиқи коэффитсиентҳои махсус» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро хонда, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ ва саволгузорӣ мекунаанд ва ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён саволҳои 1–3 –ро кор мекунаанд ва саволҳоро баррасӣ мекунаанд.
3. Кор бо варакаи иттилоотии 6.3	40 дақ.	Хондан ва дар ду марҳила баррасӣ кардан: а) Санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи маблағгузори таҳсилоти умумӣ (15 дақ) – Ҳадди ақали меъёрҳои истифодашаванда → андозаи меъёрҳо → ҳадди ақали меъёрҳо чиро дар бар мегиранд.

		<p>б) Ҳисоби буҷети муассиса дар асоси меъёрҳои ҳадди ақал ва бо истифода аз коэффитсентҳои махсус (20 дақ). Тартиби ҳисоби буҷети МТМУ +барои кадом хароҷот маблағҳо ҷудо карда мешаванд +формулаи ҳисоби буҷети муассисаҳои шаҳру ноҳияҳо → муассисаҳои таълимӣ →коэффитсентҳо (ноҳиявӣ, типии муассисаҳо, литсейҳо, муассисаҳои биёрзабона, филиалҳо.</p> <p>Кори мустақилона. Таҳлили моделҳои гуногуни маблағгузори бучаи муассисаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дигар кишварҳо</p>
4. Кори мустақилона. Таҳлили моделҳои гуногуни маблағгузорӣ	5 дақ.	Таҳлили моделҳои гуногуни маблағгузори бучаи муассисаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дигар кишварҳо
5 Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	<p>Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер аз дастур саволҳоро пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад.</p> <p>Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён 2 саволро аз худбаҳодиҳии амалии худ ва гузариш ба амал интиҳоб намуда, бо ҳамширикони худ мубодила мекунанд.</p>
6. Варақаи худбаҳодиҳӣ	5 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд→ баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи хулосаҳо аз ҷониби 2–3 хоҳишманд
7. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	<p>Машғулияти амалӣ иборат аз ду супориш:</p> <p>Супориши амалии 1: Дар гурӯҳ ҳисоби солонаи бучаи муассисаҳои таълимӣ (бо истифода аз меъёрҳои соли 2026)</p> <p>Супориши амалии 2. Давраи дуҷуми ҳисоб</p>

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузори барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1.Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа)</p> <p>– Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд.</p> <p>– Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузори ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкilotро бифирист»)</p>	<p>– Мавзӯро аз дастур мекушоянд</p> <p>– Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд</p> <p>– Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд</p>
<p>2. Сохтори дарс (5 дақиқа)</p> <p>– Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)</p>	<p>– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд</p>
<p>3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад</p>	<p>– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо</p>

4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба фаъолиятҳо таъдид мекунад

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Равишро нигоҳ доред:** 1 дақиқа барои хондан, 2 дақиқа барои баррасӣ, 3 дақиқа барои саволгузори ва ҷавоб — на бештар.
2. **Қолаби саволҳоро ҳамчун роҳнамо истифода баред:** он ба гурӯҳҳо кумак мекунад, ки саволҳоро зудтар ва фаъолтар тартиб диҳанд. Ҳамзамон, хотиррасон кунед, ки гурӯҳҳо метавонанд саволҳои худро низ, ҳатто берун аз қолаб пешниҳод кунанд.
3. **Муттаҳид кунед:** назорат кунед, ки саволҳоро аъзои гуногуни гурӯҳ пешниҳод ва бо навбат ҳама бояд дар баррасӣ иштирок кунанд.

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): • Се гурӯҳ 3 супориши гуногунро иҷро мекунад.	– Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» - мавзӯи 1.2-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интихоб мекунад
2. Ташкили кори дунафарӣҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад – мисоли амалиро вобаста ба саволи интихобшуда нависанд	– Дар дунафариҳо ба саволҳои тестӣ ҷавоб интихоб мекунанд.
3. Саволҳо аз таҷрибаи директоронро дар гурӯҳ баррасӣ мекунад	– саволҳоро дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интихоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
3. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.3 (40 дақиқа)

Мақсад: Беҳтар намудани фаъолияти кории директорон оид ба тарзи ҳисоби буҷаи муассисаҳои таълимӣ бо истифода аз формулаҳои муқарраргардида ва коэффитсиентҳои махсус.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Шакли кор бо қисми 1. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи маблағгузори таҳсилоти умумӣ (15 дақ)	
Сухани муқаддимавии тренер (1 дақиқа) шарҳи кутӯҳи мавзӯ.	Муҳимияти мавзӯро дарк карда, ба омӯзиш омода мешаванд

<p>Гузоштани вазифа: (10 дақ.) Кори гурӯҳии 3 нафара. Матн саҳ 26-27 -ро хонед ва мазмуни мухтасари санадхоро қайд кунед. Дар гурӯҳ баррасӣ карда ба саволҳои зерин ҷавоб нависед.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ҳадди ақали меёро чиро дар бар мегиранд? 2. Меёро ду омили муҳим – андоза ва типии муассисаро мадди назар доранд, чаро? 3. Омилҳое, ки ба бузургиҳои ҳадди ақали меёро таъсир мерасонанд. Барои чӣ? 	<p>Хондани инфиродӣ. Мубоҳиса дар гурӯҳ ва ҷавоб ба саволҳо. Мутобиқи супроиш иҷро мекунанд.</p>
<p>Саволу ҷавоб, мубоҳиса (то 5 дақ.): Ҳангоми гурӯҳҳо ҳулосаҳои худро барои мушаххас кардан пешниҳод кардан, онҳоро сабт карда, баррасӣ мекунад.</p>	<p>Саволхоро мубодила мекунанд ва интиҳоби дурустро шарҳ медиҳанд</p>
<p>Марҳилаи 2. Кор бо қисми 2. Ҳисоби бучети муассиса дар асоси меёроҳои ҳадди ақал ва бо истифода аз коэффитсентҳои махсус (20 дақиқа)</p>	
<p>• Гузоштани вазифа: Тренер намунаи ҷадвали формулаҳои ҳисоби бучетро бо шарҳи одӣ муаррифӣ мекунад. (5 дақиқа)</p>	<p>Ҷадвалро бо диққат меомӯзанд.</p>
<p>• Гузоштани вазифа: Кори гурӯҳӣ. Дар гурӯҳҳо аз рӯи матн ба намунаи ҳисоб ва формулаҳо шинос мешаванд. (10 дақиқа)</p>	<p>Бо мазмун, формула ва намунаи ҳисоб шинос мешаванд, намунаи ҳуҷҷатхоро нишон медиҳанд.</p>
<p>• Ҳулоса: Аз рӯи саволҳои шунавандагон мубоҳиса мекунанд.</p>	<p>• Мубодила ва раҳнамоӣ барои амалияи оянда</p>
<p>Таҳлили фарқият ва монандии маблағгузориҳои сарикасии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дигар мамлакатҳо</p>	<p>Баъди ҳулосаи ҷадвал монандӣ ва фарқиятхоро таҳлил мекунанд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунанд – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, намегузорад баррасиҳо ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ раванд 	<p>– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд</p>
<p>Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволхоро интиҳоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд. 	<p>– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд</p>

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос ғӯед, иштирокчиёни ғайрифайолро ҷалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақои худбаҳодиҳӣ» идома меёбад – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	– Дар дастур баҳши «Варақои худбаҳодиҳӣ»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақои худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Иҷрои панҷ супориши варақа: мувофиқкунонӣ, ёфтани ғалатӣ, пурра кардани таъриф водор мекунад.	– Ҷавобҳоро дар дастури худ қайд мекунанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд (2 дақ.) – баррасӣ мекунад: дар кучо мувофиқат ва фарқият аст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё ғайра	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро гӯш мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Ба иштирокчиён ду супоришро пешниҳод мекунад. Машғулияти амалӣ иборат аз ду супориш: Супориши амалии 1: Дар гурӯҳ ҳисоби намудани бучети солони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (бо истифода аз меъёрҳои соли 2026) Супориши амалии 2. Давраи дуҷуми ҳисоб (намуна аз дастур)	Амалҳоро иҷро мекунанд, маблағро ҳисоб карда, бо ҳамдигар муқоиса мекунанд

МАШҒУЛИЯТИ 31

Мавзӯи 4. «Тартиби ягонаи сметаи даромад ва хароҷоти муассиса, банақшагирии сметаи хароҷот» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	8 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ ва саволгузорӣ карда ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	7 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Супоришҳои зеринро иҷро мекунанд: Дуруст/нодуруст, 3 тест барои интиҳоби

		ҷавоби дуруст ва саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директорон
3. Кор бо варақаи иттилоотии б. 4	35 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: А). Смета, намуд ва мундариҷаи сметаи ягонаи даромад ва хароҷот (15 дақиқа). Смета → намудҳои смета → мундариҷаи смета → гурӯҳи хароҷот, тартиби сохтани смета б) Банақшагирии нишондиҳандаҳои асосии истеҳсолии фаъолияти муассиса (20 дақиқа) – нишондиҳандаҳои истеҳсолӣ → муайянсозии шумораи синф ва хонанда → воҳидҳои кори педагогӣ → бастаи воҳидҳои корӣ + таҳияи нақшаи таълимии муассиса → банақшагирии сарбории педагогӣ.
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён ибораи интихобшударо ба таври хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунанд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд ду саволи тестӣ, мубоҳизасозӣ ва ёфтани ғалатӣ дар изҳорот, пурра кардани таъриф
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Ду машғулияти амалӣ: 1. Тартиб додани ду масъалҳои ҳалталаб барои ҳар як боби нақша, додани нишондиҳандаҳо барои арзёбии салоҳиятҳо дар вазъиятҳои гуногуни таълимӣ 2. Намунаҳо барои баррасӣ

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо

4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад.	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Чамбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунад	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор таъдбул мекунад

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа ва ташкили кор (2 дақиқа): Саволҳоро пешниҳод мекунад ва интиҳобан аз гурӯҳҳо мепурсад. <ul style="list-style-type: none"> Саволҳои 2 ва 3-ро фардӣ ва бо ҳампалӯӣ худ муқоиса мекунад. Саволҳои 1 ва 3-ро дар гурӯҳҳои хурд баррасӣ ва аз гурӯҳҳо мепурсад. 	– Фардӣ иҷро кардани саволҳои 2-3. Дар дохили гурӯҳҳо саволҳои 1 ва 4 ро баррасӣ мекунад ва бо ҳамроҳии тренер баррасии умумиро ташкил мекунад. Саволҳо барои фаълосозии таҷрибаи директоронро умумӣ баррасӣ мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Додани дастури дуруст:** таъкид кунед, ки танҳо як савол интиҳоб мешавад, *саволи сеюм ҳатмӣ аст*. Инро ду бор гӯед, то иштибоҳ нашавад.
- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Шинос намудани директорон бо тартиби таҳия ва истифодаи сметаи даромад ва хароҷоти муассиса ва рушди малакаи банақшагирии хароҷот дар асоси меъёрҳои молиявии муассисаи таълимӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Кор бо қисми 1. Смета, намуд ва мундариҷаи сметаи ягонаи даромад ва хароҷотҳо (10 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер. Муҳимияти мақсади мавзӯ	Муҳимияти мавзӯро дарк карда, ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Бо матни сохтори дастур шинос мешаванд. (1-2 дақиқа)	Бо матни мавзӯ шинос мешаванд.
• Гузоштани вазифа. Кори гурӯҳӣ: Аз дастур мундариҷаи маводро омӯхта, дар гурӯҳҳо таҳлил намоед (таъба таҷриба) Гурӯҳи 1. Смета ва намудҳои он Гурӯҳи. Мундариҷаи смета Гурӯҳи 2. Самаранокӣ ва хароҷотҳо	Дар гурӯҳҳо иҷро намуда, баромадро тайёр мекунад.
Муаррифии мухтасар ва баррасӣ (5 дақиқа)	Мундариҷаи мухтасарро баррасӣ мекунад.

Марҳилаи 2. Кор бо қисми 2. Банақшагирии нишондиҳандаҳои асосии истеҳсолии фаъолияти муассиса (15 дақиқа)	
<p>Гузоштани вазифа: (10 дақиқа). Дар асоси матн ташкили кори гурӯҳӣ</p> <p>Гурӯҳи 1: Муайян кардани шумораи миёнаи солонаи хонандагон ва синфҳо</p> <p>Гурӯҳи 2: Банақшагирии миқдори машғулиятҳои таълимӣ ва нақшаи таълимии муассиса</p> <p>Гурӯҳи 3: Банақшагирии воҳидҳои кори педагогӣ ва ҷадвали воҳидҳои кори</p> <p>Гурӯҳи 4: Банақшагирии сарбории педагогӣ</p> <p>Гурӯҳи 5: Тартиб додани сметаи пешакӣ аз ҷониби директор</p>	<p>Таҳияи ҷавобҳои мухтасар барои ҳар як масъала ва муаррифии онҳо аз тарафи гурӯҳ.</p> <p>Муайян кардани ғалатиҳои маъмули директорон дар ин самт</p>
<p>Муаррифии кӯтоҳ. (10 дақиқа)</p> <p>Хулосаи мавзӯ (5 дақиқа)</p>	<p>Гурӯҳҳо муаррифӣ мекунанд. Ғалатиҳои маъмули директорон дар ин самти фаъолият</p>

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба навбат саволҳои асосии дастурро пешниҳод мекунанд – Назорат мекунанд, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунанд, намегузорад ки баррасӣ ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ равад 	<p>– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро гӯш мекунанд</p>
<p>Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пешниҳод мекунанд, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интихоб карда, ҷавоб омода намоянд. 	<p>– Мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд</p>

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Эълон мекунанд, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад 	<p>– Дар дастур баҳши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд</p>
<p>2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба шунавандагон мефаҳмонад, ки ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд ду саволи тестӣ, мутобиқсозӣ ва ёфтани ғалатӣ дар изҳорот, пурра кардани таъриф 	<p>– Се саволҳои мувофиқкунонии мафҳум бо тафсир, ёфтани ғалатӣ, пурра кардани таъриф ҷавоб медиҳанд</p>
<p>3. Табодули умумӣ (2 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вазъиятро таҳлил мекунанд 	<p>– Вазъиятро ду се нафар таҳлил ва асоснок мекунанд.</p>

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (15 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Машғулияти амалӣ. Ду супоришро пешниҳод мекунад: Супориши 1: Баррасии саволҳои санҷишӣ оид ба сметаи даромад ва хароҷот Супориши 2. Нишондиҳандаҳои буҷаи муассисаи худро барои соли нави таҳсил ҳисоб кардан.	Ба саволҳо ҷавоб дода, нишондиҳандаҳои муассисаро тартиб медиҳанд

РӯЗИ НҲҲҲ. МАШҒУЛИЯТИ 32

Мавзӯи 5. «Асосҳои муайян кардани музди меҳнат дар муассисаҳои таълимии умумӣ. Пардохти музди меҳнат ва маблағи ҷудошудаи корфармо» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ ва саволгузорӣ карда, ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба саволҳои Шумо чиро алақай медонед?, дуруст/нодуруст ҷавоб дода, се тестро кор мекунанд
3. Кор бо варақаи иттилоотии 4.2	50 дақ.	Хондан ва дар се марҳила баррасӣ кардан: а) Асосҳои меъёрии ҳуқуқии пардохти музди меҳнати кормандони соҳаи маориф (20 дақиқа) – санадҳои меъёрӣ → таркиби хароҷоти музди меҳнат → фонди солонаи музди меҳнат, тарификатсия, дараҷаи таҳсилоти омӯзгорон → музди меҳнат → маоши вазифавӣ б) Ҳаҷми иловапулӣ ва пардохти онҳо (20 дақиқа) - мутобиқи ҷадвал. в) Шартҳои дигари пардохти музди меҳнати кормандон (20 дақиқа). Кормандони ҳамҷоякор→соатбай→ҷонишини муваққатӣ →пардохти музди меҳнат дар давраи таътил, дараҷаи таҳсилоти омӯзгорон→синфҳои камкомплектӣ
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	5 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амалро мутоила намуда, онҳоро барои иҷро интихоб мекунанд
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд→ ба саволҳои тестӣ ҷавоб менависанд
6. Машғулияти амалӣ	10 дақ.	Машғулияти амалӣ: Ҳисоби намунавии музди меҳнати омӯзгорони муассиса

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд.	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд

– Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	
Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунад, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа ва ташкили кор (5 дақиқа): Супориш медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид шавед Ҳар як дунафарӣ як саволро интихоб ва бо он кор мекунад Гурӯҳҳо ҷавобҳоро баррасӣ ва беҳтаринро интихоб мекунад Пас аз ин, муаррифии кӯтоҳ аз ҷой 	<ul style="list-style-type: none"> Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафариҳо муттаҳид мешаванд Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»-ро аз дастур меёбанд Ҳар як гурӯҳ яке аз се саволро интихоб мекунад

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 7.5 (60 дақиқа)

Мақсад: Такмили дониши директорон оид ба асосҳои ҳуқуқӣ ва молиявии муайян кардани музди меҳнат дар муассисаҳои таълимии умумӣ, тартиби ҳисоб ва пардохт ва масъулияти корфарморо дар таъмини он.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Кор бо баҳши 1. Санадҳои меъёрии ҳуқуқии пардохти музди меҳнати кормандони соҳаи маориф (20 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер (1-2 дақиқа) Муҳимияти мавзӯ	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунад ва ба омӯзиш омода мешаванд
• Гузоштани вазифа: Шиносоӣ бо санадҳои меъёрии пардохти музди меҳнат (аз рӯи ҷадвалҳо).	• Хондани инфиродӣ ҷадвалҳоро меҳонанд, дар гурӯҳ саволи нофаҳморо барои мушаххас намуда, пешниҳод мекунад

<p>• Гузоштани вазифа: Кори гурӯҳӣ: Дар гурӯҳҳо матни саҳифаҳои 49 -51-ро истифода бурда ба саолҳои зерин ҷавоб тайёр мекунанд (10 дақиқа).</p> <p>Мубоҳисаи умумӣ аз рӯи саволҳо: (10 дақиқа)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Таркиби хароҷот аз рӯи гурӯҳи 1-ро шарҳ диҳед. Рамзҳои 2111, 2121 ва 2122 чӣ маъно доранд? 2. Раванди тартиб додани рӯйхати воҳидҳои ҳайати педагогӣ кадом омилҳо ба назар гирифта мешаванд? 3. Фонди солони пардохти музди меҳнат чӣ гуна ҳисоб карда мешавад ва кадом ҳуҷҷатҳо барои он заруранд? 4. Дар тартиб додани тарификатсияи ҳайати педагогӣ кадом маълумотҳо дар он бояд нишон дода шаванд? 5. Дараҷаи таҳсилоти омӯзгорон чӣ гуна муайян карда мешавад ва кадом талаботи таҳассусӣ барои баъзе вазифаҳо ҳатмӣ мебошанд? 6. Меъёри вақти кори омӯзгорон ва дигар кормандон дар як ҳафта чанд соатро ташкил медиҳад ва дар кадом ҳолатҳо сарбории зиёда аз 2 воҳид иҷозат дода мешавад? 7. Кадом омилҳо ба андозаи музди меҳнати кормандони соҳаи маориф таъсир мерасонанд? 8. Музди меҳнати омӯзгорони бе таҳсилоти касбӣ чӣ гуна муайян карда мешавад ва он бо маоши омӯзгорони таҳсилоти миёнаи касбидошта чӣ фарқ дорад? 9. Музди меҳнати мудирӣ филиал, сармуҳосиб ва роҳбари Созмони хонандагон чӣ гуна муайян карда мешавад? 	
<p>Кори фардӣ ва дунафарӣ: Роҳҳои таъмини шаффоиятро дар ҷадвал нависед</p>	<p>Ҷадвалро пур мекунанд ва барои дигарон интиҳобӣ барарасӣ мекунанд</p>
<p>Марҳилаи 2. Ҳаҷми иловапулиҳо ва пардохти онҳо (20 дақиқа)</p>	
<p>• Гузоштани вазифа: Ҷадвали ҳаҷми иловапулиҳоро аз назар гузаронида, баррасии саволҳои нофаҳмиҳо ё ғалатҳои маъмулии директорон (15 дақиқа)</p> <p>Тренер саволҳоро баррасӣ карда, ҷамъбаст мекунанд (5 дақиқа)</p>	<p>• Ҷадвалро фардӣ ва 2-3 нафарӣ баррасӣ намуда, ҷойҳои нофаҳморо мепурсанд</p>
<p>Марҳилаи 3. Кор бо баҳши 3. Шартҳои дигари пардохти музди меҳнати кормандон (20 дақиқа)</p>	
<p>Гузориши вазифа 1. Нақшофарӣ мутобиқи ҷадвали “Ҳуқуқ ва пардохти музди меҳнат дар муассис”</p>	<p>Дар гурӯҳҳо мутобиқи ҷадвали дар дастур омада баҳс мекунанд ва тавзеҳ ё савол медиҳад.</p>
<p>Мубоҳиса ва хулоса</p>	

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили хулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Гузаронидани баррасии умумӣ (7 дақиқа):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба навбат аз дастури таълимӣ саволҳо пешниҳод мекунанд – Назорат мекунанд, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунанд, баррасиро ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ намебаранд 	<p>– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд</p>

Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интиҳоб кунанд ва ҷавоб тайёр намоянд. – Ба 2–3 хоҳишманд имкони гузариш ба амалро дода, қадамҳои ояндаи амалро менависад.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** 2-3 ҷавоб ба ҳар як савол, на зиёд.
2. **Муҳити дӯстонаро нигоҳ доред:** андешаҳои гуногунро арҷ гузоред, барои ҷавоб сипос гӯед, иштирокчиёни ғайрифайёлро ҷалб кунед.

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур баҳши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): – Барои кори фардӣ оид ба саволҳои тестӣ вақт медиҳад	– Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → ба саволҳои тестӣ ҷавоб менависанд
3. Баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд ва хулоса (3–4 дақиқа): – Ҷавобҳоро таҳлил мекунанд.	– Ҷавобҳои худро дар дунафариҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. **Аз аввал таъкид кунед:** Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. **Вақтро риоя кунед:** Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (20 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Таъкид мекунад, ки машғулияти амалиро инфиродӣ иҷро кунанд. 5-то супоришро инфиродӣ иҷро намуда, пас аз он дар боҳампахлӯ ва гурӯҳ баррасӣ мекунанд. Тренер ба саволҳои баҳсталаб посух мегӯяд.	Музди маоши омӯзгорони ҷудогона дар асоси талаботҳои пардохти музди меҳнат ҳисоб мекунанд. Дар муҳоҷиса аз рӯи саволҳои тренер иштирок мекунанд

МАШҒУЛИЯТИ 33

Мавзуи 6. «Банақшагирии хароҷоти маблағҳои махсус (ғайрибучетӣ)» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	5 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкилотро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ ва саволгузорӣ карда, ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	5 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён ба саволҳои Чиро медонед? дуруст/нодуруст, мутобиқ созед, мувофиқ кунед, ҷойҳои холиро пур карда, интиҳоби ҷавоби дурустро иҷро мекунанд.
3. Кор бо варақаи иттилоотии 7.6	35 дақ.	Хондан ва дар ду марҳила баррасӣ кардан: а) Маблағҳои махсус (ғайрибучетӣ) ва сарчашмаҳои он (20 дақ) – санадҳои меъёрӣ → хизматрасонии таълимии пулакӣ → сарчашмаҳои иловагӣ б) Тартиби банақшагирии маблағҳои махсус (15 дақ). Тартиби банақшагирӣ → «фандрайзинг» → шаффофият дар истифодаи маблағҳо →
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён 2 саволро аз худбаҳодиҳии амалии худ ва гузари ба амал интиҳоб намуда, бо ҳамшарикони худ мубодила мекунанд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	5 дақ.	Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд → баррасӣ дар дунафариҳо ё гурӯҳҳои хурд → мубодилаи ҳулосаҳо аз ҷониби 2–3 хоҳишманд
6. Машғулияти амалӣ	20 дақ.	Супориши амалӣ: Арзиши таълими иловагии пулакӣ барои се гурӯҳ бо дарназардошти 2 соат дар як ҳафта ро ҳисоб кардан

Марилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (15 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Меғӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаҳо дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
2. Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд

3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайро такрор мекунад. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунам	– Хулоса ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунам

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунам» (5 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи вазифа (2 дақиқа): • Се гурӯҳ 3 саволи тестино кор мекунам.	– Боби «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунам» - мавзуи 1.2-ро мекушоянд – Ҳар як дунафарӣ яке аз се саволро интиҳоб мекунад
2. Ташкили кори дунафарӣҳо (3 дақиқа): – Ёдрас мекунад – мисоли амалиро вобаста ба саволи интиҳобшуда нависанд	– Дар дунафариҳо ба саволҳои тести ҷавоб интиҳоб мекунам.
3. Саволҳо аз таҷрибаи директоронро дар гурӯҳ баррасӣ кунанд	– саволҳоро дар гурӯҳ баррасӣ мекунам

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунад.
2. **Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 7 (35 дақиқа)

Мақсад: Баланд бардоштани дониши директорон оид ба тартиби банақшагирӣ, истифодаи мақсаднок ва шаффофи маблағҳои ғайрибуҷетӣ бо мақсади таъмини рушди устувори муҳити таълим дар асоси санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунамда.

Ҷаъолияти тренер		Ҷаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Шакли кор бо қисми 1. Маблағҳои махсус (ғайрибуҷетӣ) ва сарчашмаҳои он (20 дақ)		
Сухани муқаддимагии тренер (1 дақиқа) шарҳи кутоби мавзӯ.		Муҳимияти мавзӯро дарк карда, ба омӯзиш омода мешаванд
Гузоштани вазифа: (10 дақ.) Кори гурӯҳӣ. Шунавандагон ба гурӯҳҳои зерин муттаҳид карда, вазифаҳои додашударо бо истифода аз дастур барои иҷро пешниҳод мекунам.		• Бо истифода аз дастур вазифаҳои гурӯҳро муайян мекунам.
№	Номи гӯша	Вазифа
1	Маърифати молиявӣ	Маънои маблағҳои ғайрибуҷетиро муайян ва фарқияти онро аз буҷетӣ шарҳ додан.
2	Сарчашмаҳо	Аз рӯйи матн, сарчашмаҳои даромади ғайрибуҷетиро ҷудо ва бо мисолҳо шарҳ.
3	Хизматрасониҳои пулакӣ	Намудҳои хизматрасониҳои пулакиро гурӯҳбандӣ (таълимӣ, фарҳангӣ, машваратӣ ва ғ.) кардан

4	Ҳуҷҷатгузорӣ ва қонунгузорӣ	Ҳуҷҷатҳои заруриро барои ташкили хизматрасонии пулакӣ номбар кардан
5	Смета ва банақшагири	Мафҳуми смета ва тартиби банақшагирии маблағҳоро фаҳмонидан.
6	Фандрайзинг ва шаффофият	Фандрайзинг чист? Чӣ гуна шаффофият дар истифодаи маблағҳо таъмин мешавад?
Саволу ҷавоб, мубоҳиса (то 10.): Гурӯҳҳо ҳулосаҳои худро барои мушаххасӣ андохтан пешниҳод мекунанд. Фикрҳои иштирокчиёро сабт карда, баррасӣ мекунад.		• Саволҳоро мубодила мекунанд ва интиҳоби дурустро шарҳ медиҳанд
Марҳилаи 2. Кор бо қисми 2. Тартиби банақшагирии маблағҳои махсус (10 дақиқа)		
• Гузоштани вазифа: (5 дақиқа) Намунаи тартиби банақшагирии сметаи даромад ва хароҷот, кушодани суратҳисоби махсус ва иттило медиҳад.		• Чадвалро бо диққат меомӯзанад.
• Гузоштани вазифа: Мубодилаи таҷрибаи директорон (5 дақиқа)		• Шунавандагон аз таҷрибаи муассисаҳои худ тмубодила мекунанд
• Ҳулоса: Мубоҳиса аз рӯи саволҳои шунавандагон.		• Мубодила ва раҳнамоӣ барои амалияи оянда

Маслиҳатҳо барои тренер:

Раванд ва сохторро нигоҳ доред. Корро ба се марҳилаи мушаххас муттаҳид намоед:

Моҳият – мазмун – натиҷа.

Марҳилаи 4. Саволҳои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Гузaronидани баррасӣи умумӣ (7 дақиқа): – Ба навбат саволҳо аз дастури таълимӣ пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасӣро ба сӯи шарҳҳои тӯлонӣ намебаранд	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд; андешаҳои гуногунро ғӯш мекунанд
Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ як қисмати саволҳоро интиҳоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши шахсии худ мавзӯи муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳиро»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд

– Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд	
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (5 дақиқа): –Иҷрои панҷ супориши варақа: мувофиқкунонӣ, ёфтани хатоғӣ, пурра кардани таъриф	– Ҷавобхоро дар дастури худ қайд мекунад
3. Баррасӣ дар дунафарӣҳо ё гурӯҳҳои хурд (2 дақ.) – баррасӣ кунанд: дар кучо мувофиқ ва фарқият аст, чӣ чизро меҳоянд тағйир диҳанд ё ғайра	– Ҷавобҳои худро дар дунафарӣҳо/гурӯҳҳо баррасӣ мекунад, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунад
4. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Санҷиши ҷавобҳои дуруст ва асоси супоришҳо	– Хоҳишмандон корҳои худро месанҷанд, ҷавобҳои ҳамкоронро гӯш мекунад

Маслиҳатҳо барои тренер:

1. Таъкид кунед: Ин худсанҷӣ аст, на санҷиши назоратӣ.
2. Вақтро риоя кунед: Тамоми марҳила набояд аз 10 дақиқа зиёд шавад.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (20 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Машғулияти амалӣ иборат аз ду супориш: Супориши амалӣ: Арзиши таълими иловагии пулакӣ барои се гурӯҳ бо дарназардошти 2 соат дар як ҳафтара ҳисоб кунед	Калкулатсияи арзиши курси пулакиро ҳисоб мекунад.

МАШҒУЛИЯТИ 34

Мавзӯи 7. «Банақшагирӣ ва татбиқи лоиҳаҳои муассисавӣ барои рушди муҳит, фарҳанг ва ҳамкориҳои муассиса» (80 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Кор бо сохтори мавзӯ, сарсухан ва мафҳумҳои асосӣ	10 дақ.	Бо навбат се қисм (натиҷаҳои омӯзиш, муқаддима, мафҳумҳо)-ро меҳонанд, бо усули «Мушкilotро бифирист» → дар гурӯҳҳо баррасӣ ва саволгузорӣ мекунад, ба саволҳо ҷавоб медиҳанд.
2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	Музокираи гурӯҳӣ: Иштирокчиён супоришҳои зеринро иҷро мекунад: «Шумо дар бораи лоиҳаҳои муассисавӣ чӣ медонед?», Дуруст/нодурӯст, «Мафҳумҳоро мутобиқ созед»: Саволҳо барои фаълсозии таҷрибаи директорон
3. Кор бо варақаи иттилоотии б. 4	50 дақ.	Хондан ва баррасӣ кардан дар се марҳила: А). Лоиҳаи умумимуассисавӣ: (15 дақиқа). мазӯъ → мазмун → иштирокчиён →, захираҳо → алоқамандӣ ба нақшаи тараққиёти муассиса → мавзӯҳои лоиҳаҳои муассисавӣ ва грантҳо б) Банақшагирии лоиҳа (кори амалӣ) (30- дақиқа) – Тавсияи масъалаи ҳалталаб → муқаддима → пешниҳоди масъалаи ҳалталаб → мақсади лоиҳа+вазифаҳои лоиҳа → усул ва чорабиниҳои лоиҳа → мониторинг ва баҳодиҳӣ → буҷа →

		устувории лоиҳа
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	10 дақ.	Музокираи умумӣ (7 дақиқа) – тренер саволҳоро аз дастур пешниҳод мекунад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногунии андешаҳо таъкид мешавад. Кор дар шакли инфиродӣ (3 дақиқа) – иштирокчиён худбаҳодиҳии амалияи шахсӣ ва гузариш ба амалро интиҳоб мекунанд ва бо дигарон муаррифӣ менамоянд.
5. Варақаи худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Ба таври инфиродӣ ду супоришҳоро иҷро мекунанд ва бо ҳамшарикон қисмат менамоянд.
6. Машғулияти амалӣ	30 Дақ.	Машғулияти амалӣ: 1. Кори амалии дар мавзӯ гирифтaro давом медиҳанд ва намунаи дархостномаи лоиҳавиро таҳия мекунанд

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ (10 дақиқа)

Мақсад: дарки сохтори мавзӯ ва омӯзиши тарзи саволгузорӣ барои мушаххас кардани нуқтаҳои муҳим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи тартиби кор (2 дақиқа) – Мегӯяд, ки пай дар пай сохтори дарс, муқаддима ва мафҳумҳои асосӣ хонда мешаванд. – Ҳар маротиба як сикли муайян истифода мешавад: 1 дақиқа хондан → 2 дақиқа баррасӣ ва таҳияи саволҳо → 3 дақиқа саволгузорӣ ва ҷавоби гурӯҳҳои дигар (усули «Мушкилотро бифирист»)	– Мавзӯи навбатиро аз дастур мекушоянд – Бо қолаби саволҳо шинос мешаванд – Вазифаро дақиқ мекунанд, ба тренер савол медиҳанд
Сохтори дарс (5 дақиқа) – Корро аз рӯи сохти пай дар пайи ташкил мекунад (хондан → баррасӣ → табодули савол ва ҷавобҳо)	– Маводро меҳонанд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд ва ба саволҳои гурӯҳҳои дигар ҷавоб медиҳанд
3. Муқаддима (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед	– Хондан → баррасӣ → табодул бо саволҳо
4. Шарҳи мафҳумҳои асосӣ (5 дақиқа) Ҳамон пайдарпайиро такрор кунед. Агар лозим бошад, маънои мафҳумҳоро шарҳ медиҳад	– Хондан → баррасӣ → мубодилаи саволҳо
5. Ҷамъбаст: таъкид мекунад, ки сохтор, муқаддима ва мафҳумҳои сохтори мавзӯ ва забони умумии корро муайян мекунанд	– Хулосаҳо ва таассуроти худро оид ба кор табодул мекунанд

Қолаби тартиб додани саволҳо: «Оё мумкин аст бо роҳи дигар фаҳмонем ...?»

- «Агар ... шавад, чӣ рӯй медиҳад?».
- «Чаро ин барои ... муҳим аст?».

Маслиҳатҳо ба тренер.

- **Қолаби саволҳоро ҳамчун роҳнамо истифода баред:** он ба гурӯҳҳо кумак мекунад, ки саволҳоро зудтар ва фаҳмотар тартиб диҳанд. Ҳамзамон, хотиррасон кунед, ки гурӯҳҳо метавонанд саволҳои худро низ пешниҳод кунанд, ҳатто берун аз қолаб.
- **Муттаҳид кунед:** назорат кунед, ки саволҳоро аъзои гуногуни гурӯҳ пешниҳод кунанд ва бо навбат ҳама бояд дар баррасӣ иштирок кунанд.

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» (10 дақиқа)

Мақсад: Навсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалии кор, омодагии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи вазифа ва ташкили кор (2 дақиқа): Ба иштирокчиён супориш медиҳад, ки: <ul style="list-style-type: none"> Саволҳои 2 ва 3-ро фардӣ кор карда, бо ҳампалӯи худ муқоиса кунанд. Саволҳои 1, 3-ро дар гурӯҳҳои хурд баррасӣ карда, интихобан аз гурӯҳҳо мепурсад. 	– Саволҳои 2-3 -ро фардӣ иҷро кардан. Дар дохили гурӯҳҳо саволҳои 1, 4 -ро баррасӣ мекунанд ва бо ҳамроҳии тренер баррасии умумиро ташкил мекунанд. Саволҳо барои фаъолсозии таҷрибаи директоронро тариқи умумӣ баррасӣ мекунанд

Маслиҳатҳо барои тренер:

- Назорат кунед, ки иштирокчиён андешаҳои худро барои дар хотир нигоҳ доштан дар ҷадвали дастур сабт кунанд. Ин интизомро нигоҳ медорад ва дар марҳилаҳои баъдӣ барои ба қайдҳо баргаштан кумак мекунанд.
- Муҳити дӯстонаро дастгирӣ кунед:** барои ҷавобҳо ташаккур гӯед, иштирокчиёни гуногунро ҷаб намоед.

Марҳилаи 3. Кор бо варақаи иттилоотии 7.1 (40 дақиқа)

Мақсад: Ташаккули маҳоратҳои директорон оид ба тарзи банақшагири ва татбиқи лоиҳаҳо барои рушди муҳити муассиса, таҳкими фарҳанги муассисавӣ ва густариши ҳамкорӣ бо ҷомеа.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Кор бо қисми 1. Лоиҳаи умумимуассисавӣ (20 дақиқа)	
Сухани муқаддимагии тренер. Муҳимияти мақсади мавзӯро мефаҳмонад	Муҳимияти мавзӯро дарк мекунанд ва ба омӯзиш омода мешаванд
<ul style="list-style-type: none"> Муаррифии мухтасари мавзӯ (2 дақиқа) Гузориши масъала. <ol style="list-style-type: none"> Дар нақшаи тараққиёти кунунии муассисаи Шумо кадом масъалаҳои тараққиёти муассиса ба нақша гирифта шудаанд. Пур кардани ҷадвалҳои сах. 73, 74 –и дастур Омӯхтани ҷадвалҳои намунаи лоиҳаҳои муассисавӣ ва таҳминии лоиҳаҳои грантӣ Баррасии саволҳои шунавандагон 5 дақиқа	<ul style="list-style-type: none"> Масъалаҳои рушди муассиса, ки дар НТМ ба нақша гирифта шудаанд номбар мекунанд Ҷадвалҳои лоиҳаҳои умумимуассисавӣ ва намунаҳои лоиҳаҳоро тартиб медиҳанд Бо ҷадвалҳои намунаи лоиҳаҳои муассисавӣ ва таҳминии лоиҳаҳои грантӣ шинос мешаванд.
Марҳилаи 2. Кор қисми 2. Банақшагирии лоиҳа (кори амалӣ) (30- дақиқа)	
<ul style="list-style-type: none"> Гузоштани вазифа: (20 дақиқа) Мутобиқи қисмати 2-юми дастури шунавандагон дар гурӯҳҳо як мавзӯро интихоб намуда, сиёҳнависи (лоиҳа) лоиҳаро тартиб медиҳанд. Тренер раҳнамоӣ мекунанд 	Дар гурӯҳҳо мутобиқи дастур сиёҳнависи лоиҳаи грантиро таҳия мекунанд.
Муаррифии кутоҳ (10 дақиқа)	Гурӯҳҳо муаррифӣ мекунанд ва корро дар машғулияти амалӣ идома медиҳанд.

Марҳилаи 4. Саволҳо барои робитаи мутақобила (10 дақиқа)

Мақсад: Пайваст кардани муҳтавои дарс бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва таҳлили ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Гузaronидани баррасии умумӣ (7 дақиқа): – Тренер ба навбат саволҳои асосии дастурро пешниҳод мекунад – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад – Гуногунандеширо таъкид мекунад, намегузорад баррасӣ ба сӯйи шарҳҳои тӯлонӣ намебаранд	– Кӯтоҳ аз ҷой ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд
Ташкили кори инфиродӣ (3 дақиқа): – Пешниҳод мекунад, ки аз худбаҳодиҳии амалияи худ ва гузариш ба амалро интиҳоб кунанд ва ҳатман ҷавоб тайёр намоянд.	– мубодила намуда, ҷавоб тайёр мекунанд, қадамҳои ояндаро сабт менамоянд

Марҳилаи 5. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (10 дақиқа)

Мақсад: Арзёбии фаҳмиши худ оид ба мавзӯ, муқоисаи нуқтаи назарҳо дар дохили гурӯҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилӣ (1 дақиқа): – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳӣ» идома меёбад	– Дар дастур бахши «Варақаи худбаҳодиҳӣ»-ро мекушоянд, бо дастур шинос мешаванд
2. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳӣ» (7 дақиқа): – Ба таври инфиродӣ супоришҳоро иҷро мекунанд: як супориши мутобиксозӣ ва ёфтани ғалатиҳо	– супоришҳоро иҷро мекунанд ва мубодила мекунанд
3. Табодули умумӣ (2 дақиқа): – Вазъиятро таҳлил мекунанд	– Вазъиятро ду се нафар таҳлил ва асоснок мекунанд.

Марҳилаи 6. Машғулияти амалӣ (30 дақиқа):

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Машғулияти амалӣ: Назорат мекунад, ки иштирокчиён кори амалии дар мавзӯ гирифта ро давом диҳанд ва намунаи дархостномаи лоиҳавиро таҳия мекунад	Идомаи кори амалӣ ва таҳияи дархостномаи лоиҳавӣ

МАШҒУЛИЯТИ ҶАМЪБАСТӢ
ҶАМЪБАСТ ВА ХУЛОСАБАРОРӢ (80 дақиқа)

Мақсади машғулият:

1. Ҷамъбасти модулҳо ва натиҷаҳои асосии мавзӯҳои курс.
2. Таҳкими таҷрибаи омӯхташуда тавассути рефлексия ва мубодилаи таҷриба
3. Арзёбии ниҳой ва муайян кардани самтҳои минбаъдаи рушд.
4. Таҳияи нақшаи стратегияи иҷроӣ мақсад ва вазифаҳои курс.

Марҳила	Вақт	Ҷаъолияти асосӣ
1. Оғоз ва ҷаъолсозӣ	5 дақ.	Шарҳи мақсади сессияи ҷамъбасти
2. Машқи кӯтоҳи «инъикоси шахсӣ»	5 дақ.	Ҳар иштирокчӣ як калима ё ҷумла мегӯяд, ки курс барои ӯ чӣ дод
<ul style="list-style-type: none"> • Рефлексия ва баррасии гурӯҳӣ (20 дақиқа) • Иштирокчиён дар гурӯҳҳо муттаҳид мешаванд (3–4 нафар). <p>Саволҳои роҳнамо:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Самтҳои асосии ҷаъолияти баъди курс кадомҳоянд? Тренер самтҳоро сабт карда, мутобиқи мазмун ҷудо мекунад. 	10 дақ.	Самтҳои ҷаъолиятро мувофиқи масъалаҳои аввалиндараҷаи муассиса ва ислохот мутобиқи шароитҳои худ номбар мекунанд.
3. Тренер ба шунавандагон намунаи ҷадвали нақшаи стратегиро тақсим намуда, тарзи пур кардани онро мефаҳмонад.	20 дақ.	Шунавандагон масъалаҳои асосиро, ки дар соли таҳсили ҷорӣ мавриди ҳал қарор медиҳанд дар намунаи ҷадвал пур мекунанд
4. Санҷиши ниҳой. Тести охири курс	15 дақ.	Шунавандангон саволномаи тестино кор мекунанд
5. Арзёбии курс. Пур кардани варақаи арзёбӣ	15 дақ.	Шунавандагон курсро ба воситаи варақаи арзёбӣ баҳогузорӣ мекунанд
Анҷом ва қадрдонӣ	10 дақ.	